KALENDARZ
WILEŃSKI INFORMACYJNY
1911

NAKŁAD KSIĘGARNI JÓZEFA ZAWADZKIEGO W WILNIE

CENA KOP. 35

ROK WYDAWNICTWA VI.

KALENDARZ

WILEŃSKI INFORMACYJNY

NA ROK

1911

WYDAWNICTWO KSIĘGARNI
JÓZEFA ZAWADZKIEGO W WILNIE

Druk Józefa Zawadzkiego w Wilnie.

Spis rzeczy w Kalendarzu tym zawartych.

GDZIE KUPOWAĆ.

Spis ogłoszeń.

Bakterjologiczna Pracownia: D-r Wł. Palmirski.
Banki: Wileński Prywatny Bank Handl.
Bielizna i konfekcja damska i męska: A. i J. Alszwang.—O. Kauicz.
Blachy: Warsz. Cynkownia.
Budowlane przedsiębiorstwa: A. Taraszkiewicz.
Cukiernie: K. Miśkiewicz.
Czytelnie: M. Grażewicz.
Dachówki: E. Świętorzecki.
Dentyści: Nowiński.
Drukarnie: J. Zawadzki.—„Znicz".
Fortepiany i pianina: J. Zawadzki.
Fotocynkograficzne Zakłady: N. Dancig.—A. Juraszajtis.
Fotografje: S. Fleury.
Hotele: Hotel Francuski. — Hotel Ś-to Jerski.
Introligatornie: E. Aleksandrowicz. — F. Zawadzki.
Jubilerskie wyroby: K. Gorzuchowski, 3 razy w Kalendarium.—L. Perkowski, okładka zewnętrzna.
Kolonjalne magazyny: P. Grużewski. — A. Januszewicz.
Krawieckie Zakłady: J. Nowicki.—F. Popławski.—W. Zakrzewski.
Księgarnie: Gebethner i Wolff.—L. Idzikowski. — Księgarnia Tanich Wydawnictw.—K. Rutski.—F. Zawadzki.
Lakiery i farby olejne: I. A. Krausse.
Lecznice: Zakład elektro-hydrop. D-ra Zajkowskiego.
Lecznicze Zakłady: Birsztany.—Ciechocinek.—Nałęczów.—Solec.
Massaże: W. Gutowski.
Maszyny rolnicze: Skład Wil. Tow. Roln.
Materjały piśmienne: A. Żukowski i W. Borkowski.
Nasiona: Tow. Pomologiczne.—M. Sielski.
Nauka języków obcych: Plato von Reussner.
Optyczne magazyny: I. Iwaszkiewicz.
Pisma: „Goniec Codzienny". — „Jutrzenka".
Piwo: I. E. Lipski.
Podróże: Endler i Horny.
Pogrzebowe Zakłady: F. Karaś.
Pomniki: P. Łabanowska.
Pożyczkowe Towarzystwa: Wil. Tow. pożyczkowo-oszczędn.
Restauracje: Ś-to Jerska Restauracja.
Siodła: I. K. Antosiewicz i S-ka.
Składy apteczne: J. B. Segal.
Składy papieru i drukarnia: A. Szuster.
Srebro: J. Fraget. — Br. Łopieńscy.—L. Perkowski.
Superfosfaty: J. Jacuński.
Świece kościelne: Fabr. „Gloria".
Szewcy: S. Hiszpański.
Techniczne biura i domy techn.-handlowe: Drzewiecki i Jeziorański.—Wil. Biuro Budowlane. — Biuro budowlane i miernicze.
Tokarnie: W. Matyszkiewicz.
Ubezpieczenia: „Przezorność". — Warsz. Tow. Ubezpieczeń od ognia.—Petersb. Tow. Ubezp.—Przedstaw. Mińsk. Tow. Roln. Wzajem. Ubezp.
Węgiel kamienny: M. Deull.
Wina: K. Wenckun.
Wody mineralne: E. Tromszczyński.
Wzajemny kredyt: Wil. Tow. Wzaj. Kredytu.
Zegarmistrze: A. Rydlewski. — F. Woroniecki.
Żelazne wyroby: K. Brun i Syn.

Reis
Caffe
Habana
100

Po zastosowaniu najnowszych udoskonaleń do fabrykacji doprowadziliśmy naszą blachę żelazną cynkowaną do tej doskonałości, że cynk *nawet przy najostrzejszych zgięciach zupełnie nie odskakuje!*

Adres: g. Kowieńska, m. Szawle
M. SIELSKI.

ZAKŁAD OGRODNICZY I SKŁAD NASION M. SIELSKIEGO w SZAWLACH.

NAGRODZONY ZŁOTYM MEDALEM.

Poleca wszelkie nasiona polowe, warzywne i kwiatowe etc. Członkowie Towarzystw Rolniczych i T-wa Spożywcze, raczą nadsyłać zamówienia do 1 lutego, co umożliwi przygotowania większego zapasu gwarantowanych nasion i da mi możność udzielania większego ustępstwa w %.

Cenniki w Styczniu na żądanie — gratis.

Zakład posiada rozmaite rośliny, kwiaty, róże pienne i niskoszczepione.

W SZKÓŁKACH: SADZONKI drzew owocowych, sprzedaż na sztuki, setki i tysiące.

Zakład przyjmuje nasadzenie sadów i wykonywa wszelkie roboty w zakres ogrodnictwa wchodzące.

S. Hiszpański

Szewc męski i damski.

Warszawa, Krakowskie Przed. 7.
Istnieje od roku 1838.

A. RYDLEWSKI

Wileńska ul. (róg Gubernatorskiej).

Największy wybór zegarków od skromnych do bardzo wykwintn.

Ceny nizkie.

NAJWYŻEJ PRZYJĘTE DO STAJNI NAGRODZONE JEGO CESARSKIEJ MOŚCI.

Patentowane we wszystkich krajach

UNIWERSALNE SIODŁO METALOWE

pasuje na każdego konia, wentylacyjne, waży $1/8$ od zwykłego.

J. K. ANTOSIEWICZ i S-ka, Warszawa

17 Krakowskie Przedmieście 17.

Wielkie złote medale na wystawach: w Częstochowie, Lipnie, Szawlach, Taszkiencie i dr.

ROK WYDAWNICTWA VI.

KALENDARZ

WILEŃSKI INFORMACYJNY

NA ROK

1911

WYDAWNICTWO KSIĘGARNI
JÓZEFA ZAWADZKIEGO W WILNIE

Dlaczego w tym roku zima tak wczesna?

Czas zimowy spadł przedwcześnie,
Mróz do głębi ziemię ścina —
Więc z nas każdy jakby we śnie,
Pyta, co w tem za przyczyna?
Ja (choć ciężki był ambaras)
Rozwiązałem to pytanie
I objaśniam przeto zaraz
Wszystkich panów, wszystkie panie!
Oto nigdy w gród wileński
Nie zawita prędzej zima,
Póki najświeższych towarów
Januszewicz nie otrzyma!
Bowiem takie są produkta,
Które, w drodze by nie skrzepły,
Robią podróż z zagranicy
Gdy czas jeszcze dosyć ciepły.
Ryby w puszkach i homary,
Szampan, sery, wszelkie wina,
To są właśnie te towary,
Co mróz łatwo w drodze ścina!
A że wszystkie już na miejscu
Także w sklepie, jak w piwnicy,
Zima może więc spokojnie
Chodzić w Wilnie po ulicy!

Wina, koniaki, rumy, likiery, kawy codziennie świeżo palone, wytworne konserwy, sery, łakocie, oraz towary kolonialne i gastronomiczne w doborowych gatunkach poleca

A. Januszewicz

Wilno, ulica Wielka Nr 24.

P. p. Handlującym rabat.

Swięta ruchome.

	Starego stylu.	Nowego stylu.
Niedziela Starozapustna	6 Lutego	12 Lutego
„ Mięsopustna	13 „	19 „
„ Zapustna	20 „	26 „
Popielec	23 „	1 Marca
Niedziela Wstępna	27 „	5 „
„ Sucha	6 Marca	12 „
„ Głucha	13 „	19 „
„ Środopostna	20 „	26 „
„ Męki Pańskiej	27 „	2 Kwietnia
„ Palmowa	3 Kwietnia	9 „
Wielkanoc	10 i 11 „	16 i 17 „
Krzyżowe dnie	16, 17 i 18 Maja	22, 23 i 24 Maja
Wniebowstąpienie	19 „	25 „
Zesłanie Ducha Św.	29 „	4 Czerwca
Trójcy Św.	5 Czerwca	11 „
Boże Ciało.	9 „	15 „
Niedziela 1-sza Adwentu	27 Listopada	3 Grudnia

Liczba zwrotów kalendarzowych.

Według kalendarza Juljańskiego. *Starego stylu.*		**Według kalendarza Gregorjańskiego.** *Nowego stylu.*
XII	Liczba Złota	XII
XII	Epakta	O
XVI	Okres słońca	XVI
IX	Poczet rzymski	IX
B	Litera niedzielna	A

Pory roku (według dat st. st.).

Początek wiosny . . . 8 Marca.
„ lata . . . . 8 Czerwca

Początek jesieni . . . . 10 Września
„ zimy . . . . . 9 Grudnia.

Suche dni kwartałowe.

	Starego stylu.	Nowego stylu.
Pierwsze. .	2 go, 4-go i 5-go Marca	8-go, 10-go i 11-go Marca.
Drugie. . .	1-go, 3-go i 4-go Czerwca.	7-go, 9-go i 10-go Czerwca.
Trzecie. . .	21-go, 23-go i 24-go Września.	20-go, 22-go i 23-go Września.
Czwarte. . .	14-go, 16-go i 17-go Grudnia.	20-go, 22-go i 23-go Grudnia.

Zaćmienia w roku 1911.

W roku 1911 przypadają dwa zaćmienia słońca i dwa księżyca, z których tylko drugie zaćmienie księżyca będzie u nas widzialne.

I. Całkowite zaćmienie słońca d. 15 (28) kwietnia o godz. 11 m. 57 w nocy (wg. czasu wileńskiego) widzialne na oceanie Spokojnym i w części Ameryki Północnej.

II. Całkowite zaćmienie księżyca d. 30 kwietnia (13 maja) o godz. 7 m. 37 rano (u nas niewidzialne).

III. Obrączkowe zaćmienie słońca d. 9 (22 października) o godz. 5 m. 35 rano (a więc u nas przed wschodem—niewidzialne), widzialne w całej prawie Azji i Australji oraz w części oc. Spokojnego.

IV. Całkowite zaćmienie księżyca d. 24 października (6 listopada) widzialne u nas; początek o godz. 3 m. 20 wiecz., koniec o g. 7 m. 15 wiecz.

Epoki główne.

Rok 1911 Ery Chrześcijańskiej jest:
Rokiem 7419 Ery Bizantyjskiej.
" 6624 " Juljańskiej.
" 2672 " Żydowskiej.
" 2687 " Olimpjad.
" 2664 od założenia Rzymu.
" 2656 Ery Nabonassara.
" 1328 " Tureckiej.
" 946 od chrztu Polski przez króla Mieczysława.
" 525 " chrztu Litwy przez króla Władysława Jagiełłę.
" 459 " wynalezienia sztuki drukarskiej w Europie.
" 438 " urodzenia Mikołaja Kopernika.
" 419 " odkrycia Ameryki przez Krzysztofa Kolumba.
" 381 " wydania Statutu Litewskiego.

Rok 1911 Ery Chrześcijańskiej jest:
Rokiem 342 od zaprzysiężenia aktu wieczystej unji Polski z Litwą na Sejmie Lubelskim.
" 333 " założenia Akademji Wileńskiej.
" 212 " wynalezienia maszyn parowych.
" 141 " zwolnienia od poddaństwa włościan Pawłowskich przez P. Brzostowskiego.
" 139 " pierwszego rozbioru Polski.
" 120 " ogłoszenia w Polsce Konstytucji 3 Maja.
" 50 " uwłaszczenia włościan w państwie Rosyjskiem.
" 33 " wynalazku telefonu.
" 10 " wynalazku telegrafu bez drutu.

EWANGELJE

na wszystkie niedziele i uroczystości w roku 1911.

Na Nowy Rok, u Łukasza św. w r. 2. O obrzezaniu Chrystusa Pana.
" N. po N. R., u Mateusza św. w r. 8. O trędowatym i setniku.
" 3-ch Króli, u Mateusza św. w rozdziale 2. O przybyciu mędrców ze wschodu.
" N. 1 po 3 Królach, u Łukasza św. w rozdziale 2. O Chrystusie 12-letnim w kościele.
" N. 2 po 3 Królach, u Jana św. w rozdziale 2. O godach w Kanie Galilejskiej.
" N. 3 po 3 Królach, u Mateusza św. w rozdziale 13. O kąkolu między pszenicą.
" N. 4 po 3 Królach, u Mateusza św. w rozdziale 24. O ziarnie gorczycznem.
" Oczyszczenie N. M. P., u Łukasza św. w rozdziale 2. O ofiarowaniu Chrystusa w Kościele Jerozolimskim.
" N. Starozapustną, u Mateusza św. w rozdziale 20. O robotnikach w winnicy.
" N. Mięsopustną, u Mateusza św. w rozdziale 24. O sądzie ostatecznym.
" N. Zapustną, u Łukasza św. w rozdziale 18. Jezus przepowiada swą mękę i przywraca wzrok niewidomemu.
Na Popielec, u Mateusza św. w rozdziale 6. Jak pościć należy.
" N. Wstępną, u Mateusza św. w rozdziale 4. O Chrystusie, kuszonym przez czarta.
" N. Suchą, u Mateusza św. w r. 17. O przemienieniu się Chrystusa.
" N. Głuchą, u Łukasza św. w r. 11. O wypędzeniu czartów.
" N. Środopostną, u Jana św. w r. 6. O nakarmieniu 5000 ludzi.
" Zwiastowanie N. M. P., u Łukasza św. w rozdziale 1. O poselstwie Anioła Gabrjela do N. M. P.
" N. Białą, u Jana św. w rozdziale 8. O Żydach, chcących ukamienować Jezusa.
" N. Kwietną, u Mateusza św. w rozdziale 21. O wjeździe Chrystusa do Jerozolimy.
" Wielki Czwartek, u Jana św. w rozdziale 13. O wieczerzy Pańskiej.
" Wielki Piątek, Pasja według Jana św. w rozdziale 18 i 19.
" N. Wielkanocną, u Marka św. w rozdziale 16. O zmartwychwstaniu Chrystusa Pana.
" Poniedziałek Wielkanocny, u Łukasza św. w rozd. 24. O dwóch uczniach, idących do Emmaus.

Na N. Przewodnią, u Jana św. w rozdziale 20. O pokazaniu się Chrystusa uczniom.

„ N. 2 po Wielk., u Jana św. w rozdziale 10. O Chrystusie, dobrym pasterzu.

„ N. 3 po Wielk., u Jana św. w r. 16. O odejściu Chr. Pana do Ojca.

„ N. po Wielk., u Jana św. w rozdziale 16. O opiece Ducha Św. nad Kościołem.

„ N. 5 po Wielk., u Jana św. w rozdziale 16. O skutkach prośby w imię Jezusa.

„ Wniebowstąpienie Pańskie, u Marka św. w rozdziale 16. O wniebowstąpieniu Chrystusa Pana.

„ N. 6 po Wielk., u Jana św. w rozdziale 15. O przyjściu pociechy Ducha Świętego.

„ Zesłanie Ducha Św., u Jana św. w r. 14. O zesłaniu Ducha Św.

„ Poniedziałek Św., u Jana św. w rozdziale 3. O rozmowie Chrystusa z Nikodemem.

„ N. Trójcy Św., u Mateusza św. w r. 28. O mocy, danej Apostołom.

„ Boże Ciało, u Jana św. w rozdziale 6. O Sakramencie Ciała i Krwi Chrystusa Pana.

„ N. 2 po Św., u Łukasza św. w r. 14. O wezwaniu na wielką wieczerzę.

„ N. 3 po Św., u Łukasza św. w r. 15. O zgubionej owcy i groszu.

„ N. 4 po Św, u Łukasza św. w r 5. O obfitym Piotra połowie ryb.

„ ŚŚ. Piotra i Pawła, u Mateusza św. w rozdziale 16. O władzy, danej św. Piotrowi.

„ N. 5 po Św., u Mateusza św. w rozdziale 5. O sprawiedliwości i pojednaniu się z bratem.

„ N. 6 po Św., u Marka św. w r. 8. O nakarmieniu 4000 ludzi.

„ N. 7 po Św., u Mateusza św. w r. 7. O fałszywych prorokach.

„ N. 8 po Św., u Łukasza św. w r. 16. O niesprawiedliwym szafarzu.

„ N. 9 po Św., u Łukasza św. w r. 19. O zburzeniu Jerozolimy.

„ N. 10 po Św., u Marka św. w r. 7. O uzdrowieniu głuchoniemego.

„ N. 11 po Św., u Łukasza św. w rozdziale 10. O miłosiernym Samarytaninie.

„ Wniebowzięcie N. M. P., u Łukasza św. w rozdziale 10. Mowa Chrystusa Pana do Marty.

„ N. 12 po Św., u Łukasza św. w r. 17. O uzdrowieniu 10 trędowatych.

Na N. 13 po św., u Mateusza św. w rozdziale 6. O służeniu Bogu i mamonie.

„ N. 14 po Św., u Łukasza św. w r. 6. O wskrzeszeniu syna wdowy.

„ Narodzenie N. M. P., u Mateusza św. w rozdziale 1. Księgi rodzaju Jezusa Chrystusa.

„ N. 15 po Św., u Łukasza św. w rozdziale 14. O uzdrowieniu opuchłego.

„ N. 16 po Św., u Mateusza ś. w r. 22. O miłości Boga i bliźniego.

„ N. 17 po Św., u Mateusza św. w r. 9. O uzdrowieniu paralityka.

„ N. 18 po Św., u Mateusza św. w rozdziale 22. O wezwaniu na gody weselne.

„ N. 19 po Św., u Jana św. w r. 4. O chorym synu królewskim.

„ N. 20 po Św., u Mateusza św. w rozdziale 18. O dłużniku i złośliwym słudze.

„ N. 21 po Św., u Mateusza św. w rozdziale 22. O oddawaniu monety czynszowej.

„ N. 22 po Św., u Mateusza św. w r 9. O wskrzeszeniu córki księcia.

„ Wszystkich Św., u Mateusza św., w rozdziale 5. O tych, którzy są błogosławieni.

„ Dzień Zaduszny, u Jana św. w r. 5. O wskrzeszeniu umarłych.

„ 23 po Św., u Łukasza św. w r. 18. O faryzeuszu i celniku.

„ N. 24 po Św., u Łukasza św. w r. 2. O proroctwie Symeona i Anny, stwierdzającem prawdziwe przyjście Messyasza.

„ N. 25 po Św., u św. Mateusza w rozd. 8. O uspokojeniu bałwanów morskich.

„ N. 1 Adwentu, u Łukasza św. w rozdziale 21. O znakach na niebie i ziemi.

„ N. 2 Adwentu, u Mateusza św. w rozdziale 11. O poselstwie Jana do Chrystusa.

„ Niepokalane Poczęcie N. M. P., u Łukasza św. w rozdz. 1. O poselstwie Anioła Gabrjela do N.M.P.

„ N. 3 Adwentu, u Jana św. w rozdz.1. O poselstwie Żydów do Jana.

„ N. 4 Adwentu, u Łukasza św. w r. 3. O Janie, opowiadającym chrzest.

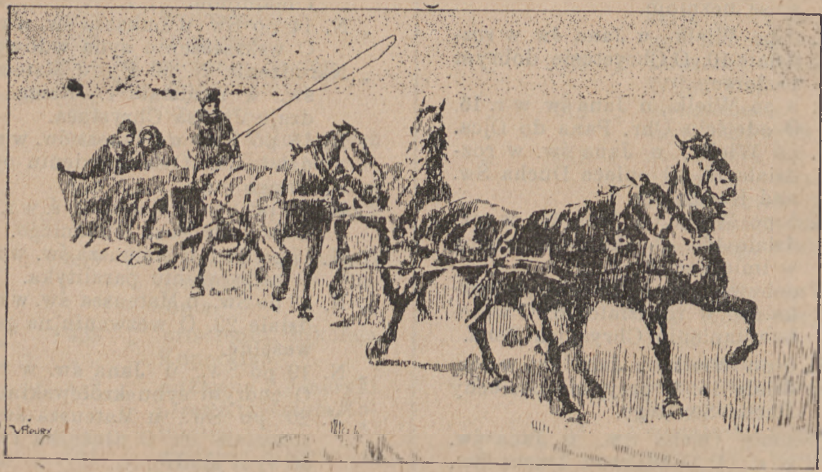
„ Narodzenie Chrystusa Pana u Łukasza św. w rozdz. 2. O narodzeniu Chrystusa Pana.

„ Ś. Szczepana 1 Męcz., u Marka św. w r. 23. O poselstwie proroków.

„ Młodzianków u Mateusza św. w. r. 2 O ucieczce do Egiptu.

Styczeń—31 dni.

Nowy Rok — w *przyszłość* krok, a będzie ona ciemną-przy ludu ciemnocie; będzie jasną (wbrew wrogom) przy wiedzy i cnocie.

Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.			Data.	Wschód słońca. G. M.	Zachód słońca. G. M.
1	S.	**Nowy Rok. Obrzez. P.** Mieczysława.	14	S.	Hilarego. B. W. D. K.	1	8 24	4 26
2	N.	**N. po N. R.** Makarego Op., Mart. B.	15	N.	**2 po 3 Król.** *Im. Jezus* Pawła.	2	8 23	4 28
3	P.	Daniela M., Genowefy. P.	16	P.	Marcellego P. M.	3	8 22	4 29
4	W.	Tytusa B., Rygoberta B. W.	17	W.	Antoniego.	4	8 21	4 31
5	Ś.	Telesfora P. M., Symeona Zak.	18	Ś.	Katedry Św. Piotra w Rz.	5	8 20	4 33
6	C.	**Objaw. Pańskie. Trzech Króli.**	19	C.	Henryka, Marty.	6	8 19	4 34
7	P.	† Lucjana i Juljana M. M.	20	P.	† Fabjana.	7	8 18	4 36
8	S.	Seweryna Op., Juljana M.	21	S.	Agnieszki.	8	8 17	4 38
9	N.	**I po 3 Król.** Marcjanny P. M.,	22	N.	**3 po 3 Król.** *Św. Rodziny.*	9	8 16	4 40
10	P.	Agatona, P., Wilhelma. B. W.	23	P.	*Zaślubiny N. M. P.*	10	8 15	4 41
11	W.	Honoraty P., Hygina P. M.	24	W.	Tymoteusza.	11	8 13	4 43
12	Ś.	Arkadjusza i Modesta M. M.	25	Ś.	*Nawrócenie S. Pawła. Ap.*	12	8 12	4 45
13	C.	Weroniki i Glafiry P. P.	26	C.	Polikarpa.	13	8 11	4 47
14	P.	† Hilarego B. W. D. K.	27	P.	† Jana Złotoustego.	14	8 09	4 49
15	S.	Pawła I Pust.	28	S.	Objawienie Ś. Agnieszki.	15	8 08	4 51
16	N.	**2 po 3 Król.** *Im. Jezus.* Marcellego.	29	N.	**4 po 3 Król.** Franciszka	16	8 07	4 52
17	P.	Antoniego. Op.	30	P.	Martyny P. M. Sawiny.	17	8 05	4 54
18	W.	Katedry Św. Piotra w Rzymie.	31	W.	Piotra Nolasko, Marcelli.	18	8 04	4 59
19	Ś.	Henryka B. M., Marty M.	1	Ś.	† *Wigil.* Ignacego, Brygidy.	19	8 02	4 58
20	C.	Fabjana P. M.	2	C.	**Oczyszczenie N. M. P.**	20	8 00	5 00
21	P.	† Agnieszki P. M.	3	P.	† Błażeja	21	7 59	5 02
22	S.	Wincentego i Anastazego M. M.	4	S.	Ansgarego i Andrzeja.	22	7 57	5 04
23	N.	**3 po 3 Król.** *Św. Rodz., Zaślubiny.*	5	N.	**5 po 3 Król.** Agaty.	23	7 55	5 05
24	P.	Tymoteusza B. M.	6	P.	Doroty, Tytusa.	24	7 54	5 07
25	W.	*Nawrócenie Św. Pawła Ap.*	7	W.	Romualda, Ryszarda.	25	7 52	5 09
26	Ś.	Polikarpa B. M., Pauli Wd.	8	Ś.	Jana z Matty, Emiljana.	26	7 50	5 11
27	C.	Jana Złotoustego B. W. D. K.	9	C.	Apolonji.	27	7 48	5 13
28	P.	† Objawienie św. Agnieszki P. M.	10	P.	Scholastyki, Sylwana.	28	7 46	5 15
29	S.	Franciszka Salezego B.W.D.K.	11	S.	Obj. N.M.P. w Lourdes.	29	7 45	5 17
30	N.	**4 po 3 Król.** Martyny P. M.,	12	N.	**Starozapustna** Eulalji.	30	7 43	5 19
31	P.	Piotra Nolaski W., Marcelli W.	13	P.	Jana i Dobrosława	31	7 41	5 21

Notatnik.

Kalendarzyk cyfrowy

(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi.)

N.		**2**	**9**	**16**	**23**	**30**
P.		3	10	17	24	31
W.		4	11	18	25	
Ś.		5	12	19	26	
C.		**6**	13	20	27	
P.		7	14	21	28	
S.	1	8	15	22	29	

Święta kościoła prawosł.

1. Новый Годъ.

6. Богоявленіе Госп.

Święta wyznania mojżesz.
D. 1, 8, 15, 22 i 29 Sabaty.

Odmiany księżyca

2 Pełnia 0,07 n.
9 Ost. kwad. 8,02 r.
17 Nów 11,26 r.
24 I-sza kw. 5,09 w.
31 Pełnia 12,19 d.

Wskazówki na styczeń:

1. **Dla rolników:** Strzedz pilnie klaczy źreb., ochraniać przed zaziębieniem, oprzęgać młodzież podczas sanny, zwozić lód.
2. **Dla ogrodników:** Przeglądać jarzyny w piwnicach, zacząć zasiew inspektów, okładać drzewa nawozem (odgarnąć, gdy nastanie ciepło).
3. **Dla rybaków:** Rąbać przeręble (dla powietrza), naprawiać sieci, łowić rybę (tarło miętuza).
4. **Dla bartników:** Przekonywać się często o stanie pasieki.
5. **Dla leśników:** Pilnować, aby w porębach nie czyniono nowych dróg.

Luty — 28 dni.

Kiedy ciepło na Macieja,
to już wiosny jest nadzieja.

		Święta katolickie starego stylu.			**Święta katolickie nowego stylu.**	Data.	Wschód słońca.		Zachód słońca.	
							G.	M.	G.	M.
1	W.	†† *Wigilja.* Ignacego, Brygidy.	14	W.	Walentego, Zenona.	1	7	39	5	23
2	Ś.	**Oczyszczenie N. M. P.**	15	Ś.	Faustyna i Jowity.	2	7	37	5	25
3	C.	Błażeja B. M.	16	C.	Juljanny.	3	7	35	5	27
4	P.	† Ansgarego i Andrzeja B. B.	17	P.	† Patrycjusza, Donata.	4	7	33	5	29
5	S.	Agaty P. M.	18	S.	Symeona.	5	7	31	5	30
6	N.	**Starozapustna.** Doroty P. M.,	19	N.	**Mięsopustna.** Konrada.	6	7	29	5	32
7	P.	Romualda Op.	20	P.	Leona i Eucherjusza B.	7	7	27	5	34
8	W.	Jana z Matty W., Emiljana M.	21	W.	Andrzeja, Feliksa.	8	7	25	5	36
9	Ś.	Apolonji P. M., Cyrylla B.	22	Ś.	*Katedry Św. Piotra.*	9	7	23	5	38
10	C.	Scholastyki P., Sylwana B. W.	23	C.	Piotra Dam.	10	7	20	5	40
11	P.	† *Objaw. N. M. P. w Lourdes.*	24	P.	† *Macieja Ap.*, Sergjusza.	11	7	18	5	42
12	S.	Eulalji P.	25	S.	Zygfryda.	12	7	16	5	44
13	N.	**Mięsopustna.** Juljana M.,	26	N.	**Zapustna.** Aleksandra.	13	7	14	5	45
14	P.	Walentego, Leona.	27	P.	Leandra B. W., Aleksan.	14	7	12	5	47
15	W.	Faustyna i Jowity M. M.	28	W.	Romana, Makarego.	15	7	10	5	49
16	Ś.	Juljanny P. M., Juljana M.	1	Ś.	†† *Popielec.* Albina.	16	7	07	5	51
17	C.	Patrycjusza B. W., Donata M.	2	C.	†† Heleny Cesarz.	17	7	05	5	53
18	P.	† Symeona B. M., Maksyma M.	3	P.	†† Kunegundy Ces.	18	7	03	5	55
19	S.	Konrada W., Mansweta B. W.	4	S.	†† *Kazimierza Król.*	19	7	01	5	57
20	N.	**Zapustna.** Leona i Eucherjusza	5	N.	† **I p. Wstępna.** Adrjana.	20	6	58	5	58
21	P.	Maksymiana., Feliksa, Andrzeja.	6	P.	† Wiktora i Wiktoryna.	21	6	56	6	00
22	W.	*Katedry S. Piotra w Ant.*	7	W.	† Tomasza z Akwinu.	22	6	54	6	02
23	Ś.	†† *Popielec.* Piotra Damjana	8	Ś.	†† *Suchy dz.* Jana Bożego.	23	6	51	6	04
24	C.	†† *Macieja Ap.*, Sergjusza M.	9	C.	† Franciszki Rzymianki.	24	6	49	6	06
25	P.	†† Zygfryda B. W.	10	P.	†† *Suchy dz.* 40-tu Męcz.,	25	6	47	6	08
26	S.	†† Aleksandra i Nestora B.B.M.M.	11	S.	†† *Suchy dz.* Konstantego.	26	6	45	6	09
27	N.	† **I post. Wstępna.** Leandra	12	N.	† **2 p. Sucha.** Grzegorza.	27	6	42	6	11
28	P.	†† Romana Op., Makarego M.	13	P.	† Krystyny P. M.	28	6	40	6	13

WYJAŚNIENIE ZNAKÓW: †† — post ścisły; † — post zwykły.

Notatnik.

Kalendarzyk cyfrowy

(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi.)

N.		**6**	**13**	**20**	**27**
P.		7	14	21	28
W.	1	8	15	22	
Ś.	2	9	16	23	
C.	3	10	17	24	
P.	4	11	18	25	
S.	5	12	19	26	

Święta kościoła prawosł.

2. Срѣтеніе Господне.

Święta wyznania mojżesz.

D. 5, 12, 19 i 26 Sabaty. D. 28 Post Estery.

Odmiany księżyca

☾ 8 Ost. kw. 5,25 r.
● 16 Nów 2,12 n.
☽ 23 I-sza kw. 0 43 n.

Wskazówki na luty:

1. **Dla rolników:** Sprawdzić zapasy paszy, obejrzeć ziemniaki siewne, młócić koniczynę, naprawiać narzędzia rolnicze, dbać o ruch dla jagniąt, dawać koniom (przeciw zołzom) kuch lniany, sprzedawać opasy, pielęgnować prośne świnie i nieśne gęsi.
2. **Dla ogrodników:** Oczyszczać drzewa, rozwozić mierzwę.
3. **Dla rybaków:** Łowić rybę pod lodem (tarło szczupaka), przeglądać stawy rybne, dbać o przepływ wody.
4. **Dla bartników:** Przeglądać ule, czy głodu nie cierpią.
5. **Dla leśników:** Zbierać nasiona świerku, sosny i modrzewia.

Marzec — 31 dni.

Św. Józek—czasem trawy, a czasami śniegu wózek przywiezie.

		Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.	Data.	Wschód słońca. G. M.	Zachód słońca G. M.
1	W.	†† Albina B. W.	14	W.	† Matyldy, Leona.	1	6 38	6 15
2	Ś.	†† *Suchy dzień* Heleny Cesarz.	15	Ś.	†† Klemensa Hof.	2	6 35	6 16
3	C.	†† Kunegundy Ces.	16	C.	† Abrahama, Eufrozyny.	3	6 33	6 18
4	P.	†† *Suchy dz.* **Kazimierza Król. W.**,	17	P.	†† Józefa z Ar., Gertrudy.	4	6 31	6 20
5	S.	†† *Suchy dz.* Adrjana i Euzeb.	18	S.	†† *Gabryela Arch.*	5	6 28	6 22
6	N.	† **2 p. Sucha.** Wiktora	19	N.	† **3 p. Głucha.** *Józefa Obl.*	6	6 26	6 24
7	P.	† Tomasza z Akw.	20	P.	† Wolframa B., Eufemji.	7	6 24	6 25
8	W.	† Jana Bożego W.	21	W.	† Benedykta.	8	6 21	6 27
9	Ś.	†† Franciszki Rzymianki.	22	Ś.	†† Katarzyny, Bogusława.	9	6 19	6 29
10	C.	† 40-tu męczen. Wiktora M.	23	C.	† Katarzyny, Nikona.	10	6 16	6 31
11	P.	†† Konstantego W., Herakljusza.	24	P.	†† Marka i Tymoteusza.	11	6 14	6 32
12	S.	†† Grzegorza Wielki P. W. D. K.	25	S.	†† **ZwiastowanieN.M.P.** Iren.	12	6 12	6 34
13	N.	† **3 p. Głucha.** Krystyny P. M.	26	N.	† **4 p. Srodop.** Ludgera,	13	6 09	6 36
14	P.	† Matyldy, Leona.	27	P.	† Jana Damasc B. D. K.	14	6 07	6 38
15	W.	† Klemensa Hofbauera, Longina.	28	W.	† Jana Kap.	15	6 05	6 39
16	Ś.	†† Abrahama Pust., Eufrozyny.	29	Ś.	†† Eustazego.	16	6 02	6 41
17	C.	† Józefa z Ar. W., Gertrudy P.	30	C.	† Anieli, Kwiryna.	17	6 00	6 43
18	P.	†† *Gabryela Arch.*, Cyrylla B.	31	P.	†† Balbiny. P.	18	5 58	6 45
19	S.	†† *Józefa Obl. N. M. P.*	1	S.	†† Teodory, Hugona.	19	5 55	6 46
20	N.	† **4 p. Srodop.** Wolframa B.	2	N.	† **5 p. Męki Pań.** Franciszka.	20	5 53	6 48
21	P.	† Benedykta Op.	3	P.	† Ryszarda.	21	5 51	6 50
22	W.	† Katarzyny W., Bogusława B.	4	W.	† Izydora B. W. D. K.	22	5 48	6 52
23	Ś.	†† Katarzyny Kr. Szw., Nikona.	5	Ś.	†† Wincentego Fer., Ireny.	23	5 46	6 53
24	C.	† Marka i Tymoteusza M. M.	6	C.	† Wilhelma, Celestyna.	24	5 44	6 55
25	P.	†† **Zwiastowanie N.M.P.** Ireneusza.	7	P.	†† *Siedm. ból N. M. P.*	25	5 41	6 57
26	S.	†† Ludgera B.W.,Tekli M.	8	S.	†† Djonizego.	26	5 39	6 58
27	N.	† **5 p. Męki Pań.** Jana Damasc.	9	N.	† **6 p. Palmowa,** Marji Kleof.	27	5 37	7 00
28	P.	† Jana Kapistrana.	10	P.	†† Ezachiela Pr. M.	28	5 34	7 02
29	W.	† Eustazego Op., Cyrylla M.	11	W.	†† Leona Wielk. P. W.	29	5 32	7 04
30	Ś.	†† Anieli Wd., Kwiryna M.	12	Ś.	†† Wiktora, Damjana.	30	5 30	7 05
31	C.	† Balbiny P.	13	C.	†† *Wielki.* Hermenegilda.	31	5 28	7 07

Kalendarzyk cyfrowy
(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi.)

N.		**6**	**13**	**20**	**27**
P.		7	14	21	28
W.	1	8	15	22	29
Ś.	2	9	16	23	30
C	3	10	17	24	31
P.	4	11	18	**25**	
S.	5	12	19	26	

Święta kościoła prawosł.

25. Благовѣщеніе Пр. Богородицы.

Święta wyznania mojżesz.

D. 5, 12, 19 i 26 Sabaty. D. 1 i 2 Purym (zapusty). Dnia 31 Pesach (pierwszy dzień Wielkiejnocy).

Odmiany księżyca

2 Pełnia 1,40 n.
10 Ost. kw. 2,08 n.
17 Nów 2,19 d.
24 I-sza kw. 7,36 r.
31 Pełnia 4,18. d.

Wskazówki na marzec:

1. **Dla rolników:** Obejrzeć kopce z ziemniakami, odprowadzać z pól wodę stojącą, rozpocząć uprawę roli, bronować łąki, pielęgnować klacze źrebne, przewietrzać owczarnie.
2. **Dla ogrodników:** Oczyszczać drzewa, obcinać gałęzie, wapnować.
3. **Dla rybaków:** Zaprzestać łowienia ryb (trą się: szczupak, śliż, rap, miętuz, jaź, jazgarz i boleń).
4. **Dla bartników:** Oczyszczać ule (pierwsze oblatywanie się pszczół).
5. **Dla leśników:** Ułatwiać odpływ wody w szkółkach.

Kwiecień—30 dni.

Czasem kwietnia pora letnia
czasem zwiedzie: w zimę zjedzie.

Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.			Data.	Wschód słońca.		Zachód słońca.	
							G.	M.	G.	M.
1	P.	†† *Siedmiu bol. N.M.P.* Teodory.	14	P.	†† *Wielki.* Walerjana	1	5	25	7	09
2	S.	†† Franciszka à Paulo.	15	S.	†† *Wielka.* Anastazego.	2	5	23	7	11
3	N.	† **6 post. Palmowa.** Ryszarda.	16	N.	**Zmartwychwstanie Chr. P.**	3	5	21	7	12
4	P.	†† Izydora B. W. D. K. Platona	17	P.	**Wielkanoc.** Aniceta P. M.	4	5	19	7	14
5	W.	†† Wincentego Fer., Ireny P. M.	18	W.	*Wielkanoc.* Bogumiła.	5	5	16	7	16
6	Ś.	†† Wilhelma Op., Celestyna P.	19	Ś.	Tymona. M.	6	5	14	7	18
7	C.	†† *Wielki.* Epifanjusza B. M.	20	C.	Sulpicjusza i Serwiljana.	7	5	12	7	19
8	P.	†† *Wielki.* Djonizego B. W.	21	P.	† Anzelma B. W. D. K.	8	5	10	7	21
9	S.	†† *Wielka.* Marji Kleofasowej.	22	S.	Sotera i Kaja.	9	5	08	7	23
10	N.	**Zmartwychwstanie Chr. P.**	23	N.	**Przewodnia.** *Wojciecha.*	10	5	06	7	24
11	P.	**Wielkanoc.** Leona W.	24	P.	Fidelisa. Kapne M.	11	5	04	7	26
12	W.	*Wielkanoc.* Wiktora M.	25	W.	*Marka Ewangielisty.*	12	5	01	7	28
13	Ś.	Hermenegilda Królew. M.	26	Ś.	Kleta i Marcellina.	13	4	59	7	30
14	C.	Walerjana i Justyna M. M.	27	C.	Teofila i Tertuljana.	14	4	57	7	31
15	P.	Anastazego M.	28	P.	† Pawła od Krz. Witalisa.	15	4	55	7	33
16	S.	Marceljana i Lamperta M. m.	29	S.	Piotra, Roberta.	16	4	53	7	35
17	N.	**Przewodnia.** Aniceta P. M.	30	N.	**2 po Wielk.** *Grobu Chryst.*	17	4	51	7	37
18	P.	Bogumiła W., Apoloniusza M.	1	P.	*Filipa i Jakóba. Apost.*	18	4	49	7	38
19	W.	Tymona M.	2	W.	Zygmunta Kr. M.	19	4	47	7	40
20	Ś.	Sulpicjusza i Serwiljana M. m.	3	Ś.	*Znalez. Krzyża Św.*	20	4	45	7	42
21	C.	Anzelma B. W. D. K.	4	C.	Florjana M., Moniki Wd.	21	4	43	7	43
22	P.	† Sotera i Kaja P. P. M. M.	5	P.	† Piusa V P. W. Anioła.	22	4	41	7	45
23	S.	*Wojciecha B. M.*, Jerzego M.	6	S.	*Jana Apost. i Ewang.*	23	4	39	7	47
24	N.	**2 po W.** *Grobu Chr.*, Feliksa.	7	N.	**3 po W.** *Op. św. Józefa.*	24	4	38	7	48
25	P.	*Marka Ew.*	8	P.	**Stanisława B. M. P. K. P.**	25	4	36	7	50
26	W.	Kleta i Marcellina P. P. M. M.	9	W.	Grzegorza.	26	4	34	7	52
27	Ś	Teofila i Tertuljana B. B. W. W.	10	Ś.	Izydora.	27	4	32	7	53
28	C.	Pawła od Krzyża W., Witalisa M.	11	C.	Mamerta, Maksyma.	28	4	30	7	55
29	P.	† Piotra M., Roberta Op.	12	P.	† Pankracego.	29	4	29	7	56
30	S.	Katarzyny Seneń. P., Marjana.	13	S.	Serwacego.	30	4	27	7	58

Kalendarzyk cyfrowy

(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi.)

N.		**3**	**10**	**17**	**24**
P.		4	**11**	18	25
W.		5	**12**	19	26
Ś.		6	13	20	27
C.		7	14	21	28
P.	1	8	15	22	29
S.	2	**9**	16	23	30

Święta kościoła prawosł.
10. Свѣтл. Христово Воскресеніе.
11. Свѣтл. Понедѣльн.
12. Свѣтл. Вторникъ.

Dnie galowe.
23, Imieniny J.C.M. Najjaśniejszej Pani **Aleksandry Teodorówny.**

Święta wyznania mojżesz.
D. 2, 9, 16, 23 i 30 Sabaty. D. 1 Pesach (drugi dzień Wielkiejnocy). D. 2, 3, 4 i 5 wolne święta. D. 6 i 7 ostatnie dwa dni uroczyste Pesach (Wielkiej nocy). D. 29 Pesach-szeni.

Odmiany księżyca
☾ 8 Ost. kw. 8,17 w.
● 16 Nów 0,07 n.
☽ 22 I-sza kw. 2,55 d.
○ 30 Pełnia 7,51 r.

Wskazówki na kwiecień:

1. **Dla rolników:** Rozpocząć siewy, sadzić ziemniaki, zasiewać łąki, mleć zboże na zapas, nasadzać drób (kury, indyki i t. p.).
2. **Dla ogrodników:** Obsiewać rozsadniki, flancować (z inspektów) kalafjory, zasilać drzewa śwież. gnojem, niszczyć liszki, szczepić.
3. **Dla rybaków:** Łowić łososie, pstrągi, przenosić zarybek z zimochowów do stawów letnich.
4. **Dla bartników:** Przeglądać ule (sprawdzać obecność matek), dokarmiać (w braku pyłku) mąką żytnią.
5. **Dla leśników:** Karczować lasy, trzebieżo, sadzić drzewa, żywopłoty, kopać rowy.

Maj — 31 dni.

Deszczyk majowy, to jak łzy dziecięce—
porosił, popłakał i nie płacze więcej.

Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.			Data	Wschód słońca. G. M.	Zachód słońca G. M.
1	N.	**3 po W.** *Filipa i Jakóba Apost.*	14	N.	**4 po W.** *N.M.P.Łuk.* Bonif.	1	4 26	8 00
2	P.	Zygmunta Kr. M., Alonazego.	15	P.	Zofii Wd. M., Jana.	2	4 24	8 01
3	W.	*Znalezienie Krzyża Św.*	16	W.	Jana Nepomucena Kapł.	3	4 22	8 03
4	Ś.	Florjana M., Moniki Wd.	17	Ś.	Paschalisa. N.	4	4 21	8 04
5	C.	Piusa V P. W., Anioła i Ireny.	18	C.	Feliksa Kapuc. M.,	5	4 19	8 06
6	P.	† *Jana Apost. Ewang. w oleju.*	19	P.	† Piotra, Celestyna.	6	4 18	8 07
7	S.	Domiceli i Eufrozyny M. M.	20	S.	Bernardyna Seneńsk. W.	7	4 17	8 09
8	N.	**4 po W. Stanisława B. M. P. K. P.**	21	N.	**5 po W.** Wiktora M.	8	4 16	8 10
9	P.	Grzegorza Nazj B. W. D. K.	22	P.	†† *Krzyż. dz.*, Julji, Hel.	9	4 14	8 12
10	W.	Izydora Or.	23	W.	†† *Krzyż. dz.* Dezyderego	10	4 12	8 13
11	Ś.	Mamerta B. W., Maksyma M.	24	Ś.	†† *Krzyż. dz. Wigilja.*	11	4 11	8 15
12	C.	Pankracego M.	25	C.	**Wniebowstąpienie Pańskie.**	12	4 10	8 16
13	P.	† Serwacego B. W.	26	P.	† Filipa i Nerzusza W.	13	4 09	8 17
14	S.	Bonifacego M., Dobiesława.	27	S.	Bedy, Jana i Marji Magd.	14	4 07	8 19
15	N.	**5 po W.** Zofji Wd. M., Jana.	28	N.	**6 po W.** Augustyna.	15	4 06	8 20
16	P.	†† *Krzyż. dz.*, Jana Nepomucena.	29	P.	Teodozji, Maks.	16	4 05	8 21
17	W.	†† *Krzyż. dz.*, Paschalisa W.	30	W.	Feliksa, Ferdynanda.	17	4 04	8 23
18	Ś	†† *Krzyż. dz.*, Feliksa Kapuc.	31	Ś.	Anieli, Petronelli.	18	4 03	8 24
19	C.	**Wniebowstąpienie Pańskie.** Piotra.	1	C.	Jakóba B. W., Fortunata.	19	4 02	8 25
20	P.	† Bernardyna Seneńsk. W.	2	P.	† Marcellina i Blandyny.	20	4 01	8 26
21	S.	Wiktora M.	3	S.	†† *Wigilja* Erazma B. M.	21	4 01	8 27
22	N.	**6 po W.** Julji M., Heleny P.	4	N.	**Zesłanie Ducha Swiętego.**	22	4 00	8 28
23	P.	Dezyderego, Michała.	5	P.	**Swiąteczny.** Bonifacego.	23	3 59	8 29
24	W.	Joanny i Afry Zuzanny M. M.	6	W.	*Swiąteczny.* Norberta.	24	3 58	8 30
25	Ś.	Grzegorza, Urbana.	7	Ś.	†† *Suchy dz.* Roberta.	25	3 58	8 31
26	C.	Feliksa i Nereusza W.	8	C.	Maksyma, Seweryna.	26	3 57	8 32
27	P.	† Bedy W. D. K., Jana P. M.	9	P.	†† *Suchy dz.* Pryma	27	3 57	8 33
28	S.	Augustyna B. W. Ap. Ang.	10	S.	†† *Suchy dz.* Małgorzaty.	28	3 56	8 34
29	N.	**Zesłanie Ducha Sw.** Teodozji.	11	N.	**Trójcy Sw.**, Barnaby Ap.	29	3 56	8 35
30	P.	**Świąteczny.** Feliksa P. M.	12	P.	Jana, Onufrego.	30	3 56	8 35
31	W.	*Świątecz.*Anieli P., Petronelli P.	13	W.	Antoniego Padewskiego.	31	3 55	8 36

Kalendarzyk cyfrowy
(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi.)

N.	**1**	**8**	**15**	**22**	**29**
P.	2	**9**	16	23	**30**
W.	3	10	17	24	31
Ś.	4	11	18	**25**	
C.	5	12	**19**	26	
P.	**6**	13	20	27	
S.	7	**14**	21	28	

Święta kościoła prawosł.
9. Перенесеніе мощ. св. Николая Чудотв.
19. Вознесеніе Господне.
29. День Св. Троіцы.
30. День Св. Духа.

Dnie galowe
6. Rocznica urodzin J.C. M. Najjaśniejszego Pana **Mikołaja II Aleksandrowicza.**
14. Rocznica Św. Koronacji Najjaśniejszego Pana **Mikołaja II Aleksandrowicza** i Najjaśniejszej pani **Aleksandry Teodorówny.**
25. Rocznica urodzin J. C. M. Najjaśniejszej Pani **Aleksandry Teodorówny.**

Święta wyznania mojżesz.
D. 7. 14, 21 i 28 Sabaty. D. 3 Lagbeomer (Dnie radosne). D. 20 i 21 Szewuos (Zielone święta) pamiątka odebrania 10-ciu przykazań na górze Synai.

Odmiany księżyca
☾ 8 Ost. kw. 11.04 r.
● 15 Nów 8,06 r.
☽ 21 I-sza kw. 11,45 w.
○ 29 Pełnia 11,32 w.

Wskazówki na maj:

1. **Dla rolników:** Skończyć siewy (len, konopie, łubin, gryka), bronować wschodz. ziemniaki, wywozić nawóz pod oziminy, dostarczać dla młodego drobiu zieleniny.
2. **Dla ogrodników:** Przesadzać w grunt warzywa, sadzić ogórki, opielać ogrodowizny.
3. **Dla rybaków:** Łowić raki (samce), pozostawić ryby w spokoju (po tarle).
4. **Dla bartników:** Zwracać pilną uwagę na pszczoły, strzedz je od zgnilca.
5. **Dla leśników:** Ciąć leszczynę i wierzbę na wyroby koszykarskie.

Czerwiec—30 dni.

Na Św. Duch—
w wodę buch!

		Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.	Data	Wschód słońca. G. M.	Zachód słońca. G. M.
1	S.	†† *Suchy dz.* Jakóba B. W.	14	S.	Bazylego Wielk.	1	3 55	8 37
2	C.	Marcellina i Blandyny M. M.	15	C.	**Boże Ciało**. Wita, Modesta.	2	3 55	8 37
3	P.	†† *Suchy dz* .Erazma B. W.	16	P.	† Bennona, Julitty.	3	3 55	8 38
4	S.	†† *Suchy dz.* Franciszka.	17	S.	Jolanty, Innocentego.	4	3 55	8 38
5	N.	**Trójcy S.** Bonifacego, Walerji.	18	N.	**2 po Sw.** *N.M.P. Nieust. P.*	5	3 55	8 39
6	P.	Norberta Ktandjusza B. W.	19	P.	Gerwazego i Protazego.	6	3 54	8 39
7	W.	Roberta Op.	20	W.	Sylwerjusza P. M.	7	3 54	8 39
8	Ś.	Maksyma, Seweryna B. B.W.W.	21	Ś.	Alojzego, Gonzagi.	8	3 55	8 40
9	C.	**Boże Ciało**. Pryma i Felicjana.	22	C.	Paulina, Flawjusza.	9	3 55	8 40
10	P.	† Małgorzaty Kr., Zacharjasza.	23	P.	† *Serca Jezus.* Agrypiny,	10	3 55	8 40
11	S.	Barnaby Ap.	24	S.	*Narodz. Św. Jana Chrzc.*	11	3 55	8 40
12	N.	**2 po Sw.** Jana W., Onufrego,	25	N.	**3 po Sw.** Prospera.	12	3 56	8 40
13	P.	Antoniego Padewskiego W.	26	P.	Jana i Pawła M. m.	13	3 56	8 40
14	W.	Bazylego Wielk. B. W. D. K.	27	W.	Władysława Kr. W.	14	3 56	8 40
15	Ś.	Wita, Modesta i Krescencji M. M.	28	Ś.	†† *Wigilja.* Leona.	15	3 57	8 40
16	C.	Bennona Julitty i Justyny.	29	C.	**Piotra i Pawła Ap.**	16	3 57	8 40
17	P.	† *Serca Jezusowego.* Jolenty W.	30	P.	† Lucyny i Emiljanny.	17	3 58	8 40
18	S.	Marka i Marcellina M. M.	1	S.	Teodoryka Kapł.	18	3 59	8 40
19	N.	**3 po Sw.** *N. M. Nieust. Pomocy.*	2	N.	**4 po Sw.** *Najśw. Krwi P.*	19	3 59	8 40
20	P.	Sylwerjusza P. M.	3	P.	Anatoliusza i Heliodora.	20	4 00	8 39
21	W.	Alojzego Gonzagi W.	4	W.	Józefa Kalasantego.	21	4 01	8 39
22	Ś.	Paulina B. W., Flawjusza M.	5	Ś.	Antoniego Zaccarja.	22	4 01	8 38
23	C.	Agrypiny P. M., Zenona M.	6	C.	Izajasza, Dominiki.	23	4 02	8 38
24	P.	† *Narodzenie Sw. Jana Chrzcic.*	7	P.	† Cyrylla i Metodego.	24	4 03	8 37
25	S.	Prospera B. W., Adelberta W.	8	S.	Elżbiety, Eugenjusza.	25	4 04	8 37
26	N.	**3 po Sw.** Jana i Pawła M. M.	9	N.	**5 po Sw.** *Bł. Jana z Dukli.*	26	4 05	8 36
27	P.	Władysława Kr. W.	10	P.	7-iu br. m. syn. Felicyty.	27	4 06	8 35
28	W.	†† *Wigilja.* Leona II, Ireneusza.	11	W.	Pelagji M., Piusa I P. M.	28	4 07	8 34
29	Ś.	**Piotra i Pawła Ap.**	12	Ś.	Jana Gwalberta Op.	29	4 08	8 34
30	C.	Wspomnienie św. Pawła Ap.	13	C.	Małgorzaty, Anakleta.	30	4 09	8 33

Kalendarzyk cyfrowy

(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi)

N.		**5**	**12**	**19**	**26**
P.		6	13	20	27
W.		7	14	21	28
Ś.	1	8	15	22	**29**
C.	2	9	16	23	30
P.	3	10	17	24	
S.	4	11	18	25	

Święta kościoła prawosł.

29. Св. Петра и Павла.

Święta wyznania mojżesz.

D. 4, 11, 18 i 25 Sabaty. D. 30 Szywe-usorbetamuz (post na pamiątkę oblężenia Jerozolimy).

Odmiany księżyca

☾ 6 Ost. kw. 10,32 n.
● 13 Nów 3,01 d.
☽ 20 I-sza kw. 11,02 r.
○ 28 Pełnia 2,35 d.

Wskazówki na czerwiec:

1. **Dla rolników:** Rozpocząć sianokos, obsypywać ziemniaki, myć i strzydz owce.
2. **Dla ogrodników:** Polewać flance warzyw, obcinać u truskawek boczne pędy, pleć i przekopywać szkółki.
3. **Dla rybaków:** Łowić rybę (tarło karpia, lina, karasia, suma i raków).
4. **Dla bartników:** Podbierać miód, tworzyć nowe roje.
5. **Dla leśników:** Uprzątać suchostój i pował.

Lipiec — 31 dni.

Na dzień Św. Małgorzaty —
pierwsze gruszki do chaty.

		Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.	Data	Wschód słońca. G.	M.	Zachód słońca. G.	M.
1	P.	† Teodoryka Kapł., Bogusława.	14	P.	† Bonawentury, Justa.	1	4	10	8	32
2	S.	*Nawiedzenie N. M. P.*, Martyn.	15	S.	Rozesłanie Apost., Henr.	2	4	12	8	31
3	N.	**5 po Sw.** *N.Kr. P.J.Ch.* Anatol.	16	N.	**6 po Sw.** *N. M. P. Szkap.*	3	4	13	8	30
4	P.	Józefa Kalasantego W.	17	P.	Aleksego W., Westyny M.	4	4	14	8	29
5	W.	Antoniego Zaccaria W.	18	W.	Szymona z L., Kamilla.	5	4	15	8	28
6	Ś.	Izajasza Pr., Dominiki P. M.	19	Ś.	Wincentego à Paulo.	6	4	17	8	26
7	C.	Cyrylla i Metodego B. B. W. W.	20	C.	Czesława W., Emiljana.	7	4	18	8	25
8	P.	† Elżbiety Kr. W., Eugenjusza P.	21	P.	† Praksedy, Wiktora	8	4	19	8	24
9	S.	Weroniki P., Zenona M.	22	S.	Marji Magdaleny, Platona	9	4	21	8	23
10	N.	**6 po Sw.** *Bł. Jana z D.*, 7-iu Br.	23	N.	**7 po Sw.** Apolinarego	10	4	22	8	21
11	P.	Pelagji M., Piusa I P. M.	24	P.	Krystyny P. M.	11	4	23	8	20
12	W.	Jana Gwalberta Op.	25	W.	Jakóba, Krzysztofa M.	12	4	25	8	19
13	Ś.	Małgorzaty P. M., Anakleta P.M.	26	Ś.	*Anny Matki N. M. P.*	13	4	26	8	17
14	C.	Bonawentury B.W.D.K., Justa M.	27	C.	Natalji, Pantaleona.	14	4	28	8	16
15	P.	† Rozesłanie Ap., Henryka Ces.	28	P.	† Innocentego i Wiktora.	15	4	29	8	14
16	S.	*N.M.P.Szkapl.*, Andrzeja i Ben.	29	S.	Marty, Olawa.	16	4	31	8	13
17	N.	**7 po Sw.** Aleksego W., Westyny.	30	N.	**8 po Sw.** Julitty i Donat.	17	4	32	8	11
18	P.	Szymona z Lipnicy W.	31	P.	Ignacego Loioli.	18	4	34	8	10
19	W.	Wincentego à Paulo W.	1	W.	*Piotra Ap. w okowach.*	19	4	35	8	08
20	Ś.	Czesława W., Emiljana, Hieron.	2	Ś.	*N. M. P. Anielskiej.*	20	4	37	8	06
21	C.	Praksedy P. M., Wiktora M.	3	C.	Znal. relik. św. Szczepana.	21	4	38	8	04
22	P.	† Marji Magdaleny, Platona M.	4	P.	† Dominika, Arystarcha	22	4	40	8	03
23	S.	Apolinarego B. M., Teofila M.	5	S.	*N. M. P. Snieżnej*, Afry.	23	4	42	8	01
24	N.	**8 po S.** *Kunegundy Kr. P.*,Kryst.	6	N.	**9 po Sw.** *Przemien. Pańskie.*	24	4	43	7	59
25	P.	Jakóba Apost.	7	P.	Kajetana, Donata.	25	4	45	7	57
26	W.	*Anny Matki N. M. P.*	8	W.	Cyrjaka, Larga.	26	4	46	7	55
27	Ś.	Natalji M., Pantaleona M.	9	Ś.	Romana, Rustyka.	27	4	48	7	54
28	C.	Innocentego i Wiktora P.P. M.M.	10	C.	*Wawrzyńca*, Bogdana.	28	4	50	7	52
29	P.	† Marty P., Olawa Kr. M.	11	P.	† Zuzanny i Dygny.	29	4	51	7	52
30	S.	Julitty i Donatylli M. M.	12	S.	Klary, Hilarji.	30	4	53	7	48
31	N.	**9 po Sw.** Ignacego Loioli W.	13	N.	**10po Sw.** Hippolita i Kas.	31	4	55	7	46

Notatnik.

Kalendarzyk cyfrowy

(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi.)

N.			**10**	**17**	**24**	**31**
P.		4	11	18	25	
W.		5	12	19	26	
Ś.		6	13	20	27	
C.		7	14	21	28	
P.	1	8	15	**22**	29	
S.	2	9	16	23	**30**	

Dnie galowe

22. Imieniny J.C.M. Cesarzowej Matki **Marji Teodorówny.**

30. Rocznica urodzin J.C.W. Cesarzewicza Następcy Tronu Wielkiego Księcia **Aleksego Mikołajewicza.**

Święta wyznania mojżesz.

D. 2, 9, 16, 23 i 30 Sabaty. D. 21 Tyszebeaw (post na pamiątkę zburzenia Jerozolimy).

Odmiany księżyca

☾ 6 Ost. kw. 7,12 r.
● 12 Nów 9,53 w.
☽ 20 I-sza kw. 1,11 n.
○ 28 Pełnia 4,36 n.

Wskazówki na lipiec:

1. **Dla rolników:** Przystąpić do żniw, naprawić dachy, oczyścić spichrze, rozpocząć uprawę roli (pod oziminy), pławić inwentarz przez upały.
2. **Dla ogrodników:** Przechowywać owoce w chłodzie, zbierać nasiona warzyw i kwiatów i przechowywać w suchem miejscu.
3. **Dla rybaków:** Łowić sieciami (tarło wszelkich ryb skończone).
4. **Dla bartników:** Śledzić młode roje, ażeby gniazda budowały prawidłowo.
5. **Dla leśników:** Trzebić lasy, szacować drzewo na cięcie, naprawiać drogi i mosty.

Sierpień — 31 dni.

Św. Bartłomiej wiele rzeczy umie:
bąki dusi, muchy tłumi.

		Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.	Data	Wschód słońca. G. M.	Zachód słońca. G. M.
1	P.	*Piotra Ap. w okowach.*	14	P.	†† *Wigilja.* Euzebjusza.	1	4 56	7 44
2	W.	*N. M. P. An.*, Stefana, Alfonsa.	15	W.	**Wniebowzięcie N. M. P.**	2	4 58	7 42
3	Ś.	Znal. rel. św. Szczepana M.	16	Ś.	Rocha Wyz.	3	5 00	7 40
4	C.	Dominika W., Arystarcha M.	17	C.	Mirona, Pawła i Juljanny.	4	5 01	7 38
5	P.	† *N. M. P. Śnieżnej*, Stanisława.	18	P.	† Firmina, Agapita.	5	5 03	7 36
6	S.	*Przemienienie Pańskie.* Syksta.	19	S.	Marjana i Rufina.	6	5 05	7 34
7	N.	**10 po Sw.** Kajetana W., Donata.	20	N.	**11 po Sw.** *Jacka Wyzn.*	7	5 06	7 32
8	P.	Cyrjaka, Carga i Smar. M. M.	21	P.	Joanny Fremiot. Wd.	8	5 08	7 29
9	W.	Romana M., Rustyka M.	22	W.	Symforjana i Tymoteusza.	9	5 10	7 27
10	Ś.	*Wawrzyńca M.*, Bogdana W.	23	Ś.	Filipa, Benicjusza.	10	5 11	7 25
11	C.	Zuzanny i Dygny P.	24	C.	Bartłomieja, Ptolomeusza.	11	5 13	7 23
12	P.	† Klary P., Hilarji M.	25	P.	† Ludwika Kr. Węg.	12	5 15	7 21
13	S.	†† *Wigilja.* Hippolita i Kassjana.	26	S.	Ireneusza i Zefirina.	13	5 16	7 18
14	N.	**11 po Sw.** Euzebjusza Kapł.	27	N.	**12 po Sw**, Przen. rel. św. K.	14	5 18	7 16
15	P.	**Wniebowzięcie N. M. P.**	28	P.	Augustyna Hermana.	15	5 20	7 14
16	W.	Rocha Wyznawcy.	29	W	*Ścięcie. gł. św. Jana Ch.*	16	5 21	7 17
17	Ś.	Mirona, Pawła i Juljanny M. M.	30	Ś.	*N. M. P. Jasnogórskiej.*	17	5 23	7 10
18	C.	Firmina B. W., Agapita M.	31	C.	Rajmunda W., Paulina.	18	5 23	7 02
19	P.	† Marjana i Rufina W.	1	P.	† Idziego Op.	19	5 26	7 05
20	S.	Bernarda Op., Samuela Pr.	2	S.	Stefana Kr. Węg.	20	5 28	7 03
21	N.	**12 po Sw.** *Jacka Wyz.*, Joanny.	3	N.	**13 po Sw.** *Poc. N. M. P.*	21	5 30	7 00
22	P.	Symforjana i Tymoteusza M.	4	P.	Rozalii P.	22	5 31	6 58
23	W.	Filipa i Benicjusza W.	5	W.	Wawrzyńca Justiniani.	23	5 33	6 56
24	Ś.	Bartłomieja Ap., Ptolomeusza.	6	Ś.	Zacharjasza, Petronjusza.	24	5 35	6 54
25	C.	Ludwika Kr. Węg.	7	C.	†† *Wigilja.* Jana, Reginy.	25	5 36	6 51
26	P.	† Ireneusza i Zefiryna M. M.	8	P.	† **Narodzenie N. M. P.**	26	5 38	6 49
27	S.	*Przenies. relik. św. Kazimierza.*	9	S.	Sergjusza, Gorgonjusza.	27	5 40	6 47
28	N.	**13 po Sw.** AugustynaB., Hermana.	10	N.	**14 po Sw.** *Im. N. M. P.*	28	5 41	6 44
29	P.	*Ścięcie gł. św. Jana Chrzcic.*	11	P.	Prota i Jacka M M.	29	5 43	6 42
30	W.	Róży Lim. P., Feliksa Kapł. M.	12	W.	Gwidona, Heronida.	30	5 45	6 39
31	Ś.	Rajmunda W., Paulina B. M.	13	Ś.	Eugenji.	31	5 46	6 37

Sierpień. Notatnik.

Kalendarzyk cyfrowy

(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi.)

N.		**7**	**14**	**21**	**28**
P.	1	8	**15**	22	**29**
W.	2	9	16	23	**30**
Ś.	3	10	17	24	
C.	4	11	18	25	
P.	5	13	19	26	
S.	**6**	13	20	27	

Święta kościoła prawosł.

6. Преобр. Господне.
15. Усп. Пресв. Богор.
29. Усѣкн. Гл. Св. Іоанна Предт.
30. Перенес. мощ. Бл. Александра Невск.

Święta wyznania mojżesz.

D. 6, 13, 20 i 27 Sabaty.

Odmiany księżyca

☾ 2 Ost. kw. 1,25 d.
● 11 Nów 5,55 r.
☽ 18 1-sza kw. 6,02 w.
○ 26 Pełnia 5,38 w.

Wskazówki na sierpień:

1. **Dla rolników:** Odbywać żniwa, rwać len, konopie i moczyć, młócić siewne zboża, siać oziminy, puszczać drób na ścierniska.
2. **Dla ogrodników:** Podpierać gałęzie drzew owocowych, zbierać chmiel, niszczyć gniazda os i szerszeni.
3. **Dla rybaków:** Łowić ryby (w tym czasie tłuste i smaczne) w pogodę sieciami, w niepogodę wędką; wzbraniać moczenia lnu i konopi w wodach rybnych.
4. **Dla bartników:** Kończyć miodobranie.
5. **Dla leśników:** Przysposobić grunt pod zasiewy drzewne.

Wrzesień—30 dni.

Przyszedł Święty Michał —
będzie ludzie za piec wpychał.

		Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.	Data	Wschód słońca G.	M.	Zachód słońca G.	M.
1	C.	Idziego Op.	14	C.	*Podwyższ. Krzyża Św.*	1	5	48	6	35
2	P.	† Stefana Kr. Węg.	15	P	† Nikodema. Kapł. M.	2	5	50	6	32
3	S.	Bronisławy P.	16	S.	Eufemji P. M.	3	5	51	6	30
4	N.	**14 po Sw.** *Joachima Ojca N.M.P.*	17	N.	**15 po Sw.** *N. M. P. Bol.*	4	5	53	6	28
5	P.	Wawrzyńca Justyniani B. W.	18	P.	Józefa W., Ireny M.	5	5	55	6	26
6	W.	Zacharjasza Pr., Petronjusza.	19	W.	Januarjusza	6	5	56	6	23
7	Ś.	†† *Wigilja.* Jana M., Reginy P.	20	Ś.	†† *Suchy dz.* Eustachjusza.	7	5	58	6	20
8	C.	**Narodzenie N. M. P.**, Adrjana M.	21	C.	*Mateusza Ap.*	8	6	00	6	18
9	P.	† Sergjusza P. W., Gorgonjusza.	22	P.	†† *Suchy dz.* Tomasza B.	9	6	01	6	16
10	S.	Mikołaja z Tolent. W.	23	S.	†† *Suchy dz.* Tekli. P. M.	10	6	03	6	13
11	N.	**15 po Sw.** *Im.N.M.P.*, Prota.	24	N.	**16 po Sw.** *Ładysława z G.*	11	6	05	6	11
12	P.	Gwidona M., Heronida M.	25	P.	Firmina B. W.	12	6	06	6	08
13	W.	Eugenji P.	26	W.	Cyprjana i Justyny.	13	6	08	6	07
14	Ś.	*Podwyższenie Krzyża św.*	27	Ś.	Kozmy i Damjana.	14	6	10	6	04
15	C.	Nikodema Kapł.	28	C.	Wacława.	15	6	12	6	01
16	P.	Eufemji P. M.	29	P.	† *Michała Archanioła.*	16	6	13	5	59
17	S.	Stygmat. św. Franciszka.	30	S.	Hieronima Kapł. W. D. K.	17	6	15	5	57
18	N.	**16 po Sw.** *N.M.P.Bol.,N.S.N.M.P.*	1	N.	**17 po Sw.** *N. M.P. Róż.*	18	6	17	5	54
19	P.	Januarjusza B. M.	2	P.	Aniołów Stróżów.	19	6	18	5	52
20	W.	Eustachjusza M.	3	W.	Kandyda i Ewalda.	20	6	20	5	50
21	Ś.	†† *Suchy dz.* Mateusza Ap.	4	Ś.	Franciszka Serafic.	21	6	22	5	47
22	C.	Tomasza B. W.	5	C.	Placyda M.	22	6	23	5	45
23	P.	†† *Suchy dz.* Tekli P. M.	6	P.	Brunona.	23	6	25	5	43
24	S.	†† *Suchy dz. N.M.P. od w. niew.*	7	S.	† Marka, Justyny.	24	6	27	5	40
25	N.	**17 po Sw.** *Ładysława z G.* Firm.	8	N.	**18 po Sw.** *Wincent. Kadł.*	25	5	38	6	29
26	P.	Cyprjana i Justyny P. M. M.	9	P.	Dyonizego B. M.	26	6	30	5	36
27	W	Kozmy i Damjana M. M.	10	W.	Franciszka Borg.	27	6	32	5	33
28	Ś.	Wacława Kr. M.	11	Ś.	Placydy i Zenajdy.	28	6	34	5	31
29	C.	*Michała Archanioła.*	12	C.	Maksymiljana, Ludwika.	29	6	36	5	29
30	P.	† Hjeronima Kapł. W. D. K	13	P.	Edwarda. Kr. W.	30	6	37	5	27

Kalendarzyk cyfrowy

(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi.)

N.		**4**	**11**	**18**	**25**
P.		5	12	19	**26**
W.		6	13	20	27
Ś.		7	**14**	21	28
C.	1	**8**	15	22	29
P.	2	9	16	23	30
S.	3	10	17	24	31

Święta kościoła prawosł.

8. Рожд. Пресв. Бог.
14. Воздвиж. Честн. Креста.
26. Св. Ап. и Ев. Іоанна Богослова.

Święta wyznania mojżesz.

D. 3, 10, 17 i 24 Sabaty. D. 10 Nowy rok, Roz-haszana, 5672 od stworzenia świata. D. 30 Hoszana raba (wolne święto palm).

Odmiany księżyca

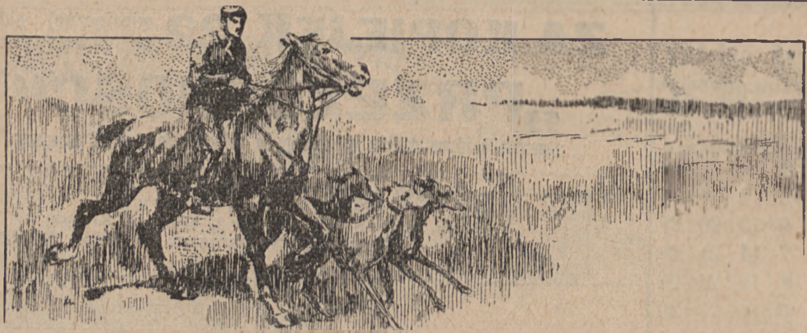
☾ 2 Ost. kw. 7,32 w.
● 9 Nów 4,19 d.
☽ 17 I-sza kw. 12,49 d.
○ 25 Pełnia 5,52 r.

Wskazówki na wrzesień:

1. **Dla rolników:** Skończyć zbiory i siewy, skopać okopowe, zebrać koniczynowe nas., pasać bydło na rżyskach, sprzedawać drób.
2. **Dla ogrodników:** Zbierać owoce, wysyłać na sprzedaż, robić konserwy.
3. **Dla rybaków:** Łowić rybę, zaniechać połowu raków, skończyć szlamowanie zimochowów.
4. **Dla bartników:** Przystąpić (w razie chłodów) do okrywania uli.
5. **Dla leśników:** Podkrzesywać drzewa leśne, zbierać orzechy i jagody.

Październik — 31 dni.

Jesień tego nie wywieje —
Czego wiosna nie zasieje.

Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.			Data	Wschód słońca. G.	M.	Zachód słońca. G.	M.
1	S.	Remigjusza B. W.	14	S.	Kaliksta, Ewarysta.	1	6	39	5	24
2	N.	**18 po Św.** *N. M. P. Róż.*, An Str.	15	N.	**19 po Św.** Jadwigi, Teresy.	2	6	41	5	22
3	P.	Kandyda i Ewalda M M.	16	P.	Martynjana i Saturiana.	3	6	43	5	20
4	W.	Franciszka Serafic. W.	17	W.	Wiktora, Małgorzaty.	4	6	45	5	18
5	S.	Placyda M.	18	Ś.	*Łukasza Ewang.*	5	6	46	5	15
6	C.	Brunona W.	19	C.	Piotra z Alkantary.	6	6	48	5	13
7	P.	† Marka P. W., Justyny P. M.	20	P.	† Ireny, Marty i Sauli.	7	6	50	5	11
8	S.	Pelagji i Birgitty Wd.	21	S.	Urszuli, Hilarjona.	8	6	52	5	09
9	N.	**19 po Św.** *Wincent. Kadł.*, Djoniz.	22	N.	**20 po Św.** *Jana Kant.*	9	6	54	5	07
10	P.	Franciszka Borg. W.	23	P.	Seweryna i Romana B.	10	6	55	5	04
11	W.	Placydy i Zenajdy P. P.	24	W.	*Rafała Archanioła.*	11	6	57	5	03
12	Ś.	Maksymiljana, Ludwika Bertr.	25	Ś.	Kryspina i Kryspinjana.	12	6	59	5	01
13	C.	Edwarda Kr. W.	26	C.	Ewarysta.	13	7	01	4	59
14	P.	† Kaliksta P. M., Ewarysta.	27	P.	† Sabiny, Frumencjusza.	14	7	03	4	57
15	S.	Jadwigi Wd., Teresy P.	28	S.	*Szymona i Tadeusza Ap.*	15	7	05	4	55
16	N.	**20 po Św.** Martynjana i Saturjana.	29	N.	**21 po Św.** Narcyza, Euz.	16	7	06	4	53
17	P.	Wiktora M., Małgorzaty.	30	P.	Germana i Serapiona.	17	7	08	4	51
18	W.	*Łukasza Ewang.*, Justa M.	31	W.	†† *Wigilja.* Symfronjusza.	18	7	10	4	49
19	Ś.	Piotra z Alkantary W.	1	Ś.	**Wszystkich Świętych.**	19	7	12	4	47
20	C.	Ireny, Marty i Sauli P. P.M, M.	2	C.	*Dzień Zaduszny.* Jerzego.	20	7	14	4	45
21	P.	† Urszuli P. M., Hilarjona Op.	3	P.	† Huberta, Sylwji Matr.	21	7	16	4	43
22	S.	Korduli i Alodji P. P. M. M.	4	S.	Karola Boromeusza.	22	7	18	4	41
23	N.	**21 po Św.** *Jana Kantego.*	5	N.	**22 po Św.** *Opieki N. M. P.*	23	7	20	4	39
24	P.	*Rafała Arch.*	6	P.	Leonarda W., Feliksa.	24	7	21	4	37
25	W.	Kryspina i Kryspinjana M. M.	7	W.	Nikandra i Karyny.	25	7	23	4	36
26	Ś.	Ewarysta P. M.	8	Ś.	Gotfryda i Maura.	26	7	25	4	34
27	C.	Sabiny P. M., Frumencjusza B. W.	9	C.	Teodora i Oresta.	27	7	27	4	32
28	P.	† *Szymona i Tadeusza Ap.*	10	P.	† Andrzeja z Awelinu.	28	7	29	4	30
29	S.	Narcyza B. W., Euzebji P. M.	11	S.	Marcina B. W.	29	7	31	4	29
30	N.	**22 po Św.** Germana i Serap.	12	N.	**23 po Św.** Mar. 5-ciu Br. M.	30	7	32	4	27
31	P.	†† *Wigilja.* Symfronjusza, Luc.	13	P.	Dydaka W., Zebing M.	31	7	34	4	26

Październik. Notatnik.

Kalendarzyk cyfrowy
(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi.)

N.		**2**	9	**16**	**23**
P.		3	10	17	24
W.		4	11	18	25
Ś.		**5**	12	19	26
C.		6	13	20	27
P.		7	14	**21**	28
S.	**1**	8	15	**22**	

Święta kościoła prawosł.
1. Покровъ Пр. Бог.
22. Каз. Иконы Б. М.

Dnie galowe
5. Imieniny JCW. Cesarzewicza Następcy Tronu Wielkiego Księcia **Aleksego Mikołajewicza.**
21. Dzień wstąpienia na Tron JCM. Najjaśniejszego Pana **Mikołaja II Aleksandrowicza.**

Święta wyznania mojżesz.
D. 1, 8, 15, 22 i 29 Sabaty. D. 1 Szemini-Aceres (dzień urocz.) D. 2 Szymacht - tora (ostatni urocz. dzień szałaszów).

Odmiany księżyca
2 Ost. kw. 2,08 n.
9 Nów 5,50 r.
17 I sza kw. 8,23 r.
24 Pełnia 5,29 w.
31 Ost. kw. 9.01 r.

Wskazówki na październik:

1. **Dla rolników:** Zorać pola, dołować paszę, przerwać pasanie inwentarza, tuczyć trzodę chlewną, Sporządzić budżet paszy i plan zimowego karmienia.
2. **Dla ogrodników:** Skończyć sprzęt ogrodowizn, przygotować doły pod inspekty, przesadzić ze szkółek drzewka owocowe.
3. **Dla rybaków:** Łowić ryby (tarło pstrąga), oddzielać karpie rozpłod., spuszczać stawy.
4. **Dla bartników:** Przeglądać ule, odprostować i zabezpieczyć przed zaciekaniem (pasieka już winna pozostać w spokoju).
5. **Dla leśników:** Przesadzać drzewa liściaste, przygotowywać opał, trzebić łąki, karczować poręby.

Listopad — 30 dni.

Gęś na Marcina po wodzie —
wół na Wielkanoc po lodzie.

		Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.	Data.	Wschód słońca. G. M.	Zachód słońca. G. M.
1	W.	**Wszystkich Świętych.**	14	W.	Jukunda, Serapjona.	1	7 36	4 24
2	Ś.	*Dzień Zaduszny.* Jerzego B. W.	15	Ś.	Leopolda.	2	7 38	4 23
3	C.	Huberta B. W., Sylwji Matr.	16	C.	Edmunda.	3	7 40	4 21
4	P.	† Karola Boromeusza, Witalisa.	17	P.	† Grzegorza Cud.	4	7 41	4 20
5	S.	Zacharjasza i Elżbiety.	18	S.	Odona. P., Poiw. baz.	5	7 43	4 18
6	N.	**23 po Św.** *Opieki N. M. P.*	19	N.	**24 po Św.** *Stanisł. Kostki.*	6	7 45	4 17
7	P.	Nikodema i Karyny M. M.	20	P.	Feliksa Walezjusza W.	7	7 47	4 16
8	W.	Gotfryda i Maura B. B. W. W.	21	W.	Alberta. B. W.	8	7 49	4 14
9	Ś.	Teodora i Oresta M. M.	22	Ś.	Cecylji, Marka i Stefanji.	9	7 50	4 13
10	C.	Andrzeja z Awelinu W.	23	C.	Klemensa, Felicytaty.	10	7 52	4 12
11	P.	† Marcina B. W.	24	P.	† Jana od Krzyża	11	7 54	4 11
12	S.	Marcina P. M., 5 Br. Męczen.	25	S.	Katarzyny, Erazma.	12	7 55	4 10
13	N.	**24 po Św.** *Stanisława Kostki.*	26	N.	**25 po Św.** Piotra, Konrada.	13	7 57	4 09
14	P.	Jukanda B. W.	27	P.	Wirgiljusza B. W.	14	7 59	4 08
15	W.	Leopolda W.	28	W.	Mansweta, Rufa.	15	8 00	4 07
16	Ś.	Edmunda B. W.	29	Ś.	Saturnina i Filemona.	16	8 02	4 06
17	C.	Grzegorza Cudotw. B. W.	30	C.	*Andrzeja Ap.*, Justyny.	17	8 03	4 50
18	P.	† Odona P.	1	P.	† Eligjusza, Natalji.	18	8 05	4 04
19	S.	Elżbiety Kr. Wd.	2	S.	Bibjanny.	19	8 06	4 04
20	N.	**25 po Św.** Feliksa Walezjusza.	3	N.	**I Niedz. Adw.** (*N. Rok kościel.*)	20	8 08	4 03
21	P.	*Ofiarowanie N. M. P.* Alberta.	4	P.	Barbary, Piotra.	21	8 09	4 02
22	W.	Cecylji P. M., Marka, Stefanji.	5	W.	Sabby, Niceta.	22	8 10	4 02
23	Ś.	Klemensa P. M., Felicytaty M.	6	Ś.	† Mikołaja, Leoncji.	23	8 12	4 01
24	C.	Jana od Krzyża W.	7	C.	† *Wigilja.* Ambrożego.	24	8 13	4 01
25	P.	† Katarzyny P. M., Erazma M.	8	P.	† **Niepok. Pocz. N. M. P.**	25	8 14	4 01
26	S.	Piotra, Konrada, Sylwestra.	9	S.	Walerji i Leokadji.	26	8 16	4 00
27	N	**I Niedz. Adw.** Wirgiljusza B. W.	10	N.	**2 Adw.** *Najśw. M. P. Loret.*	27	8 17	4 00
28	P.	Mansweta B. M., Rufa M.	11	P.	Damazego, Sabina.	28	8 18	4 00
29	W.	Saturnina i Filemona.	12	W.	Aleksandra.	29	8 19	4 00
30	Ś.	*Andrzeja Ap.*, Justyny P. M.	13	Ś.	Łucji, Otylli.	30	8 20	4 00

Listopad.

Notatnik.

Kalendarzyk cyfrowy
(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi).

N.		6	13	20	27
P.		7	14	21	28
W.	1	8	15	22	29
Ś.	2	9	16	23	30
C.	3	10	17	24	31
P.	4	11	18	25	
S.	5	12	19	26	

Święta kościoła prawosł.

21. Введенie во Храмъ Пресв. Богородицы.

Dnie galowe

14. Rocznica urodzin J. C. M. Cesarzowej Matki **Marji Teodorówny.**

Święta wyznania mojżesz.

D. 5, 12, 19 i 26 Sabaty.

Odmiany księżyca

7 Nów 10,31 w.
16 I-sza kw. 3,23 r.
23 Pełnia 4,33 r.
29 Ost. kw. 7,27 w.

Wskazówki na listopad:

1. **Dla rolników:** Kończyć kopanie rowów i reparację dróg polnych, przygotowywać ściółkę leśną, przejrzeć zagony w oziminach, skończyć orkę i młóckę zbóż, oczyścić narzędzia i maszyny rolnicze, zamknąć inwentarze i karmić punktualnie, tuczyć gęsi, indyki, opatrzeć mieszkanie na zimę.
2. **Dla ogrodników:** Obwijać słomą drzewa (od mrozów i zajęcy).
3. **Dla rybaków:** Łowić szczupaki, robić przeręble w stawach rybnych.
4. **Dla bartników:** Zaglądać do pasieki i nasłuchiwać, jak zimują pszczoły.
5. **Dla leśników:** Zbierać nasiona grabu, świerka, sosny.

Grudzień — 31 dni.

W zimie — niebo drzémie.

		Święta katolickie starego stylu.			Święta katolickie nowego stylu.	Data.	Wschód słońca. G.	M.	Zachód słońca. G.	M.
1	C.	Eligjusza B. W., Natalji M.	14	C.	Djoskora i Herona M. M.	1	8	21	3	59
2	P.	† Bibjanny P. M.	15	P.	Walerjana i Ireneusza.	2	8	22	3	59
3	S.	†† Franciszka Ksawerego W.	16	S.	Euzebjusza B. M.	3	8	23	4	00
4	N.	**2 Adw.** Barbary P. M., Piotra.	17	N.	**3 Adw.** Łazarza B.	4	8	24	4	00
5	P.	Sabby Op., Niceta B. W.	18	P.	*Ocz. N. M. P.*	5	8	25	4	00
6	W.	Mikołaja B W. Leoncji M.	19	W.	Darjusza i Nemezjusza.	6	8	26	4	00
7	Ś.	†† *Wigilja.* Ambrożego B. W.	20	Ś.	†† *Suchy dz.* Teofila i Zen.	7	8	27	4	00
8	C.	**Niepokalane Pocz. N. M. P.**	21	C.	*Tomasza Apost.*	8	8	27	4	01
9	P.	†† Walerji i Leokadji P. P. M.	22	P.	†† *Suchy dz.*, Herona, Zen.	9	8	28	4	01
10	S.	†† *Najśw. M. P. Loretańskiej.*	23	S.	†† *Wigilja. Suchy dz.*	10	8	28	4	02
11	N.	**3 Adw.** Damazego P. W., Sabina.	24	N.	**4 Adw.** Irminy P.	11	8	28	4	02
12	P.	Aleksandra M.	25	P.	**Narodzenie Chr. Pana.**	12	8	29	4	03
13	W.	Łucji P. M., Otylli P.	26	W.	**Szczepana I Męcz.**	13	8	29	4	04
14	Ś.	†† *Suchy dz.* Djoskora i Herona.	27	Ś.	*Jana Apost. i Ewang.*	14	8	29	4	05
15	C.	Waler. i Ireneusza M M.	28	C.	*Młodzianków.*	15	8	29	4	05
16	P.	†† *Suchy dz.* Euzebjusza B. M.	29	P.	† Tomasza Kantuar.	16	8	29	4	06
17	S.	†† *Suchy dz.* Łazarza B.	30	S.	Eugenjusza B. W.	17	8	30	4	07
18	N.	**4 Adw.** *Oczek. N. M. P.*, Grac.	31	N.	**N. po N. Chr. P.** Sylwestra.	18	8	30	4	08
19	P.	Darjusza i Nemezjusza M. M.	1	P.	**Styczeń. Nowy Rok 1912.**	19	8	29	4	09
20	W.	Teofila i Zenona M.	2	W.	Makarego, Martynjana.	20	8	29	4	10
21	Ś.	†† *Tomasza Apost.*	3	Ś.	Daniela, Genowefy.	21	8	29	4	11
22	C.	Herona M., Zenona.	4	C.	Tytusa, Rygoberta.	22	8	29	4	13
23	P.	†† Wiktorji P.	5	P.	†† *Wigilja* Telesfora,	23	8	29	4	14
24	S.	†† *Wigilja.* Irminy P.	6	S.	**Trzech Króli. Objaw. Pań.**	24	8	29	4	15
25	N.	**Narodzenie Chr. Pana.**	7	N.	**I po 3 Kr.** Lucjana.	25	8	28	4	16
26	P.	**Szczepana I Męcz.**	8	P.	Seweryna.	26	8	28	4	18
27	W.	*Jana Apost. Ewang.*	9	W.	Marcjanny, Jukunda.	27	8	27	4	19
28	Ś.	*Młodzianków M. M.*	10	Ś.	Agatona, Wilhelma.	28	8	27	4	20
29	C.	Tomasza B. Kantuar. M.	11	C.	Honoraty, Hygina.	29	8	26	4	22
30	P.	Eugenjusza B. W.	12	P.	† Arkadjusza i Modesta.	30	8	25	4	23
31	S.	† Sylwestra P. W., Melanji.	13	S.	Weroniki i Glafiry.	31	8	25	4	25

Grudzień.

Notatnik.

Kalendarzyk cyfrowy
(Dnie niebiurowe oznaczone cyframi grubszemi).

N.		**4**	**11**	**18**	**25**
P.		5	12	19	**26**
W.		**6**	13	20	27
Ś.		7	14	21	28
C.	1	8	15	22	29
P.	2	9	16	23	30
S.	3	10	17	**24**	

Święta kościoła prawosł.
6. Св. Николая Чуд.
25. Рождество Госп. Іисуса Христа.
26. Соборъ Пр. Бог.

Dnie galowe
6. Imieniny J. C. M. Najjaśniejszego Pana **Mikołaja II Aleksandrowicza.**

Święta wyznania mojżesz.
D. 3, 10, 17, 24 i 31 Sabaty d. 2 Chanuka (8 dni radosnych na pamiątkę zwycięstwa Machabeuszów).

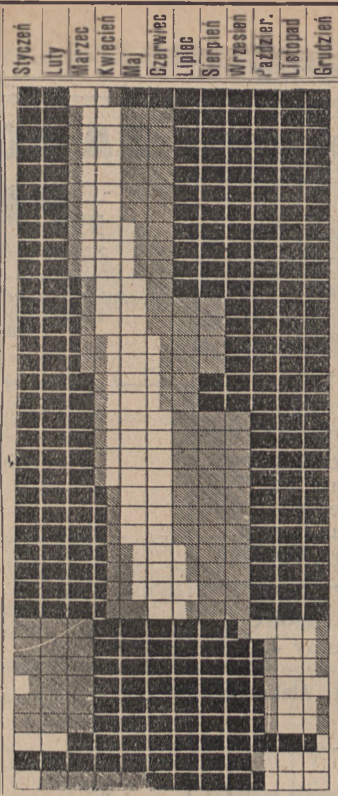
Odmiany księżyca
7 Nów 5,21 w.
15 I-sza kw. 8,29 w.
22 Pełnia 3,11 d.
29 Ost. kw. 9,20 r.

Wskazówki na grudzień:

1. **Dla rolników:** Utrzymywać ciepło w oborze, dozorować nieustannie cielne krowy, wybierać cielęta na chów, opatrzeć ptaszniki, ciąć budulce, zwozić opał, lód.
2. **Dla ogrodników:** Zasiewać inspekty, oczyszczać drzewa z gniazd gąsienic, okrywać młode drzewa nawozem (gdy nastanie ciepło, odgarnąć).
3. **Dla rybaków:** Pamiętać o przeręblach.
4. **Dla bartników:** Przysłuchiwać się (w pogodę) przez ścianki uli, w jakim stanie są pszczoły.
5. **Dla leśników:** Ochraniać szkółki, zagajniki, plantacje od zwierzyny.

Znaki: Kratki czarne — czas połowu; białe — czas tarła; szare — czas ochrony rozpłodowców i drobiazgu.
Długość wymierza się w calach od karku do płetwy ogonowej, zaś u raków — od oczu do pływaków ogonowych.

	№	Nazwy ryb	Długość dla łowienia w calach
Ryby wiosenne	1	Szczupak	8
	2	Jaź	7
	3	Płoć	4
	4	Rumienica	4
	5	Piskorz	5
	6	Okoń	4
	7	Głowacz	3
	8	Jelec	4
	9	Śliż	2½
	10	Piaszczura	—
	11	Jazgarz	3
	12	Leszczyk	5
Ryby letnie	13	Sandacz	8
	14	Lipień	5
	15	Leszcz	8
	16	Ciosa	6
	17	Ukleja	3
	18	Aloza, śledź	5
	19	Lin	7
	20	Minog	7
	21	Jesiotr	15
	22	Kleń	8
	23	Kiełb	3
	24	Sum	15
	25	Cyrta	6
	26	Karp	8
	27	Karaś	4
	28	Brzana	7
Ryby zimowe	29	Pstrąg	6
	30	Siga	9
	31	Sielawa	4
	32	Łosoś	11
	33	Stynka	3
	34	Sieja	8
	35	Miętuz	8
	36	Węgorz	15
	37	Rak	4

KALENDARZYK MYŚLIWSKI.

Waga normalnego naboju prochu i śrótu.

Kaliber	PROCH			ŚRÓT
	Bezdymny		Czarny	
	Sokół	Mullerit		
	We francuskich gramach			
12	2	2.2	5.5	34
16	1.8	1.9	4.5	30
20	1.6	1.8	4	26
	W angielskich drachmach (drams)			Uncjach (oz)
12	1 1/7	1 1/4	3	1 1/4
16	1	1 1/7	2 1/2	1 1/16
20	7/8	7/8	2 1/4	15/16
	W rosyjskich dolach			Zołotnikach
12	45	50	125	8
16	40	42	105	6
20	35	35	90	5

Uwaga: Normalny nabój rozumie się podczas wiosny i jesieni; w zimie, z powodu utraty części energji wybuchowej na ogrzanie luf, prochu należy dawać nieco więcej, latem—nieco mniej od podanej ilości. Nadto zależną jest też waga naboju prochu od wagi strzelby: im jest cięższa, tem więcej bierze prochu.

Polować wolno na

	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październ.	Listopad	Grudzień
Żubry, klempy, łanie, sarny i cielęta w. zw.	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Łosie (byki)	■	■	■	■	■	■	■	■	■ 15			
Jelenie (rogacze)			■	■	■	■	■ 15					
Sarny (kozły)	■	■	■	■	■						■	■
Czarne kozły, kozy górskie i tury			■	■	■	■	■ 15					
Dziki			■	■	■	■ 29						
Zające		■	■	■	■	■	■	■				
Samce głuszców i cietrzewi					15 ■	■	■ 15					
Bażanty		■	■	■	■	■	■	■				
Gęsi i łabędzie					■	■ 29						
Kaczory						■ 29						
Kaczki, dubelty i bekasy			■	■	■	■ 29						
Czajki, chruściele, ptactwo wodne i błotne			■	■	■	■ 29						
Kuropatwy szare i czerwone	■	■	■	■	■	■	■	■				■
Białe kuropatwy, przepiórki i dropie			■	■	■	■	■ 15					
Samice: głuszców, cietrzewi i jarząbki			■	■	■	■	■ 15					
Dropie	■	■	■	■	■	■	■	■	■			■
Słomki						■	■ 15					
Wszelkie inne zwierzęta i ptactwo, oprócz drapieżnych			■	■	■	■ 29						

Bezwarunkowo niewolno polować z psami gończymi od 1 marca do 29 czerwca. Daty powyższe podane są według starego stylu.

Wykaz imion Świętych z włączeniem pospolitszych imion słowiańskich i datą obchodu.

Abrahama Pust. . . . . 16 marca
Adalberta W. . . . . . 25 czerwca
Adama . . . . 24 grudnia
Adaukta M. . . . . . 30 sierpnia
Adelajdy . . . . . . 10 grudnia
Adolfa B. . . . . . 17 czerwca
Adrjana M. . . . . . 5 marca
Adrjana M. . . . . . 8 marca
Afry M. . . . . 24 maja
Afry P. . . . . 5 sierpnia
Agapita M. . . . . . 18 sierpnia
Agaty P. M. . . . . . 5 lutego
Agatona P. M. . . . . 10 stycznia
Agnieszki P. M. . . . 21 stycznia
Agrypiny P. M. . . . 23 czerwca
Alberta B. W. . . . . 21 listopada
Albina B. . . . . . . 1 marca
Albiny P. . . . . . . 16 grudnia
Aleksandra D. K. . . . 9 lutego
Aleksandra B. M. . . 26 lutego
Aleksandra M. . . . . 27 lutego
Aleksandra Żołnierza . 27 marca
Aleksandra P. M. . . . 3 maja
Aleksandra M. . . . . 12 grudnia
Aleksego W. . . . . 17 lipca
Alfonsa Liguori . . . . 2 sierpnia
Alfonsa Rodriguez . . . 30 październ.
Alfreda . . . . 3 lipca
Alodji P. M. . . . . . 22 październ.
Alojzego Gonzg. . . . 21 czerwca
Amalji P. . . . . . . 2 marca
Ambrożego B. D. K. . . 7 grudnia
Anastazego M. . . . . 22 stycznia
Anastazego P. . . . . 27 lutego
Anastazego . . . . . 15 kwietnia
Anastazji Wd. . . . . 14 sierpnia
Anastazji K. . . . . . 26 październ.
Anastazjusza B. . . . 17 sierpnia
Anatolji M. . . . . . 9 lipca
Anatoljusza B. . . . . 3 lipca
Andrzeja B. . . . . . 4 lutego
Andrzeja B. . . . . . 21 lutego
Andrzeja P. P. . . . . 6 maja
Andrzeja P. P. . . . . 16 lipca
Andrzeja z Awel. W. . . 10 listopada
Andrzeja Apost. . . . 30 listopada
Aniceta P. M. . . . . 17 kwietnia
Anieli . . . . 30 marca
Anieli P. M. . . . . . 31 maja
Anioła . . . . 5 maja
Anny M. N. P. . . . . 26 lipca
Ansgarego B. . . . . . 4 lutego
Antoniego Op. W. . . . 17 stycznia
Antoniego Padew. . . . 13 czerwca
Antoniego Zakkaria . . 5 lipca
Antonina B. . . . . . 10 maja
Antoniny M. . . . . . 1 marca
Anzelma B. D. K. . . . 21 kwietnia
Apolinarego B. W. . . . 23 lipca
Apolonji P. . . . . . 9 lutego
Apolonjusza M. . . . . 18 kwietnia
Apolonjusza B. . . . . 7 lipca
Arkadjusza M. . . . . 12 stycznia
Arsenjusza B. . . . . 19 lipca
Artura B. . . . . . . 6 październ.
Arystarcha M. . . . . 4 sierpnia
Augusta W. . . . . . 3 sierpnia
Augustyna Apost. Anglji 28 maja
Augustyna B. D. K. . . 28 sierpnia
Aurelji . . . . 28 września
Awita . . . . 12 stycznia

Balbiny P. . . . . . . 31 marca
Barlaama . . . . 27 listopada
Barnaby Ap. . . . . . 11 czerwca
Barnaby P. M. . . . . . 4 grudnia
Bartłomieja Ap. . . . 24 sierpnia
Bazylego B. . . . . . 14 czerwca
Bazylisy P. M. . . . . 15 kwietnia
Beaty P. . . . . 8 marca
Bedy Kapł. . . . . . 27 maja
Benedykta Op. . . . . 21 marca
Benedykta Pust. . . . 16 lipca
Benjamina . . . . . . 31 marca
Bennona B. . . . . . 16 czerwca
Bernarda Op. D. K. . . 20 sierpnia
Bernardyna Sen. . . . 20 maja
Bibjanny P. . . . . . 2 grudnia
Blandyny P. M. . . . . 2 czerwca
Błażeja B. M. . . . . 3 lutego
Bogny . . . . 20 czerwca
Bogufała . . . . 27 kwietnia
Bogumiła . . . . 18 kwietnia
Bogumiła . . . . 10 czerwca
Bogumiły . . . . 20 grudnia
Bogusława B. . . . . . 22 marca
Bogusława . . . . . . 1 lipca
Bogusławy . . . . . . 23 września
Bogusza . . . . 24 lutego
Bohdana . . . . 19 marca
Bohdana W. . . . . . . 10 sierpnia
Bohdany . . . . 6 lutego

Bolesława . . . . 19 sierpnia
Bolesławy . . . . 22 lipca
Bony P. . . . . 24 kwietnia
Bonawentury Karel. . . 14 lipca
Bonifacego M. . . . . 14 maja
Bonifacego B. Flor. . . 30 maja
Bonifacego B. M. . . . 5 czerwca
Borysa . . . . 9 sierpnia
Borysława . . . . 25 maja
Borysławy . . . . 19 czerwca
Botwida M. . . . . . 28 lipca
Bożenny . . . . 14 marca
Bronimira . . . . 20 maja
Bronisława . . . . . . 29 lutego
Bronisława . . . . . . 6 paździer.
Bronisławy . . . . . . 18 sierpnia
Bronisławy . . . . . . 3 września
Brunona W. . . . . . . 6 i 16 paź.
Brygidy P. . . . . . . 1 lutego
Brygidy Wd. . . . . . 7 paździer

Cecylji P. M. . . . . . . 22 listopada
Celestyna P. . . . . . 6 kwietnia
Celsa M. . . . . 18 lipca
Cezarjusza B. . . . . . 27 sierpnia
Cyprjana B. . . . . . . 16 września
Cyprjana M. . . . . . . 25 września
Cyrjaka . . . . 8 sierpnia
Cyrylla Al. B. W. D. K. 9 lutego
Cyrylla Jer. B. W. D. K. 18 marca
Cyrylla Djak. . . . . . 29 marca
Cyrylla B. . . . . 7 lipca
Czesława . . . . 20 kwietnia
Czesława W. . . . . . . 20 lipca
Czesławy . . . . 12 stycznia

Damazego P. . . . . . . 11 grudnia
Damjana B. . . . . . . 12 kwietnia
Damjana M. . . . . . . 27 września
Daniela M. . . . . . . 3 stycznia
Daniela Pr. . . . . . . 21 lipca
Darjusza M. . . . . . . 19 grudnia
Dawida Op. . . . . . . 15 lipca
Delfiny . . . . 26 listopada
Demetrjusza . . . . . . 14 sierpnia
Dezyderjusza B. . . . . 23 maja
Dobiesława . . . . . . 14 maja
Dobrochny . . . . . . 5 lutego
Dobrogniewy . . . . . 30 stycznia
Dobrogosta . . . . . . 14 lipca
Dobromiła . . . . 5 czerwca
Dobromiły . . . . 11 paździer.
Dobromira . . . . . . 4 stycznia
Dobromiry . . . . 31 marca
Dobrosława . . . . . . 10 stycznia
Dobrosława . . . . . . 13 lutego
Dobrosławy . . . . . . 9 kwietnia
Domiceli P. . . . . . . 7 maja
Dominika W. . . . . . 4 sierpnia
Dominiki P. M. . . . . 6 lipca
Donata M. . . . . 17 lutego
Donata A. . . . . 7 sierpnia

Donatylli M. . . . . . . 30 lipca
Doroty M. P. . . . . . 6 lutego
Doroteusza M. . . . . . 8 marca
Drogomira . . . . 22 grudnia
Drogomiry . . . . 19 listopada
Dydaka W. . . . . 13 listopada
Dygny P. . . . . 11 sierpnia
Dyonizego B. . . . . . 8 kwietnia
Dyonizego B. M. . . . . 9 paździer.
Dyoskora M. . . . . . . 14 grudnia

Edmunda B. . . . . . . 16 listopada
Edwarda Kr. . . . . . 13 paździer.
Edyty Królewny . . . . 15 grudnia
Eljasza Pr. . . . . . . 20 lipca
Eligjusza B. . . . . . . 1 grudnia
Elżbiety Wd. . . . . . 8 lipca
Elżbiety . . . . 5 listopada
Elżbiety Kr. W. W. . . 19 listopada
Emeryka Kr. . . . . . 4 listopada
Emilji P. . . . . 30 czerwca
Emiljana B. . . . . . . 8 lutego
Emiljanny P. . . . . . 30 czerwca
Engelberta . . . . . . 7 listopada
Epifanjusza B. . . . . . 7 kwietnia
Erazma B. . . . . . . 2 czerwca
Erazma B. . . . . . . 3 czerwca
Erazma B. . . . . . . 25 listopada
Eryka Kr. . . . . . . 18 maja
Eschyla B. M. . . . . . 12 czerwca
Estery Królowej . . . . 18 listopada
Eucherjusza B. . . . . . 20 lutego
Eufemji M. . . . . . . 20 marca
Eufemji P. M. . . . . . 16 września
Eufrozyny P. . . . . . 16 marca
Eufrozyny M. . . . . . 7 maja
Eugenji P. M. . . . . . 13 września
Eugenjusza . . . . . . 8 lipca
Eugenjusza . . . . . . 13 listopada
Eugenjusza B. . . . . . 30 grudnia
Eulalji P. M. . . . . . 12 lutego
Eustachjusza . . . . . . 20 września
Euzebji P. M. . . . . . 29 paździer.
Euzebjusza M. . . . . . 5 marca
Euzebjusza W. . . . . . 14 sierpnia
Euzebjusza B. M. . . . 16 grudnia
Ewy . . . . 24 grudnia
Ewalda M. . . . . . . 3 paździer.
Ewarysta P. . . . . . . 26 paździer.
Ezechjasza Kr. . . . . . 30 paździer.
Ezechjela Pr. . . . . . 10 kwietnia

Fabjana . . . . 20 stycznia
Fausty Wd. . . . . . . 19 grudnia
Faustyna M. . . . . . . 15 lutego
Felicjana M. . . . . . . 24 stycznia
Felicjana M. . . . . . . 9 czerwca
Felicytaty W. . . . . . 23 listopada
Feliksa . . . . 14 stycznia
Feliksa B. W. . . . . . 21 lutego
Feliksa Pap. . . . . . . 30 maja
Feliksa II Pap. . . . . 29 lipca

Feliksa M. . . . . 30 sierpnia
Feliksa M. . . . . 24 paździer.
Feliksa Walezjusza . . 20 listopada
Ferdynanda Kr. . . . . 30 maja
Fidelisa Kapł. . . . . . 24 kwietnia
Filipa Ap. . . . . 1 maja
Filipa Ner. W. . . . . 26 maja
Filipa Benicjusza W. . . 23 sierpnia
Filemona M. . . . . . . 29 listopada
Filomeny P. M. . . . . 5 lipca
Firmina B. W. . . . . . 18 sierpnia
Firmina B. W. . . . . 25 września
Flawjana M. . . . . . . 28 stycznia
Flawjana M. . . . . . . 22 grudnia
Flawjusza M. . . . . . 22 czerwca
Florentyny . . . . . . 20 czerwca
Florjana M. . . . . . . 28 stycznia
Florjana M. . . . . . . 4 maja
Fortunata M. . . . . . 26 lutego
Fortunata Kapł. . . . . 1 czerwca
Franciszka Sal. B. W. D. K. 29 stycznia
Franciszka à Paulo W. . 2 kwietnia
Franciszka Cer. W. . . 4 czerwca
Franciszka Seraf. W. . 4 paździer.
Franciszka B. . . . . . 10 paździer.
Franciszka K. W. . . . 3 grudnia
Franciszki Wd. . . . . 9 marca
Frumencjusza B. . . . . 27 paździer.
Fulgentego B. . . . . . 1 stycznia

Gabrjela Arch. . . . . . 18 marca
Gaudencji P. . . . . . 30 sierpnia
Gaudentego B. W. . . . 12 lutego
Genowefy P. . . . . . 3 stycznia
Gerarda B. . . . . . . 24 września
Germana B. . . . . . . 28 maja
Germana . . . . 30 paździer.
Gertrudy P. . . . . . . 17 marca
Gertrudy P. . . . . . . 15 kwietnia
Gerwazego . . . . 19 czerwca
Glafiry . . . . 13 stycznia
Gotfryda B. . . . . . . 8 listopada
Gorgonjusza M. . . . . 9 września
Gracjana B. . . . . . . 18 grudnia
Grzegorza B. . . . . . 4 stycznia
Grzegorza P. D. K. . . 12 marca
Grzegorza B. Naz. . . . 9 maja
Grzegorza VII Pap. . . 25 maja
Grzegorza Cud. . . . . 17 listopada
Grzmisławy . . . . . . 25 grudnia
Gwidona W. . . . . . 12 września

Heleny Ces. . . . . . . 2 marca
Heleny . . . . 22 maja
Heleny Wd. M. . . . . 31 lipca
Heljodora B. . . . . . 3 lipca
Henryka B. M. . . . . 19 stycznia
Henryka Ces. . . . . . 15 lipca
Herakljusza M. . . . . 11 marca
Hermana M. . . . . . . 28 sierpnia
Hermenegilda Król. M. . 13 kwietnia
Hermogenesa M. . . . . 19 kwietnia
Herona M. . . . . . . 14 grudnia
Herona M. . . . . . . 22 grudnia
Heronida . . . . 12 września
Hieronima W. . . . . . 20 lipca
Hieronima D. . . . . . 30 września
Hilarego . . . . 14 stycznia
Hilarji M. . . . . 12 sierpnia
Hippolita M. . . . . . . 13 sierpnia
Honoraty P. . . . . . . 11 stycznia
Huberta B. . . . . . . 3 listopada
Hugona B. . . . . 1 kwietnia
Hygina P. M. . . . . . 11 stycznia

Idy P. . . . . 13 kwietnia
Idziego Op. . . . . . . 1 września
Ignacego B. M. . . . . 1 lutego
Ignacego Loioli W. . . 31 lipca
Ildefonsa . . . . 23 stycznia
Innocentego M. . . . . 17 czerwca
Innocentego P. M. . . . 28 lipca
Ireny . . . . 5 kwietnia
Ireny . . . . 5 maja
Ireny M. . . . . 18 września
Ireny P. . . . . 20 paździer.
Ireneusza B. W. . . . . 25 marca
Ireneusza B. M. . . . . 28 czerwca
Ireneusza B. M. . . . . 4 lipca
Ireneusza M. . . . . . . 26 sierpnia
Ireneusza M. . . . . . . 15 grudnia
Irminy . . . . 24 grudnia
Iwona W. . . . . 19 maja
Izabelli P. . . . . 15 marca
Izabelli Król. . . . . . 3 września
Izajasza Pror. . . . . . 6 lipca
Izydora B. D. K. . . . 4 kwietnia
Izydora Oracza . . . . 10 maja

Jacka W. . . . . 20 sierpnia
Jacka M. . . . . 11 września
Jadwigi Wd. . . . . . 15 paździer.
Jakóba Pust. . . . . . 17 lutego
Jakóba Apost. . . . . . 1 maja
Jakóba Apost. . . . . . 25 lipca
Jakóba St. B. W. . . . 1 czerwca
Jana Jałmużnika . . . 23 stycznia
Jana Chryz. B. W. D. K. . 27 stycznia
Jana z Matty W. . . . 8 lutego
Jana Bożego . . . . . . 8 marca
Jana D. D. K. . . . . . 27 marca
Jana Ap. w oleju . . . 6 maja
Jana Nepom. K. M. . . 16 maja
Jana Pap. . . . . 27 maja
Jana Franciszka . . . . 16 czerwca
Jana Chrzciciela . . . . 24 czerwca
Jana Męcz. . . . . . . 26 czerwca
Jana z Dukli . . . . . 9 lipca
Jana Gwalberta O. . . . 12 lipca
Jana M. . . . . 7 sierpnia
Jana Kapistrana . . . . 23 paździer.
Jana Kantego . . . . . 24 paździer.
Jana od Krzyża . . . . 24 listopada
Jana Ewangelisty . . . 27 grudnia

Januarjusza B. M.	19 września
Janusza	21 listopada
Jarogniewa	6 grudnia
Jaromira	11 kwietnia
Jaromira	28 maja
Jaropełka	18 stycznia
Jarosława	25 kwietnia
Jarosławy	21 stycznia
Jerzego M.	23 kwietnia
Jerzego B. W.	2 listopada
Joachima O. N. M. P.	3 września
Joanny Wd.	24 maja
Joanny Fremiot Wd.	21 sierpnia
Jolanty Wd.	17 czerwca
Jowity M.	15 lutego
Józafata M.	26 września
Józefa z Arymatei	17 marca
Józefa Obl. N. M. P.	19 marca
Józefa Kalas. W.	4 lipca
Józefa z Kopert.	18 września
Judyty Wd.	16 listopada
Jukunda B. M.	14 listopada
Julitty M.	16 czerwca
Julitty P. M.	30 lipca
Julji P. M.	22 maja
Juljana M.	7 stycznia
Juljana M.	8 stycznia
Juljana M.	13 lutego
Juljanny P. M.	16 lutego
Juljanny P. M.	19 czerwca
Juljanny M.	17 sierpnia
Juljusza Pap.	12 kwietnia
Justa M.	14 lipca
Justa B.	18 paździer.
Justyna M.	14 kwietnia
Justyna M.	17 września
Justyny M.	16 czerwca
Justyny P. M.	26 września
Justyny P. M.	30 listopada
Justyny P. M.	7 paździer.
Justynjana B.	5 września
Juwencjusza M.	1 czerwca
Kaja M.	22 kwietnia
Kajetana W.	7 sierpnia
Kaliny	1 lipca
Kaliksta Pap.	14 paździer.
Kamilla W.	18 lipca
Kandyda M.	3 paździer.
Karola W. O.	28 stycznia
Karola Boromeusza	4 listopada
Karoliny	5 lipca
Karyny M.	7 listopada
Kassjana M.	13 sierpnia
Kassjusza	15 maja
Kassyldy	15 kwietnia
Katarzyny P.	13 lutego
Katarzyny W.	5 marca
Katarzyny Kr. Szw.	23 marca
Katarzyny Sen. P.	30 kwietnia
Katarzyny P. M.	25 listopada
Kazimierza Królew.	4 marca
Kazimiry	21 sierpnia
Klary P.	12 sierpnia
Klaudjusza	6 czerwca
Klemensa B. M.	15 marca
Klemensa Pap.	23 listopada
Kleofasa M.	23 września
Kleta M.	26 kwietnia
Klotyldy Ks.	3 czerwca
Konrada W.	19 lutego
Konrada B.	26 listopada
Konstancji P. M.	18 lutego
Konstancji	19 września
Konstantego B.	2 września
Konstantyna W.	11 marca
Korduli P.	22 paździer.
Kornelji M.	31 marca
Korneljusza B. M.	16 września
Kosmy M.	27 września
Kryspina M.	25 paździer.
Kryspiny P. M.	24 lipca
Kryspiny	5 grudnia
Krzysztofa Męcz.	25 lipca
Kunegundy Ces.	3 marca
Kunegundy Król. Pol.	30 lipca
Kwiryna	30 marca
Lamberta M.	16 kwietnia
Larga M.	8 sierpnia
Lassoty	31 grudnia
Laurjana B. W.	4 lipca
Leandra B.	27 lutego
Leandra W.	6 listopada
Leokadji P.	9 grudnia
Leona B.	20 lutego
Leona I Pap.	11 kwietnia
Leona II Pap.	28 czerwca
Leonarda M.	27 czerwca
Leonocji M.	6 grudnia
Leonilli P. M.	18 stycznia
Leontyny P.	15 marca
Leopolda W.	15 listopada
Longina M.	15 marca
Lucjana B.	11 lutego
Lucjana M.	7 stycznia
Lucjusza M.	4 marca
Lucyny P.	30 czerwca
Ludgera B.	26 marca
Ludomiły	7 maja
Ludomira	30 lipca
Ludomira	10 listopada
Ludomiry	24 marca
Ludwika W.	12 paździer.
Ludwika Kr.	25 sierpnia
Ludwiki P.	15 kwietnia
Ładysława z Gieln.	26 wrześni
Łazarza B.	17 grudnia
Łucji P.	13 grudnia
Łukasza Ewang.	18 paździer.
Macieja Apost.	24 lutego
Magdaleny	22 lipca

Makarego Op. . . . . . . 2 stycznia
Makarego . . . . 28 stycznia
Makryny M. . . . . 24 lipca
Maksyma M. . . . . . . 18 stycznia
Maksyma B. . . . . 29 maja
Maksyma B. M. . . . . . 8 czerwca
Maksymjana B. . . . . . 21 lutego
Maksymiljana B. . . . . . 12 paździer.
Maksymiljana B. . . . 18 listopada
Małgorzaty P. M. . . . . 13 lipca
Małgorzaty Kr. S. . . . . 10 czerwca
Małgorzaty Al. . . . . 17 paździer.
Mamerta B. . . . . 11 maja
Mansweta B. . . . . . . 19 lutego
Mansweta B. . . . . . . 28 listopada
Marcellego P. M. . . . . . 16 stycznia
Marceljana . . . . 16 kwietnia
Marcelli Wd. . . . . . . 31 stycznia
Marcellina P. . . . . . . 18 czerwca
Marcellina M. . . . . . . 26 kwietnia
Marcellina M. . . . . . . 2 czerwca
Marcina B. . . . . 11 listopada
Marcina Pap. . . . . . . 12 listopada
Marcjana M. . . . . 17 czerwca
Marcjanny P. M. . . . . . 9 stycznia
Marji Kleof . . . . 9 kwietnia
Marji Egipc. . . . . 10 kwietnia
Marji Magdaleny P. . . . 29 maja
Marji Magdaleny w Jer. . 22 lipca
Marjana W. . . . . 30 kwietnia
Marjana W. . . . . 19 sierpnia
Marjusza . . . . 19 stycznia
Marka M. . . . . 24 marca
Marka Ewang. . . . . . . 25 kwietnia
Marka P. W. . . . . . . 7 paździer.
Marka M. . . . . 22 listopada
Marty M. . . . . 19 stycznia
Marty M. . . . . 29 lipca
Marty M. . . . . 20 paździer.
Martyny P. M. . . . . . . 30 stycznia
Martynjana B. . . . . . . 2 stycznia
Martynjana M. . . . . . 16 paździer.
Mateusza Ap. i Ewang. . 21 września
Matyldy Król. Wd. . . . 14 marca
Maura B. . . . . 8 listopada
Maurycego M. . . . . . . 22 września
Medarda B. M. . . . . . 8 czerwca
Melanji P. M. . . . . . . 31 grudnia
Metodego B. . . . . . . 7 lipca
Michała B. W. . . . . . . 23 maja
Michała Arch. . . . . . . 29 września
Mieczysława . . . . 1 stycznia
Mikołaja z Tolentynu . . . 10 września
Mikołaja B. . . . . 6 grudnia
Miłosza . . . . 25 stycznia
Mirona M. . . . . 17 sierpnia
Mirosława . . . . 26 lutego
Mirosławy . . . . 26 lipca
Modesta M. . . . . 12 stycznia
Modesta M. . . . . 15 czerwca
Modesty P. . . . . 13 marca
Moniki Wd. . . . . 4 maja

Mścisława . . . . 8 stycznia
Mścisławy . . . . 9 marca
Mściwoja . . . . 4 listopada

Narcyza B. . . . . 29 paździer.
Natalji P. M. . . . . . . 27 lipca
Natalji . . . . 1 grudnia
Nemezjusza M. . . . . . 1 grudnia
Nestora B. M. . . . . . . 26 lutego
Nicefora B. . . . . 13 marca
Niceta B. W. . . . . . . 5 grudnia
Niemira . . . . 14 lutego
Nikandra M. . . . . 7 listopada
Nikodema K. M. . . . . . 15 września
Nikona . . . . 23 marca
Norberta B. . . . . 6 czerwca

Odona B. . . . . 13 lipca
Odona P. . . . . 18 listopada
Oktawjana M. . . . . . . 31 paździer.
Olawa M. . . . . 29 lipca
Olimpji . . . . 17 grudnia
Olimpjusza M. . . . . . . 31 paździer.
Onufrego P. . . . . 12 czerwca
Oresta M. . . . . 9 listopada
Ottona . . . . 16 stycznia
Otylli P. M. . . . . 13 grudnia

Pafnucego M. . . . . . . 19 kwietnia
Pankracego M. . . . . . . 12 maja
Pantaleona M. . . . . . . 27 lipca
Paschalisa W. . . . . . . 17 maja
Patrycjusza B. W. . . . . 17 marca
Pauli Wd. . . . . 26 stycznia
Pauli P. M. . . . . 3 czerwca
Paulina B. . . . . 22 czerwca
Paulina B. W. . . . . . . 31 sierpnia
Pawła Pust. . . . . 15 stycznia
Pawła . . . . 22 marca
Pawła od Krzyża . . . . 28 kwietnia
Pawła M. . . . . 26 czerwca
Pawła Ap. . . . . 29 czerwca
Pawła M. . . . . 17 sierpnia
Pelagji . . . . 23 marca
Pelagji P. M. . . . . . . 11 lipca
Pelagji Pok. . . . . 8 paździer.
Petronelli P. . . . . 31 maja
Piotra Nolasko . . . . . 31 stycznia
Piotra Dam. D. K. . . . 23 lutego
Piotra Egz. . . . . 2 kwietnia
Piotra z Wer. M. . . . . 28 kwietnia
Piotra M. . . . . 29 kwietnia
Piotra Celest. P. . . . . . 19 maja
Piotra i Pawła Ap. . . . 29 czerwca
Piotra w Okowach . . . . 1 sierpnia
Piotra Kl. W. . . . . . . 9 września
Piotra z Alkant. W. . . . 19 paździer.
Piotra Al. B. W. . . . . 26 listopada
Piotra Chryz. . . . . . . 4 grudnia
Piusa V. Pap. . . . . . . 5 maja
Piusa B. . . . . 11 lipca
Placyda M. . . . . 5 paździer.

Placydy P. . . . . 11 paździer.
Polikarpa B. M. . . . . . 26 stycznia
Praksedy P. . . . . 21 lipca
Prokopa . . . . 5 lipca
Prospera B. . . . . 25 czerwca
Prota M. . . . . 11 września
Protazego M. . . . . . . 19 czerwca
Przemysława . . . . . . 30 paździer.
Przemysławy . . . . . . 13 kwietnia
Przybysławy . . . . . . 22 paździer.
Pulcherji M. . . . . 7 lipca
Pulcherji P. . . . . 10 września

Racibora . . . . 29 sierpnia
Radogosta . . . . 14 stycznia
Radomysła . . . . 27 grudnia
Radosława . . . . 2 marca
Radosława . . . . 8 kwietnia
Radosława . . . . 15 lipca
Radosławy . . . . 8 września
Rafała Arch. . . . . . . 24 paździer.
Rajmunda W. . . . . . . 31 sierpnia
Reginy P. . . . . 7 września
Remigjusza B. . . . . . . 1 paździer.
Roberta W. . . . . 17 kwietnia
Roberta Op. . . . . 29 kwietnia
Roberta Op. . . . . 7 czerwca
Rocha W. . . . . 16 sierpnia
Romana Op. . . . . . . 28 lutego
Romana M. . . . . 9 sierpnia
Romualda Op. . . . . . . 7 lutego
Romualda B. . . . . . . 1 lipca
Rościsława . . . . 17 stycznia
Rościsławy . . . . 4 września
Rozalji P. . . . . 4 września
Róży Limańskiej . . . . 30 sierpnia
Róży P. . . . . 5 września
Rudolfa . . . . 17 kwietnia
Rufa M. . . . . 28 listopada
Rufina W. . . . . 19 sierpnia
Rufiny P. . . . . 31 sierpnia
Ruperta B. . . . . 27 marca
Rygoberta . . . . 4 stycznia
Ryszarda Kr. . . . . . . 7 lutego
Ryszarda B. . . . . 3 kwietnia

Sabby Op. . . . . 5 grudnia
Sabina W. . . . . 11 lipca
Sabiny P. . . . . 29 sierpnia
Sabiny M. . . . . 27 paździer.
Sadoka M. . . . . 2 czerwca
Salezego M. . . . . 12 marca
Salomei P. . . . . 17 listopada
Samuela Pr. . . . . 20 sierpnia
Saturnina Kapł. M. . . . . 11 lutego
Saturnina M. . . . . . . 16 paździer.
Saturnina M. . . . . . . 29 listopada
Saturniny P. M. . . . . . 4 czerwca
Scholastyki P. . . . . . . 10 lutego
Sebastjana M. . . . . . . 20 stycznia
Serafina W. . . . . 12 paździer.
Serafiny P. . . . . 29 lipca
Serapjona B. W. . . . . 30 paździer.
Serapjona W. M. . . . . 14 listopada
Sergjusza M. . . . . 24 lutego
Sergjusza P. W. . . . . . 8 września
Serwacego B. . . . . . . 13 maja
Serwiljana M. . . . . . . 20 kwietnia
Seweryna Op. . . . . . . 8 stycznia
Seweryna Op. . . . . . . 8 czerwca
Seweryna B. W. . . . . . 23 paździer.
Sławoja . . . . 9 czerwca
Sławy . . . . 12 sierpnia
Smaragda M. . . . . . . 8 sierpnia
Sobiesława . . . . 20 sierpnia
Sotera Pap. . . . . 22 kwietnia
Spirydjona B . . . . . . 14 grudnia
Stanisława B. . . . . . . 8 maja
Stanisława . . . . 5 sierpnia
Stanisława Kostki . . . . 19 listopada
Stefana B. M. . . . . . . 2 sierpnia
Stefana Kr. Węg. . . . . 2 września
Stefanji M. . . . . 22 listopada
Sulpicjusza M. . . . . . . 20 kwietnia
Światopełka . . . . 1 czerwca
Światosławy . . . . 2 sierpnia
Świętopełka . . . . 25 września
Świętosława . . . . 31 sierpnia
Świętosławy . . . . 3 maja
Sygfryda B. . . . . 25 lutego
Sykstusa II P. . . . . . . 6 sierpnia
Sylwana B. M. . . . . . 6 lutego
Sylwana B. M. . . . . . 10 lutego
Sylwerjusza P. . . . . . 20 czerwca
Sylwestra B. . . . . 7 września
Sylwestra Op. . . . . . . 26 listopada
Sylwestra P. . . . . . . 31 grudnia
Sylwji M. . . . . 3 listopada
Symeona Zakon. . . . . . 5 stycznia
Symeona B. . . . . 18 lutego
Symforjana M. . . . . . . 22 sierpnia
Symforjusza M. . . . . . 31 paździer.
Syxta Pap. . . . . 18 marca
Szczepana M. . . . . . . 26 grudnia
Szczęsnego . . . . 30 sierpnia
Szymona z Lipn. . . . . 18 lipca
Szymona . . . . 3 września
Szymona Ap. . . . . . . 28 paździer.

Tadeusza Ap. . . . . . . 28 paździer.
Tekli M. . . . . 26 marca
Tekli P. M. . . . . 23 września
Telesfora P. M. . . . . . 5 stycznia
Teodora W. . . . . 7 stycznia
Teodora M. . . . . 9 listopada
Teodory M. . . . . 1 kwietnia
Teodory Pok. . . . . . . 11 września
Teodoryka Kapł. . . . . . 1 lipca
Teodozji P. M. . . . . . 29 maja
Teodula M. . . . . 17 lutego
Teofila B. . . . . 27 kwietnia
Teofila M. . . . . 23 lipca
Teofila M. . . . . 20 grudnia
Teresy P. . . . . 15 paździer.

Tertuljana B. W. . . . . 27 kwietnia
Tomasza z Akw. W. . . . 7 marca
Tomasza z Villanuova . . 22 września
Tomasza Apost. . . . . . 21 grudnia
Tomasza Kantuar. . . . . 29 grudnia
Tomiły . . . . 10 lutego
Tomira . . . . 27 listopada
Tomiry . . . . 24 maja
Tymona . . . . 19 kwietnia
Tymoteusza B. M. . . . . 24 stycznia
Tymoteusza M. . . . . . 24 marca
Tymoteusza M. . . . . . 22 sierpnia
Tytusa B. . . . . 4 stycznia

Urbana P. . . . . 25 maja
Urszuli P. . . . . 21 paździer.

Wacława Kr. Czech. . . . 28 września
Wacławy . . . . 15 kwietnia
Walentego Kapł. M. . . . 14 lutego
Walentego M. . . . . . . 12 września
Walerji M. . . . . 5 czerwca
Walerji P. . . . . 9 grudnia
Walerjana M. . . . . . . 14 kwietnia
Walerjana B. W. . . . . 15 grudnia
Wandy . . . . 23 czerwca
Wawrzyńca M. . . . . . 10 sierpnia
Wawrzyńca J. B. M. . . . 5 września
Weroniki P. . . . . 13 stycznia
Weroniki z Jul. . . . . . 9 lipca
Wieńczysława . . . . . . 4 maja
Wieńczysławy . . . . . . 16 maja
Wiktora M. . . . . 6 marca
Wiktora M. . . . . 21 lipca
Wiktora . . . . 12 kwietnia
Wiktora M. . . . . 21 maja
Wiktora P. . . . . 28 lipca
Wiktora B. . . . . 17 paździer.
Wiktorji P. M. . . . . . 23 grudnia
Wiktoryna M. . . . . . . 6 marca
Wiktoryna . . . . 15 marca
Wiktoryna B. M. . . . . 18 grudnia
Wilhelma B. . . . . . . 10 stycznia
Wilhelma Op. . . . . . . 6 kwietnia
Wilhelma Op. . . . . . . 25 czerwca
Wilhelma Księcia . . . . 28 maja
Wincentego M. . . . . . 22 stycznia
Wincentego B. . . . . 20 marca
Wincentego Fer. W. . . . . . 5 kwietnia
Wincentego à Paulo W. . 19 lipca
Wincentego Kadłubka . ... 8 paździer.
Wirgiljusza B. W. . . . . . . 27 listopada
Wisława . . . . 7 czerwca
Wisławy . . . . 22 maja
Wita M. . . . . 28 kwietnia
Witalisa M. . . . . 4 listopada
Witimira . . . . 2 listopada
Witolda . . . . 12 listopada
Władymira . . . . 9 stycznia
Władymira . . . . 19 kwietnia
Władysława Króla Węg. . . . 27 czerwca
Władysławy . . . . 13 grudnia
Włodzimierza . . . . 16 stycznia
Włodzimiry . . . . 11 sierpnia
Wojciecha B. . . . . 23 kwietnia
Wojsława . . . . 6 marca
Wojsławy . . . . 8 paździer.
Wolfganga B. . . . . 31 paździer.
Wolframa B. . . . . 20 marca
Wrocisława . . . . 23 stycznia
Wszebora . . . . 27 lipca

Zacharjasza M. . . . . 10 czerwca
Zacharjasza Pror. . . . . 6 września
Zacharjasza i Elżbiety . . . 5 listopada
Zbigniewa . . . . 17 marca
Zbigniewa . . . . 1 kwietnia
Zdzisława . . . . 29 stycznia
Zdzisława . . . . 16 grudnia
Zebiny M. . . . . 13 listopada
Zefiryna P. M. . . . . 26 sierpnia
Zeny . . . . 23 czerwca
Zenajdy P. . . . . 11 paździer.
Zenobji P. M. . . . . 30 paździer.
Zenona M. . . . . 14 lutego
Zenona M. . . . . 23 czerwca
Zenona M . . . . 9 lipca
Zenona M. . . . . 20 grudnia
Zenona Żołn. . . . . 22 grudnia
Ziemomysła . . . . 14 września
Ziemowita . . . . 19 paździer.
Zofji z 3-ma córkami . . . 15 maja
Zofji W. M. . . . . 10 września
Zuzanny M. . . . . 24 maja
Zuzanny P. . . . . 11 sierpnia
Zygmunta Kr. . . . . 2 maja
Zygfryda B. W. . . . . 25 lutego
Żegoty . . . . 1 lutego
Żelisława . . . . 23 lipca.

DOM CESARSKO-ROSYJSKI.

Jego Cesarska Mość Najjaśniejszy Pan MIKOŁAJ ALEKSANDROWICZ, Cesarz i Samowładca Wszech Rosyi, ur. 6 maja 1868 r. Imieniny w dniu 6 grudnia.

Najdostojniejsza Rodzicielka Najjaśniejszego Pana.

Jej Cesarska Mość Najjaśniejsza Pani MARJA TEODORÓWNA, urodzona w dniu 14 listopada 1847 r. Imieniny w dniu 22 lipca. Była poślubiona Cesarzowi Aleksandrowi III (spoczął w Bogu 20 października 1894 roku).

Najdostojniejsza Małżonka Najjaśniejszego Pana.

Jej Cesarska Mość Najjaśniejsza Pani ALEKSANDRA TEODORÓWNA, urodzona w dniu 25 maja 1872 r. Imieniny 23 kwietnia. W stanie zamężnym od 14 listopada 1894 r. Córka Wielkiego Księcia Hesji Ludwika IV i Małżonki Jego W. Ks. Alicji.

Najdostojniejsze Dzieci Najjaśniejszych Państwa.

Jego Cesarska Wysokość Cesarzewicz Następca Tronu, Wielki Książę **Aleksy Mikołajewicz**, ur. 30 lipca 1904 r. Imieniny 5 października.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Olga Mikołajówna**, urodzona 3 listopada 1895 r. Imieniny 11 lipca.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Tatjana Mikołajówna**, urodzona 29 maja 1897 r. Imieniny 12 stycznia.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marja Mikołajówna**, urodz. 14 czerwca 1899 r. Imieniny 22 lipca.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Anastazja Mikołajówna**, urodz. 5 czerwca 1901 r. Imieniny 22 grudnia.

Najdostojniejsi Brat i Siostry Najjaśniejszego Pana.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Michał Aleksandrowicz**, urodzony w dniu 22 listopada 1878 r. Imieniny 22 listopada.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Ksenia Aleksandrówna** (p. niżej).

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Olga Aleksandrówna**, urodzona w dniu 1 czerwca 1882 r. Imieniny 11 lipca. Poślubiona od dnia 27 lipca 1901 r. Jego Wysokości **Piotrowi Aleksandrowiczowi**, Księciu Oldenburskiemu.

Najdostojniejsi Stryjowie i Ciotki Najjaśniejszego Pana.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marja Pawłówna**, urodzona dnia 2 maja 1854 r. Imieniny 22 lipca. Była poślubioną Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiemu Księciu **Włodzimierzowi Aleksandrowiczowi** (zm. 4 lutego 1909 r.). Jej dzieci, Ich Cesarskie Wysokości: Wielki Książę **Cyryl Włodzimierzowicz**, ur. d. 30 września 1876 r. Imieniny 11 maja. Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Wiktorja Teodorówna**, urodzona 12 listopada 1876 r. Imieniny 1 czerwca. Córki Ich: Jej Cesarska Wysokość Księżna **Marja Cyrylówna**, urodzona 20 stycznia 1907 roku. Imieniny 22 lipca. Jej Cesarska Wysokość Księżna **Kira Cyrylówna**, urodzona 26 kwietnia 1909 r. Imieniny 28 lutego. Wielki Książę **Borys Włodzimierzowicz**, urodzony dnia 12 listopada 1877 r. Imieniny 2 maja. Wielki Książę **Andrzej Włodzimierzowicz**, urodzony 2 maja 1879 r. Imieniny 30 listopada. Wielka Księżna **Helena Włodzimierzówna**, urodzona d. 17 stycznia 1882 r. Imieniny 21 maja. Poślubiona od d. 16 sierpnia 1902 r. Jego Król. Mości Królewiczowi Greckiemu **Mikołajowi Jerzowiczowi**.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Elżbieta Teodorówna**. urodz. 20 października 1864 r. Imieniny 5 września. Była poślubioną Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiemu Księciu **Sergjuszowi Aleksandrowiczowi** (zm. 4 lutego 1905 r.).

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Paweł Aleksandrowicz**, urodzony dnia 21 września 1860 r. Imieniny 29 czerwca. Był żonaty z Jej Cesarską Wysokością Wielką Księżną **Aleksandrą Jerzówną** (zm. 12 września 1891 r.). Dzieci Jego: Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Dymitr Pawłowicz**, urodzony dnia 6 września 1891 r. Imieniny 21 września. Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marja Pawłówna**, urodzona dnia 6 kwietnia 1890 r. Imieniny 22 lipca. Poślubiona od 20 kwietnia 1908 r. Jego Król. Wysokości Księciu Wilhelmowi Szwedzk., Księciu Sudermanlandzkiemu.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marja Aleksandrówna**, urodz. 5 października 1853 roku. Imieniny 22 lipca. Wdowa po Jego Król. Wysokości Księciu Alfredzie-Erneście-Albercie Wielkobrytańskim, Księciu Saksen-Koburg-Gotajskim.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Aleksandra Józefówna**, urodzona 26

czerwca 1830 r. Imieniny 23 kwietnia. Zaślubiona była Jego Cesarskiej Wysokości W. Księciu **Konstantemu Mikołajewiczowi** (zm. 13 stycz. 1892 r.). Jej dzieci:

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Mikołaj Konstantynowicz**, urodzony dnia 2 lutego 1850 r. Imieniny 6 grud.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Konstanty Konstantynowicz**, urodzony dnia 10 sierpnia 1858 r. Imieniny 21 maja. Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Elżbieta Maurycówna**, urodzona dnia 13 stycznia 1865 r. Imieniny 5 września. Ich dzieci: Ich Wysokości Książę **Jan Konstantynowicz**, urodzony dnia 23 czerwca 1886 r. Imieniny 24 czerwca. Książę **Gabryel Konstantynowicz**, urodzony dnia 3 lipca 1887 r. Imieniny 13 lipca. Książę **Konstanty Konstantynowicz**, urodzony dnia 20 grudnia 1890 r. Imieniny 21 maja. Książę **Oleg Konstantynowicz**, urodzony dnia 15 listopada 1892 r. Imieniny 20 września. Książę **Igor Konstantynowicz**, ur. 29 maja 1894 r. Imieniny 5 czerwca. Książę **Jerzy Konstantynowicz**, urodzony 23 kwietnia 1903 r. Imieniny 23 kwietnia. Księżna **Tatjana Konstantynówna**, urodz. 11 stycznia 1890 r. Imieniny 12 stycznia. Księżna **Wiera Konstantynówna**, urodz. 11 kwietnia 1906 r. Imieniny 17 września.

Jego Cesarską Wysokość Wielki Książę **Dymitr Konstantynowicz**, urodzony dnia 1 czerwca 1860 roku. Imieniny 21 września.

Jej Królewska Mość Królowa Hellenów **Olga Konstantynówna**, urodz. dnia 22 sierpnia 1851 r. Imieniny 11 lipca. Małżonka Jego Królewskiej Mości Króla Hellenów, Jerzego I-go.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Wiera Konstantynówna**, ur. d. 4 lutego 1854 r. Imieniny 17 września. Była poślubiona Jego Królewskiej Wysokości Księciu Wilhelmowi-Eugenjuszowi Wirtemberskiemu.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Mikołaj Mikołajewicz**, urodz. dnia 6 listopada 1856 r. Imieniny 27 lipca. Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Anastazja Mikołajówna**, urodzona d. 23 grudnia 1867 r. Imieniny 22 grudnia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Piotr Mikołajewicz**, urodz. dnia 10 stycznia 1864 r. Imieniny 29 czerwca. Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Milica Mikołajówna**, ur. dnia 14 lipca 1866 r. Imieniny 19 lipca. Ich dzieci: Ich Wysokości Książę **Roman Piotrowicz**, ur. 5 paźdz. 1896 r. Imieniny 19 lipca. Księżna **Maryna Piotrówa**, ur. d. 28 lutego 1892 r. Imieniny 28 lutego. Księżna **Nadieżda Piotrówna**, ur. 3 marca 1898 r. Imieniny 17 września.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Mikołaj Michałowicz**, ur. d. 14 kwietnia 1859 r. Imieniny 6 grudnia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Michał Michałowicz**, ur. d. 4 paźdz. 1861 roku. Imieniny 8 listopada.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Jerzy Michałowicz**, ur. d. 11 sierp. 1863 r. Imieniny 26 list. Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marja Jerzówna**, ur. 20 lutego 1876 r. Imieniny 22 lipca. Ich dzieci: Ich Wysokości Księżna **Nina Jerzówna**, ur. 7 czerwca 1901 r. Imieniny 14 stycznia. Księżna **Ksenia Jerzówna**, ur. 9 sierpnia 1903 roku. Imieniny 24 stycznia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę **Aleksander Michałowicz**, ur. dnia 1 kwietnia 1866 r. Imieniny 30 sierp. Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Ksenia Aleksandrówna**, ur. dnia 25 marca 1875 r. Imieniny 24 stycznia. Ich dzieci: Jego Wysokość Książę **Andrzej Aleksandrowicz**, urodzony 12 stycznia 1897 r. Imieniny 30 listopada. Jego Wysokość Książę **Teodor Aleksandrowicz**, ur. 11 grudnia 1898 r. Imieniny 16 maja. Jego Wysokość Książę **Nikita Aleksandrowicz**, urodz. 4 stycznia 1900 r. Imieniny 24 czerwca. Jego Wysokość Książę **Dymitr Aleksandrowicz**, ur. dnia 2 sierp. 1901 r. Imieniny 26 października. Jego Wysokość Książę **Rościsław Aleksandrowicz**, ur. 11 listop. 1902 r. Imieniny 14 marca. Jego Wysokość Książę **Bazyli Aleksandrowicz**, ur. d. 24 czerw. 1907 r. Imieniny 2 sierpnia. Jej Wysokość Księżna **Irena Aleksandrówna**, ur. 3 lipca 1895 r. Imieniny 5 maja.

Jego Ces. Wysokość Wielki Książę **Sergjusz Michałowicz**, ur. d. 25 września 1869 r. Imieniny 25 września.

Jej Ces. Wysokość Wielka Księżna **Anastazja Michałówna**, urodz. dnia 16 lipca 1860 r. Imieniny 22 grudnia. Była poślubiona Jego Królewskiej Wysokości Wielkiemu Księciu Meklemburg-Szweryńskiemu, Fryderykowi-Franciszkowi.

Uroczystości rodzinne

Imię i nazwisko	Urodziny			Imieniny		Rocznica ślubu		
	Rok	Mies.	Dz.	Mies.	Dz.	Rok	Mies.	Dz.

Moja biblioteczka

Pisma i wyd. perjodyczne prenumerowane, oraz książki nabyte	Rub.	Kop.	Książki przeczytane
Kalendarz Wileński Informacyjny . .	—	30	

RACHUBA CZASU.

Czas—to łańcuch zjawisk.

Kalendarz. Nazwa „kalendarza“ pochodzi od łacińskiego wyrazu „calendae“, oznaczającego pewne okresy czasu; powstał zatem kalendarz, jako objaw odwiecznej potrzeby liczenia czasu, a właściwie jego podziału.

Najpierwszą, najłatwiej nasuwającą się uwadze jednostką czasu była **doba**, jako wynik ruchu wirowego ziemi dookoła swej osi. Ze względu na to, co przy tym ruchu poddaje się obserwacji—słońce czy gwiazdy, doba bywa **słoneczną** i **gwiazdową**. Ta pierwsza, jako zależna również od drugiego czynnika:—obiegu ziemi dookoła słońca, nie jest zawsze jednakowa: najdłuższa przypada około 23 grudnia. Z tego powodu astronomowie utworzyli pojęcie doby **średniej**, którą, podzieloną na 24 godzin, wskazują nasze zegary. Doba gwiazdowa zaś liczy takich godzin (średnich) 23 min. 56 sek. 4.

Ponieważ ruchy księżyca oraz jego zmiany najbardziej zwracały uwagę, przeto najpierw zaczęto grupować dni w miesiące i tygodnie, a potem dopiero utworzono pojęcie roku.

Tydzień nasz powstał w Babilonji, tem prastarem źródlisku kultury rasy białej, może jeszcze śród poprzedników znanych nam Babilończyków, śród ludu, po którym, prócz szczątków języka (zwanego sumeryjskim), nic nie pozostało. Siedem dni tygodnia poświęcone były siedmiu znanym wówczas (prócz gwiazd) ciałom niebieskim, czego ślady przechowały się dotychczas w europejskich nazwach dni tygodnia. Niedziela była poświęcona **słońcu** (niemieckie—Sonntag), poniedziałek—**księżycowi** (niem. Montag, francuskie—Lundi), wtorek—**Marsowi** (Mardi), środa—**Merkuremu** (Mercredi), czwartek—**Jowiszowi** (franc. Jeudi, niem.—Donnerstag), piątek—**Venus** (Vendredi), sobota—**Saturnowi** (ang. Saturday). Egipcjanie przy rachubie czasu kierowali się nie ruchami księżyca, lecz pozornym biegiem słońca, przeto tydzień ich nie odpowiadał jednej lunacji, ale miał dziesięć dni, jak potem **dekada** francuskiej Rewolucji.

Miesiąc powstał jako zakończony okres zmian księżyca i miał (u Arabów) naprzemian dni 29 i 30. Ponieważ rok mierzony był dokonanym obiegiem (pozornym) słońca dookoła ziemi po **ekliptyce** (pozorna droga słońca) przeto tę ostatnią dzielono na 12 części, odpowiadających miesięcznej (pozornej) drodze słońca, a każdą z tych części znowu na 30, odpowiadających dziennej drodze słońca. Stąd powstał podział koła (ekliptyki) na 360 stopni.

Rokiem gwiazdowym nazywa się czas, potrzebny na powrót słońca do tej samej gwiazdy, od której zaczęliśmy postrzegać pozorny obieg słońca dookoła ziemi; zawiera on 365 dni, 6 godzin, 9 min. $10^1/_2$ sek. Czas, jaki upływa pomiędzy dwoma następującemi po sobie przejściami słońca przez punkt równonocny, nazywa się **rokiem zwrotnikowym**. Że jednak wskutek chwiania się osi ziemskiej następuje nieustanne cofanie się punktów równonocnych (precesja) corok o niepełną minutę, przeto słońce, w swym pozornym obiegu dookoła ziemi przychodzi do punktu równonocnego, zanim ukończy ten obieg. Rok zwrotnikowy zatem jest zmienny i obecnie zawiera 365 dni, 5 godzin, 48 min., 46 sek.

Inne, większe, okresy czasu. Okres plam słonecznych. Związek ich z wybuchami wulkanicznymi i trzęsieniem ziemi. Czas obrotu słońca dookoła swej osi został oznaczony (25 dni $4^1/_2$ godzin) na podstawie obserwacji plam słonecznych, przyczem zauważono pewną prawidłowość w ukazywaniu się i znikaniu ich. Na podstawie postrzeżeń, prowadzonych od r. 1610, ustalono 11-letni okres, w którym plamy, stopniowo zwiększając ogólną swoją powierzchnię, dochodzą do maksimum (w 4-tym roku), poczem, już wolniej, cofają się do minimum. W ciągu ostatnich lat kilkunastu powierzchnia ich, mierzona w miljonowych częściach widzialnej tarczy słonecznej, była następująca:

		1898 — 375	1903 — 340
1890 — 99	1894 — 1282	1899 — 111	1904 — 488
1891 — 569	1895 — 974	1900 — 75	1905 — 1191
1892 — 1214	1896 — 543	1901 — 29	1906 — 1000
1893 — 1464	1897 — 514	1902 — 62	1907 — 850

Moreux na podstawie długotrwałych badań doszedł do wniosku, że w okresie najsłabszej czynności słonecznej (najmniejsza powierzchnia plam) potęguje się na ziemi czynność wulkanów, trzęsienia zaś ziemi występują najsilniej w chwilach zwrotu czynności słonecznej ku maksimum lub minimum. Istotnie, w r. 1905-tym powierzchnia plam zaczęła się zmniejszać dość nagle, a równocześnie cały szereg gwałtownych wtrząśnień skorupy ziemskiej przeraził ludzkość. W r. 1912-tym i następnych wraz z minimum działalności słonecznej oczekiwać należy znów smutnych wypadków—może tym razem zachodzących w mniej zaludnionych okolicach.

Okres Platona. Oś ziemska (patrz **rok zwrotnikowy**) nie jest stale nachylona do płaszczyzny drogi ziemskiej pod kątem 66,½°; zakreśla ona płaszczyznę stożkowatą w ciągu 25868 lat, który to okres nazywamy rokiem Platona. Obecnie północne przedłużenie osi ziemskiej przecina sklepienie nieba w okolicy gwiazdy Alfa Małej Niedźwiedzicy (Polarna gw.) i będzie się zbliżało do niej do r. 2105, poczem zacznie się od niej oddalać. Wskutek tego kołysania się osi płaszczyzna równika przecina ekliptykę w coraz innym punkcie, powodując t. z. poprzedzanie punktów równonocnych (precesję); wynikiem tego znowu (prócz nierówności roku zwrotnikowego) jest nierównomierne oświetlanie półkul północnej i południowej. Największa różnica pomiędzy półkulami dosięga 8 dni, a i w naszych np. czasach wiosna i lato na półkuli północnej trwają 186 dni 11 godzin, gdy jesień i zima—tylko 178 d. 19 godz. W okresie zatem największej różnicy jedna lub druga półkula otrzymuje rocznie o 168 godzin dziennych więcej niż nocnych. Ta drobna różnica, działając w ciągu 10,500 lat *), wywołuje skutki nieoczekiwane. Mianowicie, według hypotezy Adhémara i innych, w drugiej połowie każdego okresu 10500-letniego następuje kolejno na jednej z półkul **epoka lodowa**, a po niej—**potop**. Stwierdzono stopniowe oziębianie się naszej półkuli od 1248 r.; jeżeli więc powyższa hypoteza jest prawdziwą—powinniśmy oczekiwać za jakich 5000 lat początków epoki lodowej, a za lat 9000 — potopu.

——•○⁂○○——

W PRZESTRZENI.

„Najwyższem szczęściem myślącej istoty — badać to, co dostępne badaniu, a schylać czoło w niemem i spokojnem zdumieniu przed niezbadanem“... (*Goethe*).

Czem zapełniona przestrzeń? Gdy rzucimy okiem w przestrzeń pozaziemską—widzimy mnogość świateł niebieskich: gwiazd i planet. W istocie ilość gwiazd widzialnych okiem nieuzbrojonem nie jest tak wielka, jak się wydaje: dla najbystrzejszego wzroku nie o wiele przenosi liczbę 5700 gwiazd (do 6 tej wielkości włącznie); przy pomocy jednak lunet i teleskopów liczba ta coraz się zwiększa w miarę powiększania siły dalekowidzów. Już Herschel twierdził, że jego 20-stopowy teleskop uwidocznia 20 miljonów gwiazd; teraz fotografja posunęła sprawę dalej jeszcze i na płytce bromo-żelatynowej widać mnóstwo gwiazd niewykrytych przez najsilniejszy refraktor. Wobec tego bez przesady można powiedzieć, że gwiazd wyosobnionych są mirjady, a nadto istnieją nieskończenie liczniejsze tłumy ich w postaci niewyosobnionych skupień i wreszcie **drogi mlecznej**. W tej ostatniej są tak zwane „otwory w niebie“, przez które onieśmielona myśl nie śmie się zapuszczać w czarną otchłań nieskończoności. Bo i jakież to są odległości? Wymiary ziemskie są zbyt maluczkie do ich mierzenia, weźmy przeto szybkość rozchodzenia się światła. Promień świetlny w ciągu sekundy oblecieć może ziemię dookoła 7 razy, na przybycie na ziemię ze słońca zużywa 8 mi-

*) Rok Platona wskutek wpływów księżyca oraz innych planet redukuje się do 21000 lat, w ciągu połowy których jedna półkula, w ciągu zaś drugiej połowy—druga półkula okazuje się bardziej wystawioną na działanie słońca.

nut, od najbliższej gwiazdy—4 lata, a od Syrjusa—17 lat. Najpotężniejsze obecnie dalekowidze wykrywają gwiazdy 15 i 16 wielkości, otóż światło od nich dochodzić ma nas w ciągu 18000 lat!... A niewyosobnione skupienia? a droga mleczna? a otwory w niej w ciemne bezmiary?... Musimy przerwać, bo myśl oszołomiona odmawia posłuszeństwa i wyobraźnia drętwieje.

Poza „ciałami niebieskiemi" tak widzialnemi, jak i niewidocznemi—nic że niema w przestrzeni? Wiemy, że w pobliżu powierzchni ziemi istnieje atmosfera, że podobne lub odmienne istnieć muszą w pobliżu innych (a przynajmniej większości) ciał niebieskich. Ale dalej? czem wypełnione są bezmiary międzygwiezdne? Po zarzuceniu pojęcia o próżni stworzono pojęcie „eteru", aby wytłómaczyć fakt przebiegania światła w przestrzeniach międzygwiezdnych, teraz jednak, wobec nowych zjawisk promieniowania elektryczności (fale Hertza, Becquerela, Roentgena), pojęcie to zostaje częściowo zastąpione przez teorję „elektronów", utworzoną przez Webera, Crookes'a (Kruksa) i innych, a ostatnio całkowicie zastąpione przez hypotetyczne dotąd pojęcie „normozy", ciągłej elektryczności, podane przez polskiego przyrodnika J. Zagrzejewskiego. Podług niego wszechświat wypełnia owa „normoza", będąca podstawową przyczyną wszelkich zjawisk w przyrodzie, a promieniowania oraz przyciągania w szczególności. Jeżeli przypuszczenie to zostanie przyjęte przez naukę, tedy obok imienia Curie-Skłodowskiej w dziedzinie fizyko-chemji empirycznej chlubnie zaznaczy się imię polskie w dziedzinie fizyki syntetycznej! Szkoda tylko, że dotychczas żaden ze znanych polskich przyrodników nie zajął się oczyszczeniem powyższej hypotezy z licznych, niestety, szpecących ją kontrowersjami dodatków lub też obaleniem jej.

Układ słoneczny. Wyobrażenia człowieka o świecie rozrastały się stopniowo, w miarę jego rozwoju. Pierwotnie dla mieszkańca jakiejś zapadłej śród puszczy osady najbliższe okolice owej puszczy stanowiły świat cały. Napady hord koczujących przekonały go o mylności jego poglądów, które, stopniowo zyskując na rozszerzeniu, w czasach, które nazywamy starożytnymi, ogarnęły kraje leżące dookoła morza „Śródziemnego"; następnie zbadano całą niemal kulę ziemską i poznano 5 najbliższych słońca planet (Merkury, Wenus, Mars, Jowisz i Saturn); w r. 1781 przypadkowo Herschel odkrył Urana, a w r. 1846 Leverrier za pomocą rachunku doszedł istnienia 8-mej (wraz z ziemią) planety, Neptuna, bardzo odległej, bo o 4 przeszło biljony kilometrów od ziemi, a przeto ledwo dostrzegalnej przez dalekowidz. Do takich olbrzymich rozmiarów rorszerzał się stopniowo zakres znajomości człowieka ze światem. Dotychczas znane granice naszego układu słonecznego objęte są kołem o średnicy prawie 9 biljonów kilometrów, do której przebycia pociąg pośpieszny potrzebowałby 10270 lat, a promień świetlny tylko $8^1/_3$ godzin. A jednak — jak daleko jeszcze stąd do najbliższej gwiazdy, od której promień płynie w ciągu 4 lat! a do drogi mlecznej!...

Zresztą odległość ziemi względem gwiazd ulega nieustannej zmianie, gdyż słońce wraz z całym swoim układem pędzi w kierunku gwiazdozbioru Herkulesa z chyżością 19 kilometrów na sekundę; inne słońca (gwiazdy) również z biegiem czasu zmieniają swe położenia.

Planety	Średnica w kilometrach	Objętość w stosunku do ziemi	Gęstość w stosunku do ziemi	Gęstość w stosunku do wody	Czas obrotu dokoła słońca lata dni	Średnia odległość od słońca w mil. kil.	Ilość księżyców
Słońce	1.394.260	1.310.157	0,25	1,4	—	—	—
Jowisz	141.700	1.306	0,24	1,3	11—315	777	8
Saturn	119.000	734	0,13	0,7	29—167	1.424	9
Uran	53.000	71	0,19	1,1	84—7	2.864	4
Neptun	48.400	56	0,29	1,6	164—280	4.487	1
Ziemia	12.755	1	1,00	5,5	1—	149	1
Wenus	12.700	0,99	0,79	4,4	—225	108	—
Mars	6.770	0,15	0,70	3,8	1—322	227	2
Merkury . . .	4.800	0,05	1,15	6,3	—88	58	—
Księżyc ziemi .	3.482	0,013	0,62	3,4	—	—	—

ZIEMIA.

Wymiary: Obwód ziemi wzdłuż południka . . . . = 40.008.032 kilometrów.
„ „ „ równika . . . . = 40.076.625 „
Średnia długość 1° na południku . . . = 111.133 „
„ „ 1° „ równiku . . . . = 111.324 „
„ „ 1° „ 50 równoleżniku = 71.702 „
„ „ 1° „ 60 „ = 55.805 „
Powierzchnia ziemi . . . . =510.082.000 klm²
Najdłuższy dzień pod 30° 48' szerokości geograf. = 14 godzinom.
„ „ „ 49° 2' „ „ = 16 „
„ „ „ 54° 31' „ „ = 17 „
„ „ „ 63° 23' „ „ = 20 „
„ „ „ 66° 32' „ „ = 24 „
„ „ „ 67° 23' „ „ = 1 miesiącowi.
„ „ „ 73° 40' „ „ = 3 „
„ „ „ 84° 5' „ „ = 5 „
Obwód orbity (drogi) ziemskiej = 934.000.000 klm.

MORZA.

	Powierzchnia w klm²	Największa głębokość w metrach
Ocean Wielki	175.600.000	9.636
„ Atlantycki . . .	88.600.000	8.340
„ Indyjski	74.000.000	6.250
„ Lodowaty Półn. (Arktyczny) . . .	15.200.000	4.845
„ Antarktyczny . .	21 060.000	8.412
Razem . .	374.460.000	—

LĄDY.

	Powierzchnia w klm²	Ludność ogólna	Ludność na 1 klm²
Europa	9.923.885	430.361.480	43,3
Azja	44.179.400	877.280.000	19,8
Afryka	30.051.673	129.552.000	4,3
Ameryka Półn. . .	26.002.077	116.545.860	4,5
„ Południ. .	18.544.516	44.774.010	2,4
Australja	7.704.324	4.513.100	0,6
Oceanja	1.250.097	2.685.000	2,1
Razem .	137.655.972	1.605.711.450	11,6

Podział ludności podług rasy w miljonach.

Indo-europejczyków . .	850
Mongołów	450
Malajo-polinezyjczyków	45
Drawidyjczyków	40
Czerwonoskórych	10
Semitów, chamitów i murzynów około	200

Podział ludności podług wyznania

Katolików	250 mil.
Protestantów . . .	180 „
Prawosławnych . .	110 „
Innych	10 „
Chrześcijan	550 mil.
Buddystów . . / Konfucjonistów / Szyntoistów . .	. 500 „
Muzułmanów . . .	255 „
Braminów	220 „
Żydów	14 „

Ludy indo-europejskie wyznają prawie wyłącznie chrystjanizm, zaś mongolskie są konfucjonistami, szyntoistami i buddystami.

Podział ludności podług języka (w miljonach).

Chiński język	370	Hiszpański	70	Malajski	36
Hindustani	132	Rosyjski	60	Włoski	34
Angielski	125	Francuski	50	Małoruski	25
Niemiecki	72	Japoński	48	Polski	22

Największe wyspy (powierzchnia w klm²).

Grenlandja . . .	2.169.750	Nippon (Japonja) .	226.579	Nowa Zelandja (północna) . . .	118.320
Nowa Gwinea . .	785.360	Nowa Zelandja (południowa) . .	149.909	New-Fundland (Terre-Neuve) . .	110.670
Borneo	740.840	Jawa	125.900	Luçon (Filipiny) .	105.920
Madagaskar . . .	592.100	Kuba	118.830	Islandja	104.780
Sumatra	463.150				
W. Brytanja . . .	229.763				

Największe jeziora (powierzchnia w klm²).

Kaspijskie (morze)	438.690	Nyassa (Afryka)	26.500
Wiktorja Nyanza (Afryka)	83.700	Ery (Ameryka Połnocna)	25.800
Górne (Ameryka Półn.)	80.800	Bałchasz (Azja)	20.600
Aralskie (Azja)	67.770	Ontarjo (Ameryka Północna)	18.750
Huron	61.640	Ładoga (Europa)	18.119
Miczygan (Ameryka Półn.)	58.140	Czad (Afryka)	16.300
Tanganajka (Afryka)	35.100	Titikacha (Ameryka Południ.)	8.330
Bajkał (Azja)	34.180		

Największe wgłębienia.

Morze Martwe	394 m.	Fayum (Egipt)	40 m.
Jezioro Assaal (Afryka)	174 „	Szotta Melrir (Algerja)	32 „
Pustynia Kolorado (Amer. Półn.)	90 „	M. Kaspijskie	26 „

Najwyższe szczyty górskie.

W Azji: Hauryzankar (Ewerest)	8.840 m.
W Ameryce Południ.: Akonkagua	6.956 „
„ „ Północn.: Mak Kinli	6.237 „
W Afryce: Kilima Ndżaro	5.893 „
W Europie: Monblan	4.810 „
W Oceanji: Mauna Kea	4.208 „
W Australji (N. Zelandja): Mon Kuk (Cook)	3.763 m.

Za jedynym wyjątkiem wysp Hawajskich, gdzie się znajduje dość wyniosły szczyt Mauna Kea, daje się stwierdzić wszędzie prawo, iż większe lądy posiadają wyższe szczyty, równie, jak inne, że większe zbiorowiska wód posiadają większą głębię.

Najdłuższe rzeki.

Nil (Afryka)	6.400 m.	Wołga (Europa)	3.400 m.
Amazonka (Ameryka Południ.)	5.500 „	Ganges (Azja)	3.000 „
Jenisej z Angarą i Selengą (Azja)	5.500 „	Dunaj (Europa)	2.850 „
Yang-tse (Azja)	5.200 „	Zambezi (Afryka)	2.700 „
Missisipi (Ameryka Półn.)	5.000 „	Eufrat (Azja)	2.600 „
Missuri „ „	4.900 „	Orenoko (Amer. Południ.)	2.500 „
Kongo (Afryka)	4.700 „	Dniepr (Europa)	2.150 „
Hoang-ho (Azja)	4.700 „	Don „	1.860 „
Lena (Azja)	4.400 „	Ren „	1.320 „
Niger (Afryka)	4.200 „	Wisła „	1.050 „
Ob (Azja)	4.100 „	Niemen „	790 „
Amur (Azja)	4.000 „	Sekwana „	770 „
Św. Wawrzyńca (Amer. Półn.)	3.700 „		
Irtysz (Azja)	3.500 „		
Arkanzas (Ameryka Półn.)	3.400 „		

Największą ilość wody toczy Amazonka, bo aż 120.000 m³ na sekundę. Inne rzeki daleko pozostają za nią: tak np. największa z rzek europejskich, Wołga, toczy zaledwie 9.890 m³ na sekundę (średnio).

Państwa, posiadające powierzchnię powyżej miljona klm. kw. (w tysiącach klm² — wraz z kolonjami).

W. Brytanja (bez Egiptu)	29.538	Brazylja	8.507	Portugalja	2.171
Rosja	22.297	Niemcy	3.197	Holandja	2.079
Francja	11.521	Turcja (bez państw hołdowniczych)	2.987	Meksyk	1.987
Chiny	11.383	Argentyna	2.886	Peru	1.770
Stany Zjednoczone Amer. Półn.	9.691	Belgja i Kongo	2.412	Persja	1.645
		Danja z Grenlandją	2.345	Boliwja	1.227
				Kolumbja	1.153

Miasta, mające więcej niż 500.000 mieszkańców (w tysiącach).

Londyn	4.758	Han-Koj	870	Madryt	573
„ (z przedmieściami)	7.218	Kalkuta	848	Kair	570
Nowy York	4.113	Glasgou	848	Neapol	564
Paryż	2.763	Rio de Žanejro	811	Amsterdam	564
Chicago	2.050	Hamburg	803	Baltimore	554
Berlin	2.400	Bombay	776	Birmingam	553
Wiedeń	1.900	Warszawa	764	Rzym	540
Tokjo	1.819	Tien-tsin	750	Monachjum	539
Filadelfja	1.442	Liverpool	746	Sydney	539
Petersburg	1.429	Budapeszt	716	Barcelona	533
Moskwa	1.359	Szanchaj	651	Melburn	526
Konstantynopol	1.106	S-t Louis	649	Marsylja	517
Buenos-Aires	1.084	Manchester	643	Drezno	517
Pekin	1.000	Fu-czej	624	Kopenhaga	514
Osaka	996	Bruksella	612	Lipsk	504
Kanton	900	Boston	602	Su-czej	500
		Bankok	600		

Zestawienie polityczno-statystyczne.

Pod powyższym tytułem dajemy dla informacji chwili bieżącej pobieżny szkic statystyki politycznej tych mianowicie państw niezależnych, które w ostatnich paru latach bezpośrednio zaznaczyły się na widowni politycznej. Szereg ich otwiera tym razem „królowa mórz“.

I. Anglja. Najrozleglejsze to na kuli ziemskiej, tudzież najpotężniejsze, zarówno pod względem ilości, jak i łączności prawno-społecznej narodu swego państwo składa się ze zjednoczonych królestw Wielkiej Brytanji i Irlandji, Zjednoczonych Respublik Południowo-Afrykańskich, Stanów Zjednoczynych Australijskich i Cesarstwa Indyjskiego oraz licznych wysp we wszystkich częściach świata. Zajmując pierwsze miejsce pod względem obszaru, który ogółem sięga 30.000,000 klm. kw., licząc niemal 400.000,000 mieszkańców, cieszy się Anglja oddawna szczerze konstytucyjnym ustrojem monarchicznym w dziedzicznym domu sasko-kobursko-gotajskim linji angielskiej. Monarcha obecnie panujący król Jerzy V, posiada władzę wykonawczą, jest wszakże ograniczony przez parlament dwuizbowy z odpowiedzialnymi ministrami. Obie izby parlamentu zgromadzają się corocznie. Izba Parów liczy ogółem 596 członków, Izba Gmin 670 na 7-io lecie obieranych członków.—Monetą obiegową jest funt sterling=20 szylingom, szyling=20 pensom (penny 3,65 kop.). Siła zbrójna na stopie pokojowej razem z kolonjami wynosi we wszelkich rodzajach wojsk około 1.000,000 ludzi; flota wojenna, największa w świecie, obejmuje do 1,000 okrętów rozmaitych typów z personelem marynarskim półtorasta tysięcy ludzi w czasie pokoju. Religją urzedową jest wyznanie anglikańskie, centralną stolicą Londyn o blisko 7.000,000 mieszkańców. W ostatnich latach złączona traktatem zaczepno-odpornym z Japonją, Brytanja dąży konsenkwetnie do poskromienia nadmiernego rozrostu wpływów polityczne-handlowych Niemiec.

II. Rosja. Ze względu na obszar swój—23.000,000 klm. kw.—zajmując drugie miejsce w rzędzie państw świata, mocarstwo to jest największym organizmem państwowym na kontynencie i stanowi jeden zwarty kompleks ziem lądu starego. Pod względem liczby ludności natomiast, wynoszącej obecnie do 160.000,000 głów, pozostaje niezmiernie daleko za Anglją, jak niemniej w tyle za nią pozostało pod względem ustroju społecznego. Samowładne cesarstwo dziedziczne w linji domu Romanowowów, rządzone jest przy pomocy gabinetu nieodpowiedzialnych ministrów i od r. 1905 posiada ciało prawodawcze, zwane Dumą państwową. Składa się ona (na mocy nowego prawa wyborczego z r. 1907) z 442 obieralnych posłów; prócz Dumy, funkcjonuje tu Rada państwa, złożona z około 200 członków, w połowie mianowanych przez monarchę. Monetę państwową stanowi rubel = 100 kopiejek. Armja lądowa liczy na stopie pokojowej około 1½ miljona żołnierzy wszelkich rodzajów broni, flota zaś wojenna, po niefortunnej

I-ej wojnie z Japonją doszczętnie zniszczona, ma się dopiero kosztem kilkuset miljonów odbudowywać w najbliższych latach. Religją uprzywilejowaną jest prawosławna, pierwszą stolicą Petersburg z ludnością 2-miljonową.

III. Francja, łącznie z kolonjami i protektoratami następne miejsce wśród państw co do obszaru stanowiąca, liczy na przestrzeni 11.500,000 klm. kw. 85.000,000 ludności, z której na stolicę Paryż z okolicami przypada przeszło 3.000,000. Po pogromie ostatniego Napoleona zamieniona z cesarstwa konstytucyjnego w r. 1870 na Rzeczpospolitą konstytucyjną, reprezentowana jest odtąd przez prezydentów, obieranych przez zgromadzenie narodowe. Składa się ono z dwóch izb, zbierających się corocznie: Senatu, liczącego 300 senatorów, wybieranych na lat 9, oraz Izby Deputowanych, złożonej z 584 członków, wybieranych na lat 4. Monetą jest frank (37.5 kop.)=100 centymom czyli 20 sous. Armja na stopie pokojowej liczy 600,000 żołnierzy; flota wojenna naogół 600 okrętów z 60,000 załogi. Za poprzednika obecnego prezydenta, Armanda Falières'a, Francja zawarła przymierze odporne z Rosją, zabezpieczając się w ten sposób przed inwazją niemiecką. Teraźniejszy naczelnik rządu rzeczypospolitej dąży z tego samego powodu do utrwalenia wzmacniających jej stanowisko porozumień politycznych z Anglją i Włochami.

IV. Chiny. Największe państwo w Azji środkowej, liczące na 11.000,000 klm. kw. 350.000,000 ludności, rządzone jest samowładnie przez bogdychana dziedzicznego z dynastji Mandżu. Religją panującą są wierzenia Konfucjusza; pozatem liczy państwo „niebieskie" wielu wyznawców buddyzmu oraz islamu. Monetę obiegową stanowi tael czyli ljang = 100 mehom czyli ejenom=10 kandarynom czyli fenom=10 kenom albo li=3 kopiejkom. Siły zbrojne formowane są dopiero obecnie na wzór europejskich i z czasem będą mogły wytworzyć miljonowe kadry doskonałego żołnierza. Flota wojenna również znajduje się dziś w samym zaczątku, zmierzając atoli pod wpływem japońskim do gruntownej reorganizacji. O przyjaźń też państwa „środka" zaczynają niedwuznacznie ubiegać się współzawodniczące mocarstwa wszechświatowe, jak St. Z. A. Półn., Niemcy etc.

Pomnik Kazimierza Pułaskiego w Waszyngtonie.

V. Stany Zjednoczone Ameryki północnej. Razem z nabytą przed laty od Rosji za 10.000,000 rub. Alaską tudzież kolonjami obejmują w 45 stanach i kilku terytorjach 9.500,000 klm. kwadr., licząc 90.000,000 ludności. Uniezależniły się od Anglji w r. 1776; podlegają rządom konstytucyjnym, uzupełnionym ostatnio w r. 1870. System dwuizbowy tworzą: Senat, składający się z 90-ciu członków (po dwóch z każdego stanu), obieranych na lat sześć przez miejscowe ciała prawodawcze, oraz Izba Reprezentantów, licząca 357 deputowanych, wybieranych bezpośrednio przez ludność stanów pojedyńczych na lat dwa. Głową tego związku republikańskiego

4

jest t. zw. prezydent unji, wybierany na lat cztery. Obecnie takim przedstawicielem związku jest prezydent Wiljam Taft. Monetą obiegową jest dolar=100 centom =1 rb. 94½ kop. Armją lądową Stany Zjednoczone rozporządzają dotąd jeszcze nader nieliczną, jakkolwiek zapisanych jest do list kilkanaście miljonów obywateli zdolnych do noszenia **broni**. Flota wojenna składa się z paruset okrętów i jest pospiesznie **powiększana** przez budowę najnowszego typu pancerników. Od czasu zwycięskiej wojny z Hiszpanją Stany Zjednoczone coraz **bardziej** wchodzą na tory polityki wszechświatowej, dążąc w porozumieniach z państwami Ameryki południowej do **wytworzenia przeciwwagi** wpływom starego lądu, a niesłychany rozwój wytwórców na polu przemysłu i rolnictwa stanowi mocną dla tych dążeń podstawę. Stolicą Stanów i zarazem rezydencją prezydenta jest Waszyngton o ludności pół-miljonowej. Tu na placu przed Białym Domem stanęły w roku ubiegłym pomniki bojowników wolnościowych i bohaterów narodowych — Pułaskiego oraz Kościuszki, ofiarowane przez naród polski narodowi amerykańskiemu.

Pomnik Tadeusza Kościuszki w Waszyngtonie.

VI. Stany Zjednoczone Brazylijskie. Złożone z 21 państw, obszaru 8.500,000 klm., proklamowane zostały w 1888 r. i rządzą się konstytucją z r. 1891. Ludność sięga zaledwie 20.000,000. System dwuizbowy tworzy: Senat z 63 oraz Izba Deputowanych z 212 członków. Prezydent i wice-prezydent Rzeczypospolitej wybierani są na lat sześć. Siły zbrojne obecnie są dopiero organizowane, wobec wszakże bardzo słabego zaludnienia, tudzież małego uprzemysłowienia tego olbrzymiego kraju, Brazylja, mimo swych bogactw naturalnych oraz położenia nadmorskiego, dziś jeszcze niezdolna zaważyć w stosunkach międzynarodowych. Moneta: milreis=1,000 reisów = 1 rb. 5 kop., a podług kursu obecnego = około 60 kop. Stolica Rio de Janeiro z 1.000,000 ludności. Religja rzymsko-katolicka. W jednym ze stanów tego państwa, *Paranie* (240 klm.), są liczne i zwarte kolonje polskie,

które zamieszkuje około 100 tys. Polaków, posiadających własne kościoły, szkoły (niestety nieliczne) i pisma.

VII. Turcja. Potężne niegdyś państwo, pod rządami despotycznych władców upadając stopniowo i tracąc swe prowincje, zajmuje wszelako jeszcze w trzech częściach świata ogromny obszar ziemi — 3.000,000 klm. kw. z 24.000,000 ludności. Od r. 1908 przy pomocy wojska zdobyła sobie konstytucję i przedstawia cesarstwo dziedziczne w linji męskiej domu Osmanów. Padyszach czyli sułtan jest zarazem, jako najwyższy kalif, głową duchowną wszystkich mahometan. Panującym dzisiaj jest młodszy brat zdetronizowanego Abdul-Hamida, Mahomet-Reszad. Monetą jest funt turecki=100 piastrom; piastr dzieli się na 40 para i równa się $8^1/_2$ kop. Armja liczy na stopie pokojowej 500.000 żołnierzy, stanowiących dobry materjał bojowy. Flota wojenna składa się ze 100 okrętów przeważnie starego typu. W stolicy państwa Ottomańskiego, Konstantynopolu, liczącym przeszło 1.000,000 mieszkańców, skupia się centralny zarząd całego państwa oraz zasiada nowoczesny parlament, w którym wszyscy poddani bez różnicy wyznań i narodowości korzystają z równych praw wyborczych.

VIII. Rzesza Niemiecka. Po zwycięstwach, odniesionych nad sąsiadami: Danją, Austrją i Francją, Niemcy, złączone przez Bismarcka w państwo związkowe pod rządem zwierzchniczym cesarza niemieckiego, tworzą mocarstwo konstytucyjne. Szereg państewek związkowych z Prusami na czele obejmuje razem z kolonjami przestrzeń 3.000,000 przeszło klm. kw. z 75.000,000 ludności. Cesarzowi przysługuje władza wykonawcza: prawo wypowiadania wojen, zawierania traktatów i uwierzytelniania ambasadorów przy dworach zagranicznych; władza wykonawcza w zakresie armji, finansów, handlu, komunikacji i sądownictwa należy do Rady Związkowej i Parlamentu Rzeszy, działających wspólnie. Najwyższym odpowiedzialnym urzędnikiem państwa jest kanclerz cesarski. Rada Związkowa składa się z 58 członków, upełnomocnionych przez książąt panujących w poszczególnych państwach. Parlament składa 397 posłów, wybieranych bezpośrednio na lat pięć. Monetą jest marka=100 fenigom=46,5 kop. Religja protestancka i rz.-katolicka. Armja na stopie pokojowej wynosi 600,000 świetnie wyćwiczonego żołnierza. Flota wojenna—300 okrętów różnych z 50,000 załogi. Stolicą i siedzibą rządu związkowego oraz rezydencją domu panującego Hohenzollernów jest Berlin, liczący 2.500,000 ludności. Niemcy są dziś potęgą, opartą na militaryzmie; połączone przymierzem z Austrją i Włochami, rywalizują z Anglją i Francją o wpływy polityczne w Europie oraz handlowo-przemysłowe na całym świecie. Stąd też stanowią najbardziej zaborczy i niebezpieczny dla pokoju oraz kultury wszechświata czynnik, niebezpieczny przez to zwłaszcza, iż kulturę innych narodów zwalczają nie siłą fizyczną jedynie, lecz również potężną własną kulturą.

IX. Persja. Rozległy ten kraj, bo przeszło 1.500,000 klm. kw. liczący przestrzeni, świeci dziś pustkami śród widocznych jeszcze tu i ówdzie zabytków wspaniałej kultury starożytnej. Stosunkowo b. nieliczna ludność krainy perskiej, dochodząca naogół do 10.000,000, hołduje różnym wyznaniom wschodnim, nie zdradzając wielkiej pochopności do przyjęcia cywilizacji europejskiej. Do niedawna państwo nawskroś despotyczne, od r. 1906 otrzymało konstytucję; zebranie narodowe, czyli t. zw. medżylis, składa się z posłów, obieranych z pośród książąt domu panującego, duchowieństwa oraz ogółu ludności. Panuje od r. 1791 dziedzicznie dynastja Kadżarów, której ostatni szach-in-szach („król-królów"), Mahomet-Ali, został zdetronizowany za dążności reakcyjne i, ustępując miejsca nieletniemu następcy, osiadł obecnie na południu Rosji, której wpływom i wskazówkom ściśle podlegał na tronie. Monetą jest kran=1 frankowi i denar=$^3/_{80}$ kop. Armja znajduje się w zupełnym rozstroju i nierychło może stanąć na wysokości swych zadań. Naogół grozi Persji zabór obcy ze strony Rosji, Turcji i Anglji, dzielących krainę „złotego lwa" na własne sfery interesów politycznych i handlowych.

X. Włochy. Razem z kolonjami w Afryce liczą 800,000 klm. kw. z ludnością, sięgającą 35.000,000, i stanowią od 1861 r. monarchję konstytucyjną, dziedziczną w linji męskiej domu Sabaudzkiego. Senat składa się z 390 członków, Izba Deputowanych liczy 308 posłów. Religja jest wyłącznie rzymsko-katolicka. Monetę stanowi lir=100 centesimi=frankowi. Obecny król Wiktor Emanuel III, ożeniony z księżniczką Heleną czarnogórską, dąży do zajęcia w polityce europejskiej stanowiska wybitnego. W tym celu podtrzymując do czasu trójprzymierze, szuka pozatem porozumiena z Francją, Rosją i Anglją, odpowiednio uzupełniając

siły zbrojne kraju. Armja na stopie pokojowej sięga 500,000 ludzi, flota bojowa posiada 300 przeszło okrętów rozmaitej wielkości. Dążąc do ekspansji w kierunku Trjestu i Albanji, Włochy zbliżają się coraz bardziej do konstelacji politycznej, skierowanej wyraźnie przeciwko Niemcom.

XI. Hiszpanja. Rasowo oraz klimatycznie pokrewny Włochom kraj, kulturą sięga również czasów najdawniejszych, przedstawiając atoli dzisiaj upadek wszechstronny. Państwo, w którem ongi nie zachodziło nigdy słońce, dziś, po klęsce wojennej pozbawione kolonji prawie zupełnie, obejmuje przestrzeń 700,000 klm. kw. z 20.000.000 ludności i przestało w stosunkach nawet europejskich odegrywać rolę poważniejszą. Forma rządu jest monarchiczna i konstytucyjna od r. 1876. Królestwo jest dziedziczne w domu Bourbon-Anjou. System 2-izbowy. Senat, złożony ze 180 członków dożywotnich, mianowanych przez monarchę, tudzież ze 180 członków, wybieranych przez najwyższe ciało państwowe i Izba Deputowanych, która liczy 422 członków, wybieranych na lat 5 przez t. zw. junty (kolegja wyborcze). Moneta peseta=300 centimos=frankowi. Religja wyłącznie rz.-katolicka. Armja słaba, paręset tysięcy żołnierzy licząca; flota po wojnie ze Stanami Ameryki półn. dopiero mająca się nanowo odbudowywać, ku czemu sprzyjająco dopomaga Wielka Brytanja. W ostatnich miesiącach zaznaczył się nowy zwrot w rządach tym krajem, zmierzający ku zapobieżeniu rozrostowi klasztorów, a zanikaniu szkół i panującej wskutek tego ciemnocie oraz nędzy ludu.

XII. Japonja. Z kolei obszarem dorównywająca Hiszpanji, przewyższa ją półtrzecia raza pod względem zaludnienia. Nieznaną w dziejach współczesnych energją ducha narodowego dźwignąwszy się z zakostniałych form azjatyckiego światopoglądu do rzędu najbardziej cywilizowanych państw o ustroju europejskim, Japonja przedstawia cesarstwo konstytucyjne, na czele którego stoi władca odwiecznej dynastji, Mikado Mutsuhito, rezydujący w Tokio, stolicy kraju. Konstytucja dzisiejsza datuje się od r. 1889; parlament tworzą: Izba Parów, licząca ogółem 328 członków, oraz Izba Reprezentantów, składająca się z 300 deputowanych, obieranych na lat 4. Monetą jest yen=100 senom=1 rb. $94^1/_2$ kop.; 1 sen= 10 rinom; 1 rin = 2 kop. Armja lądowa na stopie pokojowej liczy przeszło 500,000 żołnierza, flota przeszło 200 okrętów najnowszej konstrukcji. Japonja jest krajem przyszłości. Po zwycięskich wojnach z Chinami i Rosją, w których, zwłaszcza z ostatnią, cały świat wprawiła w zdumienie niezrównaną walecznością swego drobnego ludu oraz genjuszem wojennym swej starszyzny wojskowej, dziś przedstawia potęgę, z którą się poważnie liczą wszystkie wielkie mocarstwa świata. Współzawodniczy ona skutecznie w handlu i przemyśle ze wszystkiemi państwami, szukając coraz to szerszych rynków zbytu dla swej wytwórczości ekonomicznej, tudzież nowych terenów osiedlenia dla rosnącej nader szybko ludności. Niewątpliwą jest rzeczą, że w krótkim czasie rozleje się ten pracowity, przedsiębiorczy i patrjotyczny lud po przyległych do Japonji krainach północno wschodniej Azji, której puste dziś, w martwocie pogrążone obszary dzielni ci koloniści dopiero ożywią, uruchomiając olbrzymie bogactwa naturalne, spoczywające w ich łonie i na powierzchni. Zaczyna się to od Korei, zaanektowanej dziś ostatecznie przez Japonję.

XIII. Austro-Węgry. Państwo to, na mocy ustawy zasadniczej z r. 1867, składa się z cesarstwa Austrjackiego i królestwa Węgierskiego. Obie połowy monarchji są państwami konstytucyjnemi, złączonemi pod berłem dynastji Habsbursko-Lotaryńskiej, której przedstawicielem obecnym jest sędziwy cesarz i król Franciszek-Józef I. Izba Panów składa się obecnie z 251 członków dożywotnich; Izba posłów, czyli t. zw. Rada państwa, z 516 deputowanych, obieranych na lat 6. Węgierska Izba Magnatów liczy 385 członków mianowanych i dożywotnich, Izba Deputowanych zaś 453 posłów obieralnych. Licząc przeszło 600,000 klm. kw. z 45.000,000 mieszkańców, państwo Habsburgów należy do rozwijających się kulturalnie organizmów społecznych. Przyszłość jego leży w usamowolnieniu pierwiastka słowiańskiego w monarchji o ustroju federacyjnym królestw. Polska, która to państwo niegdyś ocaliła od zagłady, pochłonięta dziś częściowo przez sąsiadkę, stanowi jednak znaczną i znaczącą dzielnicę państwa i przekazuje mu swoją „ideę jagiellońską“, polegającą na utworzeniu wielkiej zachodnio-południowo-słowiańskiej oraz węgierskiej federacji. Pierwiastki niemiecki i węgierski stanowiłyby zaczyn państwowo-twórczy, którego ludy słowiańskie, niestety, są pozbawione. Wyznanie w państwie Austro-Węgierskiem jest przeważnie rzymsko-kato-

lickie, monetą korona=100 halerzom=39½ kop. Armja, dobrze wyćwiczona liczy do 500,000 dzielnego żołnierza, flota 150 statków z 20,000 załogi.

XIV. Marokko. Coraz bardziej uszczuplane terytorjalnie przez „sfery wpływów“ państw europejskich, zajmuje wciąż jeszcze znaczny obszar na północo-zachodzie Afryki, licząc przeszło 400,000 klm. kw. z 8.000,000 ludności muzułmańskiej. Rządzi w niem monarcha samowładny, którym jest obecnie, po zdetronizowaniu swego brata, Abdul-Azisa, sułtan Muley-Hafid. Monetą jest miczkal, dzielący się na 10 ukji=2 rub. i 1½ kop. Siła zbrojna lądowa daje się określić w przybliżeniu na 100 tysięcy wojska, przeważnie jeźdźców; pozatem podczas wojny obowiązany jest każdy Marokańczyk stanąć pod bronią. W ojczyźnie Maurów ostatnimi czasy panują rozterki wewnętrzne na tle waśni plemion tubylczych, podsycane z zewnątrz intrygami zaborczemi Europy, zwłaszcza Niemiec. Lwi udział atoli w misji szczepienia cywilizacji europejskiej Marokańczykom, zda się, przypadnie w udziale najbliższej sąsiadce i najwięcej „interesów“ mieć mogącej w Marokku, Hiszpanji.

XV. Bułgarja. Obszarem sięgające 100,000 klm. kw. z około 5.000,000 ludności państewko to dopiero od roku niespełna odzyskało posiadaną niegdyś samoistność polityczną, dzięki zamętowi w Turcji oraz poparciu dyskretnemu mocarstw europejskich. Po kilkuset latach niewoli tureckiej pozostające następnie jako księstwo lenne tureckie, dziś pod rządami Ferdynanda sasko-kobursko-gotajskiego wzniosło się na stopień niepodległego królestwa, inaczej „caratu“ bułgarskiego. Zgromadzenie narodowe, t. zw. „Sobranje“, składa się ze 150 posłów, bezpośrednio przez lud wybieranych na lat 5. Liczba posłów nadzwyczajnego czyli Wielkiego Sobranja wynosi 300. Monetę stanowi lew=100 stotinkom=frankowi. Religję ludność wyznaje wschodnią. Armja na stopie pokojowej dochodzi do 100,000 ludzi i stanowi przedmiot usilnej pieczy cara Ferdynanda. Kraik ten posiada zadatki pomyślnego rozwoju kulturalno-ekonomicznego i w rzędzie państw bałkańskich zajmuje stanowisko najpoważniejsze.

XVI. Serbja. Mniejsze o połowę od poprzedniego, królestwo to z 3.000,000 mieszkańców nietylko sąsiaduje, lecz i rywalizuje z Bułgarją o przodownictwo słowiańskie na Bałkanach. Dzieje jednak kraju tego nie rokują bynajmniej powodzenia wysokim skądinąd aspiracjom propagandy wielko-serbskiej. Po haniebnem wymordowaniu przez własnych poddanych domu panującego Obrenowiczów Serbja pod berłem wyniesionej na tron dynastji Karadżordżewiczów ledwo nie stała się, z okazji aneksji Bośni-Hercegowiny, zdobyczą austro-węgierskiego sąsiada i pozostaje w zupełnej zależności od konjunktur politycznych, które się prędzej czy później niechybnie winny ułożyć na korzyść lub zagładę obecnej dynastji i samodzielności politycznej tego słowiańskiego państewka. Ogłoszenie niepodległości serbskiej nastąpiło po wojnie turecko-rosyjskiej w r. 1878, ogłoszenie królestwa w r. 1882. Konstytucja obecna datuje się od r. 1901. Zgromadzenie narodowe czyli Skupczyna składa się z 2 izb. Serbowie wyznają również religję wschodnią; monetą obiegową jest dynar = mniej-więcej frankowi. Armja, zdemoralizowana przez królobójstwo, wobec złych finansów kraju nie przedstawia realnej wartości, licząc w stanie pokoju do 50,000 wojska.

XVII. Grecja. Monarchja konstytucyjna, dziedziczna w linji męskiej domu Holsztyńskiego, pozostaje od r. 1863 pod rządami króla Jerzego I i otrzymała konstytucję w r. 1864. Sejm składa się z jednej tylko izby, liczącej 234 posłów, obieranych na czterolecie. Stanowiąc obszar 70,000 klm. kw. z 3.000,000 mieszkańców, współczesna Grecja zatraciła cechy Hellady starożytnej, słynnej zarówno walecznością Sparty, jak i kulturą artystyczną Aten. Próżno też dzisiaj usiłuje ona odzyskać znaczenie pierwotne na archipelagu i półwyspie Bałkańskim po przegranej wojnie z Turcją. Sama przez się bezsilna, stoi Grecja mocą tradycyjnych sympatji Europy, która do zniweczenia jej bytu politycznego nie może dopuścić. Religja grecko-wschodnia; moneta drachma=100 leptom=frankowi. Siły zbrojne lądowe i morskie liczą zaledwie kilkadziesiąt tysięcy ludzi i kilkanaście okrętów.

XVIII. Czarnogórze. Ostatnie z rzędu państewek, znaczące w świecie politycznym, dzięki niezdobytej pozycji i stosunkom dynastycznym, posiada formę rządu również konstytucyjną, dziedziczną w książęcym domu Petrowiczów Niegoszów, uznanym w r. 1852 nasamprzód przez „opiekunkę“ słowiańszczyzny, Rosję, jako samodzielnie panujący. Konstytucja istnieje od r. 1905. Zebranie narodowe składa się z 61 deputowanych, obieranych przez głosowanie powszechne

Kraik ten, o niespełna 10,000 klm. kw. z $^1/_4$ miljona mieszkańców, leży w górach skalistych, stanowiąc z natury twierdzę potężną. Ludność obrządku wschodniego odznacza się bitnością i zdrowiem, pełna prostoty wiejskiej, gościnna i dumna. W razie wojny lub najazdu wroga wszyscy obywatele kraju, nie wyłączając kobiet i podrostków, chwytają za oręż w obronie drogiej im ojczyzny. Stolicą jest Cetynje z 5,000 mieszk. i rezydencją panującego Mikołaja, który dla swej dynastji i państewka swego przybrał w r. 1910 za zgodą Europy tytuł królewski.

XIX. Argentyna. Kraj ten, obchodzący właśnie stuletnią rocznicę swej niezawisłości, urządzający z tego powodu wielką wystawę w Buenos Aires, pod wpływem obfitego dopływu imigrantów oraz olbrzymiego rozwoju rolnictwa coraz donioślejszego zaczyna nabierać w ostatnich latach znaczenia. Jako upust dla nadmiaru sił roboczych Europy oraz jako dostawca zboża, zajmuje Argentyna b. poważne a nieustannie wzmagające się stanowisko śród państw kuli ziemskiej; 9-ta pod względem *powierzchni* — zajmuje ona 2-gie miejsce pod względem ilości dostarczanej *wełny*, 2-gie również co do ilości *owiec*, 3-cie co do ilości *koni i rogacizny*, a 5-te pod względem ilości produkowanej *pszenicy* (65½ mil. hektolitrów—wobec 174 mil. pszenicy rosyjsko-polskiej); przez fakt ten już teraz wywiera poważny wpływ na stan rynku zbożowego, a należy pamiętać, że zaledwie 5% ogólnej powierzchni zostało zajęte pod uprawę, gdy naprzykład w Danji już 75% jest w kulturze (w Rosji Europ. 49%).

Parlament argentyński w Buenos Aires.

Pod względem wysokości *obrotu handlowego*, przypadającego na głowę ludności, zajmuje Argentyna 10-te miejsce (514 franków); pod względem rozwoju *sieci kolejowej* — 4-te (1 kilometr na 286 mieszkańców, gdy w Rosji tyleż na 2123 mieszk.); wreszcie pod względem ilości *przesyłek pocztowych* 10-te miejsce (705 mil.) na kuli ziemskiej. Widzimy stąd, że pod względem szybkości rozwoju stosunków ekonomicznych—kraj ten naśladuje Stany Zjednoczone Am. Półn., a postępuje równolegle z Kanadą i Australją. Na północy tego kraju, na granicy z Brazylją, na terytorjum Missiones, są 4 kolonje polsko-rusińskie: Apostolos, Azara, Ignatis i Korpus.

Nie sam tylko jednak postęp materjalny święci w Argentynie swoje tryumfy: i dziedzina ducha nie leży tam odłogiem. Muzeum historji naturalnej w Buenos Aires pod kierownictwem Burmestra słynie w świecie naukowym; również cenione są prace Buenosajreskiego Towarzystwa Geograficznego, na które niejednokrotnie powołują się geografowie, a między innymi El. Reclus w 19 tomie swej Geografji Powszechnej.

Poeci i beletryści argentyńscy zdobywają coraz poczesniejsze miejsce w literaturze hiszpańskiej, przyczem zauważyć się daje dążność do wytworzenia odrębnego od hiszpańskiego języka literackiego, do czego egzotyzm tematów oraz odmienność malowanego bytu nastręczają dostateczny powód. Oryginalnemi pod tym względem są nowele Menendez'a: „Guarani". A już wszechświatową sławą rozbrzmiało nazwisko Henryka Lareta, którego powieść historyczną: „La gloria de don Ramiro" zaszczycił swoim przekładem wytworny redaktor *Revue des Idées*—Rémy de Gourmont.

STATYSTYKA

	Powierzchnia w klm²	Ludność: Ogólna w tysiącach	Ludność: Na 1 klm²	Posiadłości (kolonje): Powierzchnia	Posiadłości (kolonje): Ludność w tysiącach	Budżet (w milj. frank.): Wpływy	Budżet (w milj. frank.): Wydatki	Dług państwa w milj. franków	Handel (w milj. frank.): Wwóz	Handel (w milj. frank.): Wywóz	Armja: W czasie pokoju	Armja: Dział
Abisynja (Etjopja)	540.000	8.000	14,8	—	—	—	—	—	14	17	150.000	—
Afganistan	558 000	5.000	8	—	—	—	—	—	21	23	60.000	200
Andorra	452	5	11,6	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Argentyna	2.806.400	6.500	2,3	—	—	289	122	1.995	1.365	1.778	18.168	—
Austro-Węgry	676.545	50.499	74,6	—	—	2.256	2.256	15.790	3.227	3.070	399.420	1.206
Belgja (wraz z Kongo)	29.456	7.317	248	2.382.800	1.900	655	664	3.365	3.799	2.907	49.909	—
Boliwja	1.470.196	1.954	1,3	—	—	67	87	34	189	251	4.584	—
Brazylja	8.550.000	19.911	2,1	—	—	705	715	5.928	1.030	1.376	30.000	—
Bulgarja	96.345	4.036	42	—	—	153	153	388	131	112	62.000	—
Butan	34.000	250	7,4	—	—	—	—	(z Indjami)	0,6	2,7	—	—
Chiny	11.138.880	350.000	31	—	—	432	495	3.689	1.622	1.030	150.000	576
Czarnogórze	9.080	250	27	—	—	3	3	2	6	2	37.200	148
Czyli (Chile)	759.000	3.871	5,1	—	—	300	380	1.729	588	560	9.052	120
Danja	38.985	2.659	68,2	194.643 (bezlodowcowych okolic Grenlandji)	137	131	141	358	841	584	9.770	128
Dominikańska rzeczpospolita	48.577	610	12			21	12,5	176	27	40	4.000	—
Egipt (z Sudanem)	994.300	11.291	11,3	2.035.368	4.012	391	383	2.462	652	553	19.200	—
Ekwador	307.243	1.400	4,5	—	—	39	39	47	49	57	4.380	—
Francja	536.464	39.252	73,8	10.985.125	45.925	3.973	3.973	30.162	6.091	5.272	600.986	3.500
Grecja	64.679	2.632	41	—	—	130	127	884	148	116	21.300	—
Gwatemala	113.030	1.883	16,6	—	—	15	18	80	38	53	7.000	—
Haiti	28.676	1.500	52,1	—	—	19	19	35	19	74	6.800	—
Hiszpanja	504.517	19.713	39	212.730	301	1.049	1.044	9.467	933	931	126.400	521
Honduras	114.670	500	4,4	—	—	15	15	551	12	11	500	—
Italja (Włochy)	286.682	33.910	118	510.000	680	2.129	2.085	13.090	2.760	1.852	285.952	—
Japonja	452.922	52.924	117	—	—	1.611	1.611	5.950	1.285	1.124	230.000	—
Kolumbja	1.206.200	4.630	4	—	—	79	79	186	60	69	6.528	—
Korea	218.650	9.782	45	—	—	53	53	37	107	43	—	—
Kostarika	48.410	351	7,2	—	—	19	22	77	38	47	1.000	—
Kreta	8.618	310	36	—	—	6	6	5	19	12	1.040	—
Kuba	118.863	2.949	17	—	—	192	127	185	547	606	6.110	—
Liberja	95.400	2.120	22	—	—	1.7	1,7	6,0	4	4	2.000	—
Lichtensztejn	159	9,6	60	—	—	1,5	1,5	—	—	—	—	—
Luksemburg	2.586	246	95	—	—	18	18	12	—	—	315	—
Marokko	439.240	8.000	18	—	—	—	—	—	68	49	60.000	—
Meksyk	1.987.201	13.607	7	—	—	537	536	1.121	1.152	1.262	28.600	—
Monako	1,5	15	10120	—	—	1,2	1,2	—	—	—	—	—
Nepal	154.000	3.000	19,5	—	—	35	35	(z Indjami)	36	81	26.000	—
Nikaragua	128.348	460	3,6	—	—	7,6	7,7	33,2	18	22	4.000	—
Niderlandy	33.000	5.747	174,2	2.045.647	39.083	388	421	2.391	5.590	4.662	35.000	—
Niemcy	540.777	60.641	112	2.657.220	12.278	3.562,5	3.562,5	21.510	9.580	8.000	618.000	3.600
Norwegja	322.987	2.353	7,3	—	—	190	190	469	526	336	80.000	—
Oman	194.200	1.000	5,1	—	—	1,2	1,2	(z Indjami)	19	10,3	10.000	—
Panama	87 480	400	4,6	—	—	12,2	12,1	—	92	10,5	—	—
Paragwaj	253.100	631	2,6	—	—	16	17	139	42	22	1.211	—
Persja	1.645.000	9.500	5,8	—	—	35	37	100	180	140	22.000	—
Peruwja (Peru)	1.137.000	4.559	4	—	—	75	76	888	138	144	4.000	—
Portugalja	91.943	5.423	58,5	2.093.000	9.144	317	327	3.700	276	137	30.000	312
Rosja	22.296.727	160.095	7,2	—	—	6.865	6.865	23.517	1.880	2.678	1.142.000	3.500
Rumunja	131.353	6.780	51,7	—	—	411	411	1.400	422	491	92.857	452
Salwador	21.160	1.116	53	—	—	8,6	10	9,9	7,8	16	3.000	—
Samos	468	53	114	—	—	0,8	0,8	—	4,5	4,5	—	—
Sarawak	103.221	500	5	—	—	7	6,5	—	31	39	500	—
Serbja	48.303	2.784	57,6	—	—	95	95	546	70	81	35.587	420
Sjam	633.000	6.100	9,7	—	—	111	116	115	145	188	26.200	—
Stany Zjednoczone Am. Półn.	9.386.093	85.817	9	306.341	8.602	4.389	4.170	13.688	6.210	9.541	85.355	—
Szwajcarja	41.324	3.525	85,3	—	—	149	154	99	1.489	1.039	—	—
Szwecja	447.864	5.429	12,1	—	—	303	303	650	947	715	62.677	—
Turcja	169.300	6.130	36,2	2.817.800	17.899	583	670	2.980	712	447	350.000	—
Urugwaj	178.700	1.141	6,4	—	—	109	109	690	186	204	5.764	—
Wenezuela	942.300	2.647	2,8	—	—	55	55	213	52	81	7.600	—
Wielka Brytanja	314.339	45.057	143	29.135.312 (wraz z główn. kolonj.)	351.079	5.962 (wraz z Indj.)	5.961	17.885	21.553	17.380	419.123	1.620

PORÓWNAWCZA.

lądowa		Marynarka				Długość linji w klm		Ilość przesyłek pocztowych w miljonach	Stolica i znaczniejsze miasta
		Wojenna		Handlowa					
				Pojemność					
Koni	Na stopie wojennej	Pojemność w tonnach	Załoga	Żaglowców	Parowców	Kolei żelazn.	Telegraf.		
—	200.000	—	—	—	—	309	1.700	Abisynja . —	Addis-Abeba (50 tys.)
—	—	—	—	—	—	—	—	Afganistan —	Kabul (60 tys.), Kandahar.
—	—	—	—	—	—	23.723	—	Andorra . —	Andorra la Vieja.
—	385.000	87.731	5.184	40.581	55.561	27.723	56.312	Argentyna 705	Buenos-Aires, Rozarjo.
69.166	2.330.000	173.805	15.853	472.151	443.555	46.010	70.932	Austro-W. 1.856,3	Wiedeń, Budapeszt, Praga, Tryest.
—	190.000	—	—	964	119.223	8.486	8.734	Belgja . . 667,6	Bruksella, Antwerpja.
622	120.000	—	—	—	—	1.129	4.644	Boliwja . 3,4	Sukre (24), La Baz.
—	350.000	37.890	3.670	74.475	93.345	19.103	27.094	Brazylja . 87,6	Rio Żanejro, Sao Paolo (330), Bahia.
8.238	190.450	16 statk.	1.425	2.366	2.984	1.601	5.855	Bulgarja . 55,2	Sofja (83), Filipopol (46).
—	—	—	—	—	—	—	—	Butan . . —	Panaka.
—	—	36.890	4.146	925	86.404	6.698	41.694	Chiny . . —	Pekin, Kanton, Niuczwang (Inkou).
—	—	—	—	5.417	–	18	850	Czarnogóra 3,9	Cetynje (5 tys.)
5.000	150.000	42.555	5.866	39.346	42.873	5.295	19.061	Czyli. . . 75,1	Santjago (390), Valparaiso.
—	61.580	38.625	1.405	145.035	404.946	3.446	3.733	Danja . . 282,2	Kopenhaga.
—	—	2 par.	—	1.338	—	209	692	Dominikańska rzeczpospol. 1,3	San Domingo (20).
—	—	34 „	—	1.912	6.428	5.638	4.667	Egipt . . 65,6	Kair, Aleksandrja (376).
—	—	4 „	180	1.731	—	521	4.130	Ekwador . 9	Kwito (65).
123.385	4.350.000	763.244	57.051	662.828	739.819	48.064	168.710	Francja 3.340,9	Paryż, Marsylja, Tunis (228).
2.661	192.000	20.709	2.087	154.912	276.147	1.570	7.895	Grecja . . 30,7	Ateny (168).
—	86.350	—	—	2.512	—	707	5.952	Gwatemala —	Gwatemala (125).
—	—	—	—	2.280	908	225	—	Haiti . . —	Porto-Pręs (80).
18.065	250.000	64.681	15.727	28.700	423.000	14.850	33.412	Hiszpanja . 442,3	Madryt, Barcelona, Sewilla (145).
—	50.670	2 statki	—	200	1.572	92	6.134	Honduras . 1,0	Tegucigalpa (35 tys.)
52.548	3.401.000	530.707	25.642	503.260	497.537	16.726	49.921	Włochy . 816,6	Rzym, Neapol, Medjolan (490).
—	1.500.000	505.712	57.116	365.560	1.115.880	9.264	39.150	Japonja . 1.414	Tokjo, Osaka, Kjoto, Jokohama (330).
—	30.000	2 statki	—	1.385	457	723	16.723	Kolumbja . 4	Bogota (120).
—	15.000	—	—	—	1.731	1.108	4.625	Korea . . 72,8	Seul (194), Fuzan (60).
—	—	1 krąż.	—	551	671	748	1.944	Kostarika . 5,9	San Choze (Jose) (27).
—	—	—	—	—	—	—	364	Kreta . . 2,2	Kanea (21 tys.)
—	—	—	—	18.107	47.118	3.055	3.195	Kuba . . . 34,6	Hawana (300).
—	—	—	—	916	—	—	—	Liberja . . —	Monrowja (8 tys.)
—	—	—	—	—	—	—	—	Lichtensztejn —	Waduz (1,2 tys.)
—	—	—	—	—	—	525	1.100	Luksemburg 35,2	Luksemburg (21).
—	—	—	—	18.800	—	—	—	Marokko . —	Fez (150).
8.415	85.000	3.000	800	8.451	13.199	22.822	70.799	Meksyk . . 195,4	Meksyk (345)), Werakruz (90).
—	—	—	—	—	—	—	—	Monako . . —	Monako (3).
—	—	—	—	—	—	—	—	Nepal . . —	Katmandu (50 tys.)
—	40.000	10 statk.	—	7.607	420	276	5.072	Nikaragua . 2,6	Managua (35).
5.605	184.360	80.773	6.548	49.560	398.604	3.144	7.216	Niderlandy 509,2	Amsterdam, Rotterdam (403), Haga (255).
111.289	4.500.000	624.390	50.323	533.652	2.256.783	58.432	151.309	Niemcy . 8.241,3	Berlin, Hamburg.
—	95.000	29.710	2.900	750.776	819.436	2.583	16.067	Norwegja . 166,7	Chrystjanja (236), Bergen (72).
—	—	—	—	—	—	—	—	Oman . . —	Maskat (40).
—	—	—	—	—	—	76	—	Panama . —	Panama (28).
—	20.000	1 statek	—	—	—	247	3.165	Paragwaj . 6,5	Asunsion (60).
—	92.000	1.200	—	885	—	54	10.670	Persja . . 1,5	Teheran (280), Tebriz (300).
—	90.000	4.200	—	25.039	5.283	2.153	7 308	Peru . . . 20,8	Lima (140), Kallao (35).
—	175.380	33.275	6.377	53.367	62.788	2.698	9.429	Portugalja 96,8	Lizbona (357), Oporto (168).
330.000	4.600.000	540.300	35.200	260.061	410.854	74.907	242.440	Rosja . 1,438,8	Petersburg, Moskwa, Warszawa.
18.611	287.600	6.004	2.412	115.700	20.527	3.204	7.679	Rumunja . 228	Bukareszt (290), Jassy (80).
—	21.000	1 statek	—	514	—	167	1.002	Salwador . 1,6	San Salwador (60 tys.)
—	—	—	—	31.852	371.836	—	—	Samos . . —	Waty (4).
—	—	—	—	—	—	—	—	Sarawak . —	Kuczyn.
6.154	353.000	—	—	—	—	625	3.439	Serbja . . 56,7	Belgrad (80 tys.)
—	30.000	6.300	5.000	10.789	2.559	882	11.355	Sjam . . 6,2	Bankok.
—	186.000	651.795	43.083	1.814.444	4.279.368	369.991	426.544	Stany Zjednoczone . 21.706,8	Waszyngton (308), San Francisko (356).
—	304.428	—	—	—	—	4.912	8.802	Szwajcarja 398,4	Bern (75), Genewa (118).
8.481	522.675	66.278	4.643	215.579	559.508	13.400	18.332	Szwecja . 366	Sztokholm (338).
—	1.683.000	86.680	4.750	178.272	63.210	6.457	46.522	Turcja . . 36,3	Stambuł, Saloniki (105).
1.500	35.000	3 statki	—	20.620	24.368	2.047	7.249	Urugwaj . 43,2	Montewideo (316).
—	60.000	6 „	360	3.168	2.096	786	7.284	Wenezuela —	Karakas (73).
139 166	—	1.904.391	118.938	2.344.376 (z gł. kolonjami)	10 838 723	166.742	91.702	W. Brytan. 4.876,4	Londyn, Edymburg (316), Dublin (373).

Stan floty wojennej główniejszych państw w r. 1912.

	Pancerników	Krążowników	Przeciwtorpedowców	Budżet marynarki w milj. franków
Wielka Brytanja	47	39	171	855
Stany Zjedn. Ameryki Półn. .	33	15	16 (?)	641
Niemcy	30	11	83	500,5
Francja	21	22	54	320,5
Japonja	15	18	57	210
Włochy	10	10	17	173
Rosja	9	6	97	250
Austro-Węgry	9	3	12	66

Wartość tych flot wraz z torpedowcami i łodziami podwodnemi dosięga 14 miljardów fr. czyli $5\frac{1}{2}$ miljardów rubli.

Stan hodowli.

Kraje	Koni	Rogacizny	Owiec i kóz	Nierogacizna	Mułów i osłów
Algierja z Tunetanją	221.000	1.082.000	13.567.000	98.000	440.000; wielbl. 211 tys.
Argentyna	7.500.000	29.100.000	71.200.000	1.400.000	483.370
Australja	1.872.000	10.125.000	87.750.000	752.000	—
Austro-Węgry . .	4.350.000	17.666.000	16.750.000	12.675.000	66.637
Belgja	245.000	1.818.000	493.000	1.279.000	—
Bulgarja	538.200	2.847.000	9.515.100	465.300	136.000
Danja	487.000	1.840.466	916.000	1.457.000	140
Francja	3.165.025	14.110.480	18.938.348	7.049.012	557.153
Hiszpanja	451.005	2.212.013	16.535.928	2.031.132	1.584.423
Japonja	1.465.466	1.190.373	78.251	284.708	—
Indje angielskie . .	1.308.000	91.666.000	43.202.000	—	—
Kanada	1.920.000	7.203.000	2.772.000	3.382.000	—
Meksyk	860.000	5.142.000	7.630.000	4.206.000	622.000
Natal i Kol. Przylad.	459.000	2.371.000	25.791.000	431.000	—
Niderlandy	324.000	1.690.500	786.259	861.800	1.967
Niemcy	4.345.043	20.630.544	11.237.680	22.146.532	11.291; ptactwa 77.103 tys.
Nowa Zelandja . .	1.352.832	1.816.299	20.983.772	241.128	
Paragwaj . . .	182.790	2.743.665	246.394	23.900	—
Rosja (z Finlandją)	29.611.000	44.681.000	62.467.000	12.953.000	— renów 141 tys.
Rumunja	864.324	2.589.526	5.887.959	1.709.205	7.701
Serbja	174.363	969.953	3.670.229	908.108	1.627
St. Z. Amer. Półn. .	19.992.000	71.267.000	56.087.866	56.084.000	3.869.000
Szwajcarja	161.936	2.080.297	574.072	555.261	4.866
Szwecja	566.000	2.629.000	1.088.000	879.000	— renów 236 tys.
Urugwaj	659.726	7.029.078	17.935.901	51.696	20.689
Wenezuela . (z osłami)	504.000	2.004.000	1.666.000	1.618.000	89.000
W. Brytanja z Irl.	2.150.181	11.696.963	31.169.353	4.041.245	—
Włochy	955.000	6.191.000	13.875.000	2.504.000	1.328.000

Powierzchnia zadrzewiona (procentowo w stosunku do całej powierzchni).

Finlandja . . .	63	Niemcy	25,9	Belgja	17,6	Grecja . . .	12,7
Japonja . . .	60	N. Walja Południowa . .	25	Rumunja . . .	17,3	Turcja Europ. .	8,3
Szwecja . . .	51	Kanada	22,4	Francja	15,6	Holandja . . .	7,6
Rosja Europ. .	40,6	Norwegja . . .	22	Algerja . . .	15,2	Indje Angiel.	6,8
Serbja	32	Polska	21	Italja (Włochy)	14,3	Danja	6
Bulgarja . . .	31,7	Austro-Węgry .	20,8	Hiszpanja . .	13	Anglja z Irlandją	3,9
N. Zelandja . .	29,8	Szwajcarja . .	20	Wiktorja (Australja) . . .	12,9	Portugalja . .	2,9
St. Zjedn. . . .	27,5						

Stal — produkcja w tonnach.

St. Z. Amer. P.	14.319.000	Rosja	2.211.000	Austro-Węgry . .	1.170.000
Niemcy	7.358.000	Francja	1.860.000	Szwecja	284.000
W. Brytanja z Irl.	4.929.000	Belgja	1.395.140	Hiszpanja	180.000

Paliwo mineralne (węgiel kamienny) — produkcja w tonnach (po 61 pud.)

Stany Zjednocz. Ameryki Północnej	435.701.850
W. Brytanja	267.830.962
Niemcy	205.732.362
Austro-Węgry	39.500.000
Francja	36.753.627
Belgja	23.569.000
Rosja	21.368.000
Japonja	12.709.346
Indje angielskie	11.147.339
Chiny	9.032.660
Nowa Walja Południowa	8.657.924
Kanada	6.374.000
Hiszpanja	3.887.236
Transwal	2.883.423
Serbja	2.375.067
Nowa Zelandja	1.831.009
Natal	1.530.043
Chile (Czyli)	789.229
Meksyk	700.000
Kraj Królowej (Kwinslend)	683.272
Włochy	470.000
Turcja	400.000
Indje holenderskie	365.158
Szwecja	305.358
Tonkin	269.000
Peruwja	186.474
Bulgarja	161.000
Australja Zachodnia	142.373
Wiktorja	138.634

Nafta — produkcja w tonnach.

Stany Zjednocz. Amer. Półn.	23.012.510
Rosja	7.229.000
Rumunja	887.091
Indje holenderskie	802.675
Galicja	525.000
Indje angielskie (Birmanja)	335.000
Japonja	234.000
Peruwja	100.184
Kanada	100.000

Cukier — produkcja w tonnach.

Indje (angielskie)	2.235.000
Niemcy	2.124.326
Kuba	1.444.310
Rosja	1.247.154
Austro-Węgry	1.177.086
Indje (holenderskie)	945.774
Francja	656.832
Stany Zjednoczone Amer. Półn.	652.018
Hawaje	521.123
Japonja	317.953
Brazylja	304.800
Belgja	277.814
Porto-Riko	217.000
Maurycy (wyspa)	165.557
Peruwja	141.193
Szwecja	109.575
Meksyk	107.529
Argentyna	107.289

Kawa — produkcja w tonnach.

Brazylja	1.095.000
Indje (holend.)	46.185
Wenezuela	42.806
Gwatemala	36.740
Meksyk	33.813
Kolumbja	31.752
Salwador	30.401
Haiti	27.136
Kosta-Rika	17.325
Porto-Riko	15.104
Indje i Cejlon	13.880
Arabja i Etjopja	13.000

Herbata — produkcja w kilogramach (2,45 funta).

Chiny	300.000.000
Indje (ang.)	90.720.000
Cejlon	68.040.000
Japonja	28.261.550
Jawa	11.961.710
Formoza	8.164.800
Natal	1.345.300
Kaukaz	408.240

Wytwórczość rolna niektórych państw.

Państwa	Powierzchni uprawnej hektarów	Pszenicy	Jęczmienia	Owsa	Żyta	Ziemniaków	Buraków
		Hektolitrów				Centnarów metrycznych	
Austro-Węgry	40.091.100	62.986.500	45.094.000	76.518.000	45.913.000	220.097.000	177.768,000
Belgja	1.736.100	4.410.000	1,076.500	13.129.700	7.463.800	24.127.000	51.644 ,257
Bulgarja	3.585.500	3.354.000	1.700.000	1.700.000	1.500.000	209.000	98' 540
Danja	3.036.900	1.539.308	8.634.553	15.717.391	5.591.057	5.921.520	4.48 '428
Francja	36.977.000	114.500.653	12.875.847	90.546.269	17.771.002	101.262.434	19 662.942
Hiszpanja	33.684.700	47.850.000	26.203.000	8.151.000	9.346.639	10.555.280	—
Japonja	5.700.000	8.959.450	20.316.184	—	15.059.336	2.655.690	—
Meksyk	12.156.867	3.195.500	3.700.393	—	—	73.290	—
Niderlandy	2.393.665	1.877.180	1.147.910	7.368.441	5.090.055	23.258.780	13.060.413
Niemcy	35.055.400	43.491.500	46.636.600	182.982.700	139.397.000	455.382.990	—
Norwegja	920.000	116.000	1.149.642	3.477.000	346.000	—	—
Rosja	249.562.400	173.942.000	96.307.350	164.807.000	256.898.000	256.278.710	—
Rumunja	7.691.200	19.316.118	4.536.399	6.065.427	930.421	1.039.000	2.547.8 30
Stany Zjednocz. Am. Północn.	298.500.000	241.915.130	60.699.190	293.804.790	11.593.770	71.085.378	—
Szwecja	5.463.900	2.098.000	4.776.000	23.871.900	7.610.600	12.893.930	8.190.000
W. Brytanja	19.291.800	19.600.672	22.321.980	66.862.800	—	61.660.000	93.731.700
Włochy	16.155.000	62.566.000	308.000	—	—	—	—

Przegląd roku ubiegłego

od 1 sierpnia 1909 do 1 października 1910 r.

Z trzech parlamentów.

W Sejmie pruskim. Wielkie niezadowolenie śród znacznej części ludności polskiej wywołało głosowanie Koła Polskiego za podwyższeniem pensji (listy cywilnej), wypłacanej królowi. Krok ten oburzył również stronnictwa opozycyjne, popierające zwykle Polaków; poseł socjalistyczny wyraził się nawet, że Polacy całują ostrogę depcącego ich buta. Wszystko to, w połączeniu ze wspomnieniem głosowania Koła Polskiego w Sejmie Rzeszy za podwyższeniem ceł, wzbudziło ruch demokratyczny, dążący do zmiany przedstawicielstwa polskiego.

W wiedeńskiej Radzie Państwa. Cały rok ubiegły upłynął Kołu Polskiemu na pośredniczeniu pomiędzy Niemcami a Czechami, których antagonizm uniemożliwia pracę parlamentarną, nie mówiąc już o zupełnym zastoju sejmu czeskiego. Doniosłe to, acz niezmiernie trudne zadanie dotychczas, niestety, do pomyślnego rozwiązania doprowadzonem nie zostało, do czego przyczyniają się w stopniu niemałym rozterki, panujące w Kole przeważnie pomiędzy stronnictwami ludowców i demokratów narodowych oraz ich przywódcami: Głąbińskim i Stapińskim. Rozterki owe, wydostając się nazewnątrz Koła, podkopują jego powagę. Uwydatniło się to jaskrawo w czasach ostatnich, gdy rząd odmówił wykonania uchwalonego przed laty paru przekopania kanału Wisła-Odra-Dunaj, niezmiernie ważnego dla rozwoju rolnictwa i nafciarstwa galicyjskiego. Rokowania w tej sprawie toczą się obecnie pomiędzy rządem, a przedstawicielstwem różnych klubów.

W Sejmie galicyjskim. Oto już trzeci rok płynie pod znakiem reformy wyborczej, ale i sesja obecna, zdaje się, sprawy tej nie załatwi, gdyż stronnictwa demokratyczne (ludowcy i demokracja różnych odcieni wraz z Rusinami) obstają przy głosowaniu powszechnem i równem, na co zgodzić się nie chcą zachowawcy.

W petersburskiej Dumie Państwa *). Sesja III upłynęła pod smutnym znakiem nacjonalizmu, przykrytego listkiem figowym „potrzeb państwa". Odrzucona interpelacja o nieprawnie zabrany kościół w Opolu posłużyła za względnie jeszcze skromną introdukcję; po niej już dobitniejsze tony zabrzmiały przy obradach nad ziemstwami w guber-

*) Utarł się u nas termin: „duma *państwowa*" w przeciwstawieniu do „rady *państwa*"—bez dostatecznej podstawy, gdyż określenie rzeczownikowe („państwa") jest i krótsze i zgodniejsze w tym wypadku z duchem języka polskiego od określenia przymiotnikowego.

njach Rusi i nakoniec prawdziwie murzyńską orkiestrę usłyszała Europa w czasie obrad nad projektami finlandzkimi, zakończonymi okrzykiem: „Finis Finlandiae!“

Los tych projektów (jakkolwiek może nie los Finlandji!) został już rozstrzygnięty, albowiem po uchwaleniu ich bez rozpraw prawie (po ustąpieniu opozycji z sali obrad) w Dumie, zatwierdziła je bez zmian Rada Państwa po przeprowadzeniu dosyć ożywionych dyskusji. Projekt ziemstw nas dotyczących—wróci jeszcze z Rady do Dumy; prawdopodobnie jednak kraj nasz ani naród nic na tem nie wygrają.

Z innych wniosków prawodawczych — uchwalono prawo o urządzeniach rolnych, dla naszego kraju nie mające znaczenia, i prawo o budowaniu na cudzym gruncie, w zasadzie słuszne i donioslego znaczenia dla miast, miasteczek i osad. Nadto przeprowadzono prawo, podług którego $^1/_{10}$ corocznego przyrostu kapitału kas oszczędności (państwowych) może być użyta na poparcie drobnego kredytu. Wynikiem prawa tego będzie ułatwione powstawanie i rozwój towarzystw zaliczkowo-oszczędnościowych na rachunek środków państwowych kas oszczędności, które dotychczas szły na zakup renty. Podania w tej mierze rozstrzygać będą komitety dyskontowe miejscowych oddziałów Banku Państwa, a zatwierdzać Rada Banku.

Dni polsko-czeskie w Warszawie. Po zacnej, acz bezowocnej próbie Czechów naprawienia stosunku Rosjan do Polaków, urządzili Polacy z Krakowa i Warszawy liczną zbiorową wycieczkę na wystawę do Pragi, gdzie byli uprzejmie witani i przyjmowani. W czasie wystawy częstochowskiej odwzajemnili się Czesi, w liczniejszem jeszcze gronie, pod wodzą burmistrza Pragi, doktora Grosza, zwiedzając kolejno Kraków, Częstochowę i Warszawę. Owacyjne przyjęcie dosięgło punktu kulminacyjnego w Warszawie, która po raz pierwszy od stu lat przeszło witała nieproszonych gości nie ponurym hukiem dział, ale radosnymi okrzykami wypełniających ulice tłumów, poiła nie krwią swoich obrońców, ale atmosferą serdeczności, darzyła uśmiechami kobiet, obrzucała kwiatami. W dobie zaciętej walki ludów i warstw—był to widok wzruszający.

Odzywały się potem głosy, że, jak zwykle, Warszawianie przesadzili w objawach radości, że w ten sposób witać można jedynie zbawców ojczyzny, a że właśnie z Czechami mają Polacy nieustanne zatargi, to na gruncie wiedeńskiej Rady Państwa, to na pograniczu etnograficznem polsko-czeskiem, na Śląsku. Co do pierwszego, to, niestety, nie tak chyba rychło będziemy w możności witać zbawców naszych, abyśmy mieli sobie zaprzątać głowę pytaniem: czem ich przywitamy? Zresztą tych, którzy naród swój wiodą do zbawienia, tenże naród jakże często wita

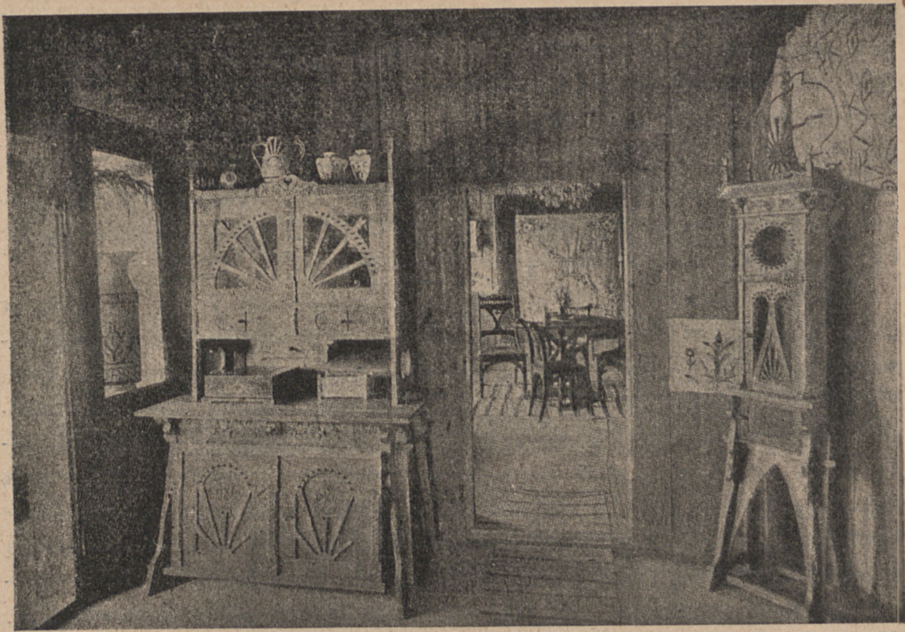
niechęcią!... Co do drugiego, to starcia na terenie walk parlamentarnych, jak i na pograniczu etnograficznem, należą do nieuniknionych; zresztą linja graniczna, dzieląca oba narody, jest krótką w porównaniu z całością obwodu, na którym nieustanną walkę obronną toczyć muszą, a starcia najczęściej rozdmuchiwane są przez zacietrzewienie lokalne lub nawet złą wolę, przeto nie mogą one stanowić poważnej przeszkody do uważania Czechów za najpoważniejszych i najdzielniejszych towarzyszów broni w groźnej walce, jaką toczymy z nawałą germańską. Wszak już Kaszubi i Mazurzy pruscy topnieją w oczach naszych, wszak Wielkopolanie zacięcie walczą i w niejednym punkcie ustępować muszą kroku; wszak nawet północno-zachodnią część Królestwa zalewać zaczyna wroga nam fala niemiecka. Wobec tego porozumienie polsko-czeskie dla obu narodów może być tylko zbawienne.

Zbliżenie takie miało już miejsce za Jaggiellonów. Wtedy oni nam dopomagali pod Grunwaldem, za co w czasie wojen husyckich bez przeszkód mogli w Polsce robić zaciągi. Dwukrotnie w ciągu dziejów czerpaliśmy za pośrednictwem Czech kulturę zachodnią. Raz ją Mieszkowi i narodowi jego przywiozła Dąbrówka w postaci chrystjanizmu, drugi—za czasów organizacji wyższej uczelni krakowskiej—swą głęboką wiedzę i urok charakteru niósł w darze Hieronim z Pragi, który głęboki wpływ wywarł na wyższe koła w Polsce.

Wystawa przemysłu artystycznego zakopiańskiego. Stanisław Witkiewicz, ów odkrywca zakopiańszczyzny, a następnie jej gorliwy propagator—znalazł następcę w osobie rzeźbiarza Wojciecha Brzegi, utalentowanego syna Podhala. Ten, zaniechawszy sukcesów w Paryżu, osiadł w Zakopanem i jął się wyrobu artystycznych mebli w stylu zakopiańskim. Zgromadził dokoła siebie grono miłośników swojskiej sztuki stosowanej i oto zaczęły się tworzyć rzeczy prześliczne, których pokaźny zespół ujawnił się oczom niewtajemniczonych, gdy im Brzega otworzył dom swój, a w nim wystawę przedmiotów, wykonanych w stylu zakopiańskim. Prócz mebli, wykonanych przez Brzegę, były tam wyroby ceramiczne rzeźbiarza Szczygielskiego, hafty jego żony, ornamentacje i dekoracje Kłosowskiego oraz wyroby ślusarskie Jana Mosza. Z załączonych obrazków słabe jedynie mieć można wyobrażenie o piękności okazów.

Dom Brzegi z artystą przy parkanie.

Brzega. Pokój jadalny z ceramiką Szczygielskiego.

Brzega. Pracownia z parawanem Szczygielskiej.

Zacieranie różnicy pomiędzy światem roślinnym a światem zwierzęcym. Znakomity chemik polski, dr. Leon Marchlewski, po 10-letniej zmudnej pracy, dokonał ważnego odkrycia, że zielony barwnik roślinny (*chlorofil*) oraz czerwony barwnik krwi (*hemoglobina*) dadzą się sprowadzić do pierwotnej substancji macierzystej t. z. *hemopyrolu*, od którego oba pochodzą. Odkrycie to znosi jedną z nielicznych już przegród, dzielących dwa królestwa. Wyniki doniosłej swej pracy zmuszony był, niestety, dr. Marchlewski ogłosić po niemiecku, gdyż polskiego nakładcy nie znalazł. Nie posiadamy mecenasów nauki!

Echa o Janie Orcie. W r. 1890 arcyksiążę austrjacki Jan Salwator zrzekł się swej godności, aby poślubić śpiewaczkę Stübel, z którą pod nazwiskiem Jana Ortha odpłynął w nieznane światy na statku „Santa Margarita". Ostatni ślad stracono w Montevideo, w Ameryce Południowej, skąd miał podobno udać się w kierunku cieśniny Magellana. Czy zginął śród posępnych skał tego niebezpiecznego korytarza? czy statek jego uniosły fale poza przylądek Horn, gdzieś ku biegunowi południowemu? czy, jak uporczywe wieści twierdzą, żyje on wraz z całą załogą w jakiejś ustronnej dolinie And czylijskich? Niewiadomo. W r. ubiegłym odżyły pogłoski, ale tak sprzeczne, że na wiarę nie zasługują. Według jednych—pracuje on w jednej z fabryk stanu Ohio (Ohajo) w Am. Północnej; podług innych zaś wiedzie żywot zamożnego plantatora w Argentynie. W każdym razie faktem jest, że zarząd marszałkowski Dworu wiedeńskiego ogłosił publicznie, iż prawa cywilne Jana Ortha uważane będą za wygasłe, jeżeli ten przed oznaczonym terminem nie poda do urzędu marszałkowskiego wiadomości o miejscu swego pobytu.

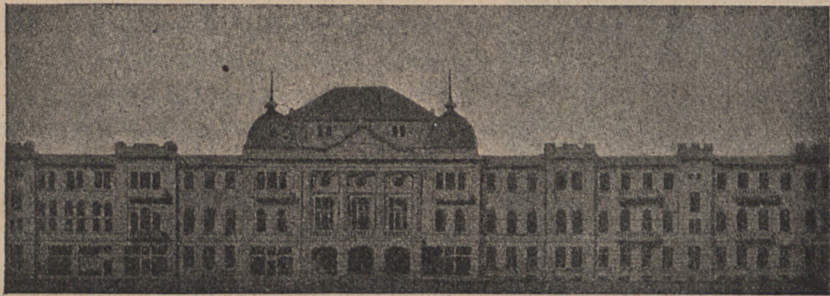
Sprawa bezdańska. Słynna sprawa napadu na pociąg w Bezdanach i zrabowanie około $^1/_2$ mil. rubli została rozpatrzona w Wilnie. Wyrokiem sądu wojennego skazano 3 osoby na śmierć, 2 na ciężkie roboty. Wniesiony został rekurs z powodu niepoczytalności Czesława Świrskiego i z powodu mającego być udowodnionem alibi przez Czesława Zakrzewskiego, studenta politechniki, a syna dyrektora cukrowni.

Dom Polski w Wilnie. Staraniem ludzi dobrej woli (z inicjatywy znanego J. Montwiłła) ma powstać w Wilnie gmach, w którym przytułek znajdą instytucje polskie.

Jubileusz Muzeum Narodowego w Krakowie. Pierwsze polskie muzeum narodowe powstało w Rapperswylu w r. 1869, ale oddalenie od kraju czyniło je niewystarczającem. W 1879 r., w czasie obchodu jubileuszu Kraszewskiego, ofiarował Henryk Siemiradzki swoje w tryumfie po Europie obwożone „Świeczniki Chrześcijaństwa" odnowionym właśnie Sukiennicom. Pod wrażeniem daru tego uchwaliła Rada Miejska założenie

Muzeum Narodowego w Sukiennicach, którego otwarcie nastąpiło w 1883 r.

Skromne w początkach, stopniowo jednak wzbogacało się ilością i jakością. Przybyły: Grottgera „Lituania“ oraz Matejki „Kościuszko“

Projekt inż. Wacława Michniewicza. Nagroda 1-sza.

Konkurs na gmach dla Tow. naukowo-społecznych polskich w Wilnie (stanąć ma przy ul. Wileńskiej, na placu p. Łęskiego).

„Hołd Pruski“ i „Wernyhora“; Chełmońskiego „Czwórka“, cenne płótna Pruszkowskiego, Malczewskiego i Brandta dopełniają listy chlub malarstwa polskiego. Przed 10 laty rozszerzono ramy zakładu nietylko

Medal jubileuszowy Muzeum Narodowego.

co do rozmiarów, ale i co do zakresu: postanowiono gromadzić wszystko, co się odnosi do kultury narodu. Pod nową dyrekcją d-ra Feliksa Kopery przeprowadzono nowe ugrupowanie zbiorów i zabrano się do ich inwentaryzacji.

Obecnie Muzeum zajmuje cały gmach Sukiennic, a jako filje—Muzeum imienia Czapskich oraz Dom Matejki, wreszcie Barbakan („rondel“) przed Bramą Florjańską. Pierwsze, założone przez Emeryka Hut-

ten-Czapskiego, b. gubernatora, ma nad wejściem wzruszający napis: *„Pomnik rozbitej Ojczyźnie wzniesiony"*.

Panna St. Tomczyk zahypnotyzowana przez Ochorowicza unosi w powietrzu nożyczki.

Doświadczenie, wykonane w Warszawie d. 6. 10. 909. w obecności inż. Piotra Lebiedzińskiego i powtórzone następnie na seansie zbiorowym u p. J. A. Święcickiego, w obecności pp. Ign. Balińskiego, H. Barylskiego, Wł. Smoleńskiego i d-ra Ks. Watraszewskiego.

Nowe medjum w Warszawie. Jest niem p. Stanisława Tomczykówna, z którą szereg ciekawych doświadczeń przeprowadził dr. J. Ochorowicz. Jedno z nich zostało uwidocznione na dołączonym obrazku fotograficznym.

Miejskie Muzeum Sztuki w Warszawie— stało się wreszcie faktem dokonanym. Zawdzięczając warunkowi, położonemu w zapisie miastu przez C. Lachnickiego zbioru obrazów, wynajęto 11 sal, w których rozwieszono 400 płócien znakomitych europejskich malarzy, w tej liczbie b. mało, bo tylko 60 płócien polskich. Jeszcze 300 obrazów zapakowanych czeka kolei i... miejsca.

Przyczyna drożyzny. Doszukują się jej u nas w niedawnych zamieszkach; jednak co najdziwniejsza, objawia się ona nietylko u nas, ale w całej Europie, a nawet w Ameryce. W każdym z krajów podawaną jest inna przyczyna, lecz powszechność samego zjawiska wskazuje, że jest ona wspólną dla wszystkich krajów. Być może, że do niej w każdym z pojedyńczych krajów dołączają się wpływy miejscowe. Z pewnością i u nas do jaskrawszego ujawnienia się tego zjawiska nie mało przyczyniło się wrzenie rewolucyjne, ale w podstawie jego leżała jakaś inna, głębsza przyczyna. Badając bliżej zjawisko drożyzny — widzimy, że powstaje ona przy zetknięciu dwóch czynników: towaru i pieniędzy; ponieważ daje się ona zauważyć nie na jednym jakimś towarze, lecz niemal na wszystkich, przeto przyczyna drożyzny tkwić musi nie w towarze, ale w drugim czynniku — pieniądzach. A że podstawą systemu monetarnego olbrzymiej większości państw jest złoto, więc w warunkach rynkowych tego ostatniego poszukiwać winniśmy przyczyn drożyzny. Czem jest drożyzna towaru? Można ją wyrazić inaczej: taniość pieniędzy, w danym wypadku złota. Czy są jednak jakie podstawy do takiego wywodu? Uderzające! albowiem produkcja złota w ciągu ostatnich lat wzmogła się niesłychanie wszędzie, zwłaszcza zaś w Afryce. Wskutek zwiększonej podaży złota uległa obniżeniu jego wartość rynkowa, a więc

za tę samą ilość jego teraz mniej można otrzymać towaru. Wygląda to, jakgdyby towar podrożał.

Sprawa żydowska w r. ubiegłym u nas i gdzieindziej w rozmaity sposób była poruszaną, a wygląda na to, że śród Polaków, Litwinów, Rusinów i Białorusinów, gdzie Żydzi najliczniej osiedli, sprawa ta stawać się będzie coraz ostrzejszą. Doszło do tego, że warszawski obóz postępowy zapowiada rozbrat tym z postępowych rzekomo jednostek żydowskich, których postęp ulatnia się bez śladu, skoro rzecz zajdzie o barbarzyńskich przeżytkach ciemnej masy żydowskiej i ich antykulturalnej etyki Szulchan-Aruchu (katechizm żydowski). Na czele tego ruchu stanęli A. Niemojewski z Izą Moszczeńską, przyczem wypowiadają oni zdanie, że tak wielkiej masy żydowskiej Polacy, pozbawieni aparatu państwowego, zasymilować nie są w stanie; gdyby zaś i było to nawet możliwem, to jeszcze pytanie, o ile byłoby dla nas pożyteczne. Więc jakież wyjście? Ze strony pewnych sfer żydowskich czynione są starania o tłumne wysiedlanie Żydów do jakiejś krainy, gdzieby mogli utworzyć odrębne społeczeństwo. D-r Alfred Nossig, rodem ze Lwowa, a mieszkający w Berlinie, poczynił zabiegi u rządu tureckiego o kolonizację Palestyny, zaś d-r Zangwil, znany literat londyński, pozyskał jakoby pozwolenie od rządu angielskiego na osiedlenie w Australji Zachodniej aż miljona Żydów! Wątpliwa rzecz wszakże, czy ta kolonja zgodzi się na takie masowe zaludnienie jednym elementem.

Wybory do Parlamentu angielskiego, które odbyły się z powodu ni zatwierdzenia przez Izbę Lordów budżetu, uchwalonego przez Izbę Gmin, zwróciły na siebie uwagę już nie Europy tylko, ale świata całego. Chodziło tu bowiem nietylko o sprawy państwa, pod pewnymi względami najpotężniejszego na ziemi, najsilniej wpływającego na politykę wszechświatową, ale też i o zwycięstwo doniosłej zasady: czy może jakikolwiek czynnik poza wolą ludu (uosobionego w tym wypadku przez Izbę Gmin) wpływać na budżet państwa? Z wyborów obie walczące strony (zachowawcy i liberałowie) wyszły w równej niemal sile, w głosowaniach decydować będą: Irlandczycy oraz partja robotnicza. Wobec tego, oraz wobec rychło potem zaszłej śmierci króla, zawarto chwilowe zawieszenie broni pomiędzy stronami. Wkrótce jednak kwestja reformy Izby Lordów musi być rozstrzygnięta.

Ubyło Europie trzech królów,—przybyło również trzech. Zmarli królowie: Leopold belgijski i Edward angielski; zdetronizowany zaś zosta król Manuel portugalski. Pierwszy był doskonałym administratorem własnego majątku, który przez szczęśliwe spekulacje zwiększył do znacznych rozmiarów i częścią jego obdarował swoją morganatyczną małżonkę, baronową Vaughan, oraz dwoje z niej dzieci. Natomiast nieludzko

twardy był dla trzech swych córek legalnych: Stefanji Lyonay, wdowy po arcyksięciu Rudolfie, której nie dopuścił nawet do trumny matki, — Ludwiki Koburskiej — i Klementyny, której zamążpójście za księcia Wiktora Bonapartego umożliwiła tylko śmierć srogiego ojca. Rządy swoje Belgją upamiętnił nabyciem i bezwzględną eksploatacją na własny rachunek olbrzymich terytorjów w Afryce Środkowej, znanych pod nazwą państwa Kongo. Przed śmiercią ustąpił je na rzecz Belgji. Następcą jego został Albert I, którego żona słynie z dobroczynności.

Król Edward i dawniejszy ks. Walji, a obecny król Jerzy na wyścigach.

Równym prawie wielbicielem czaru pięknych kobiet, choć w innym guście, był zmarły król angielski. Światowiec, ulubieniec bulwarów paryskich za młodu, po wstąpieniu na tron okazał się wytrawnym politykiem i groźnym dyplomatycznym współzawodnikiem swego siostrzeńca, cesarza Wilhelma II. Niestety—śmierć nagła zabrała go, wywołując niesłychany wybuch żalu nietylko pomiędzy Anglikami. Wzbierająca wciąż zaborczość plemienia niemieckiego, jego buta—każe otaczającym ludom kierować wzrok swój i nadzieję ku tym, co owej zaborczości chcą tamę położyć. Następca króla Edwarda, Jerzy V, nie ma tego uroku osobistego, który miał ojciec, a jeszcze nie nabył jego powagi; ogólny wszakże kierunek polityki, przynajmniej zewnętrznej, musi na długo jeszcze pozostać ten sam.

Króla Manuela zgubiła rozrzutność jego ojca, zabitego króla Karlosa, który miljony zabrał z ubogiego skarbu państwa tytułem awansów, oraz otoczenie jego matki, Amelji, księżniczki orleańskiej. Zubożały, obciążany podatkami lud łatwo uległ agitacji, a gdy wojsko zmusiło króla do ucieczki, rzuciło się na zakony, dopuszczając się zabójstw i gwałtów. Ogłoszono rzeczpospolitę, piątą już w Europie.

Zato z księcia wyrósł król czarnogórski, Nikita. Częścią z powodu koligacji, głównie zaś dla zaszachowania zbyt niespokojnej Serbji, mały kraik, o serbskiej ludności, nie przenoszącej liczbą zaludnienia któregokolwiek z powiatów gub. wileńskiej, ze stolicą wielkości naszych Trok — stał się pewnego rana królestwem, nie stając się przez to ani potężniejszym, ani szczęśliwszym. Dość marna pogoń za czczym tytułem.

Jubileusz Montwiłła. W roku tym uroczyście obchodzono 60-letnią rocznicę urodzin bardzo znanego i bardzo Wilnu zasłużonego Józefa Montwiłła, dawniej tylko dyrektora Banku Ziemskiego, a teraz licznych i o wiele znaczniejszych tytułów! Założyciel Szkoły Rysunkowej dla rzemieślników, założyciel Tow. Opieki nad Biednymi, a przy niem kilku innych instytucji, podpora Tow. Opieki nad Dziećmi i złączonego z niem „Domu Montwiłła" przy zaułku Górzystym, inicjator zabaw dziatwy na wolnem powietrzu w kilku punktach miasta, założyciel „Lutni" oraz fundacji „Im. Montwiłłów", a że jest w dodatku posłem do Dumy i Prezesem Koła, to już ma mniejsze znaczenie, to jest może nawet źle, bo tam, niestety, i najlepszy nie na wiele się przyda, a tutaj tacy na bruku jeszcze się nie rodzą. Na dołączonym obrazku przedstawiony jest Jubilat z J. E. Administratorem djecezji, ks. Michalkiewiczem.

Zatargi Watykanu. Od czasu wstąpienia na Stolicę Apostolską obecnego Papieża Piusa X a objęcia kierownictwa spraw zewnętrznych (sekretarjat stanu) przez kardynała Merry del Vala — nastąpił cały szereg starć Kurji rzymskiej z rządami lub grupami społecznemi. W pierwszym rzędzie wymienić tu należy ruch nazwany „falą antyklerykalną łacińską". Rozpoczęła ją Francja, której sfery kierownicze, skoro przekonały się o nieprzejednanej wrogości polityki watykańskiej ku formom republikańskim rządzenia, postanowiły zerwanie umowy z Kurją i zupełne oddzielenie zarządu sprawami państwa od zarządu gminami religijnemi. Gdy duchowieństwo francuskie odrzuciło proponowany przez rząd układ, rozdział ów został przeprowadzony bez zgody jego, a nawet wbrew jego woli. Obecnie parafja francuska nie ma nic wspólnego z władzami państwowemi i jest utrzymywana i administrowana przez samych parafjan. Przykład ten oddziałał zaraźliwie na sąsiednią Hiszpanję, gdzie duchowieństwo posiada wielkie dobra i olbrzymie wpływy. Zestawienie obfitości zakonów, ich bogactw z powszechną nędzą i głodowem uposażeniem nauczycieli wiejskich, gromadnie opuszczających szkoły z powodu niemożności przeżycia—rozbudziły ruch tak silny, że z nim mu-

siał się liczyć nawet bogobojny król Alfons XIII. Powołany do rządów gabinet Canalejas'a (Kanalechas) ogłosił zniesienie zakazu jawności innych, prócz katolickiego, kultów oraz zapowiedział zniesienie niedozwolonych przez rząd kongregacji religijnych. Wywołało to zatarg z Rzymem, którego końca na razie nie widać, ale który doprowadzić może do rozdziału Kościoła z państwem lub do wojny domowej.

W Portugalji rząd republikański ogłosił konfiskatę dóbr zakonnych, a tłum uliczny dopuszczał się na klasztorach niegodnych gwałtów, którym zapobiedz czasowy rząd nie miał dość siły. Poseł portugalski przy Stolicy Apostolskiej został odwołany.

W Niemczech oburzenie wywołała encyklika papieska o Św. Karolu Boromeuszu, z powodu której cesarz Wilhelm II zaprotestował, a Franciszek Józef podobno wystosował list do Papieża. Odczytywanie jej z ambon w Niemczech i Austrji musiało być odwołane.

Nietylko z rządami państw miała do walczenia Kurja Papieska. W łonie zgromadzenia wierzących zjawiły się prądy, przeciwko którym uważała ona za stosowne stanowczo wystąpić. Dawniej już nieco potępiono kierunek zdążający do uwzględnienia krytyki historycznej przy egzegezie (tłómaczeniu) Pisma Świętego, a zwany „modernizmem". Niektórzy z modernistów, jak np. głośny ks. Loisy (Luazy) zmuszeni byli do zrzucenia sukni duchownej. Jeszcze mniej oczekiwany cios ugodził we Francji w b. r. w „sillonistów", którzy, widząc wzbierające fale ruchu społecznego, ruchu, zdążającego ku poprawie bytu warstw pracujących, stwierdzając opanowywanie ruchu tego przez czynniki bezwyznaniowe, nieraz antyreligijne, zamierzyli wprowadzić do ruchu, a jeżeli można opanować ruch ten przez element katolicki. W tym celu założyli pismo „Sillon" (Brózda - Zagon), gdyż postanowili działać w początkach śród drobnych rolników. Ruchliwa ich akcja zdawała się mieć powodzenie, gdy nagle pada zakaz z Rzymu, kładąc jej

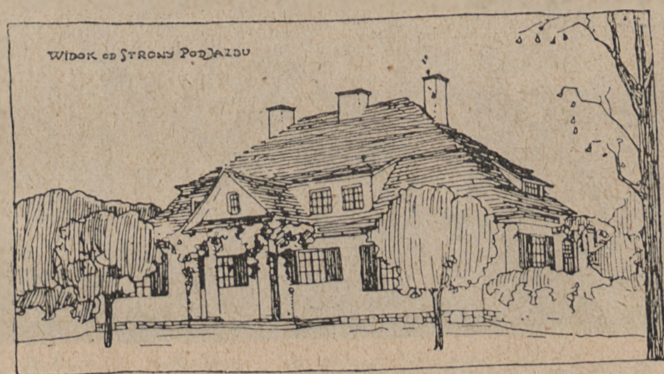

Kardynał sekret. stanu, Mery del Val, w mieszkaniu swojem w pałacu watykańskim.

kres, a motywując to zasadą, iż religja nie może być wciągana do walk społecznych.

Ta ostrość i nieugiętość polityki watykańskiej, tak jaskrawo odbijająca od łagodnego jej tonu za Leona XIII, wywołała wiele ukrytego, a nawet i nieukrywanego niezadowolenia w sferach katolickich, przyczem zarzucano jej również pewną niekonsekwencję, gdy raz upartą prowadzi walkę polityczną w obronie duchowieństwa francuskiego i hiszpańskiego, drugi raz wysuwa zasadę niewtrącania się do walk społecznych. Jako sprawcę tego zmienionego kursu polityki watykańskiej, wymieniają kardynała Merry del Vala, doradcę Ojca Św. w sprawach politycznych, którego podobiznę zamieszczamy.

Dworek polski. Od niejakiego czasu zbudził się chwalebny prąd, dążący do wskrzeszenia lub nawet stworzenia stylu polskiego w rozmaitego rodzaju budowlach. Na Litwie nawet mamy już próby w tym kierunku, że wymienię dworzec kolejowy w Syłgudyszkach w stylu zakopiańskim zbudowany przy pomocy Stan. Witkiewicza przez p. Bolesława Jałowieckiego; w ostatnich zaś latach w Weropajewie hr. Przezdzieckiego

Romuald Gutt. Projekt na dworek polski.

powstała cała rezydencja, w której bardzo szczęśliwie stosowano styl polski. Niedawno Koło Architektów ogłosiło konkurs na dworek polski, który miał stanąć na wystawie rzymskiej w r. 1911 i mieścić okazy etnograficzne polskie. Na konkursie tym zwyciężył p. Gutt, którego projekt podajemy. Nie będzie on w Rzymie, gdzieby mógł zbyt wzruszyć cesarza Wilhelma II. Tego przynajmniej obawiają się Włosi.

Szkoły gospodarstwa miejskiego dla kobiet mają niezmierne znaczenie w pracy, mającej na celu podniesienie ludu. Wpływ matki na dzieci zawsze będzie wielki. Jeżeli przeto gospodarstwo kobiety wiejskiej pozostanie i nadal na tym samym, co obecnie, stopniu skostniałości, to jedynie tylko pojedyńcze nieliczne jednostki potrafią zrzucić

z siebie jarzmo rutyny; ogół pozostanie ciemny. U nas, w gub. wil., istnieją dwie szkoły gosp. wiejskiego dla kobiet. Jedna w Krzywonosach (pow. Święciański), wybornie kierowana przez pannę Bernatowiczówną, nie otrzymując znikąd żadnego zasiłku, przyjmuje uczennice jedynie za dosyć wysoką opłatą, nie jest więc dostępna dla ludu. Druga w Narwiliszkach (pow. lidzki) otrzymuje niewielkie wsparcie, więc też jest tam kilka wychowanek z pomiędzy włościan okolicznych.

W Królestwie największą popularnością cieszy się szkoła w Kruszynku, wybornie prowadzona przez pannę Dziubińską, która potrafiła pozyskać sympatję uczennic, a wdzięczność ich rodziców. Pomimo krótkiego, bo tylko jednorocznego kursu—wychowanice wynoszą ze szkoły pewną ilość wiadomości, wpojone przekonanie o szkodliwości brudu,

Kruszynianki przy nauce robót tkackich.

a nadewszystko zburzenie przeświadczenia o niewzruszoności tych metod, jakie panowały u ojców. Umysł ich nabywa popędu do wyszukiwania innych, lepszych dróg. W r. bieżącym wybuchł wielce szkodliwy dla tej szkoły zatarg pomiędzy miejscowym proboszczem a przełożoną, której proboszcz zarzucił publicznie zbyt małą dbałość o religijność uczennic. Przełożona oświadczyła, że nie poczuwa się do prawa wtrącania się do spraw religijnych wychowanek, z których żadna nie może mieć mniej, niż lat 16. Gdy proboszcz dalej nastawał—zarząd Tow. popierania przemysłu ludowego cofnął szkole zapomogę w kwocie 1500 rb.

Zagrożonej w bycie szkole przyszedł w pomoc jej właściciel oraz część społeczeństwa, które drogą składek zebrało pewien fundusz. Szkoła nadal istnieć będzie.

Sprawa rożyska wywołała wiele wrzawy zarówno w rosyjskiej, jak i polskiej prasie. Wypadek błahy: zabicie lisa w pobliżu opuszczonej, samotnie śród poleskich puszcz stojącej, cerkiewki przez grono polującej szlachty i nieszlachty—posłużyło za pretekst posłowi Jakubowiczowi do wytoczenia sprawy naprzód przed forum dumskie, a następnie i przed kratki sądowe. Biedną, ciemną, obojętną pod względem narodowym i wyznaniowym gromadkę oskarżono o celowe znieważenie prawosławia i po kilkodniowych rozprawach sądowych skazano kilka

Cerkiewka św. Mikołaja w Rożyszczu, wsławiona pamiętnem polowaniem.

osób na ciężkie roboty, z nich Knobelsdorfa, 80-letniego starca, aż na 8 lat!... Leo Belmont, redaktor „Wolnego Słowa“, wystosował list otwarty do prezesa ministrów Stołypina—bez najmniejszego skutku.

O biegun północny. Ludzie zdobywają głębie morskie, opuszczając się w nie statkami podwodnymi, opanowują wzorem ptaków, a wkrótce lepiej może od ptaków, przestrzeń nadziemską, ale na samej ziemi hardo tkwią dotąd dwa punkta, nieskalane stopą ludzką: bieguny, do których przystępu bronią zwały lodowe. Zwłaszcza biegun północny, częściej szturmowany, wiele pochłonął trudów i ofiar. Ostatnią z nich był odważny André z towarzyszami, którzy wszyscy wraz z balonem, ich unoszącym, zginęli bez śladu. Wreszcie usiłowania śmiałych badaczy jakgdyby wyczerpały się w tym kierunku: w ostatnich czasach skierowane zostały częściej ku biegunowi południowemu, którego już b. niedaleko był Irlandczyk Shackleton (Szeklton). Zdawało się, że biegun północny, dawniej bardziej dostępny od południowego, zamienia

się rolą z tym ostatnim, co zresztą podług hypotezy Adhemara (najnowszej) jest istotnie prawdopodobnem. Aliści nagle rozchodzi się wieść sensacyjna, że Amerykanin d-r Cook (Kuk) dotarł do bieguna,— za tą inna, jeszcze dziwniejsza, że dotarł tam d-r Peary (Piry), który jednak zaprzecza, aby Cook to uczynił; ten ostatni znowu zaprzecza Peary'emu. Zanim fachowcy zatarg ten wyświetlą, publiczność czytająca nie wie, czy biegun oglądał Cook, czy Peary, czy obaj, czy żaden z nich.

Klęski warszawskie. W Warszawę nie przestają ciosy godzić: po zamknięciu Macierzy Polskiej (cios najboleśniejszy!) ile już innych nastąpiło! Rok ubiegły zaznaczył się znów zamknięciem Tow. Wpisów Szkolnych oraz zawieszeniem (może czasowem) Kursów Naukowych. Co będzie, gdy jedno po drugiem gasną źródła światła, ogniska kultury?

Zbrodnie. Ten wyraz złowrogi służyć może za odpowiedź na pytanie wyżej postawione. Istotnie zbrodnie szerzą się, a rok ubiegły pobił pod tym względem szereg swoich poprzedników. Jeżeli zaś niektóre z głośniejszych zbrodni zostały popełnione przez ludzi niezupełnie ciemnych, to jeszcze nie obala twierdzenia, że ciemnota sprzyja szerzeniu się występków, a nawet zbrodni. Rubryka wypadków w dziennikach wypełniona po brzegi krwawemi rozprawami, rozgłosu zaś nabierają takie tylko, które popełnione zostały przez ludzi, zajmujących wybitniejsze stanowisko społeczne, a takich jest właściwie znikoma mniejszość.

Rozprawa przeciwko Janinie Borowskiej w Krakowie, A. Gilewiczowi w Petersburgu, zabójstwo Chrzanowskiego w Warszawie, a Buturlina w Petersburgu (w obu wypadkach uwięziono szwagrów zamordowanych), sfałszowanie testamentu ks. Bohdana Ogińskiego—oto czarne paciorki na różańcu społecznych cnót naszych, zakończonym przez szereg kradzieży, świętokradztwo i mord popełnione w klasztorze Jasnogórskim przez stróżów tej świątyni narodowej, oo. Paulinów. Myśl z niechęcią zwraca się ku tym brudnym i wstrętnym tematom, że jednak są one oznaką groźnego niedomagania społecznego, które może z czasem straszniejsze wywołać skutki, przeto zastanowić się trzeba nad nimi, odnaleźć ich przyczyny i te starać się usunąć. Ciemnotę i upadek wiary najpowszechniej wskazują, jako czynniki, sprzyjające wzrostowi rozmaitego rodzaju występków. Że oświata skutecznie tamuje ów wzrost, mamy uderzający przykład na krajach skandynawskich, gdzie oświata, a wraz z nią moralność, stoją wyżej, wtedy, gdy na Rosję np. przy nizkim stopniu oświaty, najwięcej przypada kradzieży i zabójstw, jakkolwiek wiara wśród ludu dość jest silna. Jeżeli i wiara ma się przyczynić do umoralnienia ludu, wtedy niezbędnym musi być warunkiem, by jej przedstawiciele, jej nauczyciele, duchowieństwo samo nie dawało złego

przykładu. Dlatego to konieczną jest w tych sprawach kontrola społeczna. Jeżeli smutne wypadki częstochowskie wywołają większą, niż dotychczas, czynność społeczną, żywszą kontrolę—to będzie ich zasługą.

Zamykając przegląd tych przeważnie smutnych zdarzeń, z jakich złożył się rok ubiegły—zatrzymać się chcę nieco dłużej nad jednem, które serca nasze napełniło jednocześnie i dumą i smutkiem. Ale że i dumy owej i smutku tego podkładem była miłość, co „wspiera każdego, nie obraża nikogo", był „hołd dziękczynny świętej praojców pamięci" była święta troska o byt potomków naszych--przeto były one dobre.

Gdy na drugiej półkuli, w Waszyngtonie, bracia nasi w uroczystym obchodzie dźwignęli pomnik bohaterom, co do sił ostatka bronili upadającej ojczyzny, co śród powszechnego mroku upodlenia pozwolili zaświecić jasnej gwieździe Polski, bohaterom, którym na imię: Pułaski i Kościuszko,—w tym samym czasie na naszej ziemi, w dawnych stolicach Polski: Krakowie i Poznaniu, odbyły się dwa obchody o charakterach biegunowo sprzecznych, ponieważ jeden z nich sławił *obronę własnej ziemi*, drugi zaś *najazd cudzej*.

Obchód grunwaldzki. W r. 1910 przypadła 500-letnia rocznica bitwy pod Grunwaldem i Tannenbergiem, która państwo litewskie uratowała od zagłady, idącej na nią od wschodu i zachodu, a zaś Polskę na parę stuleci podniosła do niebywałej pierwszorzędnej w Europie potęgi. Powstała myśl upamiętnienia rocznicy tej uroczystym obchodem, któryby podniósł ducha, upadłego w dzisiejszych smutnych okolicznościach. Podnosiły się wprawdzie głosy, doradzające zaniechania uroczystości wobec tego, że jednak w dobie obecnej nie my, ale właśnie potomkowie duchowi krzyżaków są górą, że przeto nie cieszyć się z odniesionego niegdyś zwycięstwa, jeno smucić się dzisiejszą przegraną jedynie nam

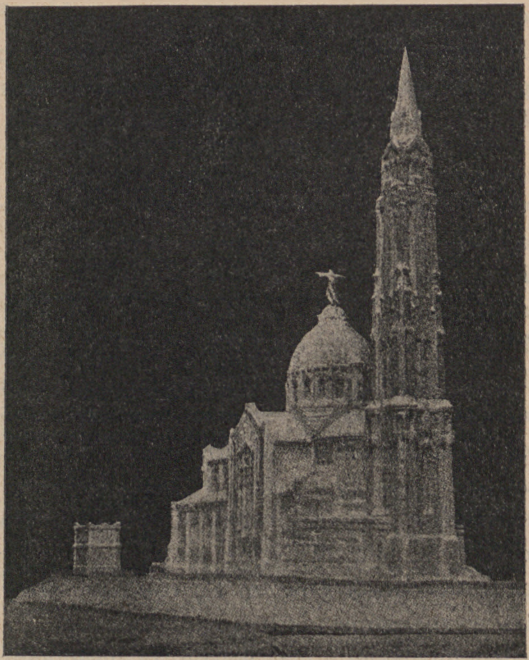

Dzieło A. Wiwulskiego: Kaplica w Szydłowie na Żmudzi.

Pomnik Jagiełły w Krakowie.

przystoi,—ale głosy owe nie przeważyły, zwłaszcza, gdy się wieść rozeszła, że znany z wielkiego talentu i z równie wielkich uczuć obywatelskich kompozytor-muzyk, Ignacy Paderewski, ofiaruje Krakowowi pomnik i ten ku obchodowi wznieść przyrzeka. Jakoż tak się i stało. Gdzieś z niewiadomego poddasza paryskiego wygrzebany rzeźbiarz — architekt Antoni Wiwulski, znany zaledwie z projektu na kościół Serca Jezusowego w Wilnie oraz z oryginalnej, surową mocą tchnącej kaplicy w Szydłowie na Żmudzi, wraz z Wilnianinem Bolesławem Bałzukiewiczem, ośmielony przez Paderewskiego, jął się gorączkowej, twórczej pracy, której owoc już teraz wznosi się majestatycznie na placu Matejki w Krakowie. Jest to wspaniała konna postać Jagiełły, umieszczona na wysoko unoszącym się granitowym cokole, na froncie którego stoi Witold nad powalonym Wielkim Mistrzem. Trzy inne strony cokołu ozdobione są również pięknemi grupami oraz napisem: „*Praojcom na chwałę, braciom na otuchę*“.

Projekt na kościół w Wilnie od strony wieży.
Projekt A. Wiwulskiego na kościół Serca Jezusowego.

Obchód, który zgromadził mnóstwo przyjezdnych z różnych stron Polski, rozpoczął się aktem odsłonienia pomnika, który w dziwnie pięknej, prostej i skromnej mowie oddał artysta-fundator miastu i rodakom. Potem był olbrzymi pochód, w którym wzięły udział wszystkie warstwy narodu, a więc przedstawiciele uniwersytetu, sejmu, miasta, różnych ziem polskich, drużyny sokole i Bartoszowe, górale tatrzańscy, krakowiacy i nawet socjaliści pod czerwonym sztandarem. Były deputacje: czeska, węgierska, byli goście—Rosjanie; niestety! nie było Litwinów, ani Rusinów.

Dar grunwaldzki. Prócz pomnika granitowego, rok ten zostawił inny

trwały pomnik, w postaci funduszu na szkoły kresowe, nazwanego „darem grunwaldzkim". Urasta on ze składek do rozmiarów poważnych.

Obchód poznański. Rychło potem przyjechał do Poznania cesarz Wilhelm II, by być obecnym przy otwarciu swojej nowej rezydencji, gdyż wzniesiono tam pałac w pretensjonalnym stylu starego zamczyska. Cała ceremonja miała charakter urzędowy, suchy, a brało w niej udział kilkunastu przedstawicieli polskiej arystokracji. W każdym razie w roku grunwaldzkim niemczyzna chciała zadokumentować, no i swoje zrobiła, że mocną stopą stoi na wielkopolskiej ziemi.

Dwaj bracia. Były poseł wileński do Rady Państwa, Hipolit Korwin-Milewski, nieubłagany krytyk, świetny polemista, umysł zimny, ale dziwnie sprawny, był świadkiem obchodu grunwaldzkiego w Krakowie i oświadczył tam, iż widok ludu polskiego, tej podstawy granitowej narodu, uleczył go ze sceptycznego poglądu na sprawy polskie, pozwolił dostrzedz siłę, dotychczas ukrytą przed jego wzrokiem.—Brat jego, Ignacy Korwin-Milewski, hrabia na Gieranonach, wielki znawca i miłośnik sztuk pięknych, właściciel cennej galerji obrazów, nie był na obchodzie grunwaldzkim pozostał przeto na stanowisku wyznawcy siły fizycznej władzy i tylko jej jednej. Kultowi temu dał wyraz w „*Głosie szlachcica*", wydrukowanym przed wyborami do Rady Państwa, a stwierdzającym najoczywiściej, że odwaga bez rozwagi niezawsze wystarcza; przy obecności bowiem tej ostatniej dostrzegłby autor niezawodnie, iż do wyznaczenia kierunku postępowania nawet tylko „kasty" szlachecko-ziemiańskiej" nie wystarcza uwzględnienie rozpatrzonych przez niego czynników, że należy wziąć pod uwagę współmieszkańców tej ziemi: Litwinów, Białorusinów, którzy już nie są taką *quantité négligeable*, aby o nich w rozprawie politycznej zapominać. Nadto któż z Polaków zgodzi się na wykluczenie poza nawias obrachunku politycznego żywiołu polskiego nieziemiańskiego: inteligencji miejskiej, mieszczaństwa? Wreszcie, ujawniając swoją niezaprzeczoną „odwagę", powinienby hr. Korwin-Milewski sobie uprzytomnić, że swym „głosem" godzi tym razem nie w spodnie p. Freudenreicha (czy jak się tam zwał ów adwokacik wiedeński), lecz w stanowisko żywiołu polskiego na Litwie i Rusi, a takie sprawy rozwaga nakazuje wprzód załatwić *foro interno*.

Wybory do Rady Państwa w gub. zachodnich przeszły pod hasłem (nie wiem—o ile politycznie uzasadnionem): nie ustępować mandatów Rosjanom, gdzie da się wybrać Polaka. Wybrani: z Podola—hr. Orłowski, z Wołynia—hr. Olizar, z Mińska—p. R. Skirmunt, z Kowna—p. A. Meysztowicz, z Mohylowa—p. Woynicz-Sianożęcki, wreszcie z Wil-

na—p. Aleksander Chomiński (z Olszewa pow. święciański), b. poseł do Dumy, nie posiadający świetnych zdolności swego poprzednika, ale mający wiele taktu i rozsądku.

Miłość ojczyzny.

Czem jest miłość ojczyzny?—nie łatwo określić, a przedewszytkiem nie odrazu można odpowiedzieć na pytanie: czem jest ojczyzna? Miejscem urodzenia? Nie! bo Polak w Syberji urodzony w rzadkich tylko wypadkach będzie ją uważał za swoją ojczyznę, a Żyd, nawet przywiązany do kraju, będzie jednak tęsknił do dalekiej, nieznanej Palestyny, więc jakby miał dwie ojczyzny: dla ciała i dla ducha.

Pojęcie ojczyzny, jak i inne pojęcia, rozwijało się i kształciło wraz z rozwojem umysłowym człowieka. Początkowo było ono głuchem przywiązaniem do otoczenia najbliższego; lud, a zwłaszcza kobiety z łona jego i teraz jeszcze dotkliwie odczuwają oderwanie od rodzinnej wsi, wyjście np. zamąż do innej parafji. Przedmiot przywiązaniu tego rodzaju Niemcy nazywają „*Heimath*", Rosjanie „*Rodina*".

W miarę dalszego rozwoju umysłowego człowiek coraz mniej znaczenia przywiązuje do martwej przyrody, a coraz więcej do obyczaju, instytucji politycznych i wogóle urządzeń społecznych. Na szczeblu rozwojowym Anglika np. ojczyzna będzie wszędzie, gdzie tylko poczuje się pod opieką swych praw, obyczajów i urządzeń, gdzie panowanie roztacza jego narodowa kultura, choćby to był południowy kraniec Afryki. Wtedy już nie „*Heimath*" ale „*Vaterland*"—„ojczyzna" w szerszem tego słowa znaczeniu będzie jego ukochaniem.

Stosownie do tych dwu odmiennych pojęć ojczyzny i miłość do niej może być dwojaka: przywiązanie do miejsc urodzenia, do pewnego krajobrazu, klimatu, pewnych zwyczajów, lub też umiłowanie ducha, wiejącego z dziejów narodu, jego mowy, obyczaju, utworów muzykalnych np.: pieśni ludowych, tańców, piśmiennictwa i t. d. Zwykle w piersi jednego osobnika współżyją obie odmiany zasadnicze jednego uczucia; ale im wyżej jednostka posuwa się na drabinie rozwojowej, tem silniejszą przewagę nad pierwszą uzyskuje odmiana druga.

Ale jakiż jest zakres każdej z nich? Pierwsza obejmuje przeważnie zewnętrzną stronę kraju rodzinnego

„Litwo moja rodzinna, ziemio moja święta.
„*Żółtym piaskiem* i *drobną trawką* przytrząśnięta...

mówi Syrokomla, a choć „niepokaźne na oko dzikie Twe zacisze", jednak ukochane nazawsze; i to jest moment znamienny tej miłości:

umiłowanie nie jest z powodu piękna i nietylko tego, co piękne, ale wszystkiego, choćby dla niezakochanego oka było „niepokaźnem“—dlatego tylko, że rodzime, że swojskie. Można usiłować w miarę możności naprawiać, ale uchowaj Boże—zamieniać!

Tę samą cechę odnajdujemy i w miłości ojczyzny szerzej pojętej miłości uduchowionej. I tu miłość, jeśli jest szczerą, gdy jest istotnie „miłością“, obejmować musi całokształt czynników składowych pojęcia „ojczyzna“. Weźmy np. dziedzinę muzyki — tańca: może mi się nie podobać nieco tęsknotą podszyta melodja kujawiaka, ani ten taniec, wolałbym dziarskiego oberka; ale czybym się zgodził ze skarbca dobytku muzykalnego narodu wyrzucić całkiem kujawiaka? zubożyć ten skarbiec? Nie, nigdy!

A teraz przykład z literatury. Mogę nie gustować w nieco zaśniedziałych poglądach Ign. Chodźki, nie pochwalać jego literackich pochlebstw względem możnych domów sąsiedzkich (Sulistrowskich, Chomińskich), a jednak nie zgodziłbym się usunąć go z piśmiennictwa, pozbawić je tych kart szczerego zamiłowania okolic jeziora Świrskiego, brzegów Wilji, tych dawnych *con amore* malowanych typów. Albo znów odwrotnie: razić mnie może jaskrawy demokratyzm Gust. Daniłowskiego, jego młodzieńczy bezwzględny rozpęd; pragnąłbym może, by „Na wyspie“ jego nie wszystko działo się tak na modłę jakiegoś programu niemal partyjnego; ale usunąć go z dziejów polskiego piśmiennictwa? pozbawić je tego, chyba nigdy niezapomnianego łańcucha postaci „z minionych dni“, tego szeregu w zadumie kroczących pokoleń, a wśród nich nieustannie odrastającego i fatalnie ginącego kwiatu miłości?...

I jeszcze jeden dla przykładu wizerunek z terenu działalności polityczno-społecznej. Hrabia-profesor z majestatycznie osadzoną, nimbem srebrnych włosów otoczoną głową, z katedry namaszczonym głosem wyrzuca ślicznie zaokrąglone, wytworną polszczyzną oddane, okresy, sławiące wiarę, tradycję, owocne wysiłki praojców, zabytki przez nich pozostawione, wykazuje ich niezagasłe piękno, a ostrzega przed zbyt pochopnem hołdowaniem nowym kierunkom, przed nieoględnym postępem, wnoszącym rozkład w harmonijny gmach piśmiennictwa i życia polskiego. A oto znowu z trybuny szyderczo brzmi metaliczny, podniesiony głos smukłego niemal młodzieńca. Energiczny ruch, żywy blask oka, szyderstwo dla „przeżytych kształtów“, pogarda dla „szlachetczyzny“, rzut oka wprzód, ku „nowym światom“, mającym jeszcze być zbudowanymi i... czerwony gwoździk w klapie.

Czy można równocześnie otaczać sympatją lub choćby tolerować obie te postacie? Wszak dla wielbiciela prof. Stanisława Tarnowskiego

musi być nie do zniesienia poseł Ignacy Daszyński—i odwrotnie... Jedni będą zarzucali ckliwość formy a wstecznictwo treści pierwszemu; inni — warcholstwo i burzycielstwo wszystkiego drugiemu. A jednak jabym nie wykreślił ze społeczności polskiej żadnego z tych ludzi, każdy z nich bowiem wzbogaca ją o jakąś treść lub jakąś formę, każdego z nich życie upływa z myślą o dobrze społeczeństwa. Z każdej stronicy wielotomowej „Historji Literatury Polskiej“ płynie szersza myśl obywatelska; z każdego przemówienia „trybuna“ bije szczerość, gorąca chęć naprawy społecznej, nieraz piękny giest. W Wiedniu, czy Krakowie jest równie odważny, niemałostkowy. I pod tym względem obie te postacie są do siebie podobne: szczerze kochające naród, śmiałe w wypowiadaniu zdań i miłujące piękny giest.

Wszystko zatem, co samo szczerze się poczuwa do polskości, co samo siebie szczerze za polskie uznaje — musi być przez Polaka otaczane jeżeli już nie miłością, to przynajmniej tolerancją. Wszelkie wyklęcia narodowe, wyłączania ze społeczności są niedopuszczalne, są dla tej społeczności wysoce szkodliwe, paraliżują bowiem działalność, skierowaną ku dobru ogółu. Miejmy w pamięci lekcje, jakie nam dzieje każdego, a i naszego również narodu przekazują. Wszak tacy ludzie, jak Galileusz, Kopernik, Jan Jakób Rousseau przez spółczesnych byli potępieni,—a jak my ich teraz oceniamy? Wszak Andrzej Zamojski, Stanisław Potocki, Hugo Kołłątaj, Staszyc za swoje zakusy reformatorskie, które teraz jednomyślnie za zbawienne uznajemy, uważani byli niemal za zdrajców narodu. Wszak w oczach już obecnego pokolenia zaszedł olbrzymi zwrot w ocenie H. Sienkiewicza (jako Litwosa), Orzeszkowej, Konopnickiej. Przecie wielu żyjących pamięta czasy, gdy gorszono się czytaniem powieści Orzeszkowej, a poezje Konopnickiej były niemal na indeksie, uważane za szczyt demagogji.

Jednem słowem w sprawie tej należałoby się kierować trawestacją znanej dewizy: Wszystko, co szczerze polskie, nie powinno być obce Polakowi, ani on względem niego wrogiem.

A teraz w świetle tego przeczytajcie ten *Dokument* (z Polskiego Przeglądu Emigracyjnego).

Dokument.

Przy *Pennsilvania Avenue*, najwspanialszej ulicy w Waszyngtonie, w olbrzymim gmachu, który wszędzie w Europie byłby najwyższą kamienicą, chociaż w Ameryce nie uchodzi za prawdziwy „drapacz nieba“, znajduje się hotel „New Willards“, najlepszy, największy i najdroższy, jaki posiada stolica Stanów Zjednoczonych.

Przez westibul hotelowy, kapiący od bogactwa i przepychu, na jaki stać tylko hotele amerykańskie, przewijają się ciągle tłumy ludzi, a kilka olbrzymich wind pracuje bezustannie, utrzymując komunikację osobową pomiędzy parterem i ubikacjami piętrowemi, nieraz zaiste dość odległemi od ziemi.

Polacy stosunkowo rzadko goszczą w tym hotelu—raz dlatego, że ich wogóle mało przyjeżdża do Waszyngtonu, następnie zaś dlatego, że jeszcze niewielu jest między nimi w Ameryce ludzi bogatych, a olbrzymia większość będących „na dorobku" wybiera przez oszczędność zajazdy tańsze.

Natomiast wśród setki wyfraczonych kelnerów znajduje się obecnie jeden Polak i to Polak tak dziwnego pokroju, że, choć nie znam jego nazwiska, brzmiącego prawdopodobnie wcale nie po polsku, muszę mu poświęcić słów kilka.

Aby tego jednak, co powiem o nim, ktoś, komu smutne życie wpoiło nałóg podejrzliwości, nie tłómaczył pobudkami materjalistycznemi, zaznaczyć muszę, że służba w hotelach amerykańskich napiwków nie pobiera i ani psim wzrokiem, ani żebraczym giestem wyciągniętej dłoni o nie się nie upomina. Jestto bezwarunkowo największą zaletą amerykańskich hoteli—obok telefonów w numerach, łazienek przy numerach i takich obrazów polskich mistrzów w ich salonach i westibulach, które stanowiłyby ozdobę każdego z europejskich zbiorów sztuki.

Skończyłem właśnie jeść śniadanie w jednej z sal restauracyjnych i czekałem na rachunek, kiedy przystąpił do mnie młody kelner, posługujący przy innych stołach. Obejrzał mnie uważnie, zerknął raz i drugi na dziennik polski, jaki trzymałem w ręku, i, zacierając dłonie, zagadnął nieśmiało w języku angielskim.

— Bardzo pana przepraszam. Wszak pan jest Polakiem? nieprawdaż?

— Tak jest, a jak pan to odgadł?

— Domyśliłem się. Zauważyłem, że przegląda pan gazetę, której tytuł zawierał wyraz „Polska". Ja ten wyraz znam. Bo widzi pan—dodał rumieniąc się,—ja także jestem Polakiem.

Z rysów młodzieńca aż nadto widocznie przebijało semickie pochodzenie, mówił angielszczyzną urodzonego Amerykanina. Mimowoli więc chrząknąłem z niedowierzaniem, uśmiechając się pobłażliwie.

— Tak jest, proszę pana, tak jest; ja jestem szczerym Polakiem, chociaż i Żydem zarazem. Mój ojciec walczył za ojczyznę, za Polskę... w powstaniu 1863 roku... Potem wyemigrował do Francji, gdzie się już urodziłem, stamtąd do Ameryki. Ojczyzny więc naszej nie widziałem nigdy, mowy naszej polskiej nie znam wcale.

Rosnące wzruszenie przeszkadzało mu mówić. Przymrużył oczy, jakby chciał ukryć łzę, która zawisła mu pod powieką.

— Ja jej wcale nie znam, ale marzę o niej; ona śni mi się po nocach... Polska!...

Gdy komu mówię, że jestem Polakiem, to śmieją się ze mnie. Jeden powiada, żem tylko Żyd, drugi, żem Francuz, inni znów, żem Amerykanin. A przecież ja jestem Polakiem, ja mam chyba prawo nazywania się Polakiem, skoro mój ojciec nim był i obowiązek swój pełnił, krew za Polskę przelewał.

Po ojcu został u mnie dokument; jabym go nikomu nie odstąpił za wszystkie amerykańskie dolary... urzędowy dokument, stwierdzający, że on brał udział w powstaniu i został zraniony. Taka rana, rozumie pan, na polu bitwy, rana za Ojczyznę, za wolność narodu, to więcej, panie, niż majątek, niż order, niż tytuły, to... to... ja tego powiedzieć nie potrafię, ale to przecież coś jest...

Mój ojciec nie zostawił mi ani grosza, ale ja dumny jestem z mojego ojca, ja się za niego codzień modlę...

Jeśli pan drugi raz tu przyjdzie, to ja panu pokażę ów dokument, z pieczęcią, stary, prawdziwy...

A tymczasem, jeśli pan pozwoli, to ja panu pokażę inną cenną rzecz (uśmiechnął się filuternie), co ją także mam po ojcu. No, to już nie żaden dokument, to tylko taka sobie piosenka... Ja jej wcale nie umiem przeczytać, bo to bardzo trudno; ale ja wiem dobrze, co ona znaczy; znalazłem ją w papierach ojca, kiedy umarł. Odczytać dobrze nie mogę, lecz skoro mam czas, to dla przyjemności przepisuję ją sobie, litera po literze. Zawsze też jeden odpis noszę przy sobie na wypadek, jeśli gdzie spotkam Polaka.

O, widzi pan!... oto jest!

Sięgnął do kieszeni fraka i z portfelu kelnerskiego wypłynęła biała ćwiartka papieru, rzędy polskich wyrazów, robione nieśmiałem, starannem pismem.

Spojrzałem.

Był to nasz hymn, jeszcze na obczyźnie zrodzony,—pieśń tych, co tęskniąc, wierzą i pragną:

„Jeszcze Polska nie zginęła...“

W tej chwili odwołano mego Polaka do drugiego stołu i posłano go do kuchni.

Nie dowiedziałem się nawet, jak się nazywa, bo w parę godzin później musiałem wyjechać z Waszyngtonu. *J. Okołowicz.*

Skąd życie?

I. Królestwo trójjedyne. Dotychczas dzielono całą przyrodę żywą i martwą na 3 królestwa, całkiem samodzielne: *kruszce*, *rośliny* i *zwierzęta*. Obecnie granica pomiędzy państwem roślinnem a zwierzęcem zaciera się coraz bardziej, a ostatnio, dzięki odkryciu d-ra Marchlewskiego (patrz w Przeglądzie Roku), już prawie zupełnie znikła i w ten sposób upadł kłopot: gdzie pomieścić pierwotniaków?—pomiędzy roślinami, czy zwierzętami?

Nie dość jednak na tem. Oddawna już zwracano uwagę, że tworzenie się kryształów, ich wzrost, odbudowa przedstawiają wiele podobieństwa do powstawania wzrostu i odrastania istot organicznych.

W czasach ostatnich, Bose, uczony Hindus, przez szereg doświadczeń wykazał pobudliwość metali. Wiadomo, że igła galwanometru, połączonego z nerwem, ujawnia wszelkie podrażnienia tego ostatniego. Otóż zupełnie tak samo, jak nerw, zachowuje się wobec galwanometru metal: przekazuje mu każde otrzymane podrażnienie; nawet więcej: metal, podobnie do nerwu, doznaje zmęczenia, gdyż po pewnej ilości odchyleń igły te zaczynają słabnąć; zaś środki kojące, jak chloroform i bromiany, znieczulają. Dalsze doświadczenia dowiodły, że *metal* można *zabić*, zatruwając go kwasem szczawiowym. Igła galwanometru w tym wypadku znaczyła stopniowo słabnące spazmy agonji, w końcu zaś nieruchomiała całkiem, przyczem skład chemiczny metalu nie ulegał najmniejszej zmianie.

A więc metal, jak i twory organiczne, obdarzony jest siłą życia i wraz z niemi stanowi już jedno królestwo.

II. Skąd się wzięło życie organiczne? Badawczy umysł ludzki, śledząc formy rozwojowe jestestw strojowych (organicznych), wykazał, jak one przechodzą nieznacznie jedna w drugą, tworząc jeden nieprzerwany łańcuch—od postaci (formy) najwyższej do najniższej jakiejś drobnej spory (zarodek mikrobu). Tutaj jednak urywa się nić badań; co poprzedziło w rozwoju sporę? z jakiej formy ona powstała—niewiadomo.

Otóż podobnie, jak umysł ludzki wyrzekł się dochodzenia źródła energji wszechświatowej, zadawalniając się przyjęciem założenia, iż jest odwieczna, niezmienna co do swej sumy, a tylko zmieniająca nieustannie swą postać,—podobnie zmuszony chyba będzie uznać i życie za istniejące odwiecznie, a jedynie zmieniające postać swoją. Wobec tego wszakże faktu, że ziemia odwiecznie istnieć nie mogła, że niezawodnie miała swój początek — zachodzi ciekawe pytanie: jaką drogą życie dostało się na ziemię?

Jako podstawa do odpowiedzi na to pytanie, posłużyło zjawisko,

zauważone już przez Herschla, tłómaczone przez Maxwella, obecnie zaś już wszechstronnie wyjaśnione, zjawisko, znane pod nazwą *ciśnienia* lub parcia *światła*. Fale świetlne wywierają pewne, już obliczone i nawet doświadczalnie stwierdzone parcie w kierunku swego ruchu. Obliczono, że siła tego parcia jest największą, gdy ciałka kuliste, będące na drodze fal światła, mają średnicę około 0,00016 mm.; wtedy zostają one popychane przez fale.

Zachodzi teraz pytanie: czy istnieją tak drobne ustroje? Botanicy odpowiadają, że t. z. spory trwałe wielu bakterji mają średnicę 0,0002—0,0003 mm. i że bez wątpienia istnieją jeszcze mniejsze, dotychczas przez mikroskop niewykryte.

Tak więc możność wędrowania drobnych nasionek, spor w przestworzach międzygwiezdnych jest dowiedzioną. Czy jednak, przeniesione na inną planetę, zachowują one zdolność rozrodczą? Wyparte z ziemi np. przekroczyłyby one orbitę Marsa w 20-tym dniu, a orbitę Neptuna po 14 miesiącach wędrówki, do najbliższego zaś układu słonecznego dotarłyby po 9000 lat. Nadto w wędrówce tej byłyby narażone na wielkie zimno, sięgające temperatury nie o wiele wyższej nad 0 absolutne (— 273° C). Otóż doświadczenia wykazały, że niektóre spory, trzymane przez 6 miesięcy w ciekłem powietrzu (— 200°), zachowały zdolność do rozmnażania się. Jeżeli zaś uprzytomnimy sobie, że w przestrzeni międzygwiezdnej, przy nizkiej temperaturze, braku światła i powietrza, procesy chemiczne muszą całkiem prawie ustawać, to łatwo przypuścić, że nawet w ciągu tysiącoletnich okresów owe nasiona życia mogą zachować zdolność rozrodczą i w ten sposób przenosić życie na globy, które posiadły warunki sprzyjające zagnieżdżeniu się życia. Gdy przeto jedne światy powoli zamierają dla braku ciepła lub giną w jakimś kataklizmie—inne znów, nowe, otrzymują w spadku po tamtych zarodki życia, które na nowem podłożu rozwija się stopniowo w niezmierzony łańcuch jestestw.

Tymczasem zaś tchnienie śmierci uderza zimnym powiewem, ale jednocześnie poprzez światy idzie zapładniające tchnienie życia.

W obronie zdrowia i życia.

W poszukiwaniu przyczyn chorób ludzie wykrywają coraz nowe bakterje chorobotwórcze i bardzo jest możliwe, że wkrótce nie będzie już choroby, którąby nie miała swego mikroba-sprawcy. Tak np. wykryto *mikroba kataralnego* i już wynaleziono środek ochronny, którego

zastrzykiwanie w ciągu 6 tygodni chroni przed katarem—niestety, tylko w ciągu jednej zimy.

Słynny chirurg francuski, d-r *Doyen*, wynalazł jakoby środek ochronny przeciwko *rakowi*, ale że d-r D., jakkolwiek dobry operator, powagą w świecie nauki nie cieszy się, więc i ten wynalazek w skutkach swoich pewnym nie jest.

Inny Francuz, d-r *Vincin*, wykonywa zastrzykiwania ochronne przeciwko *tyfusowi*—podobno z dobrym skutkiem.

Również przeciw tyfusowi oraz *śpiączce podzwrotnikowej* pracując, wpadł d-r *Erhlich* przy pomocy d-ra Hatta, Japończyka, na preparat o niezwykle bakterjobójczych własnościach, a jednocześnie b. mało lub wcale nieszkodliwych dla organizmu ludzkiego. Preparatem tym jest pewien związek arsenu, nazwany przez wynalazcę liczbą porządkową „606", gdyż tyle połączeń arsenowych wypróbował d-r Ehrlich zanim wpadł na to ostatnie. Preparat ten zabija również *krętka bladego*, będącego przyczyną strasznej plagi ludzkości—*przymiotu*. Zastrzykuje się preparat „606" do mięśni lub wprowadza go w fizjologicznym roztworze soli kuchennej wprost do naczyń krwionośnych (żył). Skutek, jak dotąd, świetny; jednak z powodu niedługiego stosowania niepodobna upewnić się o niepowrotnem uleczeniu. Również kwestja przekazania skutków choroby następnym pokoleniom zostaje otwartą.

* * *

Dotychczas mowa była o leczeniu chorób (terapja); obecnie jednak coraz większego znaczenia zaczyna nabierać zapobieganie im (profilaktyka), a w dalszem następstwie tryb życia, utrzymujący ciało w zdrowiu (hygjena). W tej dziedzinie skandynawscy potomkowie dzielnych Wikingów zawsze idą na czele.

Szwedzi dali już nam *gimnastykę pokojową*, a teraz Duńczyk, *J. Müller*, zaleca nowy jej system, który odrazu pozyskał ogromne uznanie w północnych zwłaszcza krajach. Bo też istotnie system ten, wyłożony w książeczce p. t. „*Mój system—15 min. dziennie*", jest nader przekonywujący i pomysłowy.

Zasadą jego jest ćwiczenie nie jednego jakiegoś organu, lecz wszystkich równomiernie, przyczem autor bardzo słusznie zwraca uwagę na słabą stronę dotychczasowej gimnastyki pokojowej, ćwiczącej przeważnie mięśnie kończyn, gdy mięśnie otaczające najważniejsze narządy wewnętrzne: płuca, żołądek, jelita, nerki—były zaniedbane. Cóż z tego, powiada, że człowiek ma silne bicepsy, gdy płuca lub wątroba słabe? Nadto kładzie J. Müller nacisk na wzmocnienie akcji, skóry, której czynność oddechowa (nie mniejsza od płuc) oraz wydzielająca z krwi

szkodliwe składniki (podobnie do nerek) dotychczas przez ogół jest lekceważoną. Wobec tego uważa on za pożyteczne codzień nieco się spocić, byle tylko wnet usunąć ze skóry szkodliwe wydzieliny za pomocą obmycia i natychmiastowego natarcia.

Całokształt ćwiczeń, znakomicie ułożony, poprzedzielany ćwiczeniami oddechowemi, z pomysłowo wtrąconą we środku wanną—ma na celu wzmocnić: 1) czynność skóry—przez obmywanie i nacieranie, 2) czynność płuc—przez ćwiczenia oddechowe i 3) czynność trawienia i wogóle narządów wewnętrznych—przez liczne ćwiczenia mięśni brzucha.

Siedem rad ku opóźnieniu starości. W końcu udziela J. Müller następujących rad praktycznych:

1) Unikajcie wszelkiego przeciążenia.

2) Przepłókujcie rano gardło wodą słoną i czyśćcie zęby szczoteczką, wieczorem zaś płóczcie usta.

3) Śpijcie na dobę 7—8 godzin.

4) Nie używajcie mocnych napojów wyskokowych, co najwyżej przy obiedzie wypijcie jedną szklankę wina lub piwa. Nie używajcie wiele mięsa.

5) Nie palcie, lub najwyżej jedno cygaro po obiedzie.

6) Trzymajcie okna otworem dniem i nocą w pokoju, którego temperatura nie przewyższa w zimie 12—14^0 C (10—12^0 R); nie wdziewajcie nic wełnianego na ciało.

7) Przechadzajcie się codzień najmniej godzinę..

Wtedy unikniecie wszelkich ostrych cierpień, opóźnicie rozwój chorób odziedziczonych i unikniecie kataru.

Zachęcające! nieprawdaż? A nie warto spróbować? zwłaszcza, gdy nie potrzeba do tego absolutnie żadnych przyrządów ani urządzeń, prócz małej wanienki.

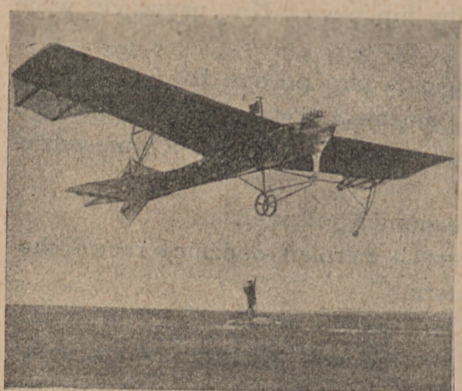
Lotnictwo.

Statki powietrzne dzielą się na 2 gromady: A) lżejsze od powietrza i B) cięższe od powietrza.

A) **Lżejsze od powietrza** są to: 1) *Balony* bez motoru, nie mogące być kierowanymi, przeto płynące jedynie z wiatrem. Jestto typ obecnie wychodzący z użycia; wszakże co rok odbywa się turniej kosztem zapisu Gordon-Benneta. W r. 1910 wzloty odbyły się w *Saint-Louis* (Sen-Lui) w Stanach Zjednoczonych Amer. Półn.; nagrodę otrzymał balon „Ameryka“ który przebył drogę 1355 kilometrów.

2) *Sterowce.* Są to balony opatrzone w jeden lub dwa motory,

które wprawiają w ruch śrubę (propeller) posuwającą statek w pewnym kierunku. Gdy wiatr nie jest zbyt gwałtowny—pęd, nadany statkowi przez obrót śruby, jest dostatecznie silny, by przezwyciężyć opór powietrza i wtedy statek posuwa się naprzód z szybkością, dochodzącą do 50 klm. na godzinę. Wyższej szybkości sterowiec osiągnąć nie jest w stanie, gdyż poza tą granicą opór powietrza, stawiany ogromnej masie balonu (od 3000 do 15000 m^3), przewyższa już siłę motoru. Sterowce bywają: a) *miękkie*, których przedstawicielem w Niemczech jest typ „*Parsefal*", a we Francji „*Clément-Bayard*" (Cleman-Bajar); jeden tego typu, kupiony przez Anglję, przebył niedawno z łatwością przestrzeń z Paryża do Londynu; b) sterowce *półsztywne*—typu niemieckiego „*Gross'a*" („militarny"), a francuskiego —„*République*"; w końcu najsłynniejsze niemieckie c) *sztywne*, budowane przez hr. Zeppelina (Ceppelina) mają one powłokę sztywną, formę cygara, objętość największą ze wszystkich typów i zdolne są do 37 godzin drogi.

Aeroplan „Antoinette", na którym Latham świeżo zdobył rekord wysokości.

Statystyka dni wietrznych w okolicach Paryża wskazuje, że sterowce o chyżości własnej 50 klm. na godzinę—mogą być czynne średnio przez 320 dni w ciągu roku.

Sterowiec francuski kosztuje 250—300 tys. franków.

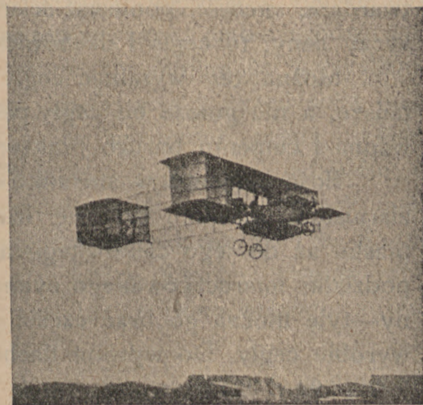
B) **Cięższe od powietrza** (aeroplany) mogą być: 1) *skrzydłowce*, 2) *śrubowce*, 3) *płaszczyznowce (płatowce)*. Dotychczas szerzej rozpowszechnioną jest kategorja trzecia, która z kolei dzieli się na a) *jednopłaty* (*monoplany*) i b) *dwupłaty* (*biplany*).

a) *Jednopłatów* ojczyzną jest Francja, a głośnymi na niej pilotami: Blériot (Blerjo) i Latham (Łatan); w Wilnie na jednopłacie popisywał się del Campo Scipio. Są to małe, zgrabne statki, przypominające w locie ptaka lub ważkę.

b) *Dwupłaty* bywają typu *amerykańskiego*, którego twórcami są bracia Orwille i Willbur Wright (Rajt) oraz *francuskiego* (Voisin, Farman). Pierwszy cechuje brak możności wznoszenia się w dowolnem miejscu, ponieważ wymagają one ku temu szyn żelaznych, po których przez czas jakiś toczyć się muszą, zanim się wzniosą. Francuskie (zarówno jedno-jak i dwupłaty) mogą na swoich kółkach toczyć się przed

uniesieniem się po każdym równym gruncie. Kwestja wyższości jednopłatów nad dwupłatami lub odwrotnie—dotychczas pozostaje w zawieszeniu. Jak dotąd zdaje się, że dwupłaty są w stalszej równowadze, mniej ulegają nagłym podmuchom wichrów, tak niebezpiecznym dla statków powietrznych. Natomiast jednopłaty łatwiej się wznoszą do znacznych wysokości. Dotychczas rekord w tym kierunku Lathama został niedawno pobity przez peruwiańczyka Geo Chavez'a (Craves'a), który wzniósł się do wysokości 2600 metrów. Tenże sam Chavez bardzo rychło potem zginął właśnie, gdy przeleciał przełęcz alpejską ze Szwajcarji do Włoch *). Ostatnim głośnym czynem w dziedzinie lotnictwa było przebycie przez porucznika Piotrowskiego przestrzeni, dzielącej Kronsztadt od Petersburga.

Ponieważ przypuszczają, iż wielu tragicznych wypadków przyczyną jest chwilowe wypuszczenie z rąk steru, na którym, przy dotychczasowej konstrukcji aeroplanów, ciągle spoczywać musi ręka lotnika, przeto konstruktorzy myśl swoją silą w kierunku udoskonalenia takiego, by, po ustawieniu sterów kierunku i głębokości, statek przez czas jakiś płynąć mógł automatycznie. Jakiemuś *Dunne* w Anglji podobno udało się cel powyższy osiągnąć.

Farman zdobywa wielką nagrodę Szampanji. Osiągnął również rekord długości lotu. (3 godz. 20 m.).

Pozostaje teraz tylko wyjaśnić: jaka to siła pcha statki powietrzne w górę? O balonach i sterowcach wiemy, iż siłą tą jest większy ciężar gatunkowy powietrza od gazu wypełniającego balon, powietrze przeto wypycha balon w górę, jak woda pustą butelkę w niej zanurzoną. Ale co podnosi statek cięższy od powietrza? Nic innego, jak ciśnienie powietrza (opór jego) na lekko wzniesione ku górze płaszczyzny statku (płaty i ster głębokości) popychanego naprzód przez obrót śróby. Siła oporu powietrza rozkłada się na płaszczyznach na dwie części, z których jedna zrównoważoną zostaje przez postępowy ruch statku, druga zaś—unosi go ku górze.

Ceny aeroplanów wynoszą od 15 do 25 tys. franków.

*) W Wilnie na dwupłacie Farmana wznosił się pomyślnie p. Haber-Włyński.

Budownictwo piaskowe.

Gdzie jest dostateczna ilość niezbyt cienkiego piasku (ale i nie żwiru) i dokąd dostawa cementu nie jest utrudniona, tam wskazanem jest wznosić trwalsze budynki oraz pokrywać je wyrobami z mieszaniny piasku i cementu *(beton)*.

Z takiej mieszaniny (w rozmaitym stosunku) wyrabia się cegłę i dachówkę za pomocą maszyn łatwo przenośnych i stosunkowo niedrogich.

Zalety budynku wzniesionego z cegły betonowej są: *trwałość* niemal wieczna, gdyż budowle takie i dach z biegiem czasu stają się coraz twardsze, *suchość*, ponieważ ściany nie wciągają wilgoci z gruntu; co się tyczy ceny, to cegła i dachówka nie są droższe od tychże z gliny.

Można też wyrabiać cegły z mieszaniny piasku i wapna; są one tańsze, a nie gorsze od cegły palonej; wyrabiają również cegły z piasku, wapna i cementu bardzo praktyczne.

Ilość cementu, w stosunku do piasku jest zależną od stopnia gruboziarnistości piasku i daje się oznaczyć praktycznie przez wsypywanie piasku aż do jego całkowitego nasiąknięcia wodą, nalaną do pierwszej podziałki miareczkowanego cylindra. Ile podziałek zajmie piasek zwilżony—tyle można go brać części na jedną część cementu lub wapna przy wyrobie cegły. Do wyrobu dachówki bierze się dwie części piasku na jedną część cementu.

Cena maszyny do wyrobu cegły od 75 do 250 rb., do wyrobu dachówki od 70—100 rb. Z betonu można wyrabiać zręby studzienne oraz sączki (dreny).

Wobec zupełnej ogniotrwałości budynków piaskowo-wapiennych oraz piaskowo-cementowych—rozpowszechnianie ich miałoby wielką doniosłość społeczną—zaoszczędzając te miljony, jakie co rok z dymem pożarów giną niepowrotnie.

Pokłosie literackie.

Uznając za bezcelowe suche wyliczanie wszystkich utworów literackich, jakie w ciągu roku ukazały się na polu piśmiennictwa polskiego, charakteryzujemy pokrótce jedynie wybitniejsze z pomiędzy nich.

Użyźniona krwią ofiar rewolucji, bujnem nad podziw kwieciem literackiem wystrzeliła gleba życia naszego. Tak obfitego w wybitne

dzieła plonu nie można sobie przypomnieć w przeszłości, — oczywiście plonu powieściowego, gdyż poetyckie mieliśmy większe, a naukowe, niestety, jak były skromne, tak i zostały. Przeważna ilość powieści poświęcona została wspomnieniom rewolucyjnych dni lub ich skutkom.

Z wieku i urzędu zacząć należy od *Prusa* i *Sienkiewicza*, którzy w ostatnich swoich powieściach „*Dzieci*“ i „*Wiry*“, pierwszy ze smutkiem, drugi z oburzeniem rozpatrują zboczenia ruchu i ujemne tych zboczeń skutki. Serdeczność Prusa, a mistrzowstwo Sienkiewicza, w kreśleniu kobiecych zwłaszcza postaci, znajdują tutaj swój wyraz, ale do sławy autorów nic nie dodają. Natomiast mało dotychczas znany autor „Ludzi Podziemnych“—*Andrzej Strug*, w ostatniej swej książce: „*Dzieje jednego pocisku*“—ujawnił siłę i bogactwo w malowaniu stanów psychologicznych licznej galerji wyprowadzonych przez siebie typów, wielką znajomość terenu i ludzi i artystyczne tej znajomości wyzyskanie. Jestto męski talent, szybko wyrabiający się i mający przed sobą pełną obietnic przyszłość.—Inny młody, choć już wyrobiony pisarz, *Włodzimierz Perzyński*, w „*Michaliku z P. P. S.*“ zajął się zbadaniem: co się dzieje z ludźmi, których Strug przedstawia w czynie po zakończonym ruchu. Terenem tu jest Paryż, gdzie taki rozbitek z P. P. S. tuła się, omal nie staje się prowokatorem, w końcu popełnia zwykły rabunek. Wszystko wypowiedziane, jak zwykle u Perzyńskiego, zwięźle i z wyborną obserwacją.

Najsyntetyczniej, z niesłychaną dotąd (za wyjątkiem wielkiej Improwizacji) siłą wyrazu, z krwawem odczuciem ostatnich przeżyć duszy polskiej, z przeraźliwem uwypukleniem jej tragedji—ujmuje ten przedmiot Józef Katerla. Odwagą tego, co w męczarniach „za miljon“ doszedł kresu, stawia rozpaczliwe pytanie, na które odpowiedź może być dla narodu jadem samowzgardy lub napojem otuchy. Co przyjdzie z tych ofiar, które, jak „jęk w wichrze“, wołają: „Kiedyż uniesiem głów ponad zbroczone wezgłowie? kiedyż na ludu łonie spoczniemy w sławy koronie?—któż nam odpowie“? Na to odpowiedzią szelest: „Nikt wam nie zmąci snów, grobom wkopanym w mogiły, mocy, strąconej w dół zgniły?....“ Przez „spraw“ siedem ciągnie się straszliwa walka Czarowica (Dusza polska) z przemocą obcą i duchem bezwładu własnego społeczeństwa, aż nakoniec przy pomocy Dana (Wiedza) zadaje straszliwy cios, od którego i sam ginie. Niezupełnie wyraźna postać Bożyszcza, niby Poezji, niby Genjusza Narodu, zsypuje na czoło konającego płatki z krzaka Dzikiej Róży, symbolu krwi przelanej. W ten sposób zakończenie (prolog, odbywający się w przyszłości) wlewa nieco otuchy w serce przepełnione grozą scen poprzednich.

Również dni ostatnich jest powieść *Józefa Weyssenhoffa* „*Unja*“.

Autor świetnego „Podfilipskiego“ i mniej już świetnych „Dni Politycznych“—daje tu obraz ścierania się pierwiastków polskich z litewskimi na Litwie. Postaci dobrze zarysowanych sporo, opisy krajobrazów b. ładne, ale założenie i rozwiązanie zatargu narodowościowego wprost sielankowe: drugie wydanie w miniaturowej postaci i przy odmiennych akcesorjach—małżeństwa Jagiełły z Jadwigą. Natomiast bez polityczno-społecznych założeń, jedynie kierowany żywiołowem parciem ku twórczości, stworzył *Wład. St. Reymont* dzieło, które wielu nazywa epopeją ludu polskiego. Są to „*Chłopi*“, których część czwarta i ostatnia ukazała się w tym roku. Na tle życia przyrody i zajęć rolnika, tem życiem powodowanych, rozwinął autor tyle talentu, tyle siły w obrazowaniu przyrody i pierwotnych, jak gdyby część tej przyrody stanowiących, jak gdyby wprost z niej wyrosłych uczuć chłopa, takie zrozumienie jego natury, a przytem taki czar opisu, taką moc prostego słowa, że się rzecz całą czyta, jak objawienie czegoś dotychczas nieznanego, ale co przecież powinien znać każdy.

I *Kazimierz Przerwa-Tetmajer* dał również w tym roku coś, co brzmi tak poważnie a silnie, iż tenże sam wyraz: „epos“ znów na usta się ciśnie. A mianowicie w szeregu prześlicznych opowiadań pod nagłówkiem „Na skalnem Podhalu“, których już pięć serji delektuje polskiego czytelnika, ukazała się większa powieść: „*Maryna z Hrubego*“. Jestto opowiadanie z XVII stulecia, na tle buntu Napierskiego. Prześliczny język podhalański, żywość akcji, już nie malowanie, ale poprostu rzeźbienie takich postaci, jako Krzyś, Marduła, Maryna, odtworzenie ciekawego bytu górali i potężnego ich otoczenia—stawiają to dzieło w pierwszym szeregu arcydzieł piśmiennictwa naszego. Taki np. opis lasu, do którego wynoszono zniedołężniałych starców na śmierć głodową, albo tańca Krzysia i Marduły—czyta się jednym tchem, z niesłabnącą grozą lub zachwytem. Cała sroga piękność tego ludu, a okrucieństwo epoki odmalowane ze znawstwem i niepospolitą siłą.

Stefan Żeromski dał nam „*Sułkowskiego*“, tragedję duszy polskiej, co to gdzieś za Alpy, na piaski piramid szła, by się nauczyć, jak „sztuką wojenną wybić w skale drogę i wrota do swojej wolnej ziemi“. Sułkowski, zdolny adjutant Bonapartego, odrzucając rozmaite pokusy (władzy i miłości), niezłomnie idzie ową drogą ku owym wrotom, ale w drodze pada martwy na piaskach Egiptu z rozpacznem słowem na ustach: „dzisiaj ojczyzny niema... niema, czemby osłonić serce“... Bohater zginął w chwili upadku ducha, widząc, jak daleko od kraju zaprowadziła go służba podjęta dla tegoż kraju. Jestto utwór, również jak „Dzieje Grzechu“, wskazujący pewien upadek na duchu tego wielkiego talentu i gorącego serca, któremu na imię „Żeromski“.

Jerzy Żuławski wydał ciekawego „*Zwycięzcę*“, stanowiącego część drugą trylogji, której częścią pierwszą była powieść „Na srebrnym Globie“; *Sieroszewski Wacław*—egzotyczną nowelę: „*Z fali na falę*“*).

W dziedzinie poezji wyróżnia się *Konopnickiej* „*Pan Balcer*“, o którym już była mowa. Nadto uzyskaliśmy bardzo pięknie dokonany przez *St. Fr. Michalskiego* przekład z sanskrytu części Mahabharaty: *Bhagaradgîtâ* (Pieśń o Bogu). Wogóle poezją polską zawładnęły kobiety, a pomiędzy niemi Wilnianka—*Stanisława Szadurska*, której poprawne co do formy i pełne miłego liryzmu poezje nie wyróżniają się od legjonu podobnych. Natomiast „*Chrzest*“, fantazja polska *Tad. Nalepińskiego*, odznacza się głębokością koncepcji, bez jasnego zresztą rozwiązania, dźwięcznym, mocnym językiem i kunszowną formą. *Leopolda Staffa* „*Uśmiechy Godzin*“ cechuje, jak zawsze, melancholijny uśmiech nad życiem, ubrany w mistrzowską formę.

Dziedzina krytyki literackiej, prócz prac Ign. Matuszewskiego, Wikt. Hahna i Tad. Grabowskiego o Słowackim, wydała „*Legendę Młodej Polski*“ *Stanisława Brzozowskiego*, o której taki znawca, jak A. Lange, powiedział, że od czasów M. Mochnackiego jest to najgłębsza praca na tem polu. Autor na wstępie stawia sprawę wysoce zajmująco, rozszerzając zagadnienie wartości literackiej na zagadnienie wartości naszej kultury wogóle. Zarzuca, iż kultura spółczesnego człowieka bywa najczęściej jego „przygodą indywidualną“, nie stając się przyczynkiem społecznym i po przez szereg studjów nad nowoczesnymi pisarzami, przeprowadzonych niezmiernie żywo i z wielkiem znawstwem, dochodzi do wywodu, iż „szczytem twórczości jest wyzwolenie całkowite, stworzenie typu, obrazu życia, panującego nad wszystkiemi zagadnieniami“.

Ze skromnego dorobku naukowego wskazać należy gruntowną pracę *Nusbauma*: „*Idea ewolucji w biologji*“, przebiegającą szereg poprzedników Darwina, następnie zasady jego nauki i wreszcie zdobycze jego kontynuatorów i dopełniaczy. Szkoda wszakże, że tak moralne, a do tylu ciekawych doprowadzające wyników, prace *René Quintona* nie zostały wcale uwzględnione, a nawet nie wspomniane, jakkolwiek już przed laty 5 ukazały się p. t. „L'eau de mer, milieu organique“. Z prze-

---

*) Tu się należy wzmianka wydanej w Wilnie i częściowo malującej społeczeństwo polskie w Wilnie - powieści *Gutowskiego* p. t. „*Dziejowa Spuścizna*“. Jestto praca b. pobieżnie, stylem dziennikarskim pisana, a mająca tę wadę, prócz zbyt bezceremonjalnego fotografowania znanych osób, że daje prawo zwrócić ku autorowi znaną maksymę: *Medice, cura te ipsum!* A to z powodu, iż, zarzucając Wilnianom nieprzychylność względem przybyszów-Polaków, sam autor aż nazbyt wyraźnie ujawnia własną nieprzychylność względem Wilnian“.

kładów b. ciekawą jest praca znanego szwedzkiego fizyka *Svante Arheniusa*: *„Jak powstają światy“*, przetłómaczona przez prof. *Ludwika Brunera*, oraz oryginalna tegoż praca: *„Ewolucja Materji“*.

Odeszli.

Kajetan Abgarowicz—piszący pod pseudonimem *Abgara Sołtanu*. Katastrofa kolejowa na długo jeszcze przed śmiercią przerwała rozwój tego niegłębokiego i nieświetnego, ale sympatycznego talentu, który stworzył dosyć w swoim czasie czytany „Klub Nietoperzy“, „Pannę Siekierzankę“, „Zawiedzoną nadzieję“ oraz kilka innych powieści i nowel.

Władysław Bogusławski pochodził z rodziny tradycyjnie rozmiłowanej w teatrze, był bowiem synem Stanisława, dramaturga i artysty, a wnukiem Wojciecha, twórcy sceny polskiej. To też i sam odziedziczył to zamiłowanie, stając się najlepszym u nas znawcą i krytykiem teatralnym. Gruntownie znający przedmiot, stylista bez zarzutu, bezstronny w sądach—był wzorowym fachowcem w tym kierunku; oddawał się również krytyce literackiej.

Juljan Kaliszewski, pisujący pod imieniem *Klina*, wydał dwie serje zbyt mało cenionych „Szkiców“, pisanych stylem ciętym, a ujawniających zmysł satyryczny i głębszy pogląd autora. Głosi on w nich sceptycyzm w duchu Pirona, a w opisach podróży celuje oryginalnością spostrzeżeń. Większy już rozgłos uzyskała zjadliwa satyra p. t. „Moi kochani Rodacy“.

Tadeusz Smoleński. synowiec znanego historyka Władysława, jeden z bardzo nielicznych u nas egiptologów (z musu).

Wojciech Gawroński, urodzony w pow. trockim, b. senjor orkiestry katedralnej w Wilnie, twórca opery „Marji“, poematu symfonicznego „Samuel Zborowski“ oraz kwartetu, nagrodzonego na lipskim konkursie im. Paderewskiego.

Cezar Lombroso, autor słynnego „Człowieka-zbrodniarza“, który się przyczynił do stworzenia osobnej szkoły prawodawstwa karnego, uznający urodzone typy zbrodnicze, przed którymi społeczeństwo musi się chronić.

Książę Ito, pomocnik obecnego mikada w przeprowadzeniu olbrzymich reform, które dźwignęły Japonję na jej obecne stanowisko. Mianowany namiestnikiem Korei, wzbudził w jej mieszkańcach niechęć do swej osoby, jako przedstawiciel obcej przemocy. Zginął w Charbinie z ręki Koreańczyka.

Cyprjan Godebski i **Zygmunt Myrton-Michalski**, rzeźbiarz i malarz,

zamieszkali w Paryżu. Pierwszy był twórcą pomnika Mickiewicza w Warszawie.

Książę Karol-Teodor Bawarski, sławny lekarz-okulista i dobroczyńca, brat zamordowanej cesarzowej austrjackiej Elżbiety, głowa rodziny Wittelsbachów.

Adam hr. Broel-Plater, długoletni marszałek szlachty gub. wileńskiej oraz prezes z urzędu Wileńskiego Tow. Rolniczego, typ, na modłę którego chciałby hr. Ignacy Korwin-Milewski urobić ziemiaństwo na Litwie.

Ignacy Szyszyłowicz, profesor botaniki na uniwersytecie lwowskim, kierownik stacji doświadczalnej botaniczno-rolniczej, człowiek wielu towarzystw naukowych i autor wielu prac w rozmaitych językach.

Stefan M. Ostoja-Roguski, inżynier, znany w literaturze pod pseudonimem „*Esemer*". Człowiek zacny, pisarz nie bez talentu.

Samuel Langhorn Clemens, humorysta amerykański, znany światu całemu pod pseudonimem *Marka Twain'a*. Wraz z Bret-Hart'em i Edgarem Poe dał poznać Europie kulturę literacką Ameryki, która następnie Emersonem tak nam zaimponowała. Z kolei drukarz, pilot, reporter, sekretarz prywatny, poszukiwacz złota, redaktor, wydawca, znów dziennikarz — nie przestał nigdy być bystrym postrzegaczem śmiesznych stron życia, dosadnym i ciętym humorystą-satyrykiem.

Biörnstjerne-Biörnson, znakomity norweski powieściopisarz, dramaturg i poeta, gorący patrjota i demokrata, brał czynny udział w walkach politycznych swego kraju, w czem zasadniczo różnił się ze swoim wielkim rówieśnikiem, Ibsenem, własnem życiem stwierdzającym zasadę jednego ze swych bohaterów: „Najsilniejszym jest człowiek samotny". Biörnson, natura może mniej od Ibsena głęboka, był znacznie od niego ruchliwszy, impulsywniejszy; tej pobudliwości przypisać należy ujęcie się za Rusinami w pewnem piśmie wiedeńskiem wystosowanie pod adresem Polaków ciężkich a niesprawiedliwych zarzutów—bez zbadania sprawy drugostronnie.

Zygmunt Gloger rozpoczął pracę społeczną od zbierania podań ludowych i wykopalisk w okolicach rodzinnych około Tykocina,—poszedł więc ścieżką nieco już przed nim utorowaną przez Zorjana Dołęgę-Chodakowskiego i Oskara Kolberga. Po wielu pracach drobniejszych wydał najobszerniejszą w tym zakresie p. t. „Pieśni Ludu". Ku końcowi swego pracowitego życia przerzucił się do badań nad życiem pokoleń, a uwieńczeniem ich jest „Encyklopedja Staropolska", rzecz sumiennie opracowana. Był członkiem-korespondentem Wileńskiego Tow. Przyjaciół Nauk.

Marjan Gawalewicz, płodny i bardzo w swoim czasie czytany po-

wieściopisarz („Mechesi“) i nowelista („Dusze w odlocie“), miłośnik teatru, ostatnio dyrektor trupy, ruchliwy dziennikarz, człowiek wielostronnie uzdolniony. Gdzieindziej zdobyłby, prócz sławy, niezależność materjalną; u nas jej nie miał do końca życia. A przecie prócz wielkiej łatwości pisania, posiadał Gawalewicz spostrzegawczość i wiele sentymentu, ujawnionego przedewszystkiem w „Legendach o Matce Boskiej“, a również w prześlicznej „Barkaroli“.

Eliza Orzeszkowa—to arcywzór obywatelskiej podniosłości ducha, to natchniony kaznodzieja, przemawiający z kart swojej książki, to wysoko wzniesiony sztandar obowiązku i poświęcenia dla kraju. Któżby

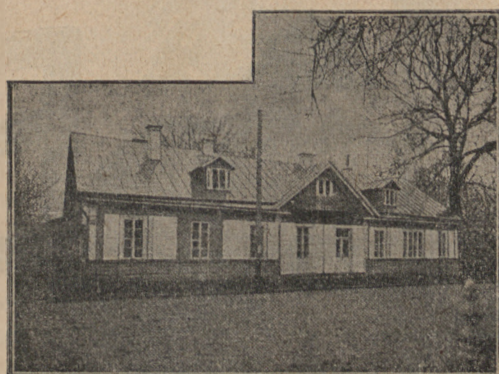

Orzeszkowa, rozmiawiająca z Czesławem Jankowskim w swoim gabinecie przy biurku.

z taką jak ona miłością potrafił przewędrować te szare krainy „nad Niemnem“, poprzez byt i dusze tych „bene nati“, „chamów“, „Meirów“, „Makowerów„ i „Pompalińskich“? Ktoby z taką przenikliwością zstąpił tam i aż „na dnie ich sumienia“ znalazł „iskry“, które należy tylko rozdmuchać, by z dusz tych ciemnych buchnęło światełko na pożytek bliźnim?... Z iście kobiecą spostrzegawczością badała życie „różnych sfer“ ludności na Litwie, z kobiecem ciepłem dotykała ran ich życia, ale z męską przezornością spostrzegała kiełkujące „widma“ kataklizmów i z męską odwagą występowała przeciwko „czcicielowi potęgi“ materjalnej, przeciwko tym, co goniąc jeno za użyciem, za nic mają obowiąz-

ki względem kraju. Ona sama nigdy nie ociągała się stanąć tam, gdzie ją obowiązki owe wzywały. Przed laty, kosztem niemałych ofiar pieniężnych, usiłowała w Wilnie stworzyć ruch wydawniczy,—założyła księgarnię i wydała kilka cennych dzieł; ale księgarnię zamknięto. Gdy rodzime jej Grodno w znacznej części spłonęło, ona to zainicjowała wydawnictwo „Dla pogorzelców", które znaczny zasiłek przyniosło. Ona pierwsza poparła zamiar założenia w Wilnie szkoły polskiej, zamiar, którego urzeczywistnieniu stanęła na przeszkodzie zmiana nastroju w sferach rządzących*). Ona nie zawahała się, wbrew panującym śród polskich wyborców poglądom, doradzać oddanie jednego mandatu Wilna Żydowi.

Była to w całem tego słowa znaczeniem *obywatelka kraju*, dobro każdej części którego i każdej z warstw jego ludności jednakowo leżało jej na sercu,—obywatelka, jakich więcej chyba może dalsza przyszłość wyda, gdyż obecność ani rozumem, ani sercem całości ogarnąć nie jest w stanie, miłując, co najwyżej, jedną jakąś jej cząstkę.

Dom Elizy Orzeszkowej w Grodnie, przy ul. Sadowej.

Wspaniale zapowiadający się obchód pogrzebowy w Grodnie ściągnął liczny zjazd delegatów od przenikniętej szczerym żalem ludności polskiej i żydowskiej, był jednak krępowany w wygłaszaniu mów, a zakłócony przez pożałowania godny zatarg komitetu pogrzebowego z miejscowym ks. dziekanem.

Z licznych pozostałych po niej pism wyróżniają się: piękna opowieść „Nad Niemnem", grzesząca wszakże miejscami rozwlekłością oraz pewnem idealizowaniem szlachty zagrodowej; nie mają tej wady: „Cham", obrazujący życie rybaków nadniemeńskich, oraz „Bene Nati"—przepyszny obraz stosunków w zaścianku szlacheckim; z nowel: „Pieśń przerwana" oraz zbiór ich p. t. „Iskry".

Marja Konopnicka. I tu, jak u Orzeszkowej, była miłość wielka, miłość zwłaszcza do maluczkich, do cierpiących, do pogrążonych w niedoli, miłość nie tak wszechogarniająca, jak tamta, ale rzewna, ale śpiewna, ale melodyjnością swoją trafiająca wprost do duszy. Któż bo oprzeć

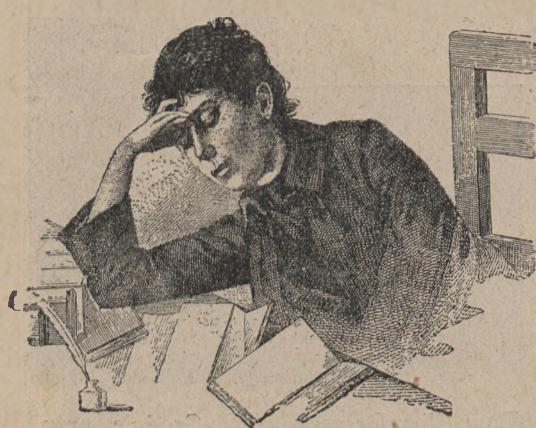
---

*) Kapitalik, na cel ten zebrany, czeka lepszych czasów lub porozumienia się ofiarodawców.

się może skardze w ten sposób wyśpiewanej: „A czemu wy, chłodne rosy, padacie? gdym ja bosy, gdym ja nagi—głód w chacie?“

Bo to była mistrzyni, która melodyjnością wiersza, liryzmem wysłowienia, świeżością porównań—potrafiła, jak przedtem nikt, a potem, jak rzadko kto—zachwycić, oczarować, łzy z oczu wycisnąć, a z duszy najlepsze wywołać uczucia *.) Wraz z Orzeszkową była wychowawczynią narodu. Tamta surową powagą wskazywanego obowiązku,—ta wkradającem się do serca kwileniem niedoli—podnosiły czytelników na wyższy stopień rozwoju ludzkości.

Trzeba uprzytomnić sobie, jak opornie, wrogo nieraz, zachowywała się większa część społeczeństwa wobec tych autorek w początkach ich działalności pisarskiej i jak stopniowo ulegała ona ich talentowi, aż wreszcie obie uczczone zostały obchodami jubileuszowymi, a Konopnicka pogrzebem kosztem miasta Lwowa oraz hołdem ze strony Sejmu galicyjskiego — ażeby ocenić, o ile zmieniła się w ciągu działalności tych pisarek dusza narodu.

Najcenniejsze utwory Konopnickiej mieszczą się w zbiorze, zatytułowanym „Na fujarce“ i wogóle z życia wiejskiego; do nich też należy znany „Stach“. Niedługo przed śmiercią ukończyła poetka owoc kilkunastoletniej swej pracy, „Pana Balcera w Brazylji“, epos ludowe—zdaniem wielu. Byłby on zatem niejako uzupełnieniem „Pana Tadeusza“, eposu szlacheckiego. „Pan Balcer“ jest istotnie utworem, przepojonym tą gorącą miłością do ziemi ojczystej, jaka tli się, a niekiedy wybucha płomieniem w piersi ludu polskiego; dalej — jest on pisany przepięknym językiem Konopnickiej i zawiera wielką ilość potężnych obrazów. Wadą jego w założeniu jest, że daje obraz uczuć ludu, gdy ten znajduje się w położeniu wyjątkowem; autorka, która zawsze lubiła sytuacje jaskrawe, nie poszła śladem Reymonta, odtwarzającego życie wsi mniej-więcej normalne, ani nawet Mickiewicza, który, wybierając dla „Pana Tadeusza“ chwilę pochodu Napoleona, pozostawił swą szlachtę

*) „Oj, żebym ja poszedł ino przez pole
„I policzył łzy, co płyną na rolę. . . .

na jej zagrodach i przez to nie całkiem oderwał od zwyczajnych warunków bytu.

Pomimo to „Pan Balcer“ zostanie w literaturze polskiej, jako jedno z jej arcydzieł, jako brylant otoczony perełkami piosnek „na fujarce“, „z łąk i pól“, „z słowiczych pieśni“ i „wieczornych“.

Lew Tołstoj zmarł dnią 7 listopada na stacji Astapowo. Śmierć tego wielkiego myśliciela dotknęła boleśnie społeczeństwo rosyjskie, budząc echa w całym cywilizowanym świecie.

Hr. Lew Tołstoj urodził się w r. 1828-ym, w Jasnej Polanie (gub. tulskiej). W r. 1843 wstąpił na uniwersytet w Kazaniu.

Po zniesieniu poddaństwa włościan, Tołstoj zamieszkał w Jasnej Polanie. Tu się oddał cały na usługi społeczeństwa i pracy literackiej. Z pod jego pióra zaczęły wychodzić liczne dzieła.

Tołstoj zasłynął przedewszystkiem, jako „wielki pisarz ziemi rosyjskiej“. W 1866 r. wyszła jego wspaniała epopeja: „Wojna i pokój“. W r. 1874 ukazała się „Anna Karenina“, która wywarła wielkie wrażenie i słusznie jest poczytywaną za jedno z arcydzieł literatury wszechświatowej.

Ostatnie rozdziały „Anny Kareniny“ świadczą wymownie o wielkim przełomie w jego życiu. Odtąd nie miał już on oddawać się twórczości literackiej, ale głoszeniu prawd religijno-moralnych i wprowadzaniu ich w życie.

Nie przestał jednak pisać. Po tym okresie powstały między innemi „Śmierć Iwana Iljicza“, „Sonata Kreutzerowska“, „Potęga ciemnoty“, „Zmartwychwstanie“ i szereg przepięknych nieraz opowiadań ludowych, jak „Czem ludzie żyją“, „Bóg jest sprawiedliwy, ale nierychliwy“ i t. d.

Dzieła Tołstoja były tłómaczone prawie na wszystkie języki, niektóre rozprzedano w ilości 600,000—800,000 egz.

MIARY i WAGI*)

Od roku 1902 wszelkie miary i wagi, używane w handlu i przemyśle w gubernjach Wileńskiej, Mińskiej i Mohylowskiej, podlegają rządowej kontroli Wileńskiej Izby miar i wag, wskutek czego właścicieli miar i wag w tych gubernjach obowiązują od r. 1902 następ. §§ prawa handlowego.

Prawo handlowe.

(wyd. 1903 r. T. XI, część II).

§ 739. Przy wszelkiego rodzaju operacjach handlowych, zamianie, kupnie, sprzedaży i. t. p. muszą być używane miary i wagi, wskazane w §§ 740—749 prawa handlowego.

§ 748. Wszelkie miary i wagi, używane w handlu i przemyśle, muszą być ostemplowane stemplem rządowym i dokładność ich nie powinna wykraczać z granic prawem wskazanych.

§ 749. Miary i wagi, chociażby ostemplowane, są nieprawne, jeśli niedokładność ich przewyższa: dla gwichtów pudowych 3 zołotniki na pud; dla gwichtów funtow. 10 doli na każdy funt; dla gwichtów lżejszych od funta—jedną dolę na każdy zołotnik wagi gwichtu; niedokładność wag (szalek), przy największem ich obciążeniu, może stanowić połowę wskazanych wyżej niedokładności gwichtów; dla miar długości z drzewa—jedną linję na każdy arszyn, z metalu—$^1/_2$ linji na każdy arszyn całej długości miary; dla działek miar długości niedokładność może być 2 razy większa, niż niedokładność całej miary długości; dla łańcuchów mierniczych lub wstęg stalowych niedokładność nie może przewyższać 5 linji na każdy sążeń długości, zaś dla działek ich 2 razy więcej; niedokładność miar dla ciał sypkich i płynów nie może być większą nad $^1/_{100}$ ich objętości.

§ 754. Kontrola miar i wag oraz sprawdzanie ich należy do Głównej Izby miar i wag, nadzór zaś, aby w przemyśle i handlu były używane tylko miary i wagi prawem wskazane, należy do miejscowej władzy policyjnej.

§ 758. Używane w handlu i przemyśle miary i wagi winny być co trzy lata przedstawiane przez właściciela ich do Izby miar i wag dla sprawdzenia i ostemplowania na następne 3 lata.

Z kodeksu karnego.

§ 1175. Kto z trudniących się handlem będzie używał miary lub wagi nie ostemplowane, lub bezmiany, chociażby te miary i wagi były nawet zupełnie dokładne, podlega za to karze pieniężnej na rzecz dochodów miasta: pierwszy raz nie wyżej ponad 10 rb., drugi raz nie wyżej ponad 25 rb. i trzeci raz nie wyżej ponad 50 rubli; przy popełnieniu zaś tego nadużycia prawa więcej, niż 3 razy—winnemu wzbrania się trudnić się handlem.

§ 1176. Takiej również karze podlegają i ci właściciele miar i wag, którzy, czyniąc to nieświadomie, używają w handlu lub przemyśle wag i miar niestemplowanych i niedokładnych; gdyby zaś udowodniono, że właściciel wiedział o niedokładności swych wag, podlega on karze równej za oszustwo i nazawsze pozbawia się prawa trudnienia się handlem.

§ 1179. Urzędnicy policyjni, którzy obowiązani są śledzić, aby w handlu i przemyśle były używane tylko miary i wagi prawne, za niespełnienie tych obowiązków podlegają wydaleniu ze służby.

---

*) Prywatne ślusarnie w Wilnie, trudniące się przyrządzaniem miar i wag do stempla rządowego:
Magids J. i Turbowicz A., Wileńska 24, m. 5, patrz szczegóły w dziale ogłoszeń.
Steinberg St., Ostrobramska 8, patrz szczegóły w dziale ogłoszeń.
Kamieniecki J. i Lewin W., Żmudzka 1.

Taksa pobierana za stempel przez Izbę miar i wag.

Wyszczególnienie przedmiotów.	Opłata w rub. i kop. *)
Wagi równoramienne zwyczajne do 5 f. (2 kg.) max. obciążenia	—.20
Wagi wyżej 5 f. do 5 p. (75 kg.)	—.50
„ „ 5 p. do 20 p. (300 kg.)	1.50
„ „ 20 pud.	po 1 r za każde 10 pud.
Talerze do ostemplowanych belek równoramiennych wag . . .	—.25
Wagi stołowe do 5 f. (2 kg.)	—.40
„ „ wyżej 5 f. do 5 p. (80 kg.)	1.—
Bezmian (rzymski) do 1 puda	—.30
Wagi nierównoramienne (1/10) (1/100) i t. p. do 5 p.	1.—
„ „ „ „ wyżej 5 p. do 20 p.	3.—
„ „ wyżej 20 p. do 100 p. . . .	3 r. za pierwsze 20 p. i po 50 k. za każde następ. 10 p. obciążenia.
Wagi nierównoramienne wyżej 100 p. (1600 kg.)	5 r. za pierwsze 100 p. i po 1 r za każde następ. 100 p. obciążenia
Skala przy wagach nierównoramiennych	—.50
Wagi automatyczne do najwyższego obciążenia 1 p. (16 kg.) . .	11.—
„ „ wyżej 1 p. do 10 p. (160 kg.)	12 r. i nadto 1 r. za każde następ. 5 p. obciążenia
Gwicht ważący 3 p.	—.45
„ „ 2 p.	—.30
„ „ 1 p.	—.15
Gwichty po 20, 10, 5 f. każdy po	—.10
„ „ 3, 2, 1 f. każdy po	—.5
„ „ 48, 24, 12, 6, 3, 2, 1 zołotnik każdy po	—.3
Gwichty do nierównoramiennych wag nominalnej wagi niżej puda	po 1 k. od 1 f nominalnej wagi gwichtu.
„ „ „ „ wyżej puda od sztuki	—.50
Gwichty, służące do kontroli nierównoramien. wag, ważące 1 pud	—.50
„ „ „ „ „ „ 2 pudy	—.70
Miara długości—sążeń z podziałem na werszki	—.40
„ „ arszyn „ „ „	—.10
„ „ stopa (fut.) „ na cale	—.5
Łańcuch lub wstęga miernicza, podzielona na sążnie	1.—
Składane lub zwijane miary długości, podzielone na działki nie więcej nad 16 na arszynie	po 20 k. za każdy arszyn.
Działki na miarach długości, jeśli ich więcej nad 50	—.1
Przyrząd do mierzenia drzewa	—.20
Przyrząd do mierzenia wysokości zwierząt	20 k. za arszyn wysokości.
Czetwiert' (2 ośminy)	2.40
$^1/_2$ czetwierti (ośmina)	1.20
$^1/_4$ „ ($^1/_2$ ośminy)	—.60
Miara czetwieryk (8 garncy) i $^1/_2$ czetwieryka	—.30
„ $^1/_4$ „	—.20
Garniec i $^1/_2$ garnca po	—.10
Wiadro, $^1/_2$ wiadra i $^1/_4$ wiadra po	—.25
$^1/_{10}$, $^1/_{16}$, $^1/_{20}$ wiadra każda po	—.15
$^1/_{32}$, $^1/_{40}$, $^1/_{100}$, $^1/_{200}$ wiadra po	—.10
Beczka objętości do 5 wiader (60 litrów)	—.30
„ „ wyżej 5 wiader do 10 wiader	—.40

*) Przy przedstawieniu wag i miar powtórnie do stempla, opłaca się $^1/_2$ wskazanej taksy.

Wyszczególnienie przedmiotów.	Opłata.
Beczka objętości wyżej 10 wiader do 50 wiader (600 lt.)	40 k. za pierwsze 10 wiader i po 15 k. za każde następne 10 wiader.
Określenie wagi tary (beczki)	—.20
Metryczne miary (handlowe).	
Gwicht (50 kg.)	—.50
„ (20 kg.)	—.20
Gwichty 10, 5, 2, 1 kg. każdy po	—.10
„ 500, 200, 100 grm. każdy po	—.05
„ 50, 20, 10, 5, 2, 1 grm. każdy po	—.03
Metr	—.50
Miary długości mniejsze od metra	—.25
Metr oznaczony	—.25
Składana miara długości mniejsza od metra	—.10
Wstęga długości nie wyżej nad 10 metrów	—.50
„ „ wyżej 10 metrów	1.—
Podwójny hektolitr	2.—
Hektolitr	1.—
$^1/_2$ hektolitra	—.50
Podwójny dekalitr	—.30
Dekalitr $^1/_2$ dekalitra i podwójny litr	—.25
Litr	—.15
$^1/_2$ litra, podwójny decylitr i decylitr za każdą miarę po	—.10
Wagi i miary (rosyjskie i metryczne), używane przy dokładnem ważeniu.	
Wagi równoramienne do 1 f. (400 grm.)	—.50
„ „ wyżej 1 f. do 10 f. (4 kg.)	1.—
„ „ wyżej 10 f. do 2 p. (32 kg.)	2.—
Gwicht ważący 2 p.	—.70
„ „ 2 p.	—.50
„ „ 10 f.	—.30
Gwichty 10, 5, 3, 2, 1 f. i 1 f. apteczny po	—.15
„ 48, 24 zołotniki, 6, 4, 2 uncje po	—.10
„ od 12 zołotników do 1 doli, oraz 1 uncja i mniejsze po	—.05
Gwicht 20 kg.	—.60
„ 20, 10 kg.	—.30
„ 2, 1 kg., 500 grm. po	—.15
„ 200, 100 grm. po	—.10
„ od 50 grm. do 1 grm. po	—.05
Miary specjalne 1, $^1/_2$, $^1/_4$ wiadra po	—.50
„ „ $^1/_{10}$, $^1/_{16}$, $^1/_{20}$ wiadra po	—.40
„ „ $^1/_{32}$, $^1/_{40}$, $^1/_{100}$ wiadra po	—.30

Każdy, kto ma do sprawdzenia i ostemplowania miary i wagi, może to uskutecznić jednym z następ. sposobów:

1) Przedstawić je bezpośrednio do Izby miar i wag, opłacając tylko za stempel podług taksy.

2) Przesłać miary i wagi pocztą lub koleją do Izby miar i wag, opłacając równocześnie za stempel i koszta przesyłki.

i 3) Poprosić Izbę miar i wag o wydelegowanie urzędnika na miejsce, gdzie się znajdują miary i wagi; w tym wypadku właściciel opłaca koszta stempla i podróży urzędnika, oraz przewozu tam i z powrotem przyrządów potrzebnych do sprawdzania miar i wag; koszta podróży stanowią: koleją—bilet 2-ej klasy, parostatkiem—1-ej klasy i końmi—zależnie od miejscowych warunków;

nadto urzędnik Izby miar i wag otrzymuje djety 4 r. dziennie, licząc od dnia wyjazdu do dnia powrotu włącznie. Miary i wagi do stempla przedstawiać należy w takim stanie, aby pod względem dokładności, a również i pod względem technicznym najzupełniej odpowiadały wymaganiom prawa, gdyż bez tego wagi i miary zwracane są właścicielowi bez ostemplowania i bez zwrotu opłaty za stempel, kosztów przesyłki etc.

MIARY I WAGI METRYCZNE.

Miary długości.

1 myriametr = 10,000 metrów.
1 kilometr = 1,000 „
1 hektometr = 100 „
1 dekametr = 10 „
1 metr—zasadnicza jednostka, wyznaczona z bezpośrednich pomiarów ziemi.
1 decymetr = dziesiątej części metra.
1 centymetr = setnej części metra.
1 milimetr = tysiącznej części metra.
1 mikron = tysiącznej części milimetra (służy do badań naukowych, np. do oznaczania długości fal świetlnych).

Miary powierzchni.

1 hektar = 10 arom, czyli 10,000 metr. kw.
1 ar = 100 metrom kwadratowym.
1 centiar = setnej części ara, czyli 1 metr. kw.

Miary objętości.

a) *Dla cieczy i ciał sypkich:*
1 kilolitr = 1,000 litrów.
1 hektolitr = 100 „
1 dekalitr = 10 „
1 litr = objętości jednego decymetra sześciennego, czyli 1,000 centymetrów sześciennych.
1 decylitr = dziesiątej części litra
b) *Dla ciał stałych (np. drzewa):*
1 dekaster = 10 sterom.
1 ster = objętości jednego metra sześciennego.
1 decyster = dziesiątej części stera.

Miary wagi.

1 tonna = 1,000 kilogramów.
1 kwintal = 100 „
1 kilogram = 1,000 gramów; jest to waga wody destylowanej w objętości 1 decymetra sześciennego (litra) przy temperaturze + 4° C.
1 hektogram = 100 gramów.
1 dekagram = 10 „
1 gram = wadze wody destylowanej w objętości 1 centymetra sześciennego przy temp. + 4° C.
1 decygram = dziesiątej części grama.
1 centygram = setnej części grama.
1 miligram = tysiącznej części grama.

Uwaga.

Najwyżej zatwierdzona uchwała Rady Państwa z d. 4 czerwca roku 1899 zezwala na używanie w handlu miar metrycznych obok miar istniejących.

Art. 11-ty (Ustawa o miarach i wagach) brzmi: W Cesarstwie może być używany metr międzynarodowy i kilogram, ich podziały, jak i inne miary metryczne, obok zasadniczych miar rosyjskich, w stosunkach handlowych, we wszelkiego rodzaju umowach, kontraktach, kosztorysach i t. p., za obopólną zgodą stron interesowanych, jak również w granicach działalności każdej instytucji rządowej lub społecznej, za zezwoleniem lub z rozporządzenia odpowiednich ministerjów, z warunkiem, aby rozporządzenia te nie obowiązywały osób prywatnych bez ich zgody co do używania miar metrycznych w stosunkach z pomienionemi instytucjami.

(*„Zbiór praw“ z r. 1899, Nr. 1322).*

INNE MIARY i WAGI
i ich stosunek do metrycznych.

Miary angielskie.

Miary długości.
1 yard = 0,91438348 metra.
1 stopa = 1/3 yarda = 3,0479449 decymetra.

1 cal = $^1/_{36}$ yarda = 2,539954 centymetra.
1 pręt = $5^1/_2$ yarda = 5,02911 metra.
1 furlong (220 yardów) = 201,16437 metra.
1 mila angielska (1760 yardów) = 1609,3149 metra.
1 mila morska (2029 yard.) = 1855 metrów.

Zamiana miar metrycznych (długości) na angielskie.
1 milimetr = 0,03937 cala ang.
1 centymetr = 0,393708 cala ang.
1 decymetr = 3,937079 cala ang.
1 metr = 39,37079 cali = 3,2808992 stóp = 1,093633056 yardów.
1 kilometr = 1093,633056 yardów = 0,6213824 mil. ang.

Miary powierzchni.
1 yard kwadratowy = 0,83605971 metr. kw.
1 pręt kwadratowy = 25,291939 metr. kw.
1 akr (4840 yardów kw.) = 0,404671 hektara.

Zamiana miar metrycznych (powierzchni) na angielskie.
1 metr kwadratowy = 1,196033261 yarda kw.
1 ar (100 metr. kw.) = 119,6033261 yarda kw.
1 hektar = 2,47114322 akra.

Miary objętości.
1 kwarta ($^1/_4$ gallona) = 1,1359 litra.
1 gallon = 4,543458 litra.
1 buszel (8 gallonów) = 36,34766 litra.
1 sack (3 buszle) = 1,09043 hektolitra.
1 kwarter (8 buszli) = 2,90781 hektolitra.
1 chaldron (12 sacków) = 13,08516 hektolitra.

Zamiana miar metrycznych (objętości) na angielskie.
1 litr = 0,2200967 gallona.
1 dekalitr = 2,2009668 gallona.
1 hektolitr = 22,009668 „
1 metr sześcien. = 35,31658 stóp sześciennych.

Wagi.
1 funt (7000 gran) = 453,592645 grama.
1 uncya ($^1/_{16}$ funta) = 28,349540 grama.
1 drachma ($^1/_{16}$ uncyi) = 1,771846 grama.
1 kwintal (112 funtów) = 50,802 kilograma.
1 tonna (20 kwintalów) = 1016,048 kilograma.

Zamiana miar metrycznych (wagi) na angielskie.
1 gram = 0,002204621 funta (livre avoirdupois).
1 kilogram = 2,204621 funta (livre avoirdupois).

Miary nowopolskie
(używane od r. 1818 do 1849).

Miary długości.
1 sążeń = 3 łokciom = 1,728 metra.
1 łokieć = 2 stopom = 0,576 metra.
1 stopa = 12 calom = 0,288 metra.
1 cal = 12 liniom = 24 milimetrom.
1 linia = 2 milimetrom.

Miary gruntowe.
1 sznur mierniczy = 10 prętów = 43,2 metra.
1 pręt = 15 stopom = 10 pręcikom = 4,32 metra.
1 pręt kwadratowy = 18,6624 metra kwadr.
1 mórg = 300 prętom kwadr. = 55,9872 ara.
1 hektar = 1,7861 morga.
1 włóka = 30 morgom = 16,79616 hektara.

Miary objętości.
1 korzec = 32 garncom = 1,28 hektolitra.
1 garniec = 4 kwartom = 4 litrom.
1 kwarta = 2 kwaterkom = 1 litrowi.
1 kwaterka = 0,25 litra.

Wagi.
1 funt = 32 łutom = 405,504 grama.
1 łut = 288 granom = 12,672 grama.
1 gran = 0,044 grama.
1 kamień = 25 funtom = 10,1376 kilogr.
1 centnar = 100 funtom = 40,5504 kilogr.
1 sążeń sześcienny (drzewa) = 5,1598 metr. sześc.

Miary rosyjskie
i zamiana ich na inne.

Miary długości.
1 wiorsta = 500 sażeniom = 1066,781 metra.

1 sażeń = 7 stopom = 3 arszynom = 2,1335 metra.

1 stopa = 12 calom = 120 linjom = 0,3048 metra.

1 arszyn = 16 werszkom = 28 calom = 0,711187 metra.

1 werszok = 1,75 cala = 4,4449 centymetra.

Miary powierzchni.

1 sażeń kw. = 4,5521 metr. kw.

1 diesiatina (2400 sażeni kw.) = 109,2500 arom.

1 diesiatina ekonomiczna (3200 sażeni kw.) = 145,666 arom.

Miary objętości.

1 wiadro = 750,568 calom sześc. = 12,2989 litrom.

1 beczka = 40 wiadrom = 4,9196 hektolitrom.

1 wiadro = 10 krużkom = 100 czarkom.

1 czetweryk = 1601,212 cali sześc. = 26,2377 litrom.

1 czetwert = 8 czetwerykom = 64 garncom = 2,0990 hektolitrom.

64 wiader = 30 czetwerykom.

Wagi handlowe.

1 funt = 32 łutom = 96 zołotnikom = 409,51241 gramom.

1 zołotnik = 96 dolom = 4,2658 gramom.

1 dola = 0,0443 grama.

1 pud = 40 funtom = 16,3809 kilogr.

1 berkowiec = 10 pudom = 163,8094 kilogr.

Wagi aptekarskie.

1 funt apt. = $^7/_8$ funta handlow. = 12 uncjom = 358,3332 gramom.

1 uncja = 8 drachmom = 29,8611 gramom.

1 drachma = 3 skrupułom = 3,7326 gramom.

1 skrupuł = 20 granom = 1,2442 gramom.

1 gran = 0,0622 grama.

ZESTAWIENIE MIAR.

Miary drożne.

Stopnie równika	Kilometry	Wiorsty	Mile geogr.	Mile (węzły) morskie	Mile angielskie
1	111,3066	104,3388	15	60	69,1640
0,00898	1	0,9374	0,1347	0,5391	0,6214
0,00958	1,0668	1	0,1433	0,5751	0,6629
0,06667	7,4204	6,9559	1	4,0000	4,6109
0,01667	1,8551	1,7390	0,2500	1	1,1527
0,01446	1,6093	1,5086	0,2169	0,8675	1

Miary linijne.

Metry	Sażenie rosyjskie	Sążnie nowopolskie	Arszyny	Łokcie nowopolskie	Stopy angielskie
1	0,46870	0,57870	1,40610	1,73611	3,28089
2,13356	1	1,23470	3	3,70410	7
1,72800	0,80991	1	2,42974	3	5,66939
0,71119	0,33333	0,41157	1	1,23470	2,33333
0,57600	0,26997	0,33333	0,80991	1	1,88980
0,30479	0,14286	0,17639	0,42857	0,52916	1

Miary kwadratowe.

Metry	Sażenie rosyjskie	Sążnie nowopolskie	Arszyny	Łokcie nowopolskie	Stopy angielskie
1	0,21968	0,33490	1,97712	3,01408	10,76430
4,55209	1	1,52448	9	13,72034	49
2,98598	0,65596	1	5,90364	9	32,14201
0,50579	0,11111	0,16939	1	1,52448	5,44444
0,33178	0,07288	0,11111	0,65596	1	3,57133
0,09290	0,02041	0,03111	0,18367	0,28001	1

Porównanie centymetra, werszka i cala angielsk. oraz polskiego

Centymetry	Werszki	Cale angiel.	Cale polsk.
1	0,22498	0,39371	0,41667
4,44492	1	1,75000	1,85205
2,53995	0,57143	1	1,05831
2,40000	0,53994	0,94490	1
2,61548	0,58841	1,02972	1,08977
2,63419	0,59263	1,03710	1,09758

Miary powierzchni.

Hektary	Diesiatiny	Morgi nowopolskie
1	0,91533	1,78612
1,09250	1	1,95134
0,55987	0,51247	1

Miary dla ciał sypkich i płynnych.

Hektolitry	Stopy angielskie sześcien.	Czetwertie	Korce nowopolskie	Wiadra
1	3,53166	0,47641	0,78125	8,13078
0,28315	1	0,13490	0,22121	2,30226
2,09902	7,41302	1	1,63986	17,66667
1,28000	4,52052	0,60981	1	10,40740
1,12299	0,43436	0,05859	0,09609	1

Wagi.

Funt rosyj.	Funt angiel. (avoir du poids)	Kilogram
1	0,90283	0,40952
1,10763	1	0,45360
2,44190	2,90461	1

POCZTA.

Biura pocztowe wileńskie otwarte są codziennie (z wyjątkiem dni, niżej wyszczególnionych) od godziny 8-ej rano do 2-ej po południu, zaś prócz tego korespondencja zwyczajna i rekomendowana przyjmowane są oraz wydawane od godz. 4 do 6 wieczorem. W tych również godzinach odbywa się sprzedaż marek oraz blankietów.

W następujące dnie biura czynne są tylko od 9 do 11 przed południem: W dzień Nowego Roku, Zwiastowania N. M. P., w Wielki Piątek i Wielką Sobotę, w drugi dzień Wielkiejnocy oraz w dniu imienin Najjaśniejszych Państwa. Od godz. 8 do 11 przed południem—we wszystkie niedziele oraz w dnie świąteczne: Trzech Króli (Objawienia Pańskiego), Oczyszczenia N. M. P., Wniebowstąpienia Pańskiego, Zielonych Świątek (Zesłania Ducha Św.), Przemienienia Pańskiego, Wniebowzięcia N. M. P., Narodzenia N. M. P., Podwyższenia Krzyża Świętego, Opieki N. M. P., Ofiarowania N. M. P., wreszcie w drugi dzień Bożego Narodzenia.

UWAGA. Wszelką korespondencję pocztową opłaca się markami pocztowemi. Adresy na listach i opaskach, tak rekomendowanych, jak i zwyczajnych, na Litwie, Podolu, Ukrainie i w Królestwie Polskiem można wypisywać po polsku, — do innych ziem państwa rosyjskiego po rosyjsku,—zagranicę po francusku, niemiecku lub w języku kraju, do którego się adresuje. Tylko nazwę kraju i miasta zagranicą oraz miasta i gubernji w państwie ros. na listach i opaskach rekomendowanych należy dodawać na adresie i po rosyjsku.

Listy.

Opłata za listy wynosi w markach pocztowych:

List zamknięty miejscowy za każdy łut	3 k.
List zamknięty zamiejscowy za każdy łut	7 k.
List zamknięty zagraniczny (15 gramów=$1^1/_6$ łuta)	10 k.
List otwarty miejscowy i zamiejscowy	3 k.
List otwarty z odpowiedzią opłaconą	6 k.
List otwarty zagraniczny . .	4 k.
„ „ „ z odpowiedzią opłaconą . .	8 k.

Rekomendacja listów miejscowych i zamiejscowych k. 7, zagranicznych 10.

Listy zamknięte w Petersburgu i Moskwie (miejscowe) kop. 5 za łut, rekomendowane kop. 12.

Najwyższa waga dla listów zamkniętych miejskich 1 funt, dla zamiejscowych 5 funtów.

Ponad adresem listu rekomendowanego należy wypisywać „Polecony“ — „Заказное“.

Jeżeli list ma być odebrany na poczcie przez adresata (bez pośrednictwa listonosza), należy u dołu adresu dopisywać „Poste-restante“.

W listach zwyczajnych i rekomendowanych nie można wysyłać pieniędzy; wrazie ich wykrycia podlegają one konfiskacie. (Marki przesyłać można.)

Za dostawę nieomarkowanych lub niedostatecznie omarkowanych listów poczta pobiera od adresata podwójną opłatę według taksy.

Na kopertach listów zamkniętych, jak i na listach otwartych, mogą być umieszczane rysunki, fotografje, reklamy i t. p., byle na tem nie cierpiała jasność adresu i byle było miejsce na stemple pocztowe.

Za zgubienie listu rekomendowanego poczta za okazaniem kwitu wypłaca odszkodowanie w kwocie rb. 10.

Opaski.

Na opaski miejskie z wszelkiego rodzaju drukami, ważące do 1 łuta, należy naklejać markę 1 kop., od 1 do 8 łutów 2 kop. Opaski zamiejscowe i zagraniczne—za każde 4 łuty po 2 kop. Rekomendacja miejscowych i zamiejscowych opasek kop. 7, zagranicznych kop. 10.

Rachunki, faktury, cenniki, korekty, fotografje, dokumenty urzędowe, rękopisy, nie mające charakteru korespondencji osobistej (listu), oraz próbki towarów mogą być przesyłane pod opaską (opłata za każde 4 łuty 2 kop.).

UWAGA. Wrazie znalezienia w takiej opasce listu prywatnego

wysyłający ją płaci poczcie karę w ilości 1 rubla za każdy łut wagi. Pismo maszynowe nie jest uważane za druk.

Opaski z próbkami towarów nie powinny ważyć więcej, niż 20 łutów; wielkość ich nie może przewyższać werszków 6 × 4 × 2, zwiniętych zaś w rolę 6 werszków długości i 3 werszki w średnicy. Inne opaski nie powinny ważyć więcej, niż 4 funty, wielkość zaś ich nie może przewyższać werszków 10×10, a zwiniętych w rolę 17 werszków długości i 2 wersz. w średnicy.

Przy przesyłce druków pod opaską (banderolą) dozwala się: czynić przypiski odręczne na kartach wizytowych z życzeniami i wyrażeniami wdzięczności, nie dłuższe nad 5 słów, podkreślać słowa, zaznaczać piórem lub sposobem mechanicznym datę i nazwę miejsca, robić zaofiarowania (dedykacje) nietylko na książkach, nutach i t. p., ale także na kartach z życzeniami na Bożę Narodzenie i Nowy Rok, wypisywać odręcznie lub sposobem mechanicznym na wycinkach z gazet lub innych wydań perjodycznych nazwy, numery, daty i adresy pism, z których te wycinki pochodzą. Karty pocztowe z ilustracjami, widokami miejscowości, jeżeli nie zawierają innej treści, prócz podpisu, adresu i daty, mogą być wysyłane jako druki z marką 1-kop. w mieście, a poza miastem i zagranicą z marką 2-kop.

Posyłki wewnątrz kraju.

Posyłki powinny być zapakowane w mocne pudełko, skrzynkę, beczułkę, kosz, lub obszyte w płótno.

Posyłki do 7-miu funtów i adresowane do takich miejscowości, gdzie jest kolej żelazna, mogą być zawinięte tylko w gruby papier.

Najwyższa cena posyłki do 45,000 rb.,—najwyższa waga do 120 funtów.

Do ekspedjowanej posyłki dołącza się specjalny blankiet z kuponem; na blankiecie wypisuje się dokładny adres odbiorcy, niezależnie od adresu, umieszczonego na samej posyłce, a na kuponie adres wysyłającego; odwrotną stronę kuponu można użyć na informację listową. Blankiet taki poczta ekspedjuje jednocześnie z posyłką, a na odwrotnej jego stronie adresat kwituje z odbioru posyłki.

Opłata wagowa za przesyłki.

Cała przestrzeń państwa co do taksy wagowego podzielona jest na 3 okręgi. Do pierwszego należy Rosja europejska wraz z Krajem Zakaukazkim; okręg drugi zajmuje Syberję zachodnią, Kraj Turkestański, oraz obwody Zakaspijski i Turgajski; do okręgu trzeciego należy Syberja wschodnia (gub. Jenisejska i Irkucka, oraz obwody: Jakucki, Amurski, Zabajkalski i Przymorski z wyspą Sachalin).

Pod względem wagi wszystkie posyłki podzielono na cztery kategorje: do pierwszej zaliczono posyłki ważące nie więcej nad 2 funty, do drugiej od 2 do 7 funtów, do trzeciej od 7 do 12 funtów, do czwartej wreszcie wszelkie posyłki ponad 12 funtów.

Posyłki pierwszych trzech kategorji uważane są za posyłki wagi drobnej, i za każdą z nich pobierana jest opłata specjalna, zupełnie niezależna od wagi poszczególnej przesyłki.

Za posyłki czwartej kategorji, oprócz taksy, ustanowionej dla posyłek 12-funtowych, pobierana jest oddzielna opłata wagowa za każdy funt lub jego część ponad 12 funtów. Opłaty wagowe, pobierane na zasadzie przepisów obecnych, są następujące:

Za posyłki pierwszej kategorji (do 2 funt.) w okręgu pierwszym kop. 25, w drugim k. 45, w trzecim k. 65.

Za posyłki kategorji drugiej (od 2 do 7 fun.) taksa jest następująca: pierwszy okręg kop. 45, w drugim kop. 85, w trzecim kop. 125.

Posyłki kategorji trzeciej (od 7 do 12 f.) opłacane są według taksy następującej: pierwszy okręg kop. 65, drugi kop. 125, trzeci kop. 185.

Wreszcie za kategorję czwartą opłaca się za każdy funt lub część jego ponad 12 funt. po kop. 5, 10, 20, 25, 30 i 35, stosownie do odległości (patrz dalej — Taksa opłaty wagowej).

Opłatę, pobieraną za kwity, plomby etc., zniesiono.

Przepisy te stosują się również do węzłów z monetą brzęczącą.

Asekuracja taka sama, jak za listy pieniężne (patrz dalej).

Do Syberji waga posyłki nie może przewyższać 40 funtów.

Opłatę uiszcza się markami pocztowemi.

Przesyłki zagraniczne.

Posyłki, wysyłane zagranicę, dzielą się na dwie kategorje: t. zw. małej wagi (colis posteaux) i zwyczajne, ciężkie. Do 1-ej kategorji zaliczają się posyłki, nie ważące więcej nad 12 f. 6 ł. (5 kilo) i objętością nie przenoszące 60 centymetr. kwadrat. Za takie posyłki porto do samego miejsca przeznaczenia opłacane bywa za sztukę, mianowicie: do Niemiec i Austrji po kop. 70; do Francji, Belgji, Szwajcarji, Holandji, Danji, Serbji — po kop. 90; do Norwegji, Włoch, Bułgarji i Turcji — po 1 rb.; do Algieru, Czarnogórza, Grecji—po rb. 1 kop. 10; do Hiszpanji. Anglji, Egiptu—po rb. 1 kop. 20; do Szwecji—po rb. 1 kop. 30 i do Portugalji—po rb. 1 kop. 40. Zwyczajne posyłki, t. j. cięższe ponad 12 f. 6 łut., opłacane bywają tylko do granicy, licząc po kop. 5 za każdy funt. Asekuracja pobierana jest taka sama, jak za listy pieniężne. Do każdej przesyłki obowiązkowo muszą być dołączone deklaracje, wydawane w biurze pocztowem bezpłatnie, z wyszczególnieniem przedmiotów, znajdujących się w posyłce.

Zaliczenia pocztowe.

Za pośrednictwem poczty można przesyłać za zaliczeniem („съ наложеннымъ платежемъ") listy rekomendowane, posyłki wartościowe i opaski (banderole). Zaliczkę można pobierać do wysokości 500 rubli. Opłata za zaliczenie, oprócz wagowego i asekuracji, po kop. 2 od 1 rubla. Najmniejsza opłata (dc 5 rubli) wynosi 10 k. Tego rodzaju korespondencja możliwą jest tylko w granicach państwa.

Listy pieniężne wewnątrz państwa.

Opłata wynosi:

Za każdy łut listu pieniężnego k. 7, a nadto asekuracja od rb. 1 do rb. 10 kop. 10; od 11 do 100 rb. kop. 25; każda następna setka opłaca się 15-tu kop., czyli za 101 rb. 40 kop. i t. d.

Najwyższa waga listu pieniężnego 20 funtów.

Listy pieniężne dzielą się na:

a) List pieniężny (денежный пак.) z sumą nieograniczoną, wagi d‹ 10 funt.

b) List wartościowy otwarty (цѣнный открытый пакетъ) z sumą nieograniczoną, wagi 20 funtów.

c) List wartościowy, zapieczętowany wyłącznie pieczęcią wysyłającego do rb. 500 i wagi 10 funtów.

UWAGA. Wysyłając list pieniężny na dużą sumę, trzeba użyć koperty z podkładem płóciennym.

Najwyższa waga węzła 60 funt.

Opłatę uiszcza się markami pocztowemi.

W listach „wartościowych" można przesyłać dokumenty, oceniając je do wysokości wyżej wskazanych norm.

Listy pieniężne zagraniczne.

Wartość listu pieniężnego, wysyłanego zagranicę, do państw, należących do związku pocztowego (za wyłączeniem Austrji, Niemiec, Danji, Szwecji, Norwegji i Szwajcarji, do których to państw można przesyłać listy pieniężne bez ograniczenia sumy), jest ograniczona, a mianowicie:

Do Belgji, Holandji, Francji z Algerem, Hiszpanji, Portugalji, Włoch, Serbji, Bułgarji, Rumunji, Egiptu i Turcji po 3,750 rubli=10,000 frank.; do Anglji 1125 rb = 3000 fr. Za listy pieniężne opłaca się wagowe—za każdą jednostkę wagi 15 gramów po kop. 10, przyczem waga listu pieniężnego nie może być wyższa nad 20 funt. Asekuracja za każde 112 rubli 50 k. (= 300 franków) deklarowanej sumy do państw ościennych po kop. 4, do pozostałych po kop. 10; ponadto opłaca się jeszcze od każdego listu 10 kop. za rekomendację („zakaz").

Listy pieniężne winny być adresowane po francusku, przyczem nazwisko adresata, miejsce i kraj (nic więcej) winny być napisane także i po rosyjsku. Wartość listu winna być wyrażoną w walucie rosyjskiej z zamianą na franki, licząc po $2^{67}/_{100}$ franka za rubla, np. rubel = 2 fr. 67 c., 2 rb.=5 fr. 33 c., 3 rb.=8 fr., 4 rb.= 10 fr. 67 c. i t. d.

Przekazy pocztowo-telegraficzne.

Pieniądze najdogodniej jest przesyłać za pomocą pocztowych i telegraficznych przekazów pieniężnych na warunkach następujących.

1. Pieniądze do przekazywania przyjmowane są przez wszystkie instytucje pocztowe i pocztowo-telegraficzne do wszystkich miejscowości, nie wyłączając i Syberji.

2. Przyjmowanie pieniędzy do przekazywania w drodze telegraficznej dozwolone jest do takich tylko miejscowości, gdzie istnieje telegraf.

3. Przekaz pocztowy może być tylko do rb. 500, a telegraficzny do nieograniczonej sumy.

Blankiety do przekazów sprzedawane są we wszystkich instytucjach pocztowych i pocztowo-telegraficznych po 1 kop. za 4 blankiety bez stempla.

Na adresowej stronie blankietu z przekazem w pierwszym wierszu powinno być wyraźnie wypisane przez interesanta, „по почтѣ“ lub „по телеграфу“, stosownie do tego, którym z tych dwóch sposobów mają być wysłane pieniądze. Przy przekazie telegraficznym—depeszę, odpowiednio do złożonego blankietu, przygotowuje sama instytucja pocztowo-telegraficzna, przyjmująca przekaz. Strona odwrotna znajdującego się przy blankiecie kuponu do odcięcia ma przeznaczenie listu otwartego,—osoba zatem, wysyłająca przekaz pocztą, ma prawo wypełnić tę stronę informacją piśmienną dla adresata.

Wrazie zgubienia przez pocztę przekazu władza pocztowo-telegraficzna zwraca wysyłającemu całkowitą sumę pieniędzy, lub, według jego życzenia, posyła adresatowi dublikat przekazu bez pobrania powtórnej opłaty.

Opłata markowa za przekazy pocztowe:

Do	rb. 25		. . . .		kop.	15
Od	„ 25	do 100	. . .		„	25
„	„ 100	„ 125	. . .		„	40
„	„ 125	„ 200	. . .		„	50
„	„ 200	„ 225	. .		„	65
„	„ 225	„ 300	. . .		„	75
„	„ 300	„ 325	. . .		„	90
„	„ 325	„ 400	rb.	1	„	—
„	„ 400	„ 425	„	1	„	15
„	„ 425	„ 500	„	1	„	25

Przy przekazach telegraficznych, oprócz powyższych opłat, pobiera się (gotówką) zwyczajna opłata telegraficzna do rb. 500 za 20 wyrazów, więcej nad rb. 500 za 25 wyrazów; do Finlandji za 25 wyrazów.

Za doręczenie przekazu opłaca się listowemu kop. 10.

Przekazy międzynarodowe, niedawno dopiero wprowadzone, przyjmowane są tylko do Anglji, Holandji, Niemiec, Włoch, Szwecji, Norwegji, Austro-Węgier, Szwajcarji, Belgji, Francji, Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Bułgarji i Egiptu.

Blankiety przekazowe wydawane są bezpłatnie. Wypełnia się je po francusku i rosyjsku; opłaca się przez naklejenie na nich marek. Na blankietach przekazowych międzynarodowych nic pisać niewolno.

Suma przekazu do poszczególnych państw ogranicza się:

Do Niemiec 216 marek, Austro-Węgier 254 korony, Francji, Belgji, Szwajcarji, Włoch i Bułgarji 266 frank., Anglji 10 funtów sterl., Holandji 128 guld., Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej 100 dolarów.

Na przekazy te przyjmuje się pieniądze tylko w walucie rosyjskiej i zamienia się je na walutę tego państwa, w którem pieniądze wypłacone być mają.

Kurs, przyjęty przez pocztę dla przekazów pieniężnych, jest następujący: 1 korona austr.-węg. 39,377 kop., 1 marka niem. 46,293 kop., 1 korona szwedzka i norweska 52,08 kop., 1 fr. 37,5 kop., 1 dollar 1 rb. 94,33 kop., 1 funt sterlingów—9 rb. 45,8 kop.

Opłata (markami pocztowemi) do 10 rubli wynosi k. 10; za każde następne 10 rubli lub część ich dopłaca się po kop. 10.

Uwaga ogólna

W miejscowościach, pozbawionych komunikacji pocztowej, lub położonych w znacznej od niej odległości, dozwala się przyjmowanie i wydawanie wszelkiego rodzaju korespondencji i przesyłek pocztowych, jak również sprzedaż marek oraz opasek pocztowych w zarządach gminnych (wołostnyja prawlenija). W takich razach za wydanie listu zwyczajnego opłaca się 3 kop., za przesyłkę obanderolowaną 1 kop., za gazety i pisma pod banderolą 60 kop. na rok, lub 5 kop na miesiąc.

TAKSA OPŁATY WAGOWEJ

od przesyłek z Wilna,

adresowanych do biur pocztowych, znajdujących się w granicach wymienionych poniżej gubernij, okręgów i miejscowości.

(Ułożona na podstawie rozporządzenia z dnia 18 stycznia 1905 r.)

Nazwa gubernij, okręgów i oddzielnych miejscowości	Strefa	Za każdą przesyłkę: Małej wagi — Pierwsza kat. wagi do 2 f.	Małej wagi — Druga kat. wagi 2—7 funt.	Małej wagi — Trzecia kat. wagi 7—12 f.	zwyk. — Czwarta kat. za wagę ponad 12 funt.
		Kopiejki			
Abobjorneborska gubernja	1	25	45	65	20
Akmoliński okr.	2	45	85	125	30
Aland wyspa	1	25	45	65	20
Amurski okr.	3	65	125	185	35
Archangielska	1	25	45	65	20
Astrachańska	1	25	45	65	25
Bakińska	1	25	45	65	25
Besarabska	1	25	45	65	20
Buchara	2	45	85	125	35
Charkowska	1	25	45	65	10
Chersońska	1	25	45	65	20
Czarnomorska	1	25	45	65	20
Czernihowska	1	25	45	65	10
Dagestańaki okr.	1	25	45	65	25
Dońsk. Woj. okr.	1	25	45	65	20
Erywańska	1	25	45	65	25
Estlandzka	1	25	45	65	10
Fergański okr.	2	45	85	125	35
Grodzieńska	1	25	45	65	5
Irkucka	3	65	125	185	35
Jakucka	3	65	125	185	35
Jarosławska	1	25	45	65	20
Jekaterynosław.	1	25	45	65	20
Jelizawetpolska	1	25	45	65	25
Jenisejska	3	65	125	185	35
Kaliska	1	25	45	65	10
Kałuska	1	25	45	65	10
Karski okr.	1	25	45	65	25
Kazańska	1	25	45	65	20
Kielecka	1	25	45	65	10
Kijowska	1	25	45	65	10
Kostromska	1	25	45	65	20

Nazwa gubernij, okręgów i oddzielnych miejscowości	Strefa	Za każdą przesyłkę: Małej wagi — Pierwsza kat. wagi do 2 f.	Małej wagi — Druga kat. wagi 2—7 funt.	Małej wagi — Trzecia kat. wagi 7—12 f.	zwyk. — Czwarta kat. za wagę ponad 12 funt.
		Kopiejki			
Kowieńska	1	25	45	65	5
Kubański okr.	1	25	45	65	20
Kuldża (Chiny)	3	65	125	185	35
Kuopioska	1	25	45	65	20
Kurlandzka	1	25	45	65	5
Kurska	1	25	45	65	10
Kutaiska	1	25	45	65	25
Liflandzka	1	25	45	65	5
Lubelska	1	25	45	65	10
Łomżyńska	1	25	45	65	5
Michelska	1	25	45	65	10
Mińska	1	25	45	65	5
Mohylowska	1	25	45	65	5
Moskiewska	1	25	45	65	10
Nadmorski okr.	3	65	125	185	35
Niulandzka	1	25	45	65	20
Nowgorodzka	1	25	45	65	20
Niżegorodzka	1	25	45	65	10
Ołoniecka	1	25	45	65	20
Orenburska	1	25	45	65	25
Orłowska	1	25	45	65	10
Penzeńska	1	25	45	65	20
Permska	1	25	45	65	25
Petersburska	1	25	45	65	10
Piotrkowska	1	25	45	65	10
Płocka	1	25	45	65	5
Podolska	1	25	45	65	10
Połtawska	1	25	45	65	10
Pskowska	1	25	45	65	5
Radomska	1	25	45	65	5
Riazańska	1	25	45	65	20
Sachalin wyspa	3	65	125	185	35
Samarkandzki okr.	2	45	85	125	35

Nazwa gubernij, okręgów i oddzielnych miejscowości	Strefa	Za każdą przesyłkę — Małej wagi — Pierwsza kat. wagi do 2 f.	Druga kat. wagi 2—7 funt.	Trzecia kat. wagi 7—12 f.	zwyk. — Czwarta kat. za wagę ponad 12 funt.
		Kopiejki			
Samarska	1	25	45	65	20
Saratowska . . .	1	25	45	65	20
Semipałat. okr. .	2	45	85	125	35
Semireczen. okr. .	2	45	85	125	35
Siedlecka	1	25	45	65	5
Smoleńska . . .	1	25	45	65	5
Stawropolska . .	1	25	45	65	20
Suwalska . . .	1	25	45	65	5
Symbirska . . .	1	25	45	65	20
Syr-Daryjski okr.	2	45	85	125	35
Tambowska . . .	1	25	45	65	20
Taurydzka	1	25	45	65	20
Tawastguska . . .	1	25	45	65	20
Terski okr. . . .	1	25	45	65	25
Tobolska	2	45	85	125	30
Tomska	2	45	85	125	35
Tulska	1	25	45	65	10
Turgajski okr. . .	2	45	85	125	30
Twerska	1	25	45	65	10
Tyfliska . . .	1	25	45	65	25
Ufimska	1	25	45	65	25
Uleaborska . . .	1	25	45	65	20
Uralski okręg . .	1	25	45	65	25
Warszawska . .	1	25	45	65	5
Wazaska	1	25	45	65	20
Wiacka	1	25	45	65	20
Wileńska	1	25	45	65	5
Witebska	1	25	45	65	5
Władimirska . .	1	25	45	65	20
Wołogodzka . .	1	25	45	65	20
Wołyńska . . .	1	25	45	65	10
Woroneska . . .	1	25	45	65	20
Wyborska . . .	1	25	45	65	10
Zabajkalski okr.	3	65	125	185	35
Zakaspijski okr.	2	45	85	125	30
Zakatalski okr. .	1	25	45	65	25

UWAGA. Waga przesyłek, wysyłanych z Rosji Europejskiej do Syberji, ogranicza się do jednego puda, zamiast trzech.

Tablice

Zamiany monety zagranicznej, na rosyjską, przy przesyłaniu pieniędzy za pomocą PRZEKAZÓW POCZTOWYCH.

—·—

Tablica

Zamiany austrjackich i węgierskich pieniędzy t. j. koron (dla Austrji i Węgier) na pieniądze rosyjskie.

(1 korona = się 100 helerom albo 100 fillerom).

Kurs zamiany: 1 kor. = 39.377 kop.

A. Zamiana koron.

Kor.	Rub.	Kop.	Kor.	Rub.	Kop.	Kor.	Rub.	Kop.	Kor.	Rub.	Kop.	Kor.	Rub.	Kop.
1	—	39	53	20	87	105	41	35	157	61	82	209	82	30
2	—	79	54	21	26	106	41	74	158	62	22	210	82	69
3	1	18	55	21	66	107	42	13	159	62	61	211	83	9
4	1	58	56	22	5	108	42	53	160	63	—	212	83	48
5	1	97	57	22	44	109	42	92	161	63	40	213	83	87
6	2	36	58	22	84	110	43	31	162	63	79	214	84	27
7	2	76	59	23	23	111	43	71	163	64	18	215	84	66
8	3	15	60	23	63	112	44	10	164	64	58	216	85	5
9	3	54	61	24	2	113	44	50	165	64	97	217	85	45
10	3	94	62	24	41	114	44	89	166	65	37	218	85	84
11	4	33	63	24	81	115	45	28	167	65	76	219	86	24
12	4	73	64	25	20	116	45	68	168	66	15	220	86	63
13	5	12	65	25	60	117	46	7	169	66	55	221	87	2
14	5	51	66	25	99	118	46	46	170	66	94	222	87	42
15	5	91	67	26	38	119	46	86	171	67	33	223	87	81
16	6	30	68	26	78	120	47	25	172	67	73	224	88	20
17	6	69	69	27	17	121	47	65	173	68	12	225	88	60
18	7	9	70	27	56	122	48	4	174	68	52	226	88	99
19	7	48	71	27	96	123	48	43	175	68	91	227	89	39
20	7	88	72	28	35	124	48	83	176	69	30	228	89	78
21	8	27	73	28	75	125	49	22	177	69	70	229	90	17
22	8	66	74	29	14	126	49	62	178	70	9	230	90	57
23	9	6	75	29	53	127	50	1	179	70	48	231	90	96
24	9	45	76	29	93	128	50	40	180	70	88	232	91	35
25	9	84	77	30	32	129	50	80	181	71	27	233	91	75
26	10	24	78	30	71	130	51	19	182	71	67	234	92	14
27	10	63	79	31	11	131	51	58	183	72	6	235	92	54
28	11	3	80	31	50	132	51	98	184	72	45	236	92	93
29	11	42	81	31	90	133	52	37	185	72	85	237	93	32
30	11	81	82	32	29	134	52	77	186	73	24	238	93	72
31	12	21	83	32	68	135	53	16	187	73	63	239	94	11
32	12	60	84	33	8	136	53	55	188	74	3	240	94	50
33	12	99	85	33	47	137	53	95	189	74	42	241	94	90
34	13	39	86	33	86	138	54	34	190	74	82	242	95	29
35	13	78	87	34	26	139	54	73	191	75	21	243	95	69
36	14	18	88	34	65	140	55	13	192	75	60	244	96	8
37	14	57	89	35	5	141	55	52	193	76	—	245	96	47
38	14	96	90	35	44	142	55	92	194	76	39	246	96	87
39	15	36	91	35	83	143	56	31	195	76	79	247	97	26
40	15	75	92	36	23	144	56	70	196	77	18	248	97	65
41	16	14	93	36	62	145	57	10	197	77	57	249	98	5
42	16	54	94	37	1	146	57	49	198	77	97	250	98	44
43	16	93	95	37	41	147	57	88	199	78	36	251	98	84
44	17	33	96	37	80	148	58	28	200	78	75	252	99	23
45	17	72	97	38	20	149	58	67	201	79	15	253	99	62
46	18	11	98	38	59	150	59	7	202	79	54	254	100	—
47	18	51	99	38	98	151	59	46	203	79	94	300	118	11
48	18	90	100	39	38	152	59	85	204	80	33	400	157	48
49	19	29	101	39	77	153	60	25	205	80	72	500	196	86
50	19	69	102	40	16	154	60	64	206	81	12	600	236	23
51	20	8	103	40	56	155	61	3	207	81	51	700	275	60
52	20	48	104	40	95	156	61	43	208	81	90	762	300	—

B. Zamiana austrjackich hellerów i węgierskich fillerów.

Hellery albo fillery	Kop.	Hellery albo fillery.	Kop.	Hellery albo fillery	Kop.	Hellery albo fillery	Kop.	Hellery albo fillery	Kop.	Hellery albo fillery	Kop.
1	1	18	7	35	14	52	20	68	27	84	33
2	1	19	7	36	14	53	21	69	27	85	33
3	1	20	8	37	15	54	21	70	28	86	34
4	2	21	8	38	15	55	22	71	28	87	34
5	2	22	9	39	15	56	22	72	28	88	35
6	2	23	9	40	16	57	22	73	29	89	35
7	3	24	9	41	16	58	23	74	29	90	35
8	3	25	10	42	17	59	23	75	30	91	36
9	4	26	10	43	17	60	24	76	30	92	36
10	4	27	11	44	17	61	24	77	30	93	37
11	4	28	11	45	18	62	24	78	31	94	37
12	5	29	11	46	18	63	25	79	31	95	37
13	5	30	12	47	19	64	25	80	32	96	38
14	6	31	12	48	19	65	26	81	32	97	38
15	6	32	13	49	19	66	26	82	32	98	39
16	6	33	13	50	20	67	26	83	33	99	39
17	7	34	13	51	20						

Tablica

Zamiany pieniędzy niemieckich t. j. marek i fenigów na pieniądze rosyjskie.

(1 marka = 100 fenigom.)

Kurs zamiany: 1 marka = 46.293 kop.

A. Zamiana marek.

Marki	Rub.	Kop.	Marki	Rub.	Kop.	Marki	Rub.	Kop.	Marki	Rub.	Kop.	Marki	Rub.	Kop.
1	—	46	37	17	13	73	33	79	109	50	46	145	67	12
2	—	93	38	17	59	74	34	26	110	50	92	146	67	59
3	1	39	39	18	5	75	34	72	111	51	39	147	68	5
4	1	85	40	18	52	76	35	18	112	51	85	148	68	51
5	2	31	41	18	98	77	35	65	113	52	31	149	68	98
6	2	78	42	19	44	78	36	11	114	52	77	150	69	44
7	3	24	43	19	91	79	36	57	115	53	24	151	69	90
8	3	70	44	20	37	80	37	3	116	53	70	152	70	37
9	4	17	45	20	83	81	37	50	117	54	16	153	70	83
10	4	63	46	21	29	82	37	96	118	54	63	154	71	29
11	5	9	47	21	76	83	38	42	119	55	9	155	71	75
12	5	56	48	22	22	84	38	89	120	55	55	156	72	22
13	6	2	49	22	68	85	39	35	121	56	1	157	72	68
14	6	48	50	23	15	86	39	81	122	56	48	158	73	14
15	6	94	51	23	61	87	40	27	123	56	94	159	73	61
16	7	41	52	24	7	88	40	74	124	57	40	160	74	7
17	7	87	53	24	54	89	41	20	125	57	87	161	74	53
18	8	33	54	25	—	90	41	66	126	58	33	162	75	—
19	8	80	55	25	46	91	42	13	127	58	79	163	75	46
20	9	26	56	25	92	92	42	59	128	59	26	164	75	92
21	9	72	57	26	39	93	43	5	129	59	72	165	76	38
22	10	18	58	26	85	94	43	52	130	60	18	166	76	85
23	10	65	59	27	31	95	43	98	131	60	64	167	77	31
24	11	11	60	27	78	96	44	44	132	61	11	168	77	77
25	11	57	61	28	24	97	44	90	133	61	57	169	78	24
26	12	4	62	28	70	98	45	37	134	62	3	170	78	70
27	12	50	63	29	16	99	45	83	135	62	50	171	79	16
28	12	96	64	29	63	100	46	29	136	62	96	172	79	62
29	13	42	65	30	9	101	46	76	137	63	42	173	80	9
30	13	89	66	30	55	102	47	22	138	63	88	174	80	55
31	14	35	67	31	2	103	47	68	139	64	35	175	81	1
32	14	81	68	31	48	104	48	14	140	64	81	176	81	48
33	15	28	69	31	94	105	48	61	141	65	27	177	81	94
34	15	74	70	32	41	106	49	7	142	65	74	178	82	40
35	16	20	71	32	87	107	49	53	143	66	20	179	82	86
36	16	67	72	33	33	108	50	—	144	66	66	180	83	33

Marki	Rub.	Kop.	Marki	Rub.	Kop.	Marki	Rub.	Kop.	Marki	Rub.	Kop.	Marki	Rub.	Kop.
181	83	79	190	87	96	199	92	12	208	96	29	300	138	88
182	84	25	191	88	42	200	92	59	209	96	75	400	185	18
183	84	72	192	88	88	201	93	5	210	97	22	500	231	47
184	85	18	193	89	35	202	93	51	211	97	68	600	277	77
185	85	64	194	89	81	203	93	97	212	98	14	650	300	92
186	86	10	195	90	27	204	94	44	213	98	60			
187	86	57	196	90	73	205	94	90	214	99	7			
188	87	3	197	91	20	206	95	36	215	99	53			
189	87	49	198	91	66	207	95	83	216	100	—			

B. Zamiana fenigów.

Fen.	Kop.	Fen.	Kop.	Fen.	Kop.	Fen.	Kop.	Fen.	Kop.
1	1	21	10	41	19	61	28	81	37
2	1	22	10	42	19	62	29	82	38
3	1	23	11	43	20	63	29	83	38
4	2	24	11	44	20	64	30	84	39
5	2	25	12	45	21	65	30	85	39
6	3	26	12	46	21	66	31	86	40
7	3	27	12	47	22	67	31	87	40
8	4	28	13	48	22	68	31	88	41
9	4	29	13	49	23	69	32	89	41
10	5	30	14	50	23	70	32	90	42
11	5	31	14	51	24	71	33	91	42
12	6	32	15	52	24	72	33	92	43
13	6	33	15	53	25	73	34	93	43
14	6	34	16	54	25	74	34	94	44
15	7	35	16	55	25	75	35	95	44
16	7	36	17	56	26	76	35	96	44
17	8	37	17	57	26	77	36	97	45
18	8	38	18	58	27	78	36	98	45
19	9	39	18	59	27	79	37	99	16
20	9	40	19	60	28	80	37		

Tablica

Zamiany franków i centymów na pieniądze rosyjskie.

(1 frank = 100 centymom).

Dla Francji, Szwajcarji, Belgji, Włoch, Egiptu, Luksenburgu i Serbji.

Kurs zamiany: 1 frank = 37,5 kop.

A. Zamiana franków.

Franki	Ruble	Kop.	Franki	Ruble	Kop.	Franki	Ruble	Kop.	Franki	Ruble	Kop.	Franki	Ruble	Kop.
1	—	37	17	6	37	33	12	37	49	18	37	65	24	37
2	—	75	18	6	75	34	12	75	50	18	75	66	24	75
3	1	12	19	7	12	35	13	12	51	19	12	67	25	12
4	1	50	20	7	50	36	13	50	52	19	50	68	25	50
5	1	87	21	7	87	37	13	87	53	19	87	69	25	87
6	2	25	22	8	25	38	14	25	54	20	25	70	26	25
7	2	62	23	8	62	39	14	62	55	20	62	71	26	62
8	3	—	24	9	—	40	15	—	56	21	—	72	27	—
9	3	37	25	9	37	41	15	37	57	21	37	73	27	37
10	3	75	26	9	75	42	15	75	58	21	75	74	27	75
11	4	12	27	10	12	43	16	12	59	22	12	75	28	12
12	4	50	28	10	50	44	16	50	60	22	50	76	28	50
13	4	87	29	10	87	45	16	87	61	22	87	77	28	87
14	5	25	30	11	25	46	17	25	62	23	25	78	29	25
15	5	62	31	11	62	47	17	62	63	23	62	79	29	62
16	6	—	32	12	—	48	18	—	64	24	—	80	30	—

Franki	Rubli	Kop.	Franki	Rub.	Kop.	Franki	Rubli	Kop.	Franki	Ruble	Kop.	Franki	Rubli	Kop.
81	30	37	120	45	—	159	59	62	198	74	25	237	88	87
82	30	75	121	45	37	160	60	—	199	74	62	238	89	25
83	31	12	122	45	75	161	60	37	200	75	—	239	89	62
84	31	50	123	46	12	162	60	75	201	75	37	240	90	—
85	31	87	124	46	50	163	61	12	202	75	75	241	90	37
86	32	25	125	46	87	164	61	50	203	76	12	242	90	75
87	32	62	126	47	25	165	61	87	204	76	50	243	91	12
88	33	—	127	47	62	166	62	25	205	76	87	244	91	50
89	33	37	128	48	—	167	62	62	206	77	25	245	91	87
90	33	75	129	48	37	168	63	—	207	77	62	246	92	25
91	34	12	130	48	75	169	63	37	208	78	—	247	92	62
92	34	50	131	49	12	170	63	75	209	78	37	248	93	—
93	34	87	132	49	50	171	64	12	210	78	75	249	93	37
94	35	25	133	49	87	172	64	50	211	79	12	250	93	75
95	35	62	134	50	25	173	64	87	212	79	50	251	94	12
96	36	—	135	50	62	174	65	25	213	79	87	252	94	50
97	36	37	136	51	—	175	65	62	214	80	25	253	94	87
98	36	75	137	51	37	176	66	—	215	80	62	254	95	25
99	37	12	138	51	75	177	66	37	216	81	—	255	95	62
100	37	50	139	52	12	178	66	75	217	81	37	256	96	—
101	37	87	140	52	50	179	67	12	218	81	75	257	96	37
102	38	25	141	52	87	180	67	50	219	82	12	258	96	75
103	38	62	142	53	25	181	67	87	220	82	50	259	97	12
104	39	—	143	53	62	182	68	25	221	82	87	260	97	50
105	39	37	144	54	—	183	68	62	222	83	25	261	97	87
106	39	75	145	54	37	184	69	—	223	83	62	262	98	25
107	40	12	146	54	75	185	69	37	224	84	—	263	98	62
108	40	50	147	55	12	186	69	75	225	84	37	264	99	—
109	40	87	148	55	50	187	70	12	226	84	75	265	99	37
110	41	25	149	55	87	188	70	50	227	85	12	266	99	75
111	41	62	150	56	25	189	70	87	228	85	50	300	112	50
112	42	—	151	56	62	190	71	25	229	85	87	400	150	—
113	42	37	152	57	—	191	71	62	230	86	25	5 00	187	50
114	42	75	153	57	37	192	72	—	231	86	62	6 00	225	—
115	43	12	154	57	75	193	72	37	232	87	—	7 00	262	50
116	43	50	155	58	12	194	72	75	233	87	37	800	300	—
117	43	87	156	58	50	195	73	12	234	87	75			
118	44	25	157	58	87	196	73	50	235	88	12			
119	44	62	158	59	25	197	73	87	236	88	50			

B. Zamiana centymów.

Centymy	Kop.	Centymy	Kop.	Centymy	Kop.	Centymy	Kop.	Centymy	Kop.
5	2	25	9	45	17	65	24	85	32
10	4	30	11	50	19	70	26	90	34
15	6	35	13	55	21	75	28	95	36
20	7	40	15	60	22	80	30		

Tablica

Zamiany angielskich pieniędzy t. j. funtów szterlingów, szylingów i pensów na pieniądze rosyjskie.

(1 funt szterl. = 20 szyl.; 1 szyling = 12 pensom.)

Kurs Zamiany: 1 funt szt. = 9 r. 45,758 kop.

A. Zamiana funtów. szterlingów.

F. szterl.	Rubli	K.	F. szterl.	Rubli	K.	F. szterl.	Rubli	K.	F. szterl.	Rubli	K.	F. szterl.	Rubli	K.
1	9	46	7	66	20	13	122	95	19	179	70	25	236	45
2	18	92	8	75	66	14	132	41	20	189	16	26	245	91
3	28	37	9	85	12	15	141	87	21	198	62	27	255	36
4	37	83	10	94	58	16	151	33	22	208	8	28	264	82
5	47	29	11	104	4	17	160	78	23	217	53	29	274	28
6	56	75	12	113	50	18	170	24	24	226	99	30	283	74

B. Zamiana szylingów.

Szylingi	Rubli.	Kopiejki.	Szylingi.	Rubli.	Kopiejki.
1	—	47	11	5	20
2	—	95	12	5	67
3	1	42	13	6	15
4	1	89	14	6	62
5	2	36	15	7	9
6	2	84	16	7	57
7	3	31	17	8	4
8	3	78	18	8	51
9	4	26	19	8	98
10	4	73			

C. Zamiana pensów.

Pensy.	Kopiejki.	Pensy.	Kopiejki.
1	4	7	28
2	8	8	32
3	12	9	35
4	16	10	39
5	20	11	43
6	24		

PORÓWNANIE CZASU

GODZINA 12 (POŁUDNIE) W WILNIE

odpowiada niżej wymienionemu czasowi w różnych miastach na kuli ziemskiej

	G. M.		G. M.		G. M
Ateny	11.54 r.	Kijów	12.21 d.	Odessa	12.22 d
Berlin	11.13 r.	Kowno	11.54 r.	Paryż	10.29 r.
Bern	10.49 r.	Kopenhaga . . .	11.10 r.	Petersburg . . .	12.21 d.
Bruksella . . .	10.37 r.	Kraków	11.39 r.	Praga	11.17 r.
Budapeszt . . .	11.36 r.	Królewiec . . .	11.41 r	Ryga	11.56 r.
Chicago	4.46 w.	Londyn	11.19 r.	Rzym	11.09 r
Chrystjanja . .	11.02 r.	Lwów	11.55 r.	Sztokholm . . .	11.32 r.
Częstochowa . .	11.35 r.	Łódź	11.37 r.	Tokio	7.39 w.
Gdańsk	11.34 r.	Madryt	10.05 r.	Warszawa . . .	11.43 r.
Grodno	11.54 r.	Moskwa	12.49 d.	Władywostok .	7.06 w.
Hamburg . . .	10.59 r.	Nagasaki	6.59 n.	Wiedeń	11.25 r.
Kair	12.24 d.	New-York . . .	5.24 n.	Wrocław	11.28 r.

TELEGRAF.

I. Taksa korespondencji telegraficznej.

a) Korespondencja wewnętrzna.

Opłata za depeszę korespondencji wewnętrznej składa się: *a)* ze stałej opłaty za depeszę i *b)* z opłaty za każdy wyraz depeszy (opłata wyrazowa).

Stała opłata za depeszę wynosi:

a) Od korespondencji, obiegającej w granicach Rosji europejskiej i azjatyckiej, za każdy telegram k. 15.

b) Od korespondencji, obiegającej w granicach Wielkiego Księstwa Finlandzkiego, za każdy telegram po 12 i pół kop. (50 peni).

Opłata wyrazowa, niezależnie od odległości, wynosi:

a) Od korespondencji, kursującej w granicach Rosji europejskiej lub azjatyckiej, za każdy wyraz po 5 kop.

b) Od korespondencji, przechodzącej z Rosji europejskiej do azjatyckiej lub odwrotnie, za każdy wyraz po 10 kop.

c) Od korespondencji miejskiej za każdy wyraz po 1 kop.

d) Od korespondencji, obiegającej w granicach Wielkiego Księstwa Finlandzkiego, za każdy wyraz 2 i pół kop. (10 peni).

e) Od korespondencji, przechodzącej z granic Wielkiego Księstwa Finlandzkiego do innych części Cesarstwa, lub odwrotnie, opłata wymieniona w pozycjach *a* i *b*.

b) Korespondencja zagraniczna.

(Za jeden wyraz.)

	K.
Anglja przez Niemcy	18
Austrja i Węgry	11
Belgja przez Niemcy	17
Bułgarja przez Rumunję	9
Czarnogórze przez Austrję	17
Danja	15
Francja i Korsyka przez Danję	15
Grecja—ląd stały i wyspa Paros	26
Grecja, wyspy pozostałe przez Batum i Turcję azjatycką	27
Hiszpanja przez Danję	21
Holandja przez Niemcy	14
Luksemburg przez Niemcy	17
Niemcy i wyspa Helgoland	11
Norwegja przez Szwecję lubDanję	16
Portugalja przez Danję	23
Romunja	8
Serbja przez Rumunję	9
Szwajcarja p. Niemcy lub Austrję	17
Szwecja	14
Turcja europejska i azjatycka	26
Włochy oraz wyspy Sycylja i Sardynja przez Austrję	18

II. Krótkie przepisy o telegramach.

Telegramy wysyłać można ze wszystkich stacji tak telegrafu państwowego, jak i telegrafu dróg żelaznych. Można też oddawać je na każdej stacji pocztowej dla przesyłki najbliższą odchodzącą pocztą na stację telegrafu państwowego, a w takim wypadku płaci się gotówką za przesyłkę depeszy.

Adresować można depesze do wszystkich stacji telegrafu państwowego, telegrafu dróg żelaznych, jako też w okolicę telegrafu; w ostatnim wypadku z ostatniej stacji telegraficznej depeszę można przesłać dalej sztafetą, pocztą lub przez posłańca umyślnego. Można adresować depeszę do zgłoszenia się adresata z napisem *Bureau adressant.*

Treść depeszy winna być napisaną atramentem*) czytelnie na blankiecie, bezpłatnie wydawanym przez biura telegraficzne, albo na papierze zwyczajnym,—u góry uwagi dla telegrafu w nawiasie, potem adres, następnie tekst i podpis.

W Królestwie Polskiem, na Litwie i Rusi na stacjach telegrafu państwowego i dróg żelaznych można pisać depesze w języku polskim, rosyjskim, niemieckiem i francuskim. W innych gubernjach cesarstwa (tak europejskich, jak i azjatyckich) na stacjach i do stacji pierwszorzędnych tekst depeszy może być w języku rosyjskim, nie-

*) Pasażerowie na stacjach drog żelaznych mogą pisać telegramy ołówkiem.

mieckim lub francuskim; na podrzędnych—tylko po rosyjsku. W korespondencji międzynarodowej urzędowym językiem jest francuski. Prócz niego dozwolone są języki dla tekstu: angielski, arabski, armeński, bułgarski, czeski, duński, flamandzki, grecki, hebrajski, hiszpański, holenderski, iliryjski, japoński, kroacki, łaciński, malajski, niemiecki, norweski, perski, polski, portugalski, rosyjski, rumuński, ruski, serbski, siamski, słowacki, słoweński, szwedzki, turecki, węgierski i włoski.

W korespondencji międzynarodowej używane są pewne określenia, dotyczące przeznaczenia telegramu; powinny być one jedynie w języku francuskim. Można też używać skróconych znaków:

(RP). Odpowiedź opłacona (Réponse payée).

(TC) Sprawdzenie opłacone (Collationnement).

(FS) Wysłać dalej (Faire suivre).

(XP) Posłaniec opłacony (Exprès payé).

(D) Terminowy (Dringend).

(RO) Przesłać otwarty telegram (Remettre ouvert).

(MP) Do własnych rąk (Remettre en mains propres).

(RPD) Odpowiedź terminowa opłacona (Réponse payée urgente).

(PR) Opłacono na poczcie za rekomendowanie (Poste récommandée).

(PC) Telegram z zawiadomieniem telegraficznem o otrzymaniu (Télégramme avec accusé de réception télégraphique).

(PCP) Telegram z zawiadomieniem pocztowem o otrzymaniu (Télégramme avec accusé de réception postal).

(XPT) Posłaniec opłacony telegraficznie (Exprès payé télégraph).

(XPP) Posłaniec opłacony przez pocztę (Exprès payé lettre).

(TR) Telegram na żądanie (Télégraphe restant).

(PG) Poczta na żądanie (Poste restante).

(PGR) Poczta na żądanie rekomend. (Poste restante récommandée).

Każdy znak skrócony liczy się za oddzielny wyraz.

W korespondencji wewnętrznej podobne skrócenia nie są dozwolone.

Za telegramy terminowe opłata jest potrójną, przyczem w korespondencji międzynarodowej pobiera się potrójną opłatę za każdy wyraz, w wewnętrznej zaś dolicza się nadto stałą dopłatę, wynoszącą 15 × 3=45. Adnotacja w słowach: „Terminowa", „Срочная", „Urgent" lub „Dringend", albo wprost tylko lit. D w korespondencji międzynarodowej ma być położona pod adresem, jak każda inna, i wchodzi w rachunenk wyrazów opłacanych. Na telegrafach dróg żelaznych i przy korespondencji miejskiej depesze terminowe nie są przyjmowane.

Do liczby wyrazów wchodzą: Wyrazy adnotacji, nie licząc wymaganych napisów; wyrazy adresu, tekstu i podpisu; wyrazy i cyfry, z wyjątkiem znaków pisarskich i adresu podającego depeszę, dopisanego u dołu dla wiadomości biura telegraficznego. Wyrazy dłuższe nad 15-literowe w korespondencji wewnętrznej i międzynarodowej w Europie, a 10-literowe w korespondencji pozaeuropejskiej liczą się za dwa wyrazy. Wyrazy, złączone wbrew duchowi języka, jak np. „niemogłem", zamiast „nie mogłem", liczą się za dwa wyrazy, przyczem wymagane jest poprawienie rękopisu depeszy; niewolno przytem skracać wyrazów wbrew gramatyce. Cyfry i litery, oddzielnie stojące, liczą się za pojedyńcze wyrazy. Liczby, złożone z samych cyfr, lub cyfr, liter, punktów i innych znaków, liczą się: z 5-u lub mniej znaków za 1 wyraz, z 6 do 10 za dwa wyrazy i t. d. w korespondencji wewnętrznej lub międzynarodowej wewnątrz Europy, a po 3 znaki za 1 wyraz liczą się w korespondencji pozaeuropejskiej. W depeszach w języku umówionym i w cyfrowanych wyrazy dłuższe nad 10 liter liczą się za dwa. Znaki pisarskie (kropki, przecinki, kreski, cudzysłowy, nawiasy etc.) nie wchodzą w rachubę przy obliczaniu słów. Podkreślenie liczy się za jedno słowo, choćby podkreślono kilka wyrazów z rzędu. Każdy ze znaków, objaśniających żądania podającego depeszę, przyjęty przez regulaminy, liczy się za jeden wyraz. Nazwa stacji dróg żelaznych, nazwa kraju, do którego depesza jest adresowaną, li tylko w adresie, liczy się zawsze za jeden wyraz, chociażby składała się z kilku wyrazów; np. „New-York" liczy się w adresie za 1 wyraz, w tekście za 2, bez względu na liczbę liter, z warunkiem, ażeby imiona własne napisane były tak, jak figurują w rządowej nomenklaturze sekretarjatu międzynarodowego.

KOLEJE ŻELAZNE.

Bilety kolejowe ważne są w przeciągu pewnego czasu, zależnie od odległości, na jaką dany bilet został kupiony, a mianowicie:

Bilety na 1 — 200 wiorst ważne są na 1 dobę
„ „ 201 — 500 „ „ „ „ 2 doby
„ „ 501 — 800 „ „ „ „ 3 „
„ „ 801 — 1100 „ „ „ „ 4 „
„ „ 1101 — 1500 „ „ „ „ 5 dób i t. d., doliczając po 1 dobie na 400 wiorst.

W okresie ważności biletu pasażer ma prawo zatrzymać się na pewien czas na którejkolwiek stacji po drodze, przyczem obowiązany jest zakomunikować o tem zawiadowcy stacji, który przykłada odpowiedni stempel. Przy wznowieniu podróży pasażer winien powtórnie przedstawić bilet do kasy przed odejściem pociągu. Formalności te nie są wymagane wrazie przerwy w podróży i zatrzymania się na stacji, łączącej dwie różne linje kolejowe. Dzieci do lat 5-ciu podróżują bezpłatnie, od lat 5 — 10 płacą za czwartą część biletu.

Wykaz dróg żelaznych Litwy, Rusi i Królestwa Polskiego z wyszczególnieniem stacyj i odległości (w wiorstach).

I. Wilno—Warszawa.

Landwarów	17
Rudziszki	36
Olkieniki	55
Orany	74
Marcinkańce	94
Porzecze	118
Grodno	148
Kuźnica	172
Sokółka	187
Czarna Wieś	205
Białystok	226
Łapy	248
Szepietów	273
Czyżów	287
Małkiń	309
Zieleniec	324
Łochów	337
Tłuszcz	359
Wołomin	372
Warszawa	388

* * *

Warsz.—Iłów	122
Warsz.—Aleksan.	211
Warsz.—Kalisz	236
Warsz.—Granica	288
Warsz.—Sosnow.	291
Warsz.—Ostrow.	251
Warsz.—Łódź	124
Warsz.—Herby	233
Warsz.—Kowel	315
Warsz.—Brześć	199

2. Warszawa—Iłów.

Praga Nadwiśl.	3
Jabłonna	17
Nowy-Dwór	31
Modlin (N. Georg.)	35
Nasielsk	50
Gąsocin	68
Ciechanów	86
Konopki	100
Mława	116
Iłów	121

3. Warszawa—Aleksandrów.

Włochy	7
Pruszków	16
Brwinów	22
Milanówek	25
Grodzisk	28
Jaktorów	34
Ruda Guzowska	41
St. Radziwiłłów	53
Skierniewice	63
Nieborów	73
Łowicz	83

Jackowice	95
Pniewo	108
Kutno	125
Krośniewice	138
Kaliska (Chodecz)	151
Czerniewice	162
Włocławek	177
Brzezie	184
Nieszawa	198
Aleksandrów	211

* * *

Aleks.—Ciechocinek . 6

4. Warszawa—Kalisz.

Ożarów	14
Płochocin	20
Błonie	26
Teresin	39
Sochaczew	50
Bednary	67
Łowicz Kaliski	75
Główno	97
Stryków	106
Zgierz	121
Łódź Kaliska	131
Pabjanice	144
Łask	160
Zduńska Wola	170
Sieradz	186
Kociołki	205
Radliczyce	215
Opatówek	223
Winiary	229
Kalisz	236

5. Warszawa—Granica.

Skierniew. (p. N. 3)	63
Pływia	76
Rogów	90
Koluszki	99
Rokiciny	108
Baby	123
Piotrków	136
Gorzkowice	157
Nowo-Radomsk	178
Kłomnice	196
Rudziszki	205
Częstochowa	216
Poraj	232
Myszków	245
Zawiercie	258
Łazy	264
Ząbkowice	275
Strzemieszyce	282
Granica	288

* * *

Koluszki—Łódź . 25

* * *

Częstochowa—Herby.

Stradom	5
Gnaszyn	6
Ostrowy	11
Herby Ros.	17
Herby Pruskie	18

6. Warszawa—Sosnowice.

Ząbkowice (p.N.5)	275
Gołonóg	279
Dąbrowa	282
Będzin	287
Sosnowice	291

7. Warszawa—Kowel.

Falenica	15
Otwock	27
Piława	52
Sobolew	77
Dęblin (Iwangród)	98
Puławy (N. Alek.)	120
Nałęczów	144
Lublin	165
Minkowice	179
Trawniki	198
Rejowiec	214
Chełm	232
Dorohusk	252
Zawale	270
Maciejów	291
Kowel	315

8. Iwangród (Dęblin)—Gołonóg.

Garbatka	20
Jedlnia	41
Radom	53
Jastrząb	74
Skarżysko	91
Suchedniów	100
Zagnańsk	117
Kielce	133
Chęciny	152
Jędrzejów	174
Sędziszew	192
Miechów	215
Wolbrom	229
Olkusz	250
Sławków	265
Strzemieszyce	273
Gołonóg	279

9. Koluszki—Skarżysko—Ostrowiec.

Słotwiny	6
Tomaszów	26
Opoczno	50
Końskie	73
Niekłań	85
Skarżysko	108
Wierzbnik	125
Kunów	140
Ostrowiec	152

10. Wilno—Ostrołęka.

Łapy (patrz N. 1)	248
Wnory	267
Czerwony Dwór	297
Ostrołęka	331

11. Ostrołęka — Tłuszcz—Pilawa.

Pasieki	23
Wyszków	51
Tłuszcz	70

Stanisławów . . 89
Mińsk Mazow. . 103
Kołbiel 107
Pilawa 124

12. Ostrołęka—Małkiń—Siedlce.

Komarowo . . . 32
Małkiń 52
Treblinka . . . 56
Telaki 68
Sokołów 87
Siedlce 115

13. Wilno—Grajewo.

Białystok (p. N. 1) 226
Starosielce . . . 231
Knyszyn 253
Mońki 267
Osowiec 280
Grajewo 304

14. Wilno—Orany—Suwałki.

Orany (patrz N. 1) 74
Artyleryjska . . 83
Patarańce . . . 110
Olita 118
Simno 143
Szóstaków . . . 160
Puńsk 183
Suwałki 207

15. Grodno—Suwałki.

Bielany 21
Nowa-Kamienna . 45
Augustów . . . 69
Suwałki 98

16. Wilno—Wierzbołów.

Landwarów . . 17
Jewie 39
Żośle 54
Koszedary . . . 63
Prowieniszki . . 78
Kowno 97
Mawrucie . . . 115
Kozłowa Ruda . 132
Pilwiszki 150
Wilkowyszki . . 162
Wierzbołów . . 178

17. Wilno—Libawa.

Koszedary (p.N.16) 63
Gajżuny 85
Janów 91
Żejmy 100
Kiejdany 120
Datnów 132
Michelmond . . 146
Bejsagoła . . . 157
Radziwiliszki . . 181
Szylany 190
Szawle 199
Omole 213
Kurszany . . . 223
Popielany . . . 239
Dobikinia . . . 247
Wieksznia . . . 260
Murawjewo . . . 272
Wenta 280
Łusza 291
Wajnoden . . . 304
Prekuln 320
Plejke 326
Hawezen 340
Libawa 358

18. Wilno—Petersburg.

Nowa-Wilejka . 9
Bezdany 24
Podbrodzie . . . 49
Święciany . . . 73
Ignalino 95
Dukszty 118
Turmont 139
Kałkuny 156
Dźwińsk (Dyneb.) 162
Wyszki 185
Ruszony 198
Antonopol . . . 223
Rzeżyca 241
Mieżwidy 266
Korsowka . . . 282
Pondery 300
Pytałowo 313
Żogowo 327
Ostrow 353
Czerskaja . . . 378
Psków 402
Toroszyno . . . 421
Nowosielje . . . 445
Strugi-Biełaja . . 466
Plusa 487
Serebranka . . . 509
Ługa 530
Preobrażenskaja . 543
Mszynskaja . . . 559
Diwenskaja . . . 579
Siwerskaja . . . 595
Sujda 608
Gatczyna 616
Aleksandrowskaja 638
S.-Petersburg . . 658

19. Wilno—Ryga.

Dźwińsk (p. N. 18) 162
Liksno 176
Nicgal 192
Cargrad 208
Liwenhoff . . . 218
Treppenhoff . . 229
Kreuzburg . . . 245
Stockmannshoff . 261
Kockenhuzen . . 278
Römershoff . . . 298
Ringmundshoff . 318
Oger 334
Ikskül 340
Kurtenhoff . . . 349
Ryga 366

20. Ryga—Libawa.

Torensberg . . . 6
Olaj 20
Mitawa 40
Friedrichshoff . 62
Benen 82
Autz 92
Ringen 109

Murawjewo	129
Libawa (p. N. 17)	215

21. Ryga—Windawa.

Torensberg	6
Zassenhoff	9
Bilderlingshoff	18
Edinburg	20
Maiorenhoff	22
Dubbeln	23
Karlsbad	26
Assern	28
Schlock	33
Kemmern	41
Schmarden	50
Tukum	60
Zerren	82
Stenden	100
Sparen	118
Ugalen	134
Windawa	161

22. Ryga—Taps—Rewel.

Ryga-Aleks.-Wor.	6
Rodenpoiz	22
Hinzenberg	39
Segewold	50
Ligat	61
Ramockoje	70
Wenden	88
Wolmar	114
Stackeln	133
Wałk I	158
Zagnitz	171
Bockenhoff	192
Elwa	212
Jurjew (Dorpat)	236
Tabbifer	257
Laisholm	281
Weggewa	299
Rakke	308
Ass	319
Tamsal	328
Taps	342
Lechts	349
Charlottenhoff	362
Kedder	378
Rasick	387
Laacht	401
Rewel Głów.	415
Rewel Port	419

23. Rewel—Petersburg.

Laacht	14
Rasick	28
Kedder	37
Charlottenhoff	53
Lechts	66
Taps	73
Katherinen	86
Wesenberg	98
Kappel	115
Sonda	125
Isenhoff	135
Kochtel	144
Jewe	158
Wajwara	174
Korff	182
Narwa	197
Sala	209
Jamburg	219
Weimarn	232
Mołoskowice	244
Wruda	256
Wołosowo	267
Kikerino	275
Elizawetino	283
Wojskowice	295
Gatczyna	303
Tajcy	315
Krasnoje Sieło	322
Ligowo	334
S.-Petersburg	346

24. Wilno — Kreuzburg—Mitawa—Windawa.

Dźwińsk (p. N. 18)	162
Kreuzburg (N. 19)	245
Sellburg	261
Daudzewas	283
Tauerkaln	302
Neugut	325
Gross-Ekkau	344
Garrozen	360
Mitawa	373
Liewenbörzen	391
Schlampen	409
Tukum II	426
Zerren	448
Stenden	466
Sparen	484
Ugalen	500
Windawa	527

25. Windawa—Moskwa.

Ugalen	27
Sparen	44
Stenden	62
Zerren	80
Tukum II	102
Schlampen	118
Liewenbörzen	136
Mitawa	154
Garrozen	167
Gross-Ekkau	184
Neugut	202
Tauerkaln	226
Daudzewas	245
Sellburg	267
Kreuzburg	282
Zilau	286
Borch	315
Weliony	347
Rzeżyca	372
Lucyn	394
Rozenowska	423
Siebież	448
Idryca	475
Pustoszka	504
Majewo	529
Nowe Sokolniki	552
Wielikije Łuki	579
Kunia	605
Żyżyca	626
Toropa	647
Dźwina Zachod.	672
Ziemcy	690
Nelidowo	714
Mostowaja	735

Olenino	756
Czertolino	780
Rżew	805
Zubcow	822
Poh.-Horodyszcze	845
Kniażji-Hory	865
Szachowskaja	882
Wołokołamsk	909
Czysmena	929
Rumiancewo	951
Nowo-Jerusalim.	970
Nachabino	995
Pawszyno	1005
Podmoskownaja	1018
Moskwa	1026

26. Kałkuny—Radziwiliszki.

Jełówka	25
Abele	45
Rakiszki	57
Poniemunek	71
Sławianiszki	96
Subocz	114
Poniewież	137
Łaba	163
Szadów	171
Radziwiliszki	187

27. Poniewież—Swięciany—Berezwecz.

(Święciańska Podjazd. Wązkotor. Dr. Żel.)

Rogówek	23
Surdegi	29
Traszkuny	39
Onikszty	53
Trąbaciszki	71
Uciany	85
Syłgudyszki	111
Święciany Stacja.	136
Święciany Miasto	149
Łyntupy	162
Hoduciszki	185
Postawy	202
Woropajewo	225
Nowy Druck	236
Berezwecz	255

28. Dźwińsk—Smoleńsk.

Józefowo	17
Malinówka	28
Kresławka	40
Baltin	51
Balbinowo	65
Georgijewsk	78
Drissa	90
Swolna	102
Borkowicze	118
Adamowo	128
Barowucha	136
Połock	151
Goriany	168
Obol	184
Łowsza	196
Sirotino	206
Jazwino	216
Staroje Sieło	224
Kniażyca	234
Witebsk	244
Krynki	268
Szebekino	290
Rudnia	310
Gołynki	332
Kupryno	352
Gniezdowo	361
Smoleńsk	374

29. Wilno—Moskwa.

Nowa Wilejka	9
Kiena	28
Gudogaj	43
Soły	57
Smorgoń	76
Zalesie	88
Prudy	97
Mołodeczno	110
Usza	125
Alechnowicze	138
Radoszkowicze	149
Iziasławl	158
Ratomka	166
Mińsk Lit.	182
Kołodyszcze	199
Wittgensteińska	219
Żodino	240
Borysów	258
Priamino	279
Krupki	294
Sławnoje	318
Tołoczyn	341
Kochanowo	360
Orsza	382
Osinówka	406
Krasnoje	430
Gusino	451
Katyń	473
Smoleńsk	493
Duchowskaja	509
Kardymowo	525
Jarcewo	552
Swiszczewo	568
Dorohobuż	589
Izdieszkowo	614
Alfierowo	624
Sapiegino	636
Wiaźma	658
Meszczersk	676
Sergo-Iwanowsk.	700
Gżatsk	717
Batiuszkowo	736
Uwarowka	756
Borodino	772
Możajsk	782
Szełkowka	805
Kubinka	826
Golicyno	844
Odincowo	863
Kuncewo	875
Moskwa	885

30. Wilno—Romnie.

MińskLit.(p.N.29)	182
Michanowicze	201
Rudzieńsk	221
Puchowicze	241
Talka	260
Werejce	274
Osipowicze	282
Tatarka	295
Jasień	303
Bobrujsk	322
Berezina	326

Rynia 345
Krasny Brzeg . 365
Żłobin 383
Chalcz 394
Sołtanówka . . . 404
Buda Koszelew. . 422
Uza 442
Kostiukówka . . 453
Homel 463
Nowobielica . . 468
Ziabrówka . . . 483
Terechówka . . 500
Chorobicze . . . 520
Horodnia 536
Kamka 547
Snowskaja . . . 558
Nizkowka . . . 575
Miena 593
Makoszyno . . . 602
Bondarówka . . 611
Docz 625
Czesnówka . . . 637
Bachmacz . . . 647
Grygorówka . . 665
Rubanka 676
Tałałajówka . . 695
Romnie 720

31. Wilno—Kijów.

Jaszuny 26
Biniakonie . . . 49
Bastuny 68
Lida 89
Niemen 113
Nowogródek . . 137
Mołczad 162
Baranowicze . . 188
Lachowicze . . . 211
Hancewicze . . 237
Malkowicze . . . 261
Diatłowicze . . . 284
Łuniniec 297
Widibor 324
Udryck 350
Dąbrowica . . . 374
Sarny 397
Klesowo 417
Ochotnikowo . . 440
Olewsk 469
Rudnia-Radowel. 488
Białokorowicze . 500
Ługiny 523
Korosteń 542
Czepowicze . . . 564
Malin 590
Teterew 612
Potasznia . . . 622
Borodianka . . . 634
Bucza 659
Kijów 688

32. Wilno—Odessa.

Sarny (p. N. 31). 397
Niemowicze . . 411
Mokwin 434
Kostopol 447
Lubomirska . . 459
Równo 478
Zdołbunów . . . 489
Ożenin 509
Krzywin 526
Sławuta 539
Szepetówka . . . 558
Chrolin 569
Połonne 587
Pieczanówka . . 611
Romanów . . . 621
Cudnów Wołyń. . 635
Michalenki . . . 646
Demczyn 655
Berdyczów . . . 671
Koziatyn 696
Holendry 714
Kalinówka . . . 732
Winnica 754
Gniwań 777
Braiłów 791
Żmerynka . . . 797
Jaroszenka . . . 816
Rachny 836
Jurkówka . . . 851
Żórawiówka . . 865
Wapniarka . . 874
Kryżopol . . . 894
Rudnica . . . 909
Popieluchy . . 914
Kodyma . 932
Abamelekowo . 947
Słobódka . . . 959
Borszcze . . . 970
Birzuła 983
Czubówka . . . 995
Mordarówka . . 1011
Perekrestowo . 1023
Zatiszje 1035
Iwanowka . . . 1053
Wiesiołyj Kut . 1062
Migajewo . . . 1076
Razdielnaja . . 1091
Jeremijówka . . 1111
Wygoda . . . 1126
Gnilakowo . . 1137
Odessa 1159

33. Wilno—Radziwiłłów.

Sarny (p. N. 31) 397
Równo (p. N. 32) 478
Zdołbunów . . . 489
Jeziorany . . . 508
Dubno 529
Rudnia Poczajew. 554
Radziwiłłów . . 575

* * *

Jeziorany—Mizocz. 9

* * *

Dubno—Krzemieniec 37

34. Wilno—Wołoczyska.

Sarny (p. N. 31). 397
Żmeryn. (p. N. 32) 797
Serbinowce . . . 816
Komarowce . . 836
Deražnia 856
Bohdanowce . . 880
Proskurów . . . 890
Czarny Ostrów . 911
Wójtowce . . . 931
Wołoczyska . . 948

35. Berdyczów—Żytomierz.

Kodeń 27
Piski 40
Żytomierz . . . 50

36. Berdyczów—Chołoniewska—Semki.

Brodeckie . . . 15
Kryżanówka . . 30
Lulińce 44
Chołoniewska . . 55
Uladówka . . . 66
Chmielnik . . . 76
Semki 86

* * *

Chołon.—Kalinówka 14

37. Wilno — Białystok—Brześć Litew.

Białystok (p. N. 1) 226
Starosielce . . . 230
Lewicka 242
Strabla 256
Bielsk 272
Gregorowce . . 283
Kleszczele . . . 296
Wysokie Lit. . . 314
Łyszczyce . . . 331
Brześć Lit. . . . 352

* * *

Bielsk—Białowieża.

Hajnówka . . . 28
Białowieża . . . 49

38. Brześć Lit.—Warszawa.

Terespol 7
Chotyłów . . . 26
Biała 41
Międzyrzec . . . 63
Łuków 90
Siedlce 116
Broszków . . . 130
Mrozy 148
Mińsk Mazow. . 165
Miłosna 183
Warszawa . . . 199

* * *

Łuków—Iwangród (Dęblin).

Krzywda 22
Leopoldów . . . 40
Dęblin (Iwangród) 57

Łuków—Lublin.

Bedlno 22
Parczew 50
Lubartów . . . 78
Bystrzyca . . . 89
Lublin 104

39. Brześć Lit.—Chełm.

Stradecz 21
Domaczewo . . 46
Włodawa 61
Uhrusk 86
Chełm 107

40. Brześć Lit.—Równo.

Zakrutin 23
Małoryto 43
Zabołocie . . . 64
Krymno 77
Myzowo 97
Kowel 118
Hołoby 141
Rożyszcze . . . 166
Kiwerce 183
Ołyka 202
Klewań 222
Równo 243

41. Brześć Lit.—Kowel—Sarny—Kijów.

Kowel (p. N. 40) 118
Powursk 147
Maniewicze . . . 174
Czartorysk . . . 194
Rafałówka . . . 206
Antonówka . . . 227
Sarny 250
Kijów (p. N. 31) 541

42. Brześć Litew.—Briańsk—Moskwa.

Żabinka 25
Kobryń 46
Dnieprow. Buzka. 69
Drohiczyn . . . 92
Snitowo 114
Juchnowicze . . 136
Pińsk 159
Parochońsk . . . 184
Łuniniec 214
Łachwa 233
Mikaszewicze . . 258
Żytkowicze . . . 283
Kopcewicze . . 314
Pticz 347
Moz.-Kolinkow. . 380
Wasilewicze . . 416
Rzeczyca 456
Homel 497
Nowobielicka . . 501
Dobrusz 520
Złynka 544
Nowozybków . . 564
Klińce 597
Unecza 627
Rassucha 646
Żudiłowo 657
Poczep 679
Krasnyj-Rog . . 690
Wygonicze . . . 723
Briańsk Moskiew. 750
Briańsk 757
Połpinskaja . . . 763
Batagowo . . . 781
Sudimir 806
Zikiejewa . . . 820
Duminicze . . 845
Suchinicze . . . 869
Suchinicze Węzł. 873
Kudrynskaja . 892
Babynino . . . 912

Worotyńsk . . 933
Tichon. Pustyń. 954
Suchodrew . . 975
Małojarosławiec. 999
Bałabanowo . . 1023
Nara 1048
Aprelewka . . 1074
Wnukowo . . . 1091
Moskwa 1113

43. Brześć Lit.—Mińsk Lit.—Moskwa.

Żabinka 25
Tewle 45
Liniewo 68
Pogodino 93
Kosowo 118
Domanowo . . . 143
Lesna 168
Baranowicze . . 190
Pohorelce . . . 211
Zamirje 231
Stołbcy 253
Niegorełoje . . . 277
Fanipol 302
Mińsk Lit. . . . 322
Moskwa (p. N. 29) 1025

44. Białystok—Baranowicze—Moskwa.

Żednia 23
Waliły 35
Berestowica . . 56
Wołkowysk . . . 90
Zelwa 114
Jeziernica . . . 132
Słonim-Albertów . 154
Żerebiłówka . . 179
Baranowicz.M.-B. 197
Baranowicze Poł. 201
Mińsk Lit.(p.N.43) 333
Moskwa (p.N. 29) 1036

45. Wilno—Lida—Siedlce.

Lida (p. N. 31) . 89
Skrybowo . . . 117
Rożanka 136
Mosty 157
Podroś 174
Wołkowysk . . . 191
Andrzejowce . . 200
Swisłocz 218
Narewka 245
Hajnówka . . . 263
Czeremcha . . . 291
Nurzec 310
Platerów 335
Przymordy . . . 359
Siedlce 376

46. Lida—Mołodeczno.

Gawja 27
Juratyszki . . . 46
Wojgiany . . . 65
Listopady . . . 81
Połoczany . . . 102
Mołodeczno . . . 120

47. Wilno — Mołodeczno—Bołogoje.

Mołodecz.(p.N.29) 110
Wilejka 132
Krywicze 157
Budsław 175
Parafjanowo . . 190
Królewszczyzna . 210
Podswiłje . . . 229
Ziabki 245
Zagacie 262
Farynowo . . 279
Połock 296
Połota 314
Dretuń 328
Niekłocz 346
Nowochowańsk . 368
Newel 388
Opuchliki . . . 402
Czarnoziem . . . 422
Wielikije Łuki . 438
Wielikopolje . . 453
Nazimowo . . . 468
Skworcowo . . . 488
Toropiec 508
Martisowo . . . 526
Andreapol . . . 550
Ochwat 567
Pieno 591
Kocza 606
Ostaszków . . . 624
Czornyj Dwor . . 643
Gorowastica . . 661
Firowo 677
Batalino 692
Kużenkino . . . 708
Bołogoje 730

48. Żłobin—Petersburg.

Rohaczew . . . 25
Toszczyca . . . 49
Bychów 72
Daszkówka . . . 97
Mohylów 119
Łotwa 138
Szkłów 152
Kopyś 163
Orsza 187
Stajki 207
Bohuszewska . . 226
Zamostoczje . . 244
Witebsk 265
Łoswida 283
Horodok 299
Byczycha . . . 323
Jezieryszcze . . 341
Newel 361
Izocza 382
Nowe Sokolniki . 403
Naswa 428
Łoknia 455
Suszczewo . . . 479
Czychaczewo . . 509
Diedowicze . . . 539
Dno 568
Lemionka . . . 587
Solce 605
Utorgosz 621
Peredolskaja . . 641
Bateckaja . . . 659
Oredeż 677
Czołowo 695

Nowinka	718
Wyryca	743
Semryno	756
Pawłowsk	773
Carskoje Sieło	776
Petersburg	798

49. Petersburg—Moskwa.

Kołpino	24
Popowka	33
Sablino	38
Tosno	50
Uszaki	59
Łubań	78
Pomeranje	84
Babino	94
Czudowo	111
Wołchowo	118
Griady	133
Mał. Wiszera	152
Burga	170
Werebje	185
Torbino	197
Borowienka	211
Okułowka	229
Ugłowka	247
Łykoszyno	265
Berezajka	281
Bołogoje	295
Akademiczeskoje	319
Wyszn. Wołoczek	337
Osieczenka	351
Spirowo	368
Kałasznikowo	388
Lichosławl	409
Kulickaja	429
Twer	448
Kuźminka	467
Zawidowo	493
Reszetnikowo	506
Klin	521
Podsołniecznaja	544
Kriukowo	568
Chimki	587
Moskwa	604

50. Kijów—Moskwa.

Darnica	14
Browary	28
Bobryk	48
Bobrowice	74
Kobyszcze	87
Nosowka	97
Nieżyn	119
Kruty	138
Pliski	157
Bachmacz	182
Konotop	208
Gruzskoje	232
Putiwl	252
Worożba	278
Wolfino	295
Głuszkowo	314
Koreniewo	332
Kołłontajewka	357
Artakowo	367
Konyszewka	394
Arbuzowo	419
Dmitrjew	432
Deriugina	443
Komarycze	472
Brasowo	495
Nawla	521
Sineziorki	543
Briansk	563
Moskwa (p. N. 42)	919

Spis linij kolejowych.

Ceny biletów pasażerskich oraz opłaty za bagaż na kolejach żelaznych rosyjskich według zasad taryfy strefowej, obowiązującej od dnia 1 Lipca 1910 r.

(włącznie z podatkiem rządowym).

Przestrzeń w wiorst.	Cena biletu				Przestrzeń w wiorst.	Cena biletu				Przestrzeń w wiorst.	Cena biletu			
	Od pasażera			Za 10 f. bagażu.		Od pasażera			Za 10 f. bagażu.		Od pasażera			Za 10 f. bagażu.
	I kl. r. k.	II kl. r. k.	III kl. r. k.			I kl. r. k.	II kl. r. k.	III kl. r. k.			I kl. r. k.	II kl. r. k.	III kl. r. k.	
1	23	14	9	0,35	61	2 30	1 38	92	3,51	121	4 55	2 73	1 82	6,96
2	23	14	9	0,35	62	2 33	1 40	93	3,57	122	4 58	2 75	1 83	7,02
3	23	14	9	0,35	63	2 38	1 43	95	3,63	123	4 63	2 78	1 85	7,08
4	23	14	9	0,35	64	2 40	1 44	96	3,68	124	4 65	2 79	1 86	7,13
5	23	14	9	0,35	65	2 45	1 47	98	3,74	125	4 70	2 82	1 88	7,19
6	23	14	9	0,35	66	2 48	1 49	99	3,80	126	4 73	2 84	1 89	7,25
7	28	17	11	0,41	67	2 53	1 52	1 01	3,86	127	4 78	2 87	1 91	7,31
8	30	18	12	0,46	68	2 55	1 53	1 02	3,91	128	4 80	2 88	1 92	7,36
9	35	21	14	0,52	69	2 60	1 56	1 04	3,97	129	4 85	2 91	1 94	7,42
10	38	23	15	0,58	70	2 63	1 58	1 05	4,03	130	4 88	2 93	1 95	7,48
11	43	26	17	0,64	71	2 68	1 61	1 07	4,09	131	4 93	2 96	1 97	7,54
12	45	27	18	0,69	72	2 70	1 62	1 08	4,14	132	4 95	2 97	1 98	7,59
13	50	30	20	0,75	73	2 75	1 65	1 10	4,20	133	5 00	3 00	2 00	7,65
14	53	32	21	0,81	74	2 78	1 67	1 11	4,26	134	5 03	3 02	2 01	7,71
15	58	35	23	0,87	75	2 83	1 70	1 13	4,32	135	5 08	3 05	2 03	7,77
16	60	36	24	0,92	76	2 85	1 71	1 14	4,37	136	5 10	3 06	2 04	7,82
17	65	39	26	0.98	77	2 90	1 74	1 16	4,43	137	5 15	3 09	2 06	7,88
18	68	41	27	1,04	78	2 93	1 76	1 17	4,49	138	5 18	3 11	2 07	7,94
19	73	44	28	1,10	79	2 98	1 79	1 19	4,55	139	5 23	3 14	2 09	8,00
20	75	45	30	1,15	80	3 00	1 80	1 20	4,60	140	5 25	3 15	2 10	8,05
21	80	48	32	1,21	81	3 05	1 83	1 22	4,66	141	5 30	3 18	2 12	8,11
22	83	50	33	1,27	82	3 08	1 85	1 23	4,72	142	5 33	3 20	2 13	8,17
23	88	53	35	1,33	83	3 13	1 88	1 25	4,78	143	5 38	3 23	2 15	8,23
24	90	54	36	1,38	84	3 15	1 89	1 26	4,83	144	5 40	3 24	2 16	8,28
25	95	57	38	1,44	85	3 20	1 92	1 28	4,89	145	5 45	3 27	2 18	8,34
26	98	59	39	1,50	86	3 23	1 94	1 29	4,95	146	5 48	3 29	2 19	8,40
27	1 03	62	41	1,56	87	3 28	1 97	1 31	5,01	147	5 53	3 32	2 21	8,46
28	1 05	63	42	1,61	88	3 30	1 98	1 32	5,06	148	5 55	3 33	2 22	8,51
29	1 10	66	44	1,67	89	3 35	2 01	1 34	5,12	149	5 60	3 36	2 24	8,57
30	1 13	68	45	1,73	90	3 38	2 03	1 35	5,18	150	5 63	3 38	2 25	8,63
31	1 18	71	47	1,79	91	3 43	2 06	1 37	5,24	151	5 68	3 41	2 27	8,69
32	1 20	72	48	1,84	92	3 45	2 07	1 39	5,29	152	5 70	3 42	2 28	8,74
33	1 25	75	50	1,90	93	3 50	2 10	1 40	5,35	153	5 75	3 45	2 30	8,80
34	1 28	77	51	1,96	94	3 53	2 12	1 41	5,41	154	5 78	3 47	2 31	8,86
35	1 33	80	53	2,02	95	3 58	2 15	1 43	5,47	155	5 83	3 50	2 33	8,92
36	1 35	81	54	2,07	96	3 60	2 16	1 44	5,52	156	5 85	3 51	2 34	9.97
37	1 40	84	56	2,13	97	3 65	2 19	1 46	5,58	157	5 90	3 54	2 36	9,03
38	1 43	86	57	2,19	98	3 68	2 21	1 47	5,64	158	5 93	3 56	2 37	9,09
39	1 48	89	59	2,25	99	3 73	2 24	1 49	5,70	159	5 98	3 59	2 39	9,15
40	1 50	90	60	2,30	100	3 75	2 25	1 50	5,75	160	6 00	3 60	2 40	9,20
41	1 55	93	62	2,36	101	3 80	2 28	1 52	5,81	161	6 03	3 62	2 41	9,26
42	1 58	95	63	2,42	102	3 83	2 30	1 53	5,87	162	6 05	3 63	2 42	9,32
43	1 63	98	65	2,48	103	3 88	2 33	1 55	5.93	163	6 08	3 65	2 43	9,38
44	1 65	99	66	2,53	104	3 90	2 34	1 56	5,98	164	6 10	3 66	2 44	9,43
45	1 70	1 02	68	2,59	105	3 95	2 37	1 58	6.04	165	6 13	3 68	2 45	9,49
46	1 73	1 04	69	2,65	106	3 98	2 39	1 59	6,10	166	6 15	3 69	2 46	9,55
47	1 78	1 07	71	2,71	107	4 03	2 42	1 61	6,16	167	6 18	3 71	2 47	9,61
48	1 80	1 08	72	2,76	108	4 05	2 43	1 62	6,21	168	6 20	3 72	2 48	9,66
49	1 85	1 11	74	2,82	109	4 10	2 46	1 64	6,27	169	6 23	3 74	2 49	9,72
50	1 88	1 13	75	2,88	110	4 13	2 48	1 65	6,33	170	6 25	3 75	2 50	9,78
51	1 93	1 16	77	2,94	111	4 18	2 51	1 67	6,37	171	6 28	3 77	2 51	9,84
52	1 95	1 17	78	2,99	112	4 20	2 52	1 68	6,44	172	6 30	3 78	2 52	9,89
53	2 00	1 20	80	3,05	113	4 25	2 55	1 70	6,50	173	6 33	3 80	2 53	9,95
54	2 03	1 22	81	3,11	114	4 28	2 57	1 71	6,56	174	6 35	3 81	2 54	10,01
55	2 08	1 25	83	3,17	115	4 33	2 60	1 73	6,62	175	6 38	3 83	2 55	10,07
56	2 10	1 26	84	3,22	116	4 35	2 61	1 74	6,67	176	6 40	3 84	2 56	10,12
57	2 15	1 29	86	3,28	117	4 40	2 64	1 76	6,73	177	6 43	3 86	2 57	10,18
58	2 18	1 31	87	3,34	118	5 43	2 66	1 77	6.79	178	6 45	3 87	2 58	10,24
59	2 23	1 34	89	3,40	119	4 48	2 69	1 79	6,85	179	6 48	3 89	2 59	10,30
60	2 25	1 35	90	3,45	120	4 50	2 70	1 80	6,90	180	6 50	3 90	2 60	10,35

Przestrzeń w wiorst.	Cena biletu. Od pasażera. I kl. r. k.	II kl. r. k.	III kl. r. k.	Za 10 f. bagażu	Przestrzeń w wiorst.	Cena biletu. Od pasażera. I kl. r. k.	II kl. r. k.	III kl. r. k.	Za 10 f. bagażu	Przestrzeń w wiorst.	Cena biletu. Od pasażera. I kl. r. k.	II kl. r. k.	III kl. r. k.	Za 10 f. bagażu
181	6 53	3 92	2 61	10,41	251	8 28	4 97	3 31	14,41	od do				
182	6 55	3 93	2 62	10,47	252	8 30	4 98	3 32	14,49	851 885	20 00	12 00	8 00	45,75
183	6 58	3 95	2 63	10,53	253	8 83	5 00	3 33	14,55	886 920	20 50	12 30	8 20	47,25
184	6 60	3 96	2 64	10,58	254	8 35	5 01	3 34	14,61	921 955	21 00	12 60	8 40	48,75
185	6 63	3 98	2 65	10,64	255	8 38	5 03	3 35	14,67	956 990	21 50	12 90	8 60	50,25
186	6 65	3 99	2 66	10,70	256	8 40	5 04	3 36	14,72	991 1030	22 00	13 20	8 80	51,75
187	6 68	4 01	2 67	10,76	257	8 43	5 06	3 37	14,78	1031 1070	22 50	13 50	9 00	53,25
188	6 70	4 02	2 68	10,81	258	8 45	5 07	3 38	14,84	1071 1110	23 00	13 80	9 20	54,75
189	6 73	4 04	2 69	10,87	259	8 48	5 09	3 39	14,90	1111 1150	23 50	14 10	9 40	56,25
190	6 75	4 05	2 70	10,93	260	8 50	5 10	3 40	14,95	1151 1190	24 00	14 40	9 60	57,75
191	6 78	4 07	2 71	10,99	261	8 53	5 12	3 41	15,01	1191 1230	24 50	14 70	9 80	59,25
192	6 80	4 08	2 72	11,04	262	8 55	5 13	3 42	15,07	1231 1270	25 00	15 00	10 00	60,75
193	6 83	4 10	2 73	11,10	263	8 58	5 15	3 43	15,13	1271 1310	25 50	15 30	10 20	62,25
194	6 85	4 11	2 74	11,16	264	8 60	5 16	3 44	15,18	1311 1350	26 00	15 60	10 40	63,75
195	6 88	4 13	2 75	11,22	265	8 63	5 18	3 45	15,24	1351 1390	26 50	15 90	10 60	65,25
196	6 90	4 14	2 76	11,27	266	8 65	5 19	3 46	15,30	1391 1430	27 00	16 20	10 80	66,75
197	6 93	4 16	2 77	11,33	267	8 68	5 21	3 47	15,36	1431 1470	27 50	16 50	11 00	68,25
198	6 95	4 17	2 78	11,39	368	8 70	5 22	3 48	15,41	1471 1510	28 00	16 80	11 20	69,75
199	6 98	4 19	2 79	11,45	269	8 73	5 24	3 49	15,47	1511 1555	28 50	17 10	11 40	71,25
200	7 00	4 20	2 80	11,50	270	8 75	5 25	3 50	15,53	1556 1600	29 00	17 40	11 60	72,75
201	7 03	4 22	2 81	11,56	271	8 78	5 27	3 51	15,59	1601 1645	29 50	17 70	11 80	74,25
202	7 05	4 23	2 82	11,62	272	8 80	5 28	3 52	15,64	1646 1690	30 00	18 00	12 00	75,75
203	7 08	4 25	2 83	11,68	273	8 83	5 30	3 53	15,70	1691 1735	30 50	18 30	12 20	77,25
204	7 10	4 26	2 84	11,73	274	8 85	5 31	3 54	15,76	1736 1780	31 00	14 60	12 40	78.75
205	7 13	4 28	2 85	11,79	275	8 88	5 33	3 55	15,82	1781 1825	31 50	18 90	12 60	80,25
206	7 15	4 29	2 86	11,85	276	8 90	5 34	3 56	15,87	1826 1870	32 00	19 20	12 80	81,75
207	7 18	4 31	2 87	11,91	277	8 93	5 36	3 57	15,93	1871 1915	32 50	19 50	13 00	83,25
208	7 20	4 32	2 88	11,96	278	8 95	5 37	3 58	15,99	1916 1960	33 00	19 80	13 20	84,75
209	7 23	4 34	2 89	12,02	279	8 98	5 39	3 59	16,05	1961 1005	33 50	20 10	13 40	86,25
210	7 25	4 35	2 90	12,08	280	9 00	5 40	3 60	16,10	2006 2050	34 00	20 40	13 60	87,75
211	7 28	4 37	2 91	12,14	281	9 03	5 42	3 61	16,16	2051 2095	34 50	20 70	13 80	89,25
212	7 30	4 38	2 92	12,19	282	9 05	5 43	3 62	16,22	2096 2140	35 00	21 00	14 00	90,75
213	7 33	4 40	2 97	12,25	283	9 08	5 45	3 63	16,28	2141 2185	35 50	21 30	14 20	92,25
214	7 35	4 41	2 94	12,31	284	9 10	5 46	3 64	16,33	2186 2230	36 00	21 60	14 40	93,75
215	7 38	4 43	2 95	12,37	285	9 13	5 48	3 65	16,39	2231 2275	36 50	21 90	14 60	95,25
216	7 40	4 44	2 96	12,42	286	9 15	5 49	3 66	16,45	2276 2320	37 00	22 20	14 80	96,75
217	7 43	4 46	2 07	12,48	287	9 18	5 51	3 67	16,51	2321 2365	37 50	22 50	15 00	98,25
218	7 45	4 47	2 98	12,54	288	9 20	5 52	3 68	16,56	2366 2410	38 00	22 80	15 20	99,75
219	7 48	4 49	2 99	12,60	289	9 23	5 54	3 69	16,62	2411 2455	38 50	23 10	15 40	101,25
220	7 50	4 50	3 00	12,65	290	9 25	5 55	3 70	16,68	2456 2500	39 00	63 40	15 60	102,75
221	7 53	4 52	3 01	12,71	291	9 28	5 57	3 71	16,74	2501 2545	39 50	23 70	15 80	104,25
222	7 55	4 53	3 02	12,77	292	9 30	5 58	3 72	16,79	2546 2590	40 00	24 00	16 00	105,75
223	7 58	4 55	3 03	12,83	293	9 33	5 60	3 73	16.85	2591 2635	40 50	24 30	16 20	107,25
224	7 60	4 59	3 04	12,88	294	9 35	5 61	3 74	16,91	2636 2680	41 00	24 60	16 40	108,75
225	7 63	4 58	3 05	12,94	295	9 38	5 63	3 75	16,97	2681 2725	41 50	24 90	16 60	110,25
226	7 65	4 59	3 06	13,00	296	9 40	5 64	3 76	17,02	2726 2770	42 00	25 20	16 80	111,75
227	7 68	4 61	3 07	13,06	297	9 43	5 66	3 77	17,08	2771 2815	42 50	25 50	17 00	113,25
228	7 70	4 62	3 08	13,11	298	9 45	5 67	3 78	17,14	2816 2860	43 00	25 80	17 20	114,75
229	7 73	4 64	3 09	13,17	299	9 48	5 69	3 79	17,20	2861 2910	43 50	26 10	17 40	116,25
230	7 75	4 65	3 10	13,23	300	9 50	5 70	3 80	17,25	2911 2960	44 00	26 40	17 60	117,75
231	7 78	4 67	3 11	13,29	od do					2961 3010	44 50	26 70	17 80	119,25
232	7 80	4 68	3 12	13,34	301 325	10 15	6 10	4 05	17,25	3011 3080	45 50	27 30	18 20	120,75
233	7 83	4 70	3 13	13,40	326 350	10 75	6 45	4 30	18,75	3081 3150	46 50	27 90	18 60	122,25
234	7 85	4 71	3 14	13,46	351 375	11 40	6 85	4 55	20,25	3151 3220	47 50	28 50	19 00	123,75
235	7 88	4 73	3 15	13,52	376 400	12 00	7 20	4 80	21,75	3221 3290	48 50	29 10	19 40	125,25
236	7 90	4 74	3 16	13,57	401 425	12 50	7 50	5 00	23,25	3291 3360	49 50	29 70	19 80	126,75
237	7 93	4 76	3 17	13,63	426 450	13 00	7 80	5 20	24,75	3361 4330	50 50	30 30	20 20	128,25
238	7 95	4 77	3 18	13,69	451 475	13 50	8 10	5 40	26 25	3431 3500	51 50	30 90	20 60	129,75
239	7 98	4 79	3 19	13,75	476 500	14 00	8 40	5 60	27,75	3501 3570	52 50	31 50	21 00	131,25
240	8 00	4 80	3 20	13,80	501 530	14 50	8 70	5 80	29,25	3571 3640	53 50	32 10	21 40	132,75
241	8 03	4 82	3 21	13,86	531 560	15 00	9 00	6 00	30,75	3641 3710	54 50	32 70	21 80	134,25
242	8 05	4 83	3 22	13,92	561 590	15 50	9 30	6 20	32,25	3711 3780	55 50	33 30	22 20	135,75
243	8 08	4 85	3 23	13,98	591 620	16 00	9 60	6 40	33,75	3781 3850	56 50	33 90	22 60	137,25
244	8 10	4 86	3 24	14,03	621 650	16 50	9 90	6 60	35,25	3851 3920	57 50	38 50	23 00	138,75
245	8 13	4 88	3 25	14,09	651 680	17 00	10 20	6 80	36,75	3921 3990	58 50	73 10	23 40	140,25
246	8 15	4 89	3 26	14,15	681 710	17 50	10 50	7 00	38,25	3991 4060	59 50	75 70	23 80	141,75
247	8 18	4 91	3 27	14,21	711 745	18 00	10 80	7 20	39,75	4061 4130	60 50	36 30	24 20	143,25
248	8 20	4 92	3 28	14,26	746 780	18 50	11 10	7 40	41,25	4131 4200	61 50	36 90	24 60	144,75
249	8 23	4 94	3 29	14,39	781 815	19 00	11 40	7 60	42,75	4201 4270	62 50	37 50	25 00	146,25
250	8 25	4 95	3 30	14,38	816 850	19 50	11 70	7 80	44,25	4271 4340	63 50	38 10	25 40	147,75

i t. d. dodając za każde 70 wiorst: w I kl. po 1 rb., w II kl. po k. 60, w III kl. po k. 40 oraz za każde 10 f. bagażu po pół kop.

PODATKI.

Podatek stemplowy.

I. PODATEK STEMPLOWY ZWYCZAJNY stosowany jest do następujących aktów i dokumentów:

Podatek st. w sumie 1 rub. 25 kop.

1. a) *Akty kupna*, zamiany, zastawu i tytułu posiadania oraz własności gruntów, nabywanych od skarbu lub osób prywatnych przy pomocy banku włościańskiego, gdy cena kupna wyższą jest od 300 rb.; przy cenie 100 — 300 rb. stempel 75 kop.; od 50 r. do 100 r. 20 kop. b) *Akty sądowo-lekarskie* i lekarsko-policyjne w sprawach, dotyczących stanu sanitarnego fabryk i zakładów handlowo-przemysłowych.—2. *Kuponowe* arkusze odnawiane. — 3. a) *Kwity na wkłady* i depozyty, złożone u osób prywatnych lub w bankach, gdy suma przewyższa 1000 r.; od sumy ponad 300 r. do 1000 rb.—75 kop., od sumy do 300 r.—15 kop. b) *Kwity i obrachunki* z dostaw i przedsiębiorstw rządowych.—4. *Plenipotencje* wszelkiego rodzaju, oprócz plenipotencji na odbieranie pensji, nagród, emerytur i zapomóg wyżej 50 rb., które opłaca się stemplem 15 kop., i plenipotencji w sprawach karnych oraz cywilnych, wytaczanych w sądach pokoju, gminnych i w urzędach włościańskich, jako też na odbiór pieniędzy i korespondencji z poczty; plenipotencje te opłacie stemplowej nie podlegają.—5. *Polisy*, gdy premjum asekuracyjne jest wyższe nad 30 rb.; przy premjach od 15 rb. do 30 rb. stempel 75 kop.; premja 9 rb. do 15 rb. stempel 20 kop.; premja 3 rb. do 9 rb. stempel 10 kop.; premja do 3 rb. stempel 5 kop.—6. *Prośby*, skargi i inne dokumenty, dotyczące spraw o nadanie praw szlachectwa, kupieckich i t. p., tytułu adwokata, oraz w sprawie utworzenia spółek udziałowych, otwarcia fabryk i t. d. — 7. *Rachunki* maklerów, gdy suma kurtaży przewyższa 30 rb.; gdy suma ta wynosi od 15 rb. do 30 rb. — stempel 75 kop.; zaś rachunki do 15 rb. podlegają stemplowi 20 kop.—8. *Skargi* apelacyjne, podawane do izb sądowych i do senatu w sprawach ciwilnych.—9. *Świadectwa* na prawo prowadzenia przemysłu i procederu.—10. Testamenty i kopje postanowień, zatwierdzających prawa spadkowe.—11. *Tytuły* wykonawcze sądów ogólnych. — 12. *Umowy* i tranzakcje na sumę nieokreśloną.—13. *Zobowiązania*, wydawane przy pierwiastkowem otwarciu albo przy późniejszem powiększeniu kredytu na spacjalny rachunek bieżący i inne.

Podatek w sumie 75 kop. (oprócz wyżej wymienionych).

1. *Kopje* wyroków i rozm. dokumentów (oprócz wymienionych wyżej pod Nr. 6), wydawane przez władze.—2. *Metryki* chrztu, ślubu i wogóle akty stanu cywilnego i inne świadectwa tego rodzaju.—3. *Paszporty*, wydawane obcym poddanym.—4. *Świadectwa* instytucji ziemskich i miejskich, które mają być przedstawione władzom.—5. *Zawiadomienia* i ogłoszenia, wydawane przez władze petentom w odpowiedzi na ich prośby (do nich należą między innemi świadectwa, wybierane każdorazowo na oddzielne okresy kampanji gorzelniczej, browarowej i t. p.).

Podatek stempl. w sumie 20 kop. (oprócz wyżej wymienionych).

1. *Bilety*, świadectwa i kwity z przyjęcia wkładów perjodycznych, wydawane członkom związków, towarzystw, klubów, i in. instytucyj.—2. *Kwity*, wydawane petentom przez władze z przyjęcia próśb, pieniędzy, dokumentów i t. p.— 3. *Rachunki*, kwity, książeczki i t. p. dokumenty charakteru abonamentowego, gdy rocznie opłata przenosi 50 rb.; na mniejszą sumę stempel 5 kop.

Podatek stempl. w sumie 15 kop. (oprócz wyżej wymienionych).

1. *Konosamenty* i frachty, podawane do komór przy deklaracjach od szyprów i przewoźników.—2. *Książeczki* rachunkowe o 80 stronicach na wydawanie na kredyt produktów spożywczych i in.—3. *Świadectwa* na przewóz wódki, spirytusu, tytuniu i cukru.

Podatek stempl. w sumie 10 kop. (oprócz wyżej wymienionych).

1. *Akty* na sumę do 50 rb., dotyczące umów o wynajem lokalu i zobowiązań z tytułu długu.—2. *Cesje* na sumy do 50 rb.—3. *Zawiadomienia* o scedowaniu papierów procentowych imiennych na inną osobę lub na okaziciela—i inne.

Podatek stempl. w sumie 5 kop. (oprócz wyżej wymienionych).

1. *Pokwitowania*, stwierdzające odbiór należności lub spełnienia zobowiązań ponad 5 rb.—2. a) *Świadectwa* na udział członków w stowarzyszeniach pożyczkowo-oszczędnościowych; b) świadectwa składowe; c) świadectwa stanowienia zwierząt domowych, gdy opłata nie przewyższa 5 rub.—i inne.

II. PODATEK STEMPLOWY POSTĘPOWY CZYLI PROPORCJONALNY bywa dwojaki: 1) *wekslowy* i 2) *aktowy*. Ten ostatni bywa normy wyższej i niższej. Stempel wekslowy pobiera się w wysokości 15 kop. od każdych 100 rb. sumy aktu czy dokumentu, licząc niecałe setki rubli za całkowite. Stempel aktowy wyższej normy pobiera się 50 kop. od każdych 100 rb. sumy aktu do 10,000 rb. i po 5 rub. od każdego tysiąca rubli, przenoszącego 10,000 rb., licząc niecałe setki i tysiące za całkowite; od papierów procentowych po $1/2\%$ od sumy tych papierów. Stempel aktowy niższej normy pobiera się po 50 kop. od każdego tysiąca rubli sumy aktu, przyczem niecały tysiąc rubli liczy się za tysiąc.

Podatkiem wekslowym obciążone są wszelkiego rodzaju weksle, obligi i inne zobowiązania podobne. *Podatkiem aktowym* obciążone są: a) *według wyższej normy* — akty na sumę ponad 50 rb., dotyczące kupna, sprzedaży, darowizny, podziału majątkowego, dostaw i wogóle wszelkiego rodzaju umów natury majątkowej; b) *według niższej normy* — akty, dotyczące przyrzeczenia sprzedaży majątku, kupna i sprzedaży towarów, umów o najem statków pod ładunki, akty na grunta, nabywane i sprzedawane przez banki szlacheckie i włościańskie, nadpisy o odstąpieniu zobowiązań kontraktowych i t. p.

Opłata podatku stemplowego może być uiszczana przez: 1) spisanie aktu na papierze stemplowym odpowiedniej wartości, 2) naklejenie marek stemplowych, 3) dołączenie papieru stemplowego do aktu, spisanego na papierze zwyczajnym, oraz 4) gotówką.

Normy podatku stemplowego postępowego.

a) Stemple wekslowe		b) Stemple aktowe.			
Za sumę w rub. do	Płaci się rb. kop.	Stemple akt. I rzędu od r.	Cena arkusza rb. kop.	Stemple akt. II rzędu od r.	Cena arkusza rb. kop.
50	10	100	50	1,000	50
100	15	200	1.—	2,000	1.00
200	30	300	1.50	3,000	1.50
300	45	400	2.—	10,000	5.—
400	60	500	2.50	20,000	10.—
500	75	600	3.—	30,000	15.—
600	90	700	3.50	50,000	25.—
700	1.05	800	4.—	60.000	30.—
800	1.20	900	4.50	70,000	35.—
900	1.35	1,000	5.—	80,000	40.—
1,000	1.50	2,000	10.—	90,000	45.—
1,500	2.25	5,000	25.—	100,000	50.—
2,000	3.—	10,000	50.—	—	—
3,000	4.50	11,000	55.—	—	—
4,000	6.—	15,000	75.—	—	—
5,000	7.50	18,000	90.—	—	—
6,000	9.—	19,000	95.—	—	—
7,000	10.50	20,000	100.—	—	—
8,000	12.—	30,000	150.—	—	—
9,000	13.50	40.000	200.—	—	—
10.000	15.—	45,000	225.—	—	—
12,000	18.—	60,000	300.—	—	—
15,000	22.50	90,000	450.—	—	—
20,000	30.—	100,000	500.—	—	—
25,000	37.50	120,000	600.—	—	—
30,000	45.—	150,000	750.—	—	—
40,000	60.—	200,000	1,000.—	—	—
50,000	75.—	a więc po 50 kop. od setki		a więc po 50 kop. od tysiąca.	

Podatek przemysłowy.

Podatkiem przemysłowym obciążone są: 1) przedsiębiorstwa handlowe, — w tej liczbie kredytowe oraz asekuracyjne; 2) przedsiębiorstwa przemysłowe, 3) osobiste zajęcia przemysłowe.

Podatek przemysłowy bywa: a) zasadniczy i b) dodatkowy.

Zasadniczy podatek przemysłowy opłaca się przy wykupieniu odpowiedniego świadectwa na prawo prowadzenia wyżej wymienionych przedsiębiorstw.

Dodatkowy podatek przemysłowy pobierany jest: 1) od akcyjnych i innych przedsiębiorstw, obowiązanych do ogłaszania rachunków i bilansów, — pod postacią: a) podatku od kapitału zakładowego (15 kop. od 100 rb.) i b) podatku procentowego od dochodów; 2) od innych przedsiębiorstw — w formie: a) podatku składowego i b) podatku procentowego od dochodów.

TABELA

podatku państwowego od mieszkań w Wilnie.

Czynsz dzierżawny roczny.	Norma podatku.
Od rb. 215 do rb. 270	Rb. 3 k. 50
„ „ 270 „ „ 360	„ 6 „ —
„ „ 360 „ „ 450	„ 8 „ —
„ „ 450 „ „ 540	„ 11 „ —
„ „ 540 „ „ 630	„ 14 „ —
„ „ 630 „ „ 720	„ 17 „ —
„ „ 720 „ „ 810	„ 21 „ —
„ „ 810 „ „ 900	„ 26 „ —
„ „ 900 „ „ 1,000	„ 29 „ —
„ „ 1,000 „ „ 1,100	„ 33 „ —
„ „ 1,100 „ „ 1,200	„ 37 „ —
„ „ 1,200 „ „ 1,300	„ 41 „ —
„ „ 1,300 „ „ 1,400	„ 46 „ —
„ „ 1,400 „ „ 1,500	„ 52 „ —
„ „ 1,500 „ „ 1,600	„ 58 „ —
„ „ 1,600 „ „ 1,700	„ 74 „ —
„ „ 1,700 „ „ 1,800	„ 71 „ —
„ „ 1,800 „ „ 1,900	„ 79 „ —

Czynsz dzierżawny roczny.	Norma podatku.
Od rb. 1,900 do rb. 2,000	Rb. 86 k. —
„ „ 2,000 „ „ 2,100	„ 94 „ —
„ „ 2,100 „ „ 2,200	„ 103 „ —
„ „ 2,200 „ „ 2,300	„ 112 „ —
„ „ 2,300 „ „ 2,400	„ 122 „ —
„ „ 2,400 „ „ 2,500	„ 132 „ —
„ „ 2,500 „ „ 2,600	„ 143 „ —
„ „ 2,600 „ „ 2,700	„ 154 „ —
„ „ 2,700 „ „ 2,900	„ 165 „ —
„ „ 2,900 „ „ 3,100	„ 181 „ —
„ „ 3,100 „ „ 3,300	„ 201 „ —
„ „ 3,300 „ „ 3,500	„ 225 „ —
„ „ 3,500 „ „ 3,700	„ 253 „ —
„ „ 3,700 „ „ 3,900	„ 285 „ —
„ „ 3,900 „ „ 4,100	„ 320 „ —
„ „ 4,100 „ „ 4,300	„ 365 „ —
„ „ 4,300 „ „ 4,500	„ 403 „ —
„ „ 4,500 i wyżej	10% — ceny mieszkania.

ADRESY M. WILNA.

Zakłady naukowe (ważniejsze).

I Gimnazjum rządowe męskie, Ś-to Jańska 26.
II Gimnazjum rządowe męskie, Zamkowa 11.
Gimnazjum rządowe żeńskie, pr. Ś-to Jerski 38.
Gimnazjum męskie Pawłowskiego prywatne, (z prawami rządowemi), Wileńska 28.
Gimnazjum męskie Winogradowa prywatne, (z prawami rządowemi), Wileńska 10.
Gimnazjum żeńskie Prozorowowej (prywat., z prawami rządowemi), Chersońska 5.
Gimnazjum żeńskie prywatne H. Niedziurowej, Ostrobramska 29.
Gimnazjum żeńskie Rusieckiej (prywatne z prawami rządowemi), W. Pohulanka 12.
Gimnazjum żeńskie Winogradowowej (prywatne, z prawami rządowemi), Wileńska 10.
Instytut Nauczycielski, Ś-to Jańska 20.
" " Żydowski. Plac Ś-to Jerski 7.
Instytut żeński, Dominikańska 3 i 5.
Progimnazjum prywatne żeńskie 4 kl. Kułakowskiej, Botaniczna 9.
Seminarjum duchowne Rz.-Katolickie, zauł Ś-to Jerski, d. własny.
Szkoła akuszeryjna, Kazańska 8.
Szkoła Chemiczno-Techniczna, Nowogrodzka 22.
Szkoła Felczerska, Łukiszki, Kazańska 8.
Szkoła Froeblowska (koedukacyjna) z klasą elementarną i wstępną Zacharzewskiej, Gubernatorska 1, (front 4).
Szkoła Froeblowska (koedukacyjna) z klasą elementarną i wstępną Sołtanowej, Nowa 1,
Szkoła Handlowa żeńska 7 klasowa Maciejewiczowej, Wileńska 28.
Szkoła Junkierska, róg Zakrętu i zauł. Junkierskiego, dom własny.
Szkoła Komercyjna męska 8-klasowa, Miljonowa.
Szkoła Komercyjna żeńska 7-klasowa, Ostrobramska 29.
Szkoła Kupiecka, Ostrobramska 26.
Szkoła Miejska 4-klasowa, Ostrobramska 29.
Szkoła Miejska 3-klasowa, Pr. Ś-to Jerski 11.
Szkoła Muzyczna Rosyjskiego Tow. Muz., Skopówka 11.
Szkoła Poczt.-Telegraficzna, Ś-to-Jańska, róg Wielkiej.
Szkoła Realna męska, pl. Ś-to Jerski 9.
Szkoła Realna Pawłowskiego (pryw., z praw. rząd.), Wileńska 28.
Szkoła Rysunkowa Montwiłła, Górzysty 8.
Szkoła Rysunkowa rządowa, Dworcowa 7.
Szkoła Techniczna Kolejowa, Foksalowa 19.
Szkoła masażystów D-ra Romma, Preobrażeńska 1.

Muzea i Bibljoteki.

Archiwum Akt dawnych gub. Grodz. Kow., Wil., Mińsk., Mohyl., Witebsk. i Lubel. Dworcowa 5.
Muzeum Nauki i Sztuki, Nadbrzeżna 2 (otwarte od g. 2 do 4).
Muzeum Publiczne, Dworcowa 5. Zawiera gabinet ornitologiczny, zbiory numizmatyczne, archeologiczne i starożytnej broni. Otwarte w niedziele (godz. 12—4).
Muzeum Pedagogiczne, Wielka 54.
Bibljoteka i Muzeum Towarz. Przyjaciół Nauk, Nowy-Świat, Aleja, d. wł.
Bibljoteka Publiczna, Dworcowa 5. Otwarta codziennie, z wyjątkiem czwartków, niedziel i świąt, od godz. 12 do 7.

Teatry i inne widowiska.

Teatr Polski Miejski, (Sala „Lutnia").
Teatr Miejski—Wielka (Pl. Teatr.).
Teatr Letni—Ogród Bernardyński.
„Lutnia" pr. Ś-to Jerski.
Sala Miejska—Wielka 10.
Sala teatralno-koncertowa Klubu Kolejowego—Chersońska 5.
Sala koncertowa, teatr letni i estrada Szumana—Ogród Botaniczny.
Cyrk—na Łukiszkach.
„Fantazja" (kinematograf), Ś.-Jerska 7.
„Illuzja" (kinematograf),—Wielka 60.
Eden „ „ 53.
Teatr Sztremera „ 74.

Towarzystwa i kluby.

Bractwo Ś-tej Anny (katolików zagranicznych)—Bernardyńska, przy kościele Ś. Anny.
Dom „Serca Jezusowego" (ochronka i warsztaty dla dziewcząt i chłopców). Nowe Zabudowanie, ul. Dobrej Rady.
Dom Św. Antoniego (zakład rzemieśln. dla dziewcząt)—Ś to Jerska 19
Dom Św. Jadwigi (zakład dla kobiet, pozbaw. zajęcia)—Skopówka 4.
Dom Św. Zyty (zakł. dla sług)—Trocka 14.
Klub inteligentów—pr. Ś-to Jerski 22.
Klub pracowników prywatnych Instytucji Kredytowych — pl. Katedralny 4.
Klub Litewski „Ruta"—Ś-to Jerski 22.
Klub Pocztowo - Telegraficzny Ś-to Jańska 31.
Klub Niemiecki—Wielka 86.
Klub Szachistów—Wileńska 26.
Klub Szlachecki—zauł. Policyjny 3.
Klub Kolejowy—Chersońska 5.
Klub Wojskowy—Pl. Św. Ignacego.
Stowarzyszenie Techników—zauł. Policyjny 3. (Klub Szlachecki).
Towarzystwo Cyklistów—Pałacowa 9.
Towarzystwo (katolickie) Dobroczynności—Wileńska 23.
Towarzystwo „Dobrochotnaja Kopiejka" — Pałac Generał-Gubernatora.
Towarzystwo Dentystyczne—Ś-to Jerski 22.
Towarzystwo Francuskie, Pozawalna 6.
Towarzystwo (Polskie) Gimnastyczne „Sokół"—Wileńska 10.
Towarzystwo (chrześcijańskie) Kupców i Przemysłowców Wileńskich—Bakszta 7.
Towarzystwo Lekarskie—Dworcowa 5.
Towarzystwo „Lutnia" Ś-to Jerska 8.
Towarzystwo Muzeum Nauki i Sztuki Nadbrzeżna 2.
Towarzystwo Muzyczne (oddział) Skopówka 11.
Towarzystwo Opieki nad ślepymi — W. Pohulanka 15.
Towarzystwo Myśliwskie—Plac Teatralny 4.
Towarzystwo Popierania Sceny Polskiej—Chersońska 5 m. 1.
Towarzystwo Litewskie Przyjaciół Nauk—Lidzki 7.
Towarzystwo Litewskie Sztuk Pięknych—Zawalna 15—11.
Towarzystwo Wzajemnej Pomocy Litwinów—Lidzki 7.
Towarzystwo Ochrony Kobiet — Wileńska 7.
Towarzystwo Opieki nad Dziećmi — zauł. Górzysty (M. Pohulanka) 8.
Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami, Dominikańska 14.
Towarzystwo Pogotowia Ratunkowego—Dominikańska, d. Zarządu Miejskiego (telef. Nr 491).
Towarzystwo Pomologiczne, Wielka 4.
Towarzystwo (Wileńskie) Przemysłowo-Handlowe—Ś-to Jerska 11.
Towarzystwo „Powściągliwość i Praca" (zakłady dla dzieci-sierot)—Ś-to Stefańska, przy kościele Ś-go Stefana.
Towarzystwo Przyjaciół Nauk—Nowy Świat, Aleja, d. własny
Towarzystwo Rolnicze—Pozawalna 9.
Towarzystwo Rybackie—Bakszta 7.
Towarzystwo Str. Ogniowej—Trocka 4.
Towarzystwo Wyścigów Konnych — Bakszta 6.
Towarzystwo Wzajem. Pomocy Nauczycielek i wychowawczyń—Zawalna 6.
Towarzystwo Wzajem. Pomocy Pracowników Handl. i Przemysłowych—Bakszta 7.
Towarzystwo Komiwojażerów—Wielka 20.
Towarzystwo Sióstr Miłosierdzia „Czerwonego Krzyża".
Towarzystwo „Związek Powszechny Rodziców i Opiekunów uczącej się młodzieży"—Chersońska 6.

Towarzystwo Zwolenników Homeopatji—Ś-to Jerska 19.
Towarzystwo Esperanckie—Trocka 14.
Towarzystwo Artystyczne Wileńskie—Dominikańska.
Towarzystwo Stolarzy Chrześcijan — Literacki zauł. 11.
Towarzystwo Wzajemnej Pomocy rzeźników chrześcijan—Wielka 63.

Instytucje społeczne, rządowe i miejskie.

Archiwum gubernjalne—Trocka 12.
Areszt policyjny—Dominikańska 2.
Biuro adresowe, Ś-to Jerski zauł. 4.
Biuro centralne dla stowarzyszeń społeczno-naukowych i dobroczynnych, obejmujące sekretarjaty Towarzystw: popierania pracy społecznej, miejskiego kuratotorjum nad biednymi, opieki nad dziećmi, szkoły rysunkowej J. Montwiłła i „urządzeń mieszkań robotniczych — Trocka 14.
Biura miejskie dla rozkładu podatków mieszkaniowego i przemysłowego: 1) Sołdacka, 2) W. Pohulanka 16, 3) Bakszta 11.
Biuro miernicze gubernjalne — Żandarmski 1.
Biuro gub. oraz powiatowe marszałka szlachty—Mostowa 7.
„Dom dla biednych“ z przytułkiem noclegowym, Bernardyńska 5/7.
Deputacja szlachecka, Mostowa 7.
Drukarnia rządowa, Plac Katedralny.
Giełda pracy, Trocka 14.
Głównodowodzący wojskami wileńsk. wojsk. okręgu, Cielętnik.
Inspekcja fabryczna, Ś-to Jerska 62.
Inspekcja więzienna, pl. Katedralny 2.
Izba Kontroli, W. Pohulanka 10
Izba Miar i Wag, Aleksandrowski bulwar 22.
Izba Sądowa, Ś-to Jerska 36.
Izba Skarbowa, Plac Katedralny 12.
Kamera dezynfekcyjna, Łukiszki 7.
Kancelarja Gener.-Gubernatora, Dworcowa 6.
Kancelarja Gubernatora — Gubernatorska 4.
Kasa skarbowa, pl. Katedralny 12.
Kasy oszczędności: 1) Przy oddziale Banku Państwowego. 2) Przy Poczcie Centralnej. 3) Przy Izbie Skarbowej, Pl. Katedr. 12, 4) Bulwar Aleksandrowski (Nowe Miasto), dom Gerszatera. 5) Łukiszki, róg Arzamaskiej i Jarosławskiej 10. 6) Zaułek Szlachecki 2.
Koleje żelazne: 1) Wileński oddział zarządu ruchu dr. ż. Pet.-Warsz., na dworcu Kolejowym. 2) Wileński oddział kontroli dr. ż. Pet.-Warsz., Konna, d. Frąckiewicza. 3) Zarząd dr. żel. Poleskich, W. Pohulanka 12. 4) Kontrola dr. żel. Poleskich, Bulw. Aleksandrowski 2.
Komitet gubernjalny do spraw drobnego kredytu, Gubernatorska 4.
Komitet do spraw prasowych, Kazańska 15.
Komitet ochrony leśnej, zaułek Gościnny 1.
Komitet opiekuńczy więzienny, plac Katedralny 2.
Komitet statystyczny, Zamkowy 10.
Laboratorjum bakterjologiczne 1) T-wa Lekarskiego, Gubernatorska 5. 2) D-ra Romma, Zawalna 22.
Laboratorjum miejskie przy Zarz. M.
Laboratorjum bakterjologiczne weterynaryjne, Murawjowska 3.
Lekarski zarząd gubernjalny, plac Katedralny.
Magistrat Miasta Wilna, Dominikańska 2.
Ochrana, Tambowska 22.
Opieka miejska nad biednymi, Trocka 14, mury Franciszkańskie.
Opieka nad zwierzętami—Dominikańska 14.
Poczta i telegraf, róg Wielkiej i Ś-to Jańskiej 21/31.
Poczta konna ziemska, Zwierzyniec, Stara 11.
Pocztowo - telegraficzne oddziały: 1) Śnipiszki, Kalwaryjska, 13. 2) Łukiszki, Ś-to Jerski 42. 3) Antokol, Antokolska, 54. 4) Kolejowy na dworcu Kolei. 5) Aleksandrowski bulw.
Pogotowie Ratunkowe, Dominikańska. Dom Zarządu Miejskiego (telefonu Nr 491).
Policja Handlowa, w Zarządzie Miejskim.
Policja. Miejski zarząd policji, Dominikańska, 2.
Cyrkuły policyjne: I. Śniegowa 6, II. Wileńska 17, III. Siemionowska 2. IV. Piramont 10, V. Subocz 9, VI. Zarzecze 13, VII. Brzeg Antokolski 4, VIII. Orenburska 42 (po Nowym Roku nastąpią zmiany).
Policja Tajna, Dominikańska 2.

Policja powiatowa, Zwierzyniec, ul. Moniuszki, 5.

Przytułek noclegowy, Trocka, 14.

Rada Miejska, Dominikańska, 2.

Rzeźnia Miejska, Połtawska, dom miejski.

Sąd okręgowy, Ś-to Jerska, 36, w gm. instytucji sądowych.

Sąd sierocy, W. Pohulanka, 21.

Sala licytacyjna miejska, Trocka, 14. Otwarta codziennie, oprócz niedziel i świąt, od godz. 9 rano do 3 pp.

Stacja centr. telefoniczna, Ś-to Jańska, 31.

Stacja centr. telegraficzna, Ś-to Jańska, 31.

Stacja elektryczna miejska, Śnipiszki.

Stacje meteorologiczne: 1) przy dworcu kolejowym; 2) przy Szkole Junkierskiej.

Stajnia ziemska, róg Tambowskiej i Kaukaskiej, d. Parczewskiego.

Straże ogniowe: 1) Miejska — przy Miejskim Zarządzie Policji. 2) Ochotnicza—Trocka, 4.

Sztab okręgu wojennego, Wielka 43.

Stacja Miejska dla bydła, stara — pl. Ś-to Stefański, 1.

Stacja miejska dla bydła, nowa—Połtawska, 54.

Towarzystwo popierania kooperacji (godz. biurowe 5—6 w.) Pohulanka 18, m. 4.

Urząd miejski do spraw służby wojskowej, Dominikańska, 2.

Urząd powiatowy do spraw służby wojskowej, Kalwaryjska, 1.

Urząd mieszczański, Bakszta, 8.

Urząd opieki szlacheckiej, Mostowa 7.

Urząd dla spraw stowarzyszeń i związków, kancelarja Gubernatora.

Urzędy Gubernjalne dla spraw poszczególnych: 1) Dla spraw czynszowych, plac Katedralny, 2; 2) Dla spraw służby wojskowej, tamże; 3) Dla spraw miejskich, Wielka, 1; 4) Dla podatków przemysłowych, pl. Katedralny, 12; 5) Dla podatków od mieszkań, pl. Katedralny, 12; 6) Dla spraw fabrycznych i górniczych. pr. Ś-to Jerski, 62, 7) Dla spraw budowlanych, pl. Katedralny, 2.

Weterynaryjny zarząd gubern., Plac Katedralny 2.

Więzienia: 1) Gubernjalne, Łukiszki. 2) Transportowe, Połtawska. 3) Poprawcze, Antokolska, 10. 4) Dla politycznych, Antokolska. 5) Kolonje poprawcze dla nieletnich przestępców—Ś-to Jerski, gmach sądowy.

Wojenny sąd okręgowy, Ś. Jerska, 17.

Zakład wychowawczy Dzieciątka Jezus—Sieroca, 16.

Zakład gubernjalny dla szczepienia ospy, Rosa.

Zarząd akcyzy, Konna 6, telef. 164.

Zarząd rolnictwa i dóbr Państwa gub. Wileńskiej i Kowieńskiej, zauł. Gościnny, 1.

Zarząd gubernjalny, pl. Katedralny, 2.

Zarząd intendentury, Zakręt, 1.

Zarząd inżynjerji, Antokolska, zauł. Inżynjerski, 5.

Zarząd komendantury m. Wilna, Antokolska, 7.

Zarząd okręgu celnego, Ś-to Jerska, 24.

Zarząd okręgu dróg i komunikacji, Sadowa, 2. — Wileński oddział Jarosławska, 2.

Zarząd okręgu naukowego, Wielka, 54.

Zarząd okręgu pocztowo-telegraf., Dominikańska, 15.

Zarząd okręgu probierczego, Sadowa, 23.

Zarząd okręgu wojskowego, Wielka, 43.

Zarząd okręgu wojskowo-medycznego, zauł. Ś. Ignacego, 6.

Zarząd okr. wojskowo-weterynaryjnego, Kalwaryjska, 21.

Zarząd szkół ludowych, Wielka, 37.

Zarząd tramwajów, Antokol 99, Mieszczańska 17.

Zarząd dróg Poleskich, Pohulanka, 12.

" " Pół.-Zachod. Dworzec.

Zarząd żandarmerji — gubernjalny, Tambowska 22 — powiatowy, Populanka 16.

Zarząd żandarmsko - policyjny dróg żel., Pozawalna, 6.

Zarząd żandarmsko-policyjny d. ż. Półn.-Zachod., Dworzec kolejowy.

Zjazd sędziów pokoju, W. Pohulanka, róg Bulw. Aleksandrowsk., 2.

Zjazd powiatowy naczelników ziemskich, Kalwaryjska, 1.

Banki oraz Domy i Kantory Bankierskie.

Wileński oddział Banku Państwa — Ś-to Jerski, 3.

Wileński oddział Banku Państwowego Szlacheckiego—Ś-to Jerska, 9.

Wileński oddział Banku Państwowego Włościańskiego — Ś-to Jerska, 9.

Wileński Bank Ziemski—Ś-to Jerska,8.

Wileński Bank Handlowy—Ś-to Jerska, 8.

Oddział Petersbursko-Tulskiego Banku Ziemskiego dla gub. Wileńskiej, Kowieńskiej i Grodzieńskiej—Wileńska, 11.

Oddział Zjednoczonego (dawniej Orłowskiego) Banku Handlowego — Ostrobramska, 8.

Oddział Azowsko-Dońskiego Banku—Wielka, 73.

Oddział Banku Rosyjsko-Azjatyckiego—Ś-to Jerska, 9.
Filja tegoż Banku ul. Wielka, 66.

Kantor Bankierski Bunimowicza — Niemiecka, d. własny.

Kantor Bankierski Eliassona—Trocka. Dom Wendorfa.

Kantor bankierski Fejgelsona—Niemiecka 26, dom Gordona.

Kantor bankierski Fejgenberga—Szopenowska, dom Menakera.

Kantor bankierski Horodyszcza—Niemiecka, dom Żuka.

Kantor bankierski Lewina S. Wileńska, 28.

Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe (Wileńskie) — Dominikańska, 11.

Towarzystwo Kredytowe Miejskie Wileńskie)—Wileńska 7.

Towarzystwo Wzajemnego Kredytu (Wileńskie), pr. Ś-to Jerski, 5. Telefon 833.

Towarzystwo Rzemieślnicze oszczędnościowe drobno-handlowe (Wileńskie)—Pozawalna, d. Mohla.

Towarzystwa ubezpieczeń i przewozowe.

Drugie Rosyjskie towarzystwo ubezpieczeń, Ś-to Jerski 9.

„Jakor" T-wo ubezpieczeń, Staro-Chersońska, 4.

Kowieńskie towarzystwo rolnicze wzajemnego ubezpieczenia, Kazańska.

Mińskie towarzystwo rolnicze wzaj. ubezpieczenia, Trocka 8.

Petersburskie towarzystwo ubezpieczeń, Ś-to Jerska, 7.

Pierwsze Rosyjskie towarzystwo ubezpieczeń, Ś-to Jerski, 5.

„Przezorność", towarzystwo ubezpieczeń na życie. Zarządzający Józef Korolec. Botaniczna 1.

„Rosja", towarzystwo asekuracyjne, plac Katedralny, 4.

osyjskie towarzystwo ubezp. od ognia i transportów, Kaukaska.

Rosyjskie towarzystwo transportowe, Wielka 60.

Rosyjskie towarzystwo ubezpieczeń kapitałów i dochodów, Ś-to Jerska, 24.

Ruskie towarzystwo ubezpieczeń, Trocka 11.

„Salamandra", towarz. asekuracyjne, Ś-to Jerska, róg Żandarmskiej.

Tomaszewicz W. i S-ka, biuro przewozowe, Wielka 17.

Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń od ognia (Wileńskie) Trocka 4.

Towarzystwo Wzajemnych Ubezpieczeń (Kowieńskie), Sieroca 10.

„Urbaine" towarzystwo asekuracyjne, Ś-to Jerska 33.

Warszawskie towarz. ubezpieczeń, Ś-to Jerska, 11.

„Wojewódzki i S-ka", biuro transportowe, Wielka, 76.

„Wołga" Tow. Ubezp. W. Pohulanka 14.

Towarzystwo wzajem. ubezpieczeń na życie, Mostowa, 23.

Zarządy wyznaniowe.

Konsystorz Rz.-Katolicki, Zamkowa, 6.

Konsystorz Ewangelicko-Augsburski, Niemiecka, 9.

Konsystorz Ewangelicko-Reformowany, Pozawalna, 11.

Konsystorz Prawosławny, Wielka, 94.

Mahometański zarząd duchowny, Łukiszki, zauł. Mahometański, 8.

Żydowski zarząd wyznaniowy, zauł. Ś-go Ignacego, 1.

Karaimski zarząd duchowny, Wileńska, dom Bractwa Ś-tej Anny.

REDAKCJE CZASOPISM.

a) Polskich.

Goniec Codzienny—Wileńska 18.
Kurjer Wileński—pl. Katedralny 4.
Przyjaciel—Dominikańska 4.
Słowo i Czyn—Seminarjum Djecez.
Jutrzenka—Oranżeryjny 6.
Pobudka—Botaniczna 9.
Litwa—Antokolska 6.
Dwa Grosze—Pohulanka 6.

b) Rosyjskich.

Wilenskija Gubernskija Wiedomosti—plac Katedralny 2.
Wilenskij Wiestnik—Domikańska 7.
Siewiero Zapadnyj Gołos—Wielka 41.
Krestjanin—Preobrażeńska 4.
Nasza Kopiejka—Trocka 5
Zorka—Preobrażeńska 4.

c) Litewskich.

Lietuvos Žinios—Siemionowska 10.
Viltis—Garbarska 5.
Visuomenė—Zarzeczna 16, m. 26.
Bal-as.
Žemdirbys—Stefański forsztat, dom Urbanowicza.
Lietuvos Ukininkas, Siemionowska 10.

d) Białoruskich.

Nasza Niwa,—Wileńska 20.

e) Żydowskich.

Heed Hasman—Pozawalna 33.
Haołam—Sołdacka.

Znaczniejsze księgarnie polskie, składy nut i czytelnie.

Józefa Zawadzkiego—Wielka 27.
W. Makowskiego z czytelnią — Ś-to Jańska, dom Rusieckiego.
Księgarnia Tanich Wydawnictw—Wileńska 23.
Księgarnia „Kultura" — Dominikańska 14.
M. Grażewiczowej czytelnia—Zamkowa 4.
T. Jankowskiej księgarnia i skład materjałów piśmiennych—Zamkowa.

A p t e k i.

Augustowskiego—Ś-to Jerska 10.
Chróścickiego—Ostrobramska, 25.
Ginzburga—Nowogrodzka, róg Bulw. Aleksandrowskiego.
Homeopatyczna apteka Tow. Homeopatycznego, p. z. F. Golońskiego—Śt-o Jerska, 19.
„ apteka Tarulewicza—Ś-to Jańska, 7.
Jundziłła—Ś-to Jerska, 33.
Ajzensztadta i Kadyszewicza — Ś-to Stefańska, 2.
Mikutowicza—Wileńska, 8.
Ottowicza—Wielka, 49.
Paka—Antokolska, 54.
Rostkowskiego — Kalwaryjska, dom Tanka.
Domańskiego—Dominikańska, 14.
Siekierzyńskiego—Zarzeczna, 20.
Stefanowskiego—W. Pohulanka, 19.
Frumkina—Niemiecka, 23.
Szyrwinta—Niemiecka,—15.
Wysockiego—Wielka, 23.
Rudowicza—Ostrobramska.
Żemojtelowej — Róg Szopenowskiej i Stefańskiej, 26.
Żydowskiego Tow. opieki nad biednymi—Ostrobramska, 15.

Znaczniejsze składy apteczne.

Andrzejkowicz i S-ka, Wielka 76.
K. Grużewski, Wielka 45.
I. B. Segał, Trocka 7 i Wielka 28.
Taraszkiewicz, róg Tatarskiej i Ś-to-Jerskiej 12.

Zakłady lecznicze.

Barak miejski dla chorych zakaźn.—Łukiszki, 7, telef. 514

Konsultacje kliniczne z udziałem doktorów: Dembowskiego, Hłaski, Kiewlicza, Maczewskiego, Marenicza, Michniewicza, Minkiewicza, Sztolcmana, Swieżyńskiego i Węsławskiego — Górzysty zauł. 9. W poniedz.. i czwartki o g. 8 w.

Laboratorjum dla celów djagnostyki lekarskiej d-ra Safarewicza — Żandarmski 7.

Lecznica dla alkoholików. Zwierzyniec.

Lecznica dla chorych stałych i przychodzących — Ś-to Jerska, 22.
„ Chirurgiczna d-ra Dembowskiego—Mała Pohulanka, d. wł.
„ Ginekologiczna doktorów: Bujalskiego, Rymszy, Maczewskiego, Waszkiewicza i Kahna — Czysta, 3.

Lecznica ginekologiczna d-rów: Blocha, Lapidesa, Ratnera i Załkinda — Bulw. Aleksandrowski, 4.
„ Ginekologiczna Danczenko — I Słomianka, 29.
„ Ginekologiczna d-rów: Wygodzkiego, Tigra i Szyldkreda—Górzysty, 14.

Lecznica akuszerki Wysockiej - Grinhauz—Wilno, Ś-to Jerski, 4.

Lecznica Okulistyczua im. Przezdzieckich—Nowy-Świat, 16 d. wł.
„ Okulistyczna Towarz. Opieki nad Ślepymi—Wielka Pohulanka, 18, d. własny.
„ chorób zębów i jamy ustnej — Trocka, d. d'Amana.
„ Pasteurowska d-ra W. Orłowskiego — Wielka Pohulanka, 9.
„ Homeopatyczna—Ś to Jerska,19.

Lecznica dla zwierząt Bakuna—Ostrobramska, 16.

Szpital Św. Jakóba—Łukiszki (Kazańska 8). Telef. Nr. 409.

Szpital miejski dziecięcy dla chorób zakaźn.—Zwierzyniec.

Szpital Sawicz—Bakszta, 2.

Szpital Wojskowy — Antokol, Szpitalna, d. rząd.

Szpital Żydowski—Pozawalna, 42.

Wileński szpital okręgowy dla obłąkanych — Wilejka (st. dr. żel. Pet.-Warszawskiej).

Zakład wodoleczniczy d-ra Zajkowskiego—Bernardyńska, 3.

Zakład Gimnastyki Zdrowotnej i Leczniczej Wandy Falkowskiej dla dzieci i kobiet—Gubernatorska 1 (front 4).

L e k a r z e.

Abramowicz Sergjusz. Medycyna ogólna—Chiwińska 12, m. 2 (godziny przyjęcia 10—1 i 5—7).

Adamowicz Lucjan. Chor. wewnętrzne i dziecięce 9—11 rano, 5½—7 w.). Zarzeczna 17.

Babienczikow M.—Antokolska 4.

Bachrasz P.—Wielka, 66

Bagieński Piotr. Med ogólna, szczep. ospy i dezynf.—Zwierzyniec, 12.

Bejnarowicz E., okulista (g. 5—7). — Chersońska 6.

Berkman Michał—Trocka 1. Choroby: wewnętrzne, dziecięce i weneryczne. Lekarz gimnazjum N. A. Winogradowowej. (9—11 i 5—6).

Bernsztejn O.—S-to Jerski, 5. (g. 9—1 i 4—8).

Billewicz Juljan. Chor. wewnętrzne i dziecięce (g. 9—11 r., 4—6 w.). Ostrobramska 5, m. 2.

Bitny-Szlachto Onufry — Ś-to Jerski 1—14. Choroby wewnętrzne i dziecięce. (11—1 i 5—7).

Błoch Ilja. Akuszerja.—Pohulanka, 3. (10—12 i 5—7). Telef. Nr 425.

Bogorodskij Aleksander. Med. ogólna. Sołdacka, 4.

Bohdanowicz Józef. Chor. wewnętrzne (serca, płuc). — Wileńska, 3. (11—1 i 5—7).

Bomasz D. Choroby kobiece, dziecięce i wewn. — Wielka 60. Telef. Nr. 60. (11—12 i 5—7).

Borzobohaty Konstanty. Choroby wewnętrzne i dziecięce. — Kalwaryjska, 4.

Bożowski K.—Antokol, 24. Choroby wewnętrzne.

Bujalski Władysław. Choroby kobiece i akuszerja (godz. 9—12 r., 5—6 w.). Tatarska, 5.

Burak J.—Wileńska, 16. Tel. 459. Akuszerja, choroby kobiece i wewnętrzne.

Burbo.—Wileńska 28. Choroby oczu. (11—1 i 5—6).

Czarkowski Ludwik. Chor. wewnętrzne i dziecięce (godz. 9—11 r., 4—7 w.) Wileńska, 31.

Danczenko—Moskiewska, gmach więzienny. Tel. 582. Choroby kobiece i akuszerja.

Dąbrowski Kazimierz. Choroby oczu. Astrachańska, 16, przy lecznicy ocznej hr. Przezdzieckiego, której jest ordynatorem. Przyjęcia prywatne w Lecznicy od 4—6, prócz niedziel. — Lekarz przy szpit. kolejowym.

Dąbrowski T. Choroby wewnętrzne, wtorki i czwartki g. (5—6) w. Zawalna, 2.

Dembowski Tadeusz. (Lecznica chirurgiczna). Chirurgja, (g. 2—4). M. Pohulanka (Górzysty), dom własny.

Denisiewicz P.—Sołtaniszki. Choroby wewnętrzne.

Dillon Jakób — Zawalna 6. Choroby wewnętrzne. (10½—12 i 5—7, prócz piątków). Tel. 629. Ordynator szpitala „Sawicz".

Dmochowski Kazimierz. Med. ogólna. Ś-to jerski, 30.

Domaszewicz Andrzej. Choroby kobiece, akuszerja i chirurgja. 9½—11½ r., 7—8 w.). Gimnazjalny 4, m. 5

Ernst E. Choroby wewn. i nerwowe. Nadbrzeżna, 4. Poniedz., środy i piątki, (6—8 w.).

Eśman W.—Wielka 20.

Fieodosjew M.—Pohulanka, 14.

Flaum L.—Zawalna, 33. Tel. 723. Choroby dziecięce i kobiece (10—12 i 5—7).

Frohwein Paweł. Homeopatja (godz. 10—12 r., w niedziele 12—1). W. Pohulanka 5, (w Lecznicy Homeopatycznej godz. 5½—7 w. Ś-to Jerska, 19).

Fryczyński Bronisław. Choroby wewnętrzne, (godz. 10—12 r., 5—7 w.). Tatarska, 1. Tel. 704. Pełn. obow. ordyn. Szp. Sawicz.

Gierszun Grzegorz—Dominikańska 7. Choroby skórne, moczopłciowe i weneryczne, promienie Roentgena (9—11, 5—7).

Gladysz D.—Witebska, 12.

Globus J. Chor. skórne i weneryczne. Wileńska, 32.

Godlewski Władysław. Med. ogólna. Junkierska, 10.

Gelding I.—Stefańska, 20. Tel. 849.

Goldman I.—Stefańska, 20. Choroby wewnętrzne i dziecięce.

Gorfajn. M.—Zawalna, 24. Chor. oczu.

Górnicki Marjan. Chor. kobiece i dziecięce (g. 9½—10½ r., 5—6 w.). Bonifraterska, 2.

Gudyński Benjamin — Szlachecki, 1. Akuszerja, wewnętrzne i kobiece choroby (10—12 i 6—7).

Hanusowicz Bolesław. Chor. skórne, weneryczne i moczopłciowe, (g. 12—1 r., 5—7 w.). Zaułek S-to Michalski, 2 (róg Zamkowej).

Hłasko Bernard (lekarz naczelny Lecznicy Ocznej hr. Przezdzieckich). Chor. oczne (godz. 9—12 r., 5—6 w.). Niemiecka, 3 (w Lecznicy Ocznej, Nowy-Świat, Aleja,—przyjmuje od 12 do 1).

Hryniewicz Narcyz. Medycyna ogólna. Sołdacka ul.

Iwanter L.—Wileńska, 32.

Iżewski—Aleksandrowski bulwar, 10. Tel. 535.

Jabłonowski Władysław. Choroby wewnętrzne, spec. żołądka i kiszek (godz. 10—12 r., 5—7 w.). Wileńska 36, m. 1.

Jacuta Konstanty. Inspektor lekarski. Medycyna ogólna. S-to Jerski, d. Sucheckiego.

Jacuński. Okulista—Tatarska, 1.

Jasiewicz. Chor. wewnętrzne. Kalwaryjska, 20.

Jeśman W. Chirurgja, choroby organów moczopłciowych. Ś-to Jerski zauł., 3.

Kabacznik M.—Sadowa, 4.

Kadenacy Bolesław. Medyc. ogólna. Dominikańska, 14.

Kaganon A.—Zawalna 20. Chirurgja.

Kahn Emanuel — Pozawalna 10. Tel. 312. Akuszer. (10—12 i 6—7).

Karaś Kazimierz. Chor. wewn. (godz. 10—12 r., 5—7 w.). Wileńska 27.

Kiewlicz Marjan. Choroby nerwowe i umysłowe (godz. 10—12 rano. 4—6.). Pozawalna 8.

Kiersnowski W.—Kazańska, 15.
Klejman A. — Pohulanka, 17, m. 14. Choroby skóry, weneryczne, syfilis (12—2 i 6—8).
Kniażecki M.—Antokolska, 11.
Konczenko Zienowicz B.—Sołdacka, 1. Choroby wewnętrzne (4—7).
Kohan Adolf — Trocka 3. Telef. 360. Chirurgja, gardlane, uszne i nosowe choroby (11 — 1 i 6 — 7). Ordynator szpit. żydowskiego.
Korchow I. — Witebska, 10.
Korystnik—Antokolska, 14.
Kowarski G.—Portowa, 4. Telef. 664. Choroby dziecięce (10½—11½ i 6—7).
Kosmaczewski—Jarosławska, 12.
Kozłow A.—Górzysty, 9.
Kraińskij Mikołaj. Choroby nerwowe i psychjatrja. Róg Nowej i Wileńskiej, № 1.
Kramnik M.—Wileńska 22. Tel. 272. Choroby wewnętrzne.
Kresin D.—Kalwaryjska, 12.
Lewande S.—Niemiecka, 20. Choroby uszu, nosa i gardła (g. 10—1 i 5—7).
Lewin S.—Niemiecka, 22.
Lewit O.—Wielka, 30. Tel. 485.
Lapides Teodor — Wileńska, 20. Róg Nowej, d. Trzeciaka. Choroby kobiece i akuszerja. Telef. 757. (12—2 i 6—7). Dyrektor szkoły akusz. przy szpit. Ś-go Jakóba.
Lipski S.—Górzysty, 3. Choroby skóry i weneryczne.
Lisicyn—Kalwaryjska, 66. Tel. 746.
Łubowski M. — Chirurg. (12½ — 2 i 5—7). Gubernatorska, 5.
Łowmiański Władysław—Preobrażeńska, 7, m. 25. Chor. wewnętrzne (9—11 i 1—2).
Łukowski Ludwik. Choroby dziecięce (4—5½ po poł.). Żandarmski, 7. Tel. 1016.
Maciański Leon. Choroby organów moczopłciowych i akuszerja (g. 9½—1 rano, 6—7½ w.). Ostrobramska, 25.
Maczewski Maksymiljan. Choroby kobiece i akuszerja (g. 9—11 rano 6—7 w.). Ś-to Jerska, 19.
Makarow M.—Junkierski, 31. Choroby wewnętrzne.
Makower A. — Zawalna 15. Telef. 40. Choroby dziecięce.
Malinowski - Antokolska, 80.
Marenicz Stanisław. Choroby skórne i weneryczne (godz. 9—11 rano 4—6 w.). Tatarska, 5.
Margolin I.—Portowa, 3. Tel. 392.
Markowski K. Chirurgja. Zarzecze, d. własny.
Matułajtis Stanisław. Chor. wewnętrzne i dziecięce (godz. 9 — 10 r., 5—6 w.). Antokolska, 60.
Mejsten W.—Wileńska, 26. Chirurgja.
Michajłow Mikołaj. Chor. wewnętrzne. Sadowa, 13.
Mikucki. Choroby wewn. i naskórne (godz. 10—12, 5—7). Ś-to Jerska, 41. Tel. 275.
Michniewicz Jan. Chirurgja (g. 12—2 r., 6—7 w.). Wileńska 28, m. 1.
Minkiewicz Michał. Chor. wewnętrzne (godz. 10—12 r., 5—6 w., prócz niedziel). Żandarmska, 3.
Mitawer M.—Foksalowa 3, dom Szura. Choroby wewnętrzne i dziecięce.
Mongird Michał. Choroby wewnętrzne i dziecięce (godz. 9 — 11 r., 5—6 w.). W. Pohulanka, 14, m. 35. Lekarz sanitarny. Tel. 537.
Moraczewski Juljan. Chor. wewnętrzne i dziecięce (g. 10—12 rano, 5—6 w.). Wileńska, 12.
Morgensztern D. — Ostrobramska, 36.
Musajew A.—Antokolska, 47.
Muszkat A.—Zawalna, 24. Telef. 810. Choroby wewnętrzne i dziecięce (9½—11½ i 5—7).
Natanson N.—Wielka Pohulanka, róg Zawalnej, m. 19. Tel. 682. Choroby wewnętrzne, dziecięce, głowy i uszu (10½—1 i 5—7).
Oleszkiewicz. Choroby wewnętrzne.— Stara, 4.
Olszewski Wł.—Ś-to Michalski 10, m. 4. Choroby wewnętrzne i dziecięce (5—7 wiecz.).
Orłowski Wacław (zarządzający stacją Pasteurowską). Szczep. ochronne przeciw wściekliźnie (g. 9 — 10 r., 4—5 w., w niedziele 9 — 10 r.). W. Pohulanka 9, m. 1.
Pachman L. — Trocka 15. Choroby weneryczne (9—1 i 4—7).
Paszkowski Jan. Med. ogólna. Foksalowa, 17.
Perelman W. — Kwiatowy 7, m. 15. Tel. 744. Choroby wewnętrzne i dziecięce (11—1 i 5—7).
Pliss Szymon — Ś-to Jerski, 62. Choroby wewnętrzne i dziecięce (9—11 i 5—7).
Plaszkiewicz K.—Antokol. Szpital wojskowy.
Poczter S.—Preobrażeńska, 1. Choroby wewnętrzne.
Podwalnikow Mikołaj (dr. powiatowy). Chor. wewn. Kazańska, 3.
Pokrowski M.—Nadbrzeżna, 4.

Popilski J.—Pohulanka, 2. Telef. 851. Choroby wewnętrzne, skórne i weneryczne (10—12 i 5—7).

Potapowicz - Żabko Bolesław. Chor. dziecięce. Fabryczna 13. Zwierzyniec. Szpital dziecięcy.

Raban Zygmunt. Chor. wewnętrzne, dziecięce i weneryczne (godz. 9—1 r., 4—8 w.). Dominikańska 9; będąc w domu przyjmuje zawsze.

Radziejowski N.—Botaniczna, 5. Choroby uszu, gardła i nosa.

Ratner G.—Żandarmski, 3. Tel. 543. Choroby kobiece.

Rafes M.—Aleksandrowski bulwar, 28. Choroby wewnętrzne i dziecięce (9—11 i 5—7).

Refelkes B.—Górzysty, 14. Telef. 795. Choroby wewnętrzne i dziecięce (11—1 i 5—7).

Rodziewicz—Plac św. Katarzyny (róg Wileńskiej i Przejściowego, 2) Telefon 327. Choroby dziecięce i akuszerja (11—1 i 5$^{2}/_{1}$—7).

Rogow I.—Szopenowska, 6. Choroby kobiece.

Romm A. M.—Pozawalna, 22. Bakterjologija.

Romm G. D.—Preobrażeńska, 1. Tel. 361. Chirurgja.

Romm G. J.—Wileńska, 22. Choroby oczu, uszu i nosa.

Rozenkranc D.—Wileńska, 22. Tel.490. Choroby wewnętrzne.

Rozenthal P.—Trocka, 5. Choroby nosa, uszu i gardła. Bakterjologiczny gabinet (10—1 i 5—7).

Rudziewicz Leon. Med. ogólna. (godz. 4—6 w.). Lekarz Sem. Rzym.-Katol. Ś-to Jerska, 30.

Rudzki Wiktor. Chor. skórne, weneryczne i moczopłciowe (godz. 9—10 r., 5—7 w.). Wileńska, 39.

Rybak A.—Pozawalna, 30. Chirurgja.

Rymsza Adam. Chor. kobiece i akuszerja (godz. 10—12 r., 6—7 w., oprócz niedziel). Pozawalna, 22. Współwł. zakładu akusz. ginek. przy ulicy Czystej, 3.

Safarewicz Aleksander. Choroby wewnętrzne i dziecięce. Bakterjologiczne badania (g. 11—12 r., 5—7 w.). Żandarmski, 7.

Sawicki Paweł. Chor. nerwowe i umysłowe. Ś-to Jerska, 22.

Sawicz Eustachy. Chor. wewnętrzne. Kazańska, 7 (9—10 i 6—7). Ordynator szp. św. Jakóba.

Schroeder Leon. Choroby wewnętrzne. Połocka, 9.

Sławiński Feliks. Med. ogólna. Wiłkomierska, 17.

Sokołow Aleksander—Ś-to Jerski, 46, m. 4. Choroby gardła, nosa i uszu (5—7½ prócz niedziel).

Sołonowicz Henryk—Ostrobramska 25, m. 8. Telef. 697. Choroby wewnętrzne i dziecięce (10—12 i 5—7).

Sudziłowicz E.—Antokolska, 45.

Sumorok Juljusz. Choroby wewnętrzne i chirurgja. Staro - Chersońska, d. własny.

Świderski Szymon. Leczenie światłem, elektrycznością i masażem, (g. 6 — 7½ wiecz., prócz niedziel i świąt). Ś-to Jerska 22, m. 23.

Świerzyński Florjan-Feliks. Choroby uszu, nosa, gardła i płuc (godz. 10—12 r., 5—7 w.). Pozawalna, 16, m. 16.

Sycianko Czesław. Choroby nerwowe i psychjatrja. Botaniczna, 9.

Szabad C.—W. Pohulanka, 18. Telef. 430. Choroby wewnętrzne, uszu i nosa.

Szalewicz Władysław. Choroby gardła i płuc (godz. 10—12 r., 5—7 w.). Pozawalna 8, m. 8.

Szapiro O.—Wielka, 25. Tel. 36. Choroby wewnętrzne (12—2 i 6½—7½).

Szejman E.—Pozawalna 15, m. 10. Choroby skórne, weneryczne i syfilis (9—12 i 4—7).

Szepski N.—Antokolska 11, m. 1. Chirurgja (4—7).

Szwengruben W. Choroby dziecięce i wewn. Żandarmski, — (10 — 12 i 5—7).

Szteinman K. Choroby gardła, nosa i uszu. Mostowa, 5 (4½—7).

Szyfron G. — W. Pohulanka 9, m. 1. Tel. 759. Chor. kobiece i akuszerja (10—12 i 5—7).

Szyldkret E.—Ś-to Jerska, 14. Tel. 793. Choroby kobiece i akuszerj (10—1 i 4—7).

Szlesinger A. — Trocka, 9. Praktyka ogólna, (11—1 i 6—7).

Szołkowski W.—Nowa, róg Wileńskiej.

Szreder—Połocka, 9.

Szrejber W.—Antokolska, 54. Choroby dziecięce.

Sztolcman Gustaw. Chor. wewnętrzne (godz. 10½—12 r., 5—7 wiecz.). Wileńska, 25.

Tichomirow W. Brzeg Antokolski, 9.
Tigier S. Choroby kobiece i akuszerja, (11—1 i 7—8) — Gubernatorska 5. Tel. 503.
Trauttvetter (von) Ernest. Chor. skórne i weneryczne, Żandarmska 9, m. 4. (w poniedz. środy i soboty, 11—12 i 4—5).
Trypolski Marcjan, dr. miejski. Chor. wewnętrzne i dziecięce. Monasterska 6.
Tur Jan. Chirurgja.—Kazańska, 8.
Turczaninow Piotr. Choroby wewnętrzne, dziecięce i nerwowe (g. 10—11 r., 5—6½ w., prócz dni niedzielnych) — Pozawalna 22, m. 8. Starszy doktor szp. „Sawicz".
Wadziński P.—Pohulanka 15. Choroby oczu.
Waszkiewicz Antoni. Choroby kobiece i akuszerja (godz. 1—2 pp., 5 — 7 w.). Wileńska 25, m 5. Tel. 595. Ordynator chorób kobiecych szpitala kolejowego i współwłaściciel lecznicy pryw. przy ul. Czystej 3.
Węsławski Witold. Chor. wewnętrzne i dziecięce (godz. 10 — 11 r., 4—6 w., w niedziele i święta tylko w godz. rannych). Niemiecka 3.
Wikientjew Andrzej.—Antokolska 27. Choroby weneryczne (5—7).
Wilejszys Antoni. Chor. wewnętrzne i dziecięce (g. 10—12 r., 4 — 6 w.). Ś-to Jerski 25.
Wińcz A. Chor. wewnętrzne, W. Pohulanka 6.
Wirszubski A.—Dominikańska 7. Tel. 654.
Wojewódzki Władysław. Chor. wewnętrzne i dziecięce (g. 9—11 r., 5—7 w.)—Wileńska 15, m. 2.
Wojnicz Aleksander (Laboratorjum Medyczno-Chemiczne).—Gubernatorska 5, m. 7. Prezes T-wa Lekarskiego, zarządz. laboratorjum tegoż T-wa i stacją analityczną miejską. Zamówienia analizów przyjmują się w każdej porze.
Wolfsohn Grzegorz. — Ś-to Jerski 4. Choroby skóry, moczopłciowe i weneryczne (10 — 1 i 6—8). Ordynator szpit. św. Jakóba.
Wygodzki Jakób—Nowa 1. Tel. 351. Akuszerja (10—12 i 5—6).
Wygodzki M. — Sadowa 4. Tel. 618. Praktyka ogólna.
Wyzgo Jan. Chor. wewnętrzne (godz. 9—10 r., 4—6 w.). Skopówka 7.
Zahorski Władysław. Chor. wewnętrzne i dziecięce (g. 10 — 12 r., 5—6 w.)—Pałacowa 2.
Zajączkowski W—Nowa, 1.
Zajkowski Dominik. Chor. wewnętrzne i nerwowe (godz. 4—6 w.), Łotoczek 5, wł. zakładu Elektro-Hydropatycznego.
Zak N. Trocka 16. Choroby wewnętrzne i dziecięce.
Załkind W.—Pozawalna 14.—Tel. 228. Choroby kobiece.
Załkindsohn O.—Trocka, 9. Tel. 563. Chirurgja (11½—1½ i 6—7).
Zawadzki Zygmunt. Chor. wewnętrzne, dziecięce i chirurgja (4—6 w.). Ś-to Jerska 42. Ordynator szp. Ś-go Jakóba.
Ziemacki F.—Pohulanka 18. Choroby kobiece i wewnętrzne.
Zubczenko.—Aleksandrowski bu . 10 Choroby oczu.
Żuk Z.—Ś-to Jerski 10, róg Tatarskiej, m. 5. Choroby skórne, weneryczne, specjalność syfilis (10—1 i 5—7).
Żukowski Henryk. Chor. skórne i weneryczne (godz. 9—10, 11 — 1 r., 5—7 w., w święta 4—6). Wileńska 25, m. 9.
Żukowski J.—Pohulanka 14. Choroby wewnętrzne.
Żytłowski.—Sadowa 9. Tel. 847. Choroby wewnętrzne. (9—11 i 6—7).

Lekarki.

Antonowicz-Januszewska Józefa. Chor. kobiece—Chersońska 6.
Burbo Barbara. Chor. wewnętrzne, kobiece i okulistyka (operacje oczne i mniejsze ginekologiczne) (g. 10 r.—1 pp., 5 — 6 w.). Wileńska 28, m. 7.
Fijałkowska F. Marja. Chor. wewnętrzne i dziecięce (godz. 5 — 7 w.) Kazańska 15, m. 16.
Bengen F., Chor. wewnętrzne, dziecięce i kobiece, Dominikańska, 11, 4.

Homulicka. Ostrobramska, 25.
Hertz Stefanja. Botaniczna 7. Choroby weneryczne i pielęgnowanie skóry (5—7)
Jurszewska-Buczyńska L., Mostowa 23.
Kukuszkin Anna. Chor. kobiece i dziecięce. Wileńska, 34. (1 — 2 i 5—7).
Palczewska. Wielka 64.
Zak-Gorfein, Zawalna 24.

Lekarze dentyści i dentystki.

Gimbutówna Zofja (g. 10—12 i 2—5). Preobrażeńsaa 9.
Hołub Ildefons (stały lekarz zębów i jamy ustnej przy szkole Junkierskiej i seminarjum Duch. katol.), (g. 10 r. — 4 pp.). Ś-to Jerski 9, m. 7.
Jarcho Zofja (godz. 10 r.—7 w.). Wileńska 20, m. 1.
Jeśmanowa E., zauł. Ś-to Jerski 3.
Malcz Robert (godz. 9 r.—6 w.). Wielka 25, m. 2.
Małaszkiewicz Jadwiga (g. 10 r.—2 pp., 4—7 w.), Ostrobramska 11, m. 2.
Nowiński Dominik (leczy zęby elektrycznością), (godz. 10 r.—2 pp., 4—6 w.). Ś-to Jerski 46.
Powalkis D., Tatarska 1.
Putwińska M., Zawalna 15, m. 11.
Szwengruben Marja (g. 10 r. — 2 pp., 5—7 w.). Pozawalna 22, m. 4.
Tromszczyńska Marja (g. 10½ r. — 1 pp., 2—5 w.). Wileńska 29.
Wińczówna, Zawalna 13.
Wojewódzka W., zauł. Ś-to Jerski 4. (10—3 i 6—7).
Wolański A. (10—4 pp.) Wileńska 25.

Felczerzy.

Adamowicz A. Bakszta. Szpital „Sawicz".
Budo, Sawicz 13.
Gordon I. Targowa.
Heller A. Ś-to Jerski 22.
Kac D. Zarzeczna 4.
Kac M. Zawalna 40.
Lechem G. S-to Jakóbska 2.
Lindenblatt Ch. Preobrażeńska 3.
Narowski A. Siemionowska 14.
Podolecka F. Tatarska 17.
Połoniecki M. Stefańska 27.
Swider J. Dominikańska 19.
Szachnowicz D. Ś-to Jerski 8—3.
Szachnowicz Sz. Nadbrzeżna 23.
Widucki Sz. Ostrobramska 27.

Masażyści.

Bielecka.
Daniszewska Zofja (godz. 11 r.—2pp., 5—7 w.).—Niemiecka 5, m. 14.
Brzostowska — róg Tatarskiej i Garbarskiej 17.
Gutowski Wł. (godz. 4—5 w.). Wielka 23. Masaż wibracyjny, elektryczny, akumulatory ręczne. Gimnastyka ortopedyczna.

Akuszerki.

Abramson R.—Niemiecka 22.
Antuszewicz W.—Kalwaryjska 12—13.
Błażenko T.—Zarzeczna 25.
Czyż M. (godz. 1—3 pp.) Wileńska 12, m. 8.
Dunkel W.—S-to Jerska 22.
Grzybowska M. — Kalwaryjska, dom własny.
Hejman A.—Sadowa 7.
Iwanowa I. — Zauł. Żandarmski 7, m. 13.
Januszewska J.
Jotejko Komarowicz J.—Tatarska 20, m. 8. (11—1).
Jurjewowa A.—Zarzeczna 33.
Jurkiewicz P.—Pozawalna 8.
Klau A.--Bakszta 8, m. 8.
Kowalewska M.—S-to Stefańska 36.
Kryńska P.—M. Pohulanka 14.
Lebiedzka—zauł. Policyjny 9.
Luszczyńska—Preobrażeńska 4.
Monkiewicz B.—Połocka, d. własny.
Niewiarowska A. — Pozawalna, dom Bertholda.
Rallus N.—Siemionowska 8, (4—6).

Rymkiewicz Zofja (godz. 11 — 1 r., 4—6 w.). I Przejazd ul. Witebskiej 4, dom własny.
Wargulewicz N.—Ostrobramska 39.
Witkowski F.
Zabielska F.—Towarowa.
Zikiewicz E.—Trocka 15
Żejmo G.—Zarzeczna 11.
Szapszes, Antokolska 51.
Szałkowska T. Ś-to Jerski 19, m. 4.

Lekarze weterynarji.

Bakun S.—Jarosławska 4.
Balicki M. weterynarz wil. okr. wojsk., zauł. Piramoncki, d. wł.
Chazbijewicz Stefan—Tatarska 1, m. 9, (godz. 9—10 r., 2—3 i 6—7 w.).
Filatow F., weter. inspektor gubernjalny—Żołnierska 1.
Gorodczaninow F., wojskowy lekarz weter.—zauł. Ponomarski 1.
Jazykow W.,—Ś-to Jerska 30.
Kojałłowicz Lucjan (lekarz miejskiej stacji weter.) Szczepienia wścieklizny i inne choroby wewnętrzne i chirurgiczne, (g. 9—11 r.), Pozawalna 8.
Lisicyn S.—Antokol, Las Klasztorny, dom Sawickiego.
Maksimow P., weterynarz Wileńskiej St. Dr. Ż—Kaukaska 14.
Nikołajew M. Gubernatorska 4.
Popow Wasyl, weterynarz wojskowy (godz. 4—7 w.).—Ś-to Jerska 22, m. 15.
Skurdin A.—Kalwaryjska 66.
Sokalski S., weterynarz wojskowy — Antokolska 62.
Szulc W. Kalwaryjska 6.

Adwokaci przysięgli.

Abramowicz W. (g. 9—10 r., 5—6 w.). Ś-to. Jerski 30.
Bagiński Stanisław.—Garbarska 1.
Bakajew Michał.—Antokolska 54.
Bądzkiewicz J.—Zauł. Ś-to Jerski, d. Węcławowicza.
Brzozowski Michał.—Ś-to Jerski 22.
Bujko Jan (godz. 9—10 r., 6—8 w.).— W. Pohulanka 20.
Eysymont Józef (godz. 9—10 r. 5—7 w.). — Nadbrzeżna d. Parczewskiego.
Frydman B. — Wielka Pohulanka d. Bunimowicza.
Jakubowski M.—Zawalna 16.
Klott Jan.—Żandamrska 9.
Kłokocki Wacław. Chersońska 5. m. 4.
Kowerski Bronisław—Pozawalna 8.
Kozłowski Juljan.—Garbarska 1.
Kruszewski.—Pozawalna 8.
Krzyżanowski Bronisław (godz. 9—10 r. i 5 — 7 w., prócz niedziel i dni świąt.).—Wileńska 32, m. 6.
Kulwieć Wincenty.—Junkierski, dom Sztralla.
Lukas Wilhelm.—Chersońska 1—5.
Łapin Antoni.—Wileńska 23.
Łukaszewicz Wiktor. (godz. 5—7 w.)— Ś-to Jerska, 39, m. 4.
Maliński Maksymiljan. — Chersońska 5, m. 1.
Orłowski I—Wileńska 6.
Rubinowicz.—Zawalna 14.
Strumiłło M. Ś-to Jerska 21.
Sumorok R.—Ś to Jerski 22.
Szmerling I.—Pozawalna 16.
Torchowskoj J. (godz. 6—8 w.).—S-to Jerski 24. Tel. 545.
Wilejszys Jan (godz. 5—7 w.). — Wileńska, 31.
Wróblewski Tadeusz (g. 8½—9½ r., 5—7 w.).—Pl. Dworcowy, róg Skopówki. Tel. 435.
Wygodzki M.—Ś-to Jerski 22.
Zmaczyński Adolf.—Ś-to Jerska 24.

Pomocnicy adwokatów przysięgłych.

Andrejewski Jerzy.—Zwierzyniec, róg Sosnowej i Miłej.
Birżyszko Michał.—Garbarska 7.
Burchardt A.—Plac Katedralny, d. wł.
Grajewski A.—Kazańska 15.
Jamont H.—Żandarmska 9, m. 11.
Jamont M.—Nadbrzeżna d. Parczewskiego.
Janułajtis August.—Portowa 15.
Piłsudzki Jan.—Gubernatorska 5,m.23.
Powołockij Leonidas.—Sądowa d. Wołodkowicza.
Radin M.—Ś-to Jerska 60.
Römer M. (von).—Portowa 15.
Śleżewicz M. — Zauł. Ś-to Jerski, d. Węcławowicza.
Steckiewicz Franciszek. — Zauł. Ś-to, Jerski, d. Śniadeckiej.
Steckiewicz Jakób. — Ś to Jerski 41. m. 6. Tel. 275.
Sumorok Leon.—Ś-to Jerski 22.
Zajączkowski Klemens.—Antokolska 6

Obrońcy prywatni.

Filipowicz-Dubowik (obr. Sądu. Okręg. i Wil. Sądów Pokoju). Spraw. sukces., herald. i inne (godz. 9—10 r., 5—7 w.). — Proeobrażeńska, d. Muchlińskiego.
Jurewicz J. (obr. przy Miejsk. Zjeździe Sędz. Pokoju).—Wileńska, dom d'Ammana.
Korzeniewski N. obr. przy M. Zjeździe Sędz. Pok.). Dominikańska 11.
Kowszun A. (obr. przy M. Zjeździe Sędz. Pok.). Sprawy sądowe i administracyjne (godz. 9 — 10 r. 5—7 w.).
Nagórski J. (obr. przy Wil. Sądzie Okr. i Izbie Sądowej (godz. 6—8 w.)—Bonifraterska 6.
Szulc S. (obr. przy Sądzie Okręgowym i Wil. Sądów Pok.)—Konna 1.
Uciechowski D. Sadowa 15.

Notarjusze (rejenci).

Bordonos A. Trocka, d. d'Ammana.
Iljaszenko Aleksander (g. 9 r. 4 pp., prócz niedziel i dni świątecz..)—Niemiecka 22.
Doburzyński—Wielka 39.
Niejełow A.—Trocka, dom Górskich.
Serdiukow J. — róg Ś-to Jerskiego i Tatarskiej.
Wierzbicki I. S., starszy notarjusz sądu okręgowego.—Pohulanka 27.

Inżynjerowie i budowniczowie.

Antonowicz —Chersońska 6.
Arcybaszew.—Sadowa 23.
Baniewicz Tadeusz. Elektrotechnik przy Zarz. Miejskim. Pohulanka 19.
Bejnarowicz Klemens, inżynjer-technolog (współwłaściciel Biura Tech.-Bud. „Konstruktor") (g. 4—5½ w., w biurze „Konstruktor" 6—8 w.). — W. Pohulanka 37.
Bobrowski—Zarzeczna 30.
Doboszyński Kazimierz, inżynjer, budowniczy.—Nowy Świat, d. wł.
Fiedorowicz Ignacy, inżynjer-technolog (przedstawiciel Połudn. Ros. Dniepr. Tow. Metalurg. w Kamieńskiem) (godz. 10 r.—6 w.)—Ś-to Jerska 7, m. 3.
Filipowicz-Dubowik Antoni, budowniczy (godz. 9—10 r., 5—7 w.) — Piaszczysta, dom Dowojny-Sylwestrowicza.
Fofonow, inżynjer-architekt, pom. gubernjalnego inżynjera.
Herman Władysław, inżynjer-mechanik (pomocnik zawiadowcy Stacji Elektrycznej Miejskiej), (g. 4—6 w.). Stacja Elektryczna.
Huszcza Konrad, elektrotechn. (współwłaściciel Wileńskiego Biura Techniczn.) (g. 11 r. — 2 pp. i 5—7 w.)
Iwanow, ul. Foksal 3, m. 1.
Iwaszkiewicz Leon, technik — zaułek Junkierski, d. Mikulskiego.
Januszewski.—Wileńska 32.
Januszewicz St. technik, sp. budow. Popowska, d. wł.
Kalina, ul. Foksal 9, m. 1.
Karpowicz,—Nadbrzeżna 12.
Kiełczewski, Antokolska 5.
Klein August, inżyn. architekt (współwłaściciel Wileńskiego Biura Budowlanego), (g. 10 r.—1 pp., 5—8 w.)—Dworcowa 10, m. 2.
Klein Karol, technik (współpracownik Wileńsk. Biura Budowlanego), (specjaln. młynobudownictwo), (godz. 1—4 pp.,) — Siergiejewska 3.
Komarow, inżynjer - architekt, pom. guber. archit.—Plac Katedralny, d. Bohdanowicza.
Krajewski, Popowska 2.
Maculewicz, Ś to Jerska 60, m. 2.
Malinowski Władysław, inżynjer-technolog miejski, (współwłaściciel Wileńskiego Biura Technicznego), (g. 5—7 w.)—Ś to Jerska 5.
Michniewicz Wacław, inżynjer-architekt (godz. 5—7 w.)—Arzamaska 4.
Moksiewicz Dominik, technik (przy Tow. Wzajemnej Asekuracji) — zauł. Dobroczynny 6, m. 1.
Niewodniczański Wiktor, inżynjer-technolog (zawiadowca Stacji Elektrycznej miejskiej), (godz. 10—12 r., 4—8.)—gmach Stacji Elektr. na Śnipiszkach.

Odyniec, inżynjer Okręgu kom.—Wileńska 25.
Parczewski Al., inżynjer-architekt, — Arzamaska 4.
Pawłowicz Józef, uczony pomolog. — Prosp. S to Jerski 9 (dom b. Śniadeckiej.
Piotrowski Gustaw, handlowiec-technik (przedstawiciel Tow. Akc. „Marywil“ w Radomiu)—Antokolska 6.
Prozorow M., inżynjer-archit. — Chersońska, 5.
Przeniecki — Ś-to Jerska, 19, m. 23.
Rawicki Leon, budowniczy (spec. budownictwo), pomoc. miejskiego arch.—Wileńska, 31.
Rewieński Aleksander, inżynjer-mechanik (rewizor Służby Trakcji na dr. żel. Poleskich), (g. 6—7 w.).—Kazańska 3, m. 6.
Rouba Edward, inżynjer-technolog, młodszy technik Zarz. Intendentury (specjaln. młynarstwo, turbiny wodne); (g. 6—7 w.)—ul. Objazdowa.
Sakowicz E., technik, sp. bud. — Połocka, d. Stelnickiego.
Serafimowicz, inżynjer komun.—Junkierski zauł. 8.
Sienkiewicz Władysław, technik (spec. budownictwo)—Połocka, 2.
Siestrzencewicz L., akademik architektury, pom. archit. miejskiego,—Wileńska, 30.
Skrypkus Józef, inżynjer-mechanik, (współwłaściciel Biura Techn.-Budowl. „Konstruktor“); (godz. 9 r.—6 w.).—Ś-to Jerska, 1.
Sławiński W., inżynjer-technolog (spec. budowa fabryk).
Słodziński Ludwik, inżynjer (zarządzający fabr. „Beton“). — Zwierzyniec.
Sokołowski Gabrjel, inżynjer-mechanik, pomocnik miejskiego inżynjera,—Kazańska, 3.
Sonin, inżynjer-architekt, gubernjalny inżyn.—Ś-to Jerski, 42.
Stypułkowski Władysław, inżynjer-architekt, (współwłaściciel Wileńskiego Biura Budowlanego), (godz. 12—1 po poł., 6—7 w.)—Gubernatorska 10, m. 5.
Szewalow, inżynjer-technol., główny fabryczwy inspektor — Sądowa, d. Wołodkowicza.
Szklennik Aleksander, inżynjer-technolog (godz. 8—10 r., 6—8 w.)—W. Pohulanka 18, m. 4.
Szpakowski A., gubernjalny arch. — Ś-to Jerski 4, m. 4.
Szpakowski I., fabryczny inspektor—Sądowa 2, m. 7.
Szwengruben B., inż. budown., współ. biura budowl. i mierniczego,—Preobrażeńska 7, m. 3.
Trojan M., inżynjer-architekt—Kazańska 3, m. 1.
Walicki Franciszek, inżynjer mierniczy (geometra miejski), (godz. 9—10 r., 4—6 w.)—Uglicka, 21.
Wrześniowski P., inżynjer-chemik—ul. Poleska, 8.
Zasztowt A., budowniczy, współwłaśc. biura budowl. i mierniczego — Preobrażeńska 7, m. 3.

Biura techniczne.

Aken—Niemiecka, 7.
Biuro budowl. i miernicze oraz kreślarnia techn.; wł. inż. Szwengruben B. i A. Zasztowt. Preobrażeńska, 7.
Biuro techniczne urządzania parków i ogrodów (właśc. Józef Pawłowicz, uczony pomolog). Ś-to Jerska, 9 (dom Śniadeckiej).
Wileńskie Biuro Budowlane (właśc. A. Klein i W. Stypułkowski), Ś-to Jerska, 9.
Basewicz—Ś-to Jerska. d. Mawrosa.
Wileńskie Biuro Techniczne (właśc. K. Huszcza i W. Malinowski). Ś-to Jerska, 5.
Biuro Techniczno-Budowlane „Konstruktor“ (właśc. J. Skrypkus i K. Bejnarowicz). Ś-to Jerska, 1
„Pomoc“, biuro rolnicze i techniczne Ś-to Jerski prosp., 29.
Drzewiecki i Jeziorański, przedst. Zagrodzki. Wileńska, 5.

Składy maszyn i narzędzi rolniczych.

Nagrodzki Z. — Pozawalna, 11.
Tadeusz Kowalski i A. Trylski—Ś-to Jerski prosp.
Skład Wileńskiego Towarzystwa Rolniczego—Pozawalna, 9.
„Pomoc“ — Ś-to Jerski, 29.

KOSCIÓŁ KATOLICKI.

Jego Świątobliwość Ojciec Święty, Papież Pius X, przed obiorem — Kardynał Józef Sarto, urodzony d. 20 maja (2 czerwca) 1835 r., obrany papieżem d. 22 lipca (4 sierpnia) 1903 r.

Hierarchja kościelna

Na Litwie, Rusi i w Cesarstwie.

Archidjecezja Mohylowska:
Metropolita Mohylowski Wincenty Kluczyński, D-r S. T.
Biskup Suffragan J. E. Jan Cieplak, D. S. T.
Biskup Suffragan J. E. Stefan Denisewicz.

Djecezja Wileńska:
Administrator Ks. Kanonik Kazimierz Mikołaj Michalkiewicz.

Djecezja Żmudzka:
Biskup Żmudzki J. E. Kasper Cyrtowt, M. S. T.

Djec. Łucko-Żytomierska:
Biskup Łucko-Żytomierski J. E. Karol-Antoni Niedziałkowski, D. S. T.
Biskup Suffragan J. E. Longin Żarnowiecki, M. S. T.

Djecezja Chersońska, czyli Tyraspolska:
Biskup Chersoński (Tyraspolski) J. E. Józef Kessler, M. S. T.

W Królestwie Polskiem.

Archidjecezja Warszawska:
Arcybiskup-Metropolita Warszawski J. E. Wincenty-Teofil Chościak-Popiel, D. S. T., Prałat dworu J. Świąt. i Asystent Tronu Pontyf.
Biskup Suffragan Warszawski J. E. Kazimierz Ruszkiewicz. D. S. T.

Djecezja Kielecka:
Biskup Kielecki Augustyn Łosiński, M. S. T.

Djecezja Lubelska:
Biskup. Lubelski J. E. Franciszek Jaczewski, K. S. T.

Djecezja Włocławska, czyli Kujawsko-Kaliska:
Biskup Włocławski, czyli Kujawsko-Kaliski J. E. Stanisław Zdzitowiecki.

Djecezja Płocka:
Biskup Płocki J. E. Antoni Nowowiejski.

Djecezja Sandomierska:
Biskup Sandomierski Marjan Ryx, M. S. T.

Djecezja Sejneńska, czyli Augustowska:
Biskup Sejneński, czyli Augustowski Antoni Karaś, M.S.T

DUCHOWIEŃSTWO DJECEZJI WILEŃSKIEJ.

Kapituła Kościoła Katedralnego.

Prałaci:

Ks. Augustyn Lipnicki, Prał. Prep. M. S. T.
Ks. Karol Bajko, Prał. Dziek. M. S. T.
Ks. Jan Kurczewski, Prałat Archid. M. S. T.
Ks. Jan Hanusowicz, Prał. Kustosz K. S. T.
Ks. Jan Sadowski, Prał. Cantor M.S.T

Kanonicy.

Ks. Wiktor Frąckiewicz, M. S. T.
Ks. Adam Sawicki, K. S. T.
Proboszcz—Ks. Adam. Sawicki.

Wikarjusze.

Ks. Teodor Brazis-Frej.
Ks. Klemens Malukiewicz.
Ks. Ludwik Besiekierski.

Magister Cer. Ks. Leon Żebrowski, M. S. T.
Penitencjarjusz Ks. Adolf Kassjanowicz.
Sekretarz Kapituły Prał. Ks. Jan Kurczewski.
Prokurator Kapituły Kanon. Ks. Ad. Sawicki.

Konsystorz Wileński.

Oficjał Ks. Kan. Wiktor Frąckiewicz.
Vice-Oficjał Ks. Prał. Karol Bajko.

Asesorowie:
1. Ks. Kan. Adam Sawicki, K. S. T.
2. Ks. Józef Kuchta, M. S. T.
3. Ks. Jan Adamowicz K. S. T.

Wizytator Zakonów Prał. Jan Hanusowicz.
Defensor Matrimonii Ks. Franciszek Wołodźko, M. S. T.
Notarjusz Ks. Juljan Steckiewicz, M. S. T.
Sekretarz Konstanty Bohuszewicz, Asesor Kol.

Kancelarja Zarządu Djecezjalnego.

Sekretarz Ks. Walery Szymański, D. P.
Vice-Sekretarz Ks. Jerzy Sienkiewicz.

Seminarjum Wileńskie.

Rektor Ks. Kan. Jan Uszyłło, M. S. T.
Inspektor Ks. Kan. Karol Lubianiec. M. S. T.

Profesorowie:

Ks. Jan Uszyłło, M. S. T.
Ks. Karol Lubianiec, M. S. T.
Ks. A. Miłkowski, M. S. T.
Ks. Leon Żebrowski, M. S. T.
Ks. Klemens Malukiewicz.
Ks. Teodor Brazis-Frej.
Ks. Juljan Steckiewicz, M. S. T.
Ks. Prałat Jan Kurczewski, M. S. T.
Michał Serebriakow.
Arsenjusz Turcewicz.
Lekarz Leon Rudziewicz.
Sekretarz Witold Bortkiewicz.
Prokurator Sem. Ks. Juljan Steckiewicz, M. S. T.
Bibljotekarz Sem. Ks. St. Miłkowski.
Ojciec Duchowny Ks. Stanisław Zawadzki.

Dziekani.

1. Białostocki—Wilhelm Szwarc.
2. Bielski—Antoni Panasewicz.
3. Brzeski—Paweł Staniewicz, M.S.T.
4. Dziśnieński—Edward Dybel.
5. Giedrojcki—Jan Nowicki.
6. Grodzieński—Juljusz Alojzy Ellert, K. S. T.
7. Kobryński — Kazimierz Stankiewicz.
8. Lidzki—Józef Szkop.
9. Merecki—Władysław Mironas, C. S. T.
10. Nadwilejski — Aleksander Dulko.
11. Oszmiański—Józef Żero.
12. Prużański—Adolf Śnieżko-Błocki.
13. Raduński—Nikazy-Józef Gintowt-Dziewałtowski.
14. Słonimski—Leonard Rodziewicz
15. Sokólski—Antoni Songajłło.
16. Święciański—Jerzy Moczulski.
17. Świrski — Kazim. Walunas, St. S. T.
18. Trocki—Józef Karwowski.
19. Wileński (miasto) — Antoni Czerniawski, M. S. T.
20. Wileński (powiat) — Paweł Szepecki.
21. Wilejski—Wiktor Białłozor.
22. Wiszniewski — Nikodem Tarasewicz, K. S. T.
23. Wołkowyski — Ignacy Gryganiewicz.

ADRESY M. KOWNA.

Zakłady naukowe (ważniejsze).

Gimnazjum rządowe męskie, Gimiazjalna, d. wł.
Gimnazjum rządowe żeńskie, pr. Mikołajewski, d. wł.
Gimnazjum prywatne żeńskie G. Ignatjewowej, pr. Mikołajewski, d. Rizenberga.
Gimnazjum prywatne żeńskie N. Łosickiej, ul. Sadowa, d. Finkelsztejna.
Kursa przygotowawcze dla dorosłych Towarzystwa „Saule", ul. Nowa, d. Millera.
Progimnazjum prywatne męskie 6-cio klasowe Adamczyka i Birinkowicza, ul. Petersburska, d. Ilasewicza.
Progimnazjum prywatne żeńskie 4-o klasowe Itkind-Podlaskiej, ul. Trubna, d Żelichowskiego.
Szkoła społeczna komercyjna 7-mio klasowa męska, ul. Tołstoja, d. Tagatza.
Szkoła miejska 4-o klasowa, ul. Policyjna.
Seminarjum duchowne Rz.-Katolickie, plac Ratuszowy.
Szkoła 3 klasowa żeńska, ul. Policyjna.
Szkoła muzyczna Wołowicza, ul. Ad. Mickiewicza, d. Szmidta.

Muzea i bibljoteki.

Kowieńskie Muzeum przemysłowe.
Bibljoteka polska, pr. Mikołajewski, d. Rozenbluma.
Bibljoteka Towarzystwa miłośników czytania, ul. Iwanowska, d. Matesa.

Teatry i inne widowiska.

Teatr Miejski, pr. Mikołajewski, Ogród miejski.
Teatr fabryki „Br. Tillmansów i S-ki", Wielka Szpitalna, d. własny.
Sala Miejska koncertowa, plac Ratuszowy.
Dom Ludowy, ul. Wiłkomierska, d. miejski.
„Oaza" kinematograf, prospekt Mikołajewski.
„Tryumf" kinematograf prospekt Mikołajewski, d. Franko.
„Olimp" kinematograf, prospekt Mikołajewski, d. Popławskiej.

Towarzystwa i kluby.

Dom Św. Zyty (zakład dla sług) polski.
Dom Św. Zyty (zakład dla sług) litewski, ul. Nowa.
Klub inteligentów, prospekt Mikołajewski, d, Bolcewiczowej.
Klub Szlachecki, ul. Nowa.
Klub Wojskowy, pr. Mikołajewski, d. Ritenberga.
Towarzystwo Katolickiej Dobroczynności.
Towarzystwo Dentystyczne.
Towarzystwo Polskie Gimnastyczne „Sokół", park Piotrówka.
Towarzystwo (litewskie) „Daina", ul. Nowa.
Towarzystwo osób pracujących w handlu, przemyśle, oraz instytucjach prywatnych, ul. Kurowska, d. Fiszera.
Towarzystwo Rolnicze, ul. Sadowa, d. wł.
Towarzystwo Straży Ogniowej, ul. Kurowska, d. wł.
Towarzystwo Sióstr Miłosierdzia (Czerwonego Krzyża), pr. Mikołajewski, d. wł.

Towarzystwo „Związek Powszechny Rodziców i Opiekunów uczącej się Młodzieży, Gimnazjum Rządowe Męskie.

Towarzystwo Atletyczne, ul. Nowa, d. Kapłana.

Towarzystwo Esperanckie, W. Sadowa, d. Roco.

Instytucje społeczne, rządowe i miejskie.

Archiwum gubernjalne, M. Żandarmska, d. Łapina.

Areszt policyjny, ul. Wiłkomierska, d. Garzona.

Biuro adresowe, ul. Wiłkomierska d. Garzona.

Deputacja szlachecka, ul. Kijowska, d. własny.

Drukarnia gubernjalna, M. Żandarmska, d. Łapina.

Inspekcja fabryczna, pr. Mikołajewski, d. Łankiskiego.

Inspekcja podatkowa miejska, pr. Mikołajewski, d. Natansona. Izba Skarbowa.

Inspekcja więzienna, ul. Żandarmska, d. Łapina.

Izba Kontroli, pr. Mikołajewski d. 16.

Izba Skarbowa, pr. Mikołajewski d. Natansona.

Kancelarja Gubernatora, ul. Wiłkomierska.

Kasa skarbowa, pr. Mikołajewski, d. Natansona.

Kasy oszczędności: 1) Przy oddziale Banku Państwa. 2) Przy Poczcie. 3) Przy Kasie Skarbowej.

Komitet ochrony leśnej, ul. Nowa, d. Nartowskiego.

Komitet opiekuńczy więzienny w Inspekcji więziennej, Żandarmska, d. Łapina.

Komitet statystyczny Żandarmska, d. Łapina.

Laboratorjum bakterjologiczne Matesa, ul. Iwanowska, d. wł.

Lekarski zarząd gubernjalny, ul. Żandarmska, d. Łapina.

Magistrat miasta Kowna, plac Ratuszowy.

Poczta i telegraf, ul. Żandarmska, d. Frumkina.

Poczta konna, plac Ratuszowy.

Policja. Miejski zarząd policji, Wiłkomierska, d Garzona.

Cyrkuły policyjne: I, plac Ratuszowy; II, pr. Mikołajewski, d. Pressa, III, Piotrowska Nr 4.

Policja powiatowa, pr. Mikołajewski, d. Rabinowicza.

Przytułek noclegowy, Wiłkomierska, d. Ludowy.

Rada Miejska, plac Ratuszowy.

Rzeźnia Miejska.

Sąd okręgowy, pr. Mikołajewski, d. Frumkina.

Sąd sierocy, plac Ratuszowy.

Stacja centralna telefoniczna, Żandarmska, d. Frumkina.

Stacja elektryczna Belg. Tow., rynek Koński.

Straż ogniowa, ul. Trubna Nr 4.

Sztab fortecowy, ul. Sadowa, d. Zarządu Inżynjerji.

Sztab 28 piechotnej dywizji, ul. A. Mickiewicza, d. Szajkiewicza.

Sztab 3-ej kawaleryjskiej dywizji. Wielka Sadowa, d. Michałowskiego.

Stacja miejska dla bydła, M. Wileńska.

Urząd miejski do spraw służby wojskowej, ul. Nowa, d. Frumkina.

Urząd powiatowy do spraw służby wojskowej, ul. Nowa, d. Natansona.

Urząd mieszczański, M. Mikołajewska, d. Szachnowskiego.

Urząd opieki szlacheckiej, ul. Nowa, d. Natansona.

Urząd do spraw stowarzyszeń i związków, kancelarja Gubernatora.

Urzędy gubernjalne do spraw poszczególnych, Żandarmska, d. Łapina.

Weterynaryjny zarząd gubernjalny, ul. Żandarmska, d. Łapina.

Więzienie gubernjalne, ul. Ad. Mickiewicza.

Zarząd akcyzy, pr. Mikołajewski, d. Pressa.

Zarząd gubernjalny, Żandarmska, d. Łapina.

Zarząd intendentury, róg ul. W. Sadowej i Kijowskiej, dom Zarządu Inżyn.

Zarząd inżynjerji, Puszkińska d. wł.

Zarząd szkół ludowych, plac Ratuszowy

Zarząd tramwajów, Kijowska, d. wł.

Zarząd żandarmerji — gubernjalny, ul. Nowa, d. Szterna.

Zarząd żandarmerji fortecznej, ul. Leśna

Zjazd sędziów pokoju, ul. Nowa, d. Natansona.

Banki oraz Domy i Kantory Bankierskie.

Kowieński oddział Banku Państwa, pr. Mikołajewski.

Kowieński oddział Banku Państwowego Włościańskiego, pr. Mikołajewski, d. Kaplana.

Kowieński oddział Banku Zjednoczonego, pr. Mikołajewski, d. Kaca.

Kowieński oddział Banku Wileńskiego Prywatnego, pr. Mikołajewski, d. Rozenbluma.

Kantor bankierski Altmana, pr. Mikołajewski, d. Karnowskiego.

Kantor bankierski M. Rabinowicza, pr. Mikołajewski, d. Hurwicza.

Kantor bankierski O. S. Rosjańskiego, W. Wileńska d. wł.

Kantor bankierski Br. Uryson, W. Wileńska, d. Kacza.

Agentury Towarzystw ubezpieczeń.

Drugie Rosyjskie towarzystwo ubezpieczeń „Jakor".

Kowieńskie towarzystwo rolnicze wzajemnych ubezpieczeń, W. Sadowa, d. Tow. Rolniczego.

Pierwsze Rosyjskie towarzystwo ubezpieczeń zysków i kapitałów, pr. Mikołajewski, d. Karnowskiej.

„Przezorność" towarzystwo ubezpieczeń na życie. Zarz. J. Wiszniewski, ul. Kurowska, d. Fiszera.

„Salamandra", towarzystwo asekuracyjne, ul. Kurowska, d. Braunsona.

Towarzystwo wzajemnych ubezpieczeń, ul. Kurowska.

Zarządy wyznaniowe.

Konsystorz Rz.-Katolicki, plac Ratuszowy.

REDAKCJE CZASOPISM.

Rosyjskich.

Kowienskija Gubiernskija Wiedomosti, ul. Żandarmska, d. Łapina.

Siewiero-Zapadnyj Telegraf, pr. Mikołajewski, d. Rabinowicza.

Kowienskoje Zierkało.

Litewskich.

Vienybe, plac Ratuszowy, d. Tow. Św. Kazimierza.

Draugija „ „ „

Lietuvate, ul. Iwanowska, d. Rabaszewskiego.

Znaczniejsze księgarnie polskie, składy nut i czytelnie.

Kazimierz Rutski, pr. Mikołajewski, d. Węckowskiego.

J. H. Ossowski, pr. Mikołajewski, d. Rozenbluma.

Czytelnia Polska, pr. Mikołajewski, d. Rozenbluma.

A p t e k i.

Aronsztama, pr. Mikołajewski, d. Ritenberga.

Aronsztama, filja, Szańce.

Bilskiego, pr. Mikołajewski, d. Rumszyskiego.

Bilskiego, filja, Zielona Góra.

Czerwowego Krzyża, pr. Mikołajewski, d. wł.

Rozenbluma, W. Wileńska, d. Kapitulny.

„ filja, Słoboda.

Znaczniejsze składy apteczne.

Klimowicz M., pr. Mikołajewski, d. wł.
Oelle, pr. Mikołajewski, d. Karnowskiego.
Szapiro, pr. Mikołajewski, d. Frumkina.

Zakłady lecznicze.

Lecznica okulistyczna D-ra Lachowicza, Nowo-Bazarna, d. Kopelmana.
Lecznica „Czerwonego Krzyża“, pr. Mikołajewski, d. wł.
Szpital Miejski, ul. Policyjna.
Szpital wojskowy, ul. Kijowska.
Szpital żydowski.
Zakład gimnastyki szwedzkiej, W. Bursztejnówny, pr. Mikołajewski, d. Burby.

L e k a r z e.

Bernatowicz, ul. Tolstoja, d. Tagatza, przyjmuje od 9½—10½ r. i 5—7 w.
Bułhakow W. Choroby nosa, gardła i uszu, ul. Adama Mickiewicza, d. Korulskiej, 6—7 w.
Chmielewski M. Choroby dziec. i kobiece, 4—6 w., ul. Ad. Mickiewicza, d. wł.
Fejnberg A. Choroby wewnętrzne i dziecięce, 9—10½ i 5—7., ul. Petersburska, d. Wiłkomirskiego.
Fejnberg J. Choroby wewn., 11—12 i 7—9, W. Sadowa, d. wł
Grodecki F. Choroby wewn. i dziecięce, 9—11 i 4—6, Koński rynek, d. Kernbachą.
Hayetorn A. Chirurgja, 4—5, ul. Leśna, d. Tillmannsa.
Isserson S. Choroby wewn. i wener., 9—10½ i 5—7, ul. Kurowska, d. Garzona.
Jasiński J., od 11—1 p.p., W. Sadowa, d. Kormiałowskiego.
Kocyn J. Choroby wewn. i dziec. 9—10½ i 5 — 7, pr. Mikołajewski, d. wł.
Koczanow A. Chirurgja, 4—6 w., Szpital wojskowy.
Kostusiew J. Choroby wewn. i chirurg., 3—5, Kijowska 38.
Lachowicz S. Dokt. medyc. Chor. oczu, uszu, i gardła, 10—1 i 5—7 Nowo-bazarna d. Kopelmana.
Lange I. Choroby oczu 2—4, W. Sadowa, d. wł.
Łampsakow S. 6—7, Kijowska, d. Malińskiego.
Mejerowicz F. Chirurgja, 9—12 i 5—6, pr. Mikołajewski, d. Rabinowicza.
Meldensohn F. Choroby wewn. i dziec., 9—12 i 5½—7, Petersburska, d. Bachracha.
Morozow N. Choroby wewn., nosa i gardła. 6 — 8 w., W. Sadowa, d. Froka.
Muszalski J. Choroby wewn., i dziecięce, 9—11 i 4—6, ul. Wiłkomierska, Nr d. 8.
Pagodin A. Choroby wewn. i dziecięce, 5—6, ul. Kijowska, d. Kupryca.
Rabinowicz E. Choroby kobiece i akusz. 9—11 i 4—6, Kurowska, Nr 1.
Rozin P. Choroby skóry i wener., 5—7, W. Sadowa, d. Friedmana.
Stonkus J. Choroby kobiece i akuszerja. 8½—10 i 4½—7, pr. Mikołajewski, d. Szmidta.
Szenberg W. Choroby oczu, 3—5 pr. Mikołajewski, d. Rumszyskiego.
Szlupas R. Choroby wewn., 4 — 6, pr. Mikołajewski, d. Kaca.
Szwarc D. Choroby kobiece i akuszerja. 9—11 i 5—7, Petersburska, d, Wolffa.
Zachs S. Choroby kobiece i akuszerja, 9—11 i 4—7, pr. Mikołajewski, d. Prichodskiego.
Zółtowski A. (miejski), 3—5, ul. Nowa, d. Szterna.

Lekarze-dentyści i dentystki.

Bakunówna A., pr. Mikołajewski, d. Gorskiej
Glikmann R., Petersburska d. wł.
Goldberg N., Petersburska d. Gurwicza.

Magarszak A., pr. Mikołajewski, d. Rozenbluma.

Oguz-Grodzieńska E., Nowobazarna, d. Kopelmana.

Rabinowiczowie G. i Z., Petersburska, Nr. 1.

Szabłowski I., prospekt Mikołajewski, d. Żotkiewicza.

Szwarc D., Petersburska, d. Burby.

Tomkiewicz-Damijonajtis J., Nowobazarna, d. Wyłkowyskiego.

Twerje J., pr. Mikołajewski, d. Prichodskiego.

A k u s z e r k i.

Gałdina M., W. Szpitalna, d. Tillmannsa.

Grabowska E. pr. Mikołajewski, d. Gorskiej.

Danziger L., pr. Mikołajewski, d. Manasewicza.

Dobrochotowa E., W. Sadowa, d. Himelsteina.

Kagan R., pr. Mikołajewski, d. Zyżmorskiego.

Rostkowska A., Nowobazarna, d. Wyłkowyskiego.

Rubinsztein L., Petersburska, d. Burby.

Sandler B., W. Wileńska, d. Szera.

Lekarze weterynarji.

Kognowicki W., Iwanowska, d. Robaszewskiego.

Adwokaci przysięgli.

Bakłaszow G., ul. Nowa, d. Natansona.

Bociarski D., pr. Mikołajewski, d. wł.

Bociarski W. " " "

Bondzyński Wł., ul. Kurowska.

Finkelsztejn O., ul. Sadowa, d. wł.

Gidoni J. M., Wileńska, d. wł.

Hoppen J., ul. Nowa, d. Szterna.

Hryniewski J., pr. Mikołajewski, d. Strawińskiej.

Junowicz M., Nowobazarna, d. Podbereskiego.

Leonas P., Puszkińska, d. wł.

Obiezierski M., Żandarmska, d. Szachnowskiego.

Podczaski St., ul. Iwanowska, d. Węckowskiego.

Rajłło St., Zielona Góra, d. wł.

Samojewski W., W. Tatarska.

Szypilin W., prosp. Mikołajewski, d. Hurwicza.

Urbanowicz B., pr. Mikołajewski, d. wł.

Wojszwiłło E., ul. Nowa, d. Wirowicza.

Pomocnicy adwokatów przysięgłych.

Bielecki C.

Bloch G.

Blumental J., prosp. Mikołajewski, d. Rabinowicza.

Bystram K., p. Bystrampol, Poniewież.

Czarniawski H., ul. Kurowska, d. Wolffa.

Friedmann J.

Goldberg B.

Kagan D.

Kleczkowski P.

Komar M., maj. Rogówek p. Rogowo, gub. kow.

Markus G., prosp. Mikołajewski, d. Pressa.

Rabinowicz B., ul. Podgórna, d. wł.

Sołowiejczyk Wł., ul. M. Petersburska, d. Wolffa.

Staszyński Wł., ul. M. Tatarska, d. Kaliny.

Uryson J.

Obrońcy prywatni.

Dimensztejn L., pr. Mikołajewski, d. wł.

Gutowski B., ul. Kurowska, d. wł.

Iweński Ch., ul. Ad. Mickiewicza, Nr 19.

Każdajlewicz H., pr. Mikołajewski.

Lorent A., Mała Tatarska.

Notarjusze (rejenci).

Fugalewicz F., pr. Mikołajewski, d. Cygilnickiego.
Grygorowicz E., ul. Kurowska, d. Bramsona.
Grygorowicz J., ul. Petersburska, d. Rosenblata.
Rudniew N., pr. Mikołajewski, d. Cygilnickiego.

Inżynjerowie i budowniczowie.

Albertus L., W. Sadowa, d. Goltieba.
Andrejew N., ul. Tołstoja, d., Tagatza.
Dubowik M., Puszkińska, d. Borozdzicza.
Hoffman P., Nowobazarna.
Lange A., W. Sadowa, d. wł.
Łukaszewski J., pr. Mikołajewski, d. Łankiskiego.
Malein W., Trubna, d. Leichtera.
Tichonowicz P., Portowa, d. Garalewicza.
Witberg A., Nowobazarna, d. Michelsona.

Skład maszyn i narzędzi rolniczych.

Skład maszyn rolniczych Kowieńskiego Stowarzyszenia Rolniczego, W. Sadowa, d. Kow. Tow. Rolniczego.

Hotele.

„Versal", prospekt Mikołajewski.

DUCHOWIEŃSTWO DJECEZJI ŻMUDZKIEJ.

Biskup J. E. Ks. **Kasper Cyrtowt** M. S. T.

Prałaci.

Ks. Jan Skirmont, Prał. Prep. M. S. T.
Ks. Antoni Pawiłanis, Prał. Dziek. M. S. T.
Ks. Józef Kierpowski, Prał. Kustosz M. S. T.
Ks. Romuald Styrowicz, Prał. Schol. M. S. T.
Ks. Prał. Cantor—vacat.

Kanonicy.

Ks. Jan Matsulewicz, Contionator D. S. T. Rektor Seminarjum.
Ks. Piotr Borowski, Wice-Kustosz, M. S. T.
Ks. Franciszek Pacewicz, Senior, M. S. T. Inspektor Seminarjum.

Wikarjusze.

Ks. Antoni Pawiłanis.
Ks. Józef Biłło.
Ks. Józef Jaroszunas.
Ks. Paweł Dogiel.
Ks. Antoni Olechno.
Ks. Franciszek Barszis.

Konsystorz Żmudzki.

Oficjał Ks. Prał. Józef Kierpowski M. S. T.
Vice-Oficjał Ks. Kan. Piotr Borowski M. S. T.
Assesorowie: Ks. Prał. Antoni Pawiłanis. Ks. Prof. Bronisław Laus M. S. T.
Wizytator Zakonów Ks. Kan. Franciszek Kryszkian.
Defensor Matrimonii Ks. prof. Kazimierz Szaulis M. S. T.
Sekretarz Konstanty Raczkowski, Kol. Asesor.

Kancelarja Zarządu Djecezjalnego.

Sekretarz Ks. Bronisław Żongołowicz, M. S. T.
Pomocnik sekretarza Ks. Piotr Tomaszewski.

Seminarjum Kowieńskie.

Rektor Ks. Jan Matsulewicz, D.S.T. Kanonik.
Inspektor Ks. Franciszek Pacewicz, M. S. T. Kanonik.

Profesorowie.

Ks. Bronisław Laus.
Ks. Kazimierz Szaulis.
Ks. Józef Skwirecki.
Ks. Bron. Żongołowicz.
Ks. Paweł Januszewicz.
Ks. Jan Wołowicz.
Ks. Józef Biłło.
Nikandr Aaronow.
Apollo Biełogłazow.
Sekretarz Adam Skinder.

Prokurator Seminarjum Ks. Paweł Januszewicz.
Lekarz Roch Szlupas.

Dziekani gub. Kowieńskiej.

Abelski—Józef Fedorowicz.
Botocki—Dominik Motuz.
Janiski – Zenon Żywotkowski.
Kowieński—vacat.
Krokski—Bolesław Baronas.
Nowo-Aleksandrowski—Józef Żyliński.
Olsiadzki—Kazimierz Genis.
Poniewieski – Romuald Styrowicz.
Retowski—Wincenty Jarułajtis.
Szadowski—Stanisław Sarapas.
Szydłowski—Antoni Janczewski.
Szkudzki—Piotr Szawlewicz.
Uciański—Stanisław Janulewicz.
Wiekszyński—vacat.
Weloński—Piotr Doczkus.
Wiłkomierski—Piotr Legecki.
Worneński—Józef Noniewicz.

Gubernja Kurlandzka.

Kurlandzki – Franciszek Łukszo.
Semigalski—Józef Grażys.

JARMARKI NA LITWIE i BIAŁEJ RUSI.

GUBERNJA WILEŃSKA.

Boruny: w dzień Zesłania Ducha św., i 1 paźdz. – **Butrymańce**: 4 i 11 stycz. 29 marca, 5 i 19 kwiet., 31 maja. — **Dołhinowo**: w dzień Bożego Ciała. — **Druja**: Od 6 do 10 stycznia i w pierwszą niedzielę Postu.—**Ejszyszki**: 19-go maja i 9 czer.—**Hanuszyszki**: 1 i 30 maja, 12 list. i 27 grud.– **Hoduciszki**: 1 stycz., 20 maja i 1 paźdz.—**Holszany**: 23 kwietnia i 24 czerw.—**Jewje**: 28 czerw. i 26 lipca.—**Jezno**: od 6—7 stycznia, 9 marca, 19 maja, od 23—24 czerw.—**Krewo**: 9 maja i 1 paźdz. — **Łużki**: 25 stycz. i 8 września.— **Merecz**: 9 lutego, 17 maja i 28 październ. — **Miadzioła (nowa)** w Kwiet. Niedz.—**Miadzioła (stara)** 16 i 24 czerwca, 10 sierp. i 10 paźdz. — **Muśniki**: na św. Trójcę.—**Olita**: 4 marca i 1 listop. — **Olkieniki**: 4 marca, 25 maja, 24 czerw., 24 sierp., 29 wrześn. i 8 grudn.—**Orany**: 2 maja, 20 czerw. i 15 września.—**Oszmiana**: 23 kwietnia i 24-go września.—**Punie**: W środy po Sercu Jezusa, po św. Jakóbie i św. Bartłomieju. — **Stokliszki**: 7 lutego, 21 i 28 marca, 25 kwiet., 6 czerwca, 25 lipca, 12 września, 10 i 31 październ., 14 list. i 12 grudn.—**Sumieliszki**: 10-go sierp.—**Święciany**: od 1 do 14 stycznia i od 1 do 14 wrześn.—**Wilno**: 4—7-go marca, w dzień Serca Jezusa i od 5 maja do 1 czerw.—**Wiszniewo**: 1 stycz., 9 maja, 18 sierp. i 28 paźdz. — **Wysoki-Dwór**: 7 stycz., 5 marca, 20 maja i 10 czerw. — **Żołudek**: w dzień Zielonych Świątek. — **Żośle**: 2 lutego, 3-go kwiet., 19 maja, 16 lipca, 15 sierpnia i 1 listop.— **Żuprany**: 29 czerw., 25 lipca i 1 listop.—**Żyżmory**: 21 kwiet., 2, 16 i 24 czerw. oraz 29 września.

GUBERNJA GRODZIEŃSKA.

Białystok: 24 czerw.—**Choroszcza**: 19 marca i w pierwszy poniedziałek po Różańcowej.—**Grodno**: od 26 czerw. do 26 lip.—**Świsłocz**: w sierp. po zamknięciu jarmarku w Zelwie.—**Wielka Brzostowica**: jarmark na konie 6 maja — **Włodawka**: bardzo znaczny jarmark 1 paźdz.—**Wysokie Litewskie**: od 25 lipca w przeciągu dwóch tygodni. — **Zelwa**: (przy rzece Zelwie) od 25 lipca do 25 sierp.

GUBERNJA KOWIEŃSKA.

Birże: 23 kwiet., 16 lipca, 4 sierp., 29 września i 6 grud. — **Dorbiany**: 29 czerw., 28 paźdz. i 11 listop.—**Ejragoła**: na św. Wawrzyńca, 29 września, 19 maja, 9 czerw., 2 paźdz., nakoniec co czwartek od 23 kwiet. do 29 maja.—**Janiszki**: 25 stycz., 8 marca, 5 kwiet., 17 maja, 14 czerw. i 11 paźdz. —**Janowo**: 6 stycz., 16 maja, i 12 września.—**Jurburg**: 19 lutego, 29 i 30 czerw., 6 sierp., 1 listop. i 8 grud.—**Kalwarja**: w niedzielę po Nawiedz. N. M. P. — **Klejdany**: w pierwszy poniedz. Wielk. Postu, 23 kwiet., 19 maja, na św. Andrzeja, na św. Franciszka 4 paźdz. — **Kołtyniany**: 4 marca, 2 maja i 11 list. —**Kretynga**: 6 stycznia, 2 lut. Kwiet. niedz., 23 kwiet., 15 czerw. i 4 paźdz. —**Kurszany**: 24 czerw., 16 sierp. i 29 wrześn. — **Kowno**: od 24 czerw. do 24 lipca.—**Linkowo**: 19 marca, od 16—23 lip., nakoniec w każdy poniedziałek od Kwietnej niedzieli do 23 lipca. — **Nowo-Aleksandrowsk-Jeziorosy**: od 15 — 29 stycz. i od 3—17 sierpnia — **Nowa i Stara Żagora**: w dzień śródpościa, 3 maja, 29 czerwca i na św. Wawrzyńca.—**Pokrój**: 24 czerw. i 24 sierpnia.— **Popielany**: 1 stycz., 4 marca, 8 września i 1 listop. — **Poszwytynie**: 4 marca, 5 czerwca, 11 i 29 wrześn.—**Płungiany**: w pierwszy tydzień Postu i 24 czerw.—**Poniewież**: od 1 do 10 styczn., od 1 do 10 maja i od 1 do 10 września. — **Pojurze**: 11 kwiet., 15 wrześn. i 26 grudnia.—**Poswol**: 1 stycz., 19-go maja, 12 i 24 czerwca, 26 lipc. i 2 go paźdz. — **Radziwiliszki**: 19 marca, 16 czerw. i 8 wrześn.—**Rogowo**: 21 sierpnia.—**Rosienie**: 2 lutego, 19 marca, 24 czerwca i 16 lipca. — **Sałanty**: 4 luty, 24 lip., 16 sierp. i 2 paźdz.—**Siady**: 6 stycznia, 2 lutego, 16 maja, 16 lipca i 19 września.—**Szaty**: 6 i 7 czerwca, oraz od 2 do 4 paźdz.—**Szawle**: 29-go czerw., w dzień poświęcenia kościoła i w pierwszą niedzielę październ. — **Szkudy**: na św. Trójcę, 2 niedz. po Wniebowz. N. M. P., na len, co drugi czwartek od 29 wrześ. do grudnia; na konie co poniedziałek od Kwietnej niedz. do 19 maja. — **Szydłowo**: od 8 do 15 września.—**Taurogi**: 5 lutego, 19 marca, na Przewod. niedzielę, 1 ma-

ja, 15 sierp., 21 wrześn. i 6 grud. — **Telsze**: 13 czerw., 2 sierp. i 4 paźdz.— **Uciana**: od 19 do 26 maja i 2—9 paźdz. **Widze**: 9 stycz., 27 marca i 16 maja.— **Wiłkomierz**: 4 marca, 19 maja, i od 29 czerw. do 1 lipca.—**Wornie**: 3 styczn., 19 marca, 25 kwiet., 29 czerw., 16-go sierp. i 8 wrześn.

GUBERNJA MIŃSKA.

Berezyna: od 6 do 9 sier.—**Bobrujsk**: 1 stycz., 9 maja i 1 paźdz.—**Borysów**: 1 stycznia i dziesiątego tygodnia po Wielkiejnocy.—**Kożangródek**: 1 wrześ.— **Chojniki**: 2 lut. i 1 paźdz. — **Kojdanów**: 1 lut., 23 kwiet., 8 i 18 maja, 20 lip. i 1 paźdz.—**Łahiszyn**: 29 czerw., 6 sierp. i 1 paźdz. —**Łojów**: 10 tygod. po Wielkiejnocy.—**Lubaszów**: 2 maja, 8 wrześ. i 6 grud. — **Mińsk**: od 25 maja do 25 czerw. — **Mir**: od 9 maja przez 4 poniedziałki i 6 grud.—**Mozyrz**: od 6 do 27 stycz. i od 6 do 28 sierp.—**Nieśwież**: od 13 do 17 wrześ. — **Nowogródek**: 19 marca.—**Parycze**: 14 paźdz.—**Petryków**: 20 lip. i 1 paźdz.—**Mińsk**: w dzień Zesłania Ducha św., 10 go tygodn. po Wielkiejnocy i od 12 do 16 czerw.— **Puchowicze**: 9 maja i 6 grud. — **Rzeczyca**: od 9 do 23 maja i od 6 do 26 grud.—**Swierżeń**: 29 czerw.—**Stołowicze**: 15 sierpnia. — **Stołpce**: 4 marca. — **Turów**: 10 lut. i 26 czerw.

GUBERNJA WITEBSKA.

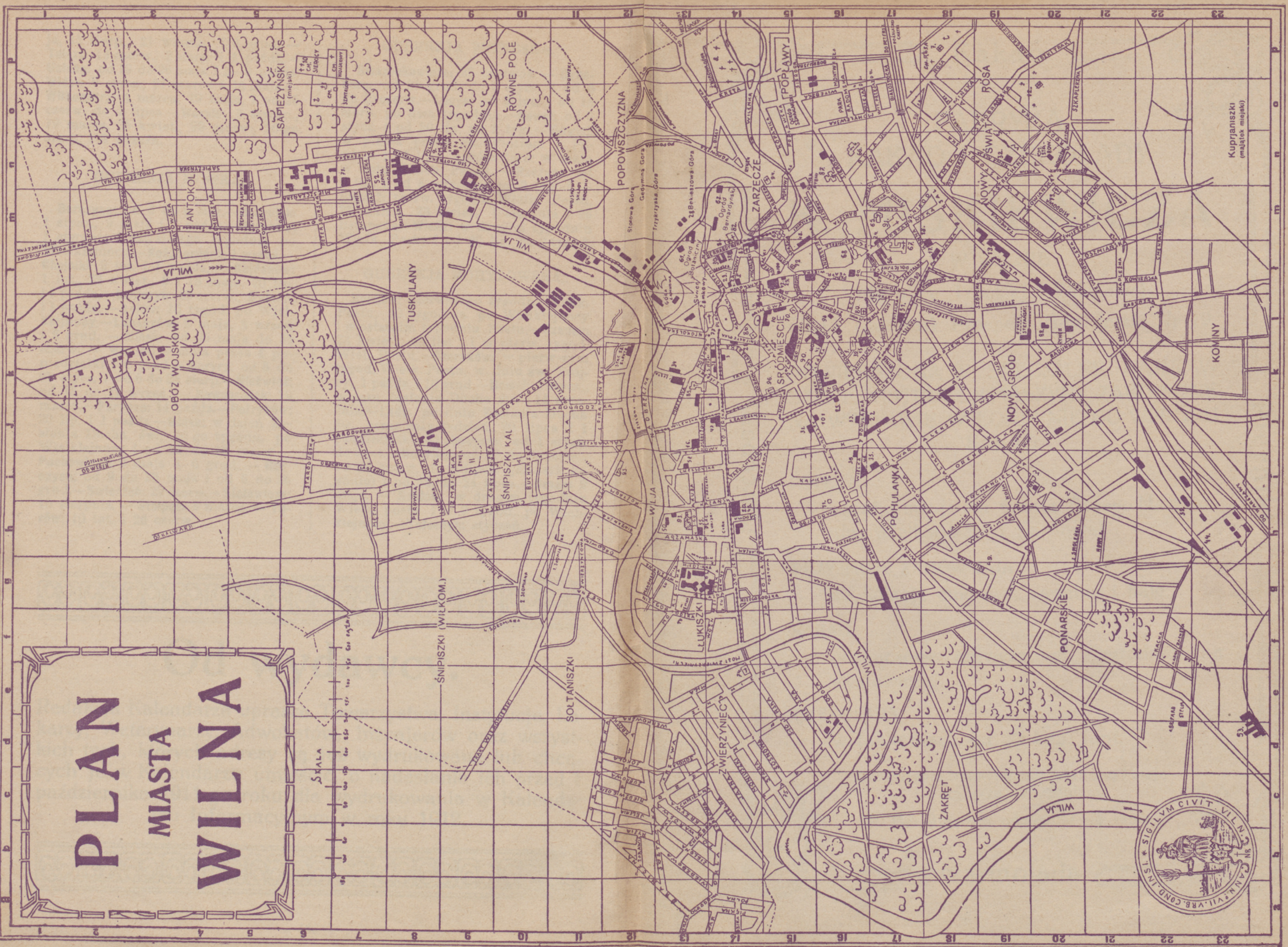
Bieszenkowicze: 29 czerwca. — **Dyneburg**: od 25 grud. do 7 stycz. i od 6 do 20 czerw.—**Lucyn**: od 2 lut. i od 15 sierp. po dwa tygodnie.—**Newel**: od 6 stycz. i od 20 lip. po 2 tyg. — **Oświej**: w piątek przed św. Piotrem i Pawłem i 24 lip.; oprócz tego: w maju w dniu Wnieb. Pańsk. — **Rzeżyca**: od 2 lip. i od 8 września po 2 tygod. — **Siebież**: pierw. tygodn. Wielk. Postu, 25 marca, 23 kwiet., 1 sierpnia i 26 listopada—**Wieliż**: w drugim tygodniu Wielk. Postu i od 20 lip. po 2 tygod.

GUBERNJA MOHYLOWSKA.

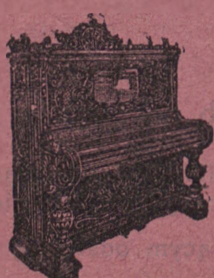
Bychów: pierwszego tygodn. Wielk. Postu, 10 tygodnia po Wielkiejnocy i w ostatnim tygodniu Postu.—**Czausy**: 23 kwiet., 26 list., i w pierw. tygod. Wiel. Postu.—**Czeryków**: w pierwszym tygod. Wielk. Postu, w dniu św. Trójcy, 1 paźdz. i 10 grud.—**Homel**: 1 stycz., w dniu Zesłania Ducha św. i 14 września.—**Łady**: po dniu Zesłania Ducha św. przez cały tydzień, 20 lipca i 1 października.—**Lubowicze**: od 1 stycz. do 6 lut.—**Mohylów**: od 10 do 19 stycz., od 29 czerw. do 2 lipca (jarmark na konie) i od 15 do 24 lipca.—**Orsza**: 9 maja. — **Szkłów**: w drugim tygodniu Wielk. postu i w 9 tygod. po Wielkiejnocy.—**Tołoczyn**: styczeń.

Od wydawcy.

Redakcja Kalendarza uprasza Towarzystwa, Instytucje, Lekarzy, Weterynarzy, Adwokatów, Inżynjerów oraz wszystkich tych, których adresy są już wydrukowane lub chcących je w Kalendarzu umieścić, o nadesłanie ich przed 1 października 1911-go roku dla wydrukowania w Kalendarzu Informacyjnym w roku 1912.

PLAN
MIASTA
WILNA
SKALA
ANTOKOL
SAPIEŻYŃSKI LAS
(miejski)
RÓWNE POLE
POPOWSZCZYZNA
ZARZECZE
POPŁAWY
ROSA
NOWY ŚWIAT
Kuprjaniszki
(majątek miejski)
TUSKULANY
OBÓZ WOJSKOWY
ŚRÓDMIEŚCIE
NOWY GRÓD
KOMINY
ŚNIPISZKI KAL
ŚNIPISZKI (WIŁKOM.)
SOŁTANISZKI
ŁUKISZKI
POHULANKA
PONARSKIE
ZWIERZYNIEC
ZAKRĘT
WILJA

BIRSZTANY.

W uroczym zakątku Trockiego pow., Wileńskiej gub., w cudnej dolinie Niemna, leżą wieś i zakład Birsztany. Od północy i wschodu wysokie wzgórza porosłe bujną roślinnością, dalej szeroka wstęga błękitnego Niemna, a za nim poważny, szumiący, 400 morgowy bór sosnowy, ulubione miejsce wycieczek spragnionych ciszy i odżywczego powietrza, składają się na całość pełną romantycznego czaru. Wysokie, nad brzegiem Niemna wznoszą się wzgórza „Witoldówką" zwane, nasuwają wspomnienie dziejowej przeszłości... Niedaleko też ztąd „Punie" opiewane przez Lirnika wioskowego w Margierze. Okolice Birsztan dają wiele ciekawych wycieczek, są więc tym samym dogodnym punktem do urządzania krajoznawczych ekskursji. Birsztany, jako zdrojowisko, znane już są od połowy zeszłego stulecia; w roku 1862, dzięki pracom doktorów Kenicza i Korewy nabyły prawa obywatelstwa w balneoterapji europejskiej; według swego składu chemicznego, źródła Birsztańskie zbliżają się najbardziej do Szwajcarskiego Badenu i przewyższają wszystkie inne w Europie zawartością chlorku wapnia i siarczanu potasu. Birsztany swem malowniczem położeniem, jako też własnościami leczniczemi, należą do wybitnych zdrojowisk krajowych—niestety! dotychczas były mniej uczęszczane niż zasługują, gdyż społeczeństwo nasze goni za głośną reklamą zagraniczną nie wiedząc i nie starając się dowiedzieć jakie skarby posiada w swym własnym kraju. Zakład kąpielowy leży w obszernym, bardzo ładnie zadrzewionym parku nad Niemnem, szczególnie piękną jest olbrzymia aleja brzozowa wzdłuż samego brzegu rzeki. Grunt twardy, piaszczysto-gliniasty, lekko przepuszczalny i nie dający kurzawy. Nowa właścicielka p. L. Müller dokłada wszelkich starań aby zakład Birsztański odpowiadał wymaganiom hygjeny i estetyki. Birsztańskie mineralne źródła i wanny znakomicie leczą: Reumatyzm, artretyzm, ischias paraliż, newralgję, neurastenję, nerwobóle, skrofuły, angielską chorobę, rozmaite przewlekłe choroby kobiece, blednicę, choroby naskórne, zastarzały przymiot, pełnokrwistość brzuszną, krwawienie, otyłość, katar kiszek, katar dróg oddechowych, oraz pomagają rekonwalescentom do zupełnego powrotu do zdrowia. W zakładzie wanny mineralne, kąpiele rzeczne, lekarze, masarzyści, apteka, kumys, kiefir, kurhauz, hotele, wille, restauracje przedstawienia, koncerty, muzyka, zabawy taneczne. Wycieczki: łódką, końmi, statkiem. Plac zabaw dla dzieci.

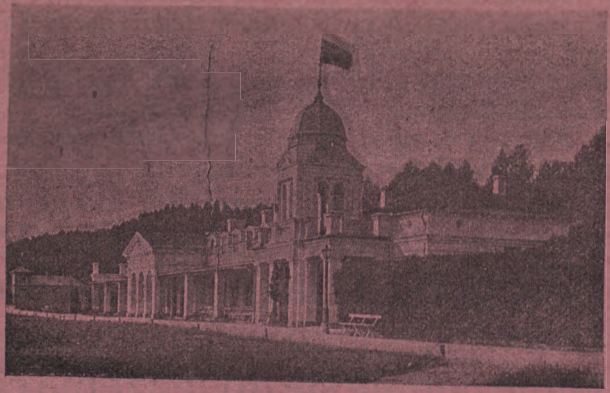
KOŚCIÓŁ, POCZTA I TELEGRAF.

Przeżycie w Birsztanach nie jest drogie, dzięki obfitemu dowozowi produktów ze wsi okolicznych; mieszkania prywatne po za obrębem parku można mieć za niską cenę. Sezon leczniczy od 20 maja do 20 Sierpnia. Komunikacja z Kownem (32 w.) AUTOMOBILAMI i końmi, oraz parostatkiem po Niemnie.

Bliższe szczegóły do dnia 1 maja—Preny Birsztany, od 1 maja do końca sezonu—Birsztany, g. Wileńskiej.

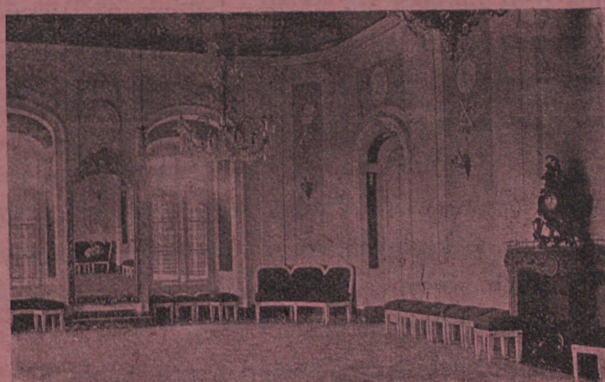
ŚRODKI LECZNICZE ZAKŁADU:

1) Woda żelazista Nałęczowska—wanna zawiera do 50000 jednostek wolt na kąpiel radium, jednoznaczną ze Spa i Rejnertz. Używa się do picia i do kąpieli. (Ogrzewana sposobem Schwartz'a. Woda czerpie się wprost ze źródła). Kąpiele czynne w lecie.
2) Kąpiele borowinowe (błotne), jak francensbadzkie, lub krynickie — czynne w lecie. Borowina tylko dwuletnia, kąpiele całkowite i częściowe (nasiadówki nożne ręczne).

3) Hydroterapja (wodolecznictwo) stosowana pod dozorem lekarskim przez dobrze wyszkoloną służbę kąpielową.
4) Kąpiele świetlne, czerwone i niebieskie.
5) Solenoid d'Arsonwal'a.
6) Kąpiele 4-komorowe.
7) Massaż wibracyjny elektryczny.
8) Leczenie gorącem powietrzem.
9) Roentgenodjagnostyka.
10) Roentgenoterapja.
11) Elektroterapja (galwanizacja, faradyzacja, franklinizacja); kąpiele elektryczne tylko pod nadzorem lekarskim.
12) Kąpiele igliwiowe, mineralne, sztuczne: gazowe, ciechocińskie solne, migdałowe, tlenowe i inne.

13) Gimnastyka lecznicza (metoda Frenkla dla leczenia tabesu), stosowana przez lekarzy cały rok. Gimnastyka hygjeniczna pod kierunkiem gimnastyka tylko w lecie.
14) Massaż wykonywany już to przez lekarzy, już to przez służbę kąpielową lub felczera pod nadzorem lekarskim. Stale znajduje się w zakładzie wykwalifikowana massażystka.
15) Leczenie na świeżem powietrzu w odpowiednio urządzonej leżalni (kuracja Weir Mitchela), leczenie blednicy.

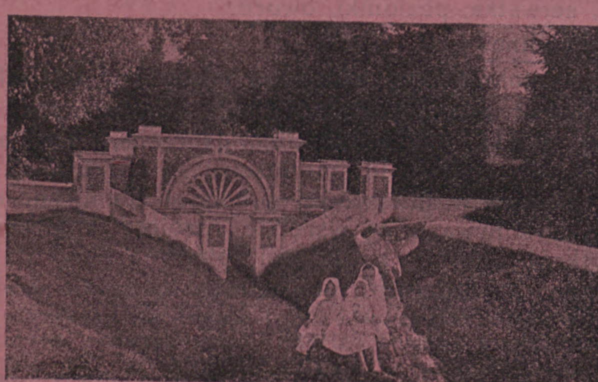
16) Kąpiele powietrzne słoneczne (metoda hartowania).
18) Wszelkie wody mineralne naturalne świeżego czerpania i sztuczne.
18) Kefir, serwatka, poziomki, owoce.
19) Lactobacilina.
20) Własna kuchnia pod nadzorem lekarskim, pozwalająca na przeprowadzanie wszelkich kuracji djetetycznych. Stół normalny, jarski, półjarski, djeta tucząca, antidjabetyczna, mleczna-ścisła (napoje spirytusowe są wyłączone).

Uwaga: W miejscowej pracowni chemiczno-mikroskopowej wykonywane są wszelkie rozbiory kliniczne moczu, kału, krwi, plwocin, zawartości żołądka i t. d.

Wskazania do leczenia. Do leczenia w Nałęczowie nadają się:

1. CHOROBY NERWOWE (zwykle 60% leczących się): neurastenja, histerja, choroba Basedowa, początki TABES'U astma nerwowa, nauralgje, migreny, nerwice serca, nerwice żołądka i kiszek, nerwowość, niemoc płciowa i wszelkie nerwice na tle płciowem (neurasth. sexualis). WYŁĄCZONE SĄ CHOROBY UMYSŁOWE i EPILEPSJA (zwłaszcza z częstemi atakami).
2. CHOROBY WEWNĘTRZNE (25% chorych): anemja, blednica, otyłość, artretyzm, cierpienia żołądka i kiszek, niektóre cierpienia serca, rekonwalescencja po ciężkich chorobach i ogólna wątłość organizmu, usposobienie do przeziębień, WYŁĄCZONE SĄ CHOROBY ZAKAŹNE OSTRE i GRUŹLICA.
3. CHOROBY KOBIECE (15% chorych): upławy, zaburzenia w menstruacji, pozostałości po zapaleniach macicy i jajników.

Zakład otwarty jest przez cały rok. Oświetlenie elektryczne. Sezon letni liczy się od d. 1 czerwca do d. 1 października, w sezonie tym stosowane są wszystkie wyżej wymienione środki lecznicze, gra orkiestra, otwarty jest kursal, pałac wraz z restauracją letnią oraz oddane do użytku publiczności wszystkie mieszkania w zakładzie i willach. W sezonie zimowym, od d. 1 października do 1 czerwca, życie kuracyjne koncentruje się w 2-ch głównych budynkach zakładowych do 60 ogrzewanych mieszkań. Stosuje się wszystkie środki lecznicze, prócz kąpieli żelazistych i błotnych, oraz kąpieli powietrznych i słonecznych. Sezon zimowy nadaje się szczególniej do leczenia cięższych postaci chorób nerwowych oraz dla osób potrzebujących wyjątkowego spokoju, i troskliwszej opieki lekarskiej. Sezon ten jest tańszy o 25% od sezonu letniego.

Prospekty na żądanie gratis i franco.

Niedziałkowski K. Ks.: CZEMU DZIŚ W POEZJI NIE MAMY SŁOWIKÓW? Studjum literackie, str. 273 . . . . 1 60

OŁTARZYK RZYMSKO-KATOLICKI czyli zbiór katolickiego nabożeństwa. Wydanie trzecie Dla kobiet i mężczyzn. Cena zniżona z rub. 2 na . . . . — 50
W płótno . . . . — 90
W skórkę 1 40
W szagryn. . . . . 1 80, 2 —

Plenkiewicz R.: HISTORJA LITERATURY POWSZECHNEJ W ZARYSIE. Str. 338 . . . 1 60

Prokop O. Kapucyn: ŻYWOT MATKI BOŻEJ. Wydanie 3-ie. Str. 365 . . . . 1 50

PROŚCIE A BĘDZIE WAM DANO. Książka do nabożeństwa do użytku mężczyzn . . . — 40
W płótno 1 20
W szagryn . 1 60, 1 85, 2 20, 2 30, 2 40, 2 60

Romerówna Helena: CO JEST NA NIEBIE I NA ZIEMI. Początkowa nauka geografji. Wydanie 2-ie poprawione i powiększone . . . — 15
W kartonie . . . . — 20

„IMMORTELE SŁOWACKIEGO". Wybór złotych myśli Juljusza Słowackiego, z rysunkami zdob. Ruszczyca, str. 145, cena . . 1 40
Na papierze czerpanym 1 80
W ozdobnej oprawie . . . . po 2 — i 2 50

SURSUM CORDA. Książeczka do modlitwy. Str. 506 . . . . — 40
W płótno . . . . — 80
Opr. w szagryn Krajowy. 1 20
Opr. w szagryn zagraniczny 1 45, 1 80, 2 40, 2 65, 2 90, 3 —